

NI ZA
IZPOSOJO
NA DOM

GORENJSKA

LETOVIŠKA
INDUSTRIJSKA
TRGOVSKA
OBRTNA

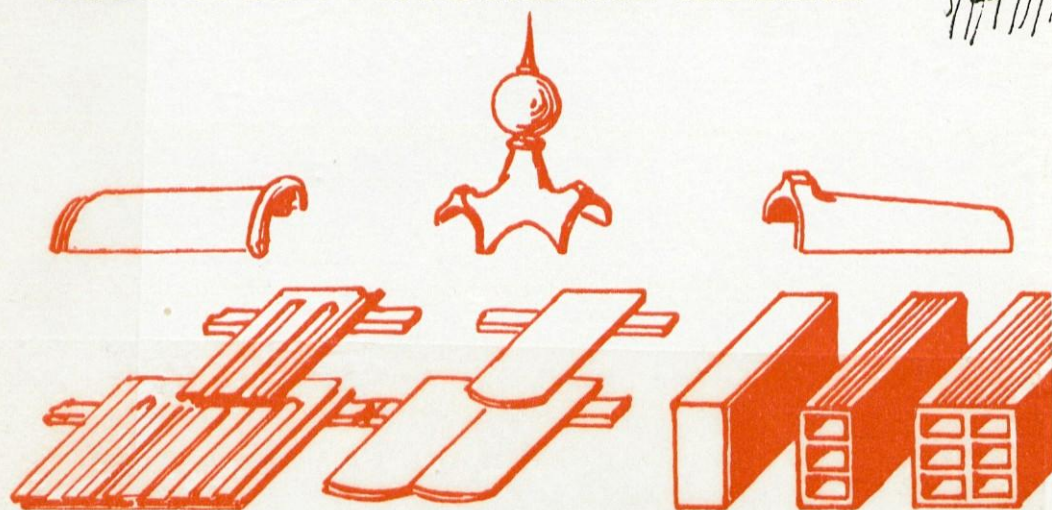
Edition „Progres” - Novo mesto

**PRVA GORENJSKA
ZABRET IN
KRANJ**

**PARNA OPEKARNA
SINOVA
PISARNA HOTEL JELEN
TELEFON ŠTEV. 59**

NUDI SVOJE PRVOVRSTNE IZDELKE

10/78

30

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO
POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

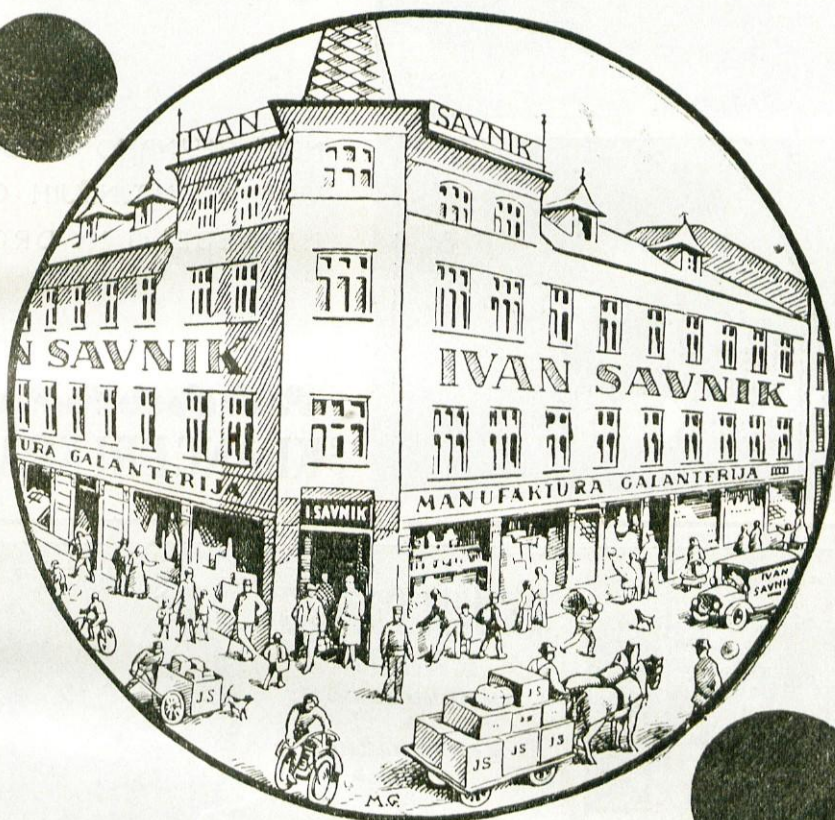
POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

POSREDOVALSKA TRGOVSKA DRUŠTVO

NAJVEČJA GORENJSKA TRGOVSKA HIŠA
IVAN SAVNIK, KRANJ

TELEFON ŠT. 4

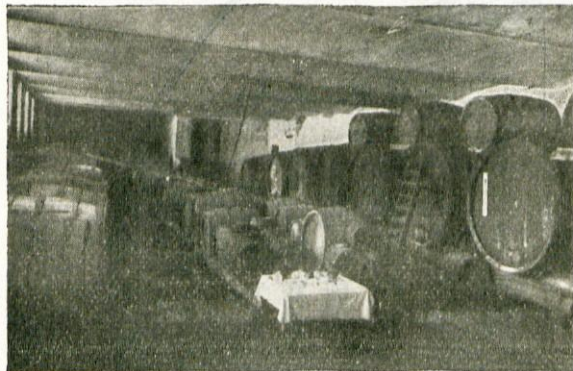
Brzjavi: SAVNIK KRANJ

MANUFATURA
GALANTERIJA
INSTRUMENTI
IGRAČE
INDUSTRIJA: SPORTNI PREDMETI
NARAMNIC
NAHRBTNIKOV
KRAVAT
ROKAVIC
IN PERILA

EN GROS

EN DETAIL

A. & I. GRAISER

TRGOVINA Z VINOM IN GOSTILNA

NUDI PRIZNANO NAJBOLJŠA
VINA PO NAJNIŽJIH CENAH
NA DEBELO IN DROBNO

FOTO JUG, KRANJ

KLANC PRI KRANJU

108

VILJEM POŽGAJ
KRANJ
KNJIGOVEZNICA
IN
KARTONAŽNA
TOVARNA

IGNACIJ MAJNIK

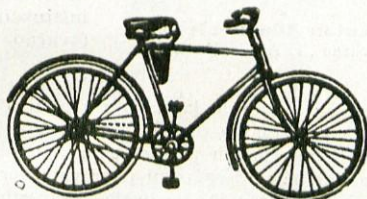
NA PODRTINI št. 170 **KRANJ** GLAVNI TRG št. 129

DVOKOLESA MOŠKA IN ŽENSKA

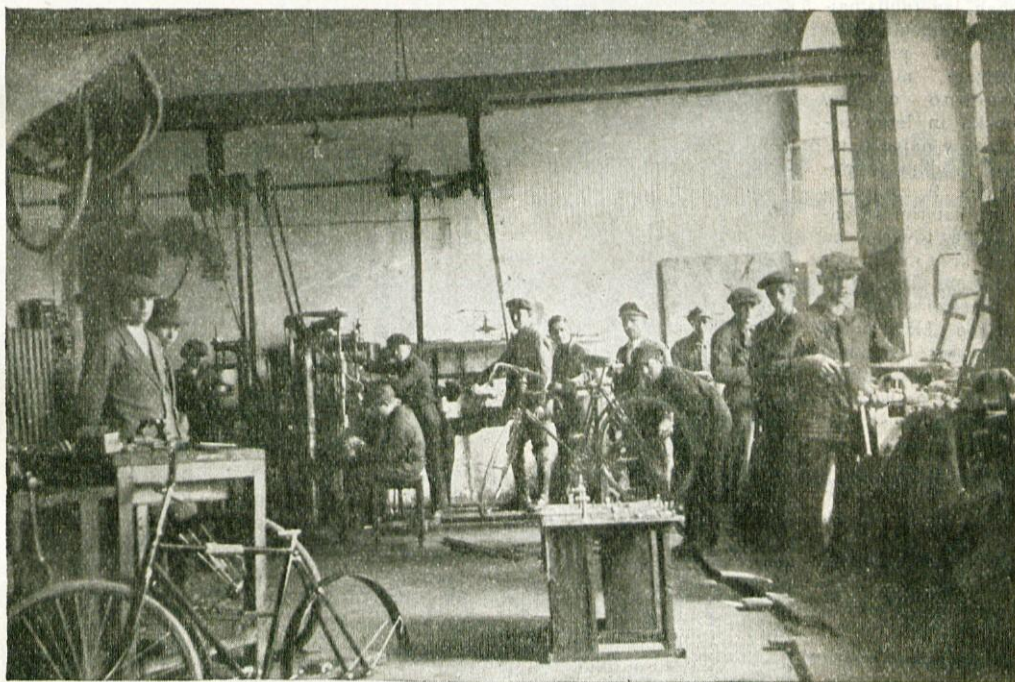
samo prvovrstnih znamk, kakor STYRIA, DÜRKOPP, ES-KA ter razne druge znamke. Vsakovrstni posamezni deli in pnevmatika.

Rabljena kolesa se zamenjujejo na nova proti doplačilu.

DELO SOLIDNO IN TOČNO!

Velika izbira gramofonov, plošč, igel ter raznih posameznih delov.
KOLESA KAKOR TUDI GRAMOFONI **NA MESEČNE OBROKE.**

MONTAŽA

„DIESEL“ MOTORJEV, transmisij, struženje raznih kovinskih predmetov, avtogenično varjenje ter razna stavbna in ključavničarska dela, kakor štedilniki, ograje, okna in različne okove.

Anton Adamič, lastnik
tovarne „IKA“ družba z o. z.

„IKA“

MEHANIČNA TOVARNA PLETE-
NIN, NOGAVIC IN TRIKOTAŽE
**KRANJ, (DRAVSKA
BANOVINA)**

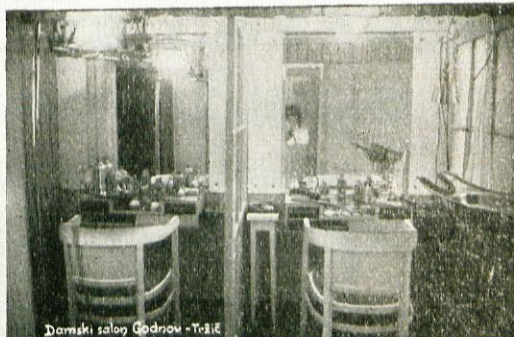
To prvo svojevrstno domače podjetje se je razvilo po zaslugi vodstva v razmeroma kratkem času do tolike pomembnosti, da zavzema danes prvo mesto v pletilni stroki. Ustanovitelji, Jungmann, znani industrijalec v CSR in priznani strokovnjak v pletilstvu, Edmund Kocbek, tovarnar perila in Anton Adamič, oba iz Kranja, združili so se leta 1923 in uredili po inštrukcijah gosp. Jungmanna sicer manjšo, vendar smotreno urejeno tovarno pletenin. Za naslov firme so bile uporabljene začetnice imen nje ustanoviteljev J. K. A.

Vodstvo tovarne, poverjeno od vsega začetka družabniku gospodu Anton Adamiču je moralo kaj kmalu uvideti, da obstoječi obrat ne bo zadostoval za kritje naraščajočih potreb ter je zato stalno povečevalo obratovalnico ter opremljevalo isto z najmodernejšimi stroji. Po vzoru velikih inozemskih tovarn je priključil g. Adamič pletilnici oddelek za fabrikacijo nogavic z vsemi potrebnimi najmodernejšimi napravami ter ustanovil končno še oddelek za izdelovanje in konfekcijo trikotaže. Tovarna je zaslovela vsled izborne kvalitete blaga vseh vrst, spadajočega v nje stroko. Po modernizaciji obratovanja krije znaten kontingent domače potrebe. Danes je to industrijsko podjetje last bivšega družabnika in vodje gospoda Anton Adamiča, rojenega leta 1881. v Kamniku, ki je razen tega tudi firmant širom Dravske banovine znane veletrgovine galanterijskega, norinberškega in modnega blaga, ustanovljene leta 1906. Tovarna zaposluje stalno v svojih prostorih do 200 delavnih moči, ne všteti več kot 150 domačih pletiljk, katerim daje celetoletno stalni zaslužek. Svojim odjemalcem nudi tovarna kvalitetno prvovrstno blago po zelo ugodnih cenah. Izgotavlja najfinejše pletenine, kakor tudi priproste fabrikate, nogavice, posebno otroške, zimsko in letno trikotažo v največji izbiri. Prodaja je poverjena 9 zastopnikom, katerim se zahvaljuje tovarna za velik krog svojih odjemalcev. Da so ti zadovoljni s fabrikati tovarne „IKA“ sledi iz dejstev, da šteje tovarna med svoje odjemalce največje in najpomembnejše gro-siste v državi, ter da uživa tovarna med trgovci splošno pri-znanje in zaupanje.

Čakalnica' damskega salona Godnov - Tržič

Damski salon Godnov - Tržič

Frizerski salon Godnov-Tržič

Frizerski salon Godnov - Tržič

FOTO J. STANKOVSKY, TRŽIČ

GODNOV MIHAEL, FRIZERSKI SALON ZA DAME IN GOSPODE, V TRŽIČU

Prodaja parfumerije. Trajno kodranje las (Dauerwellen), vodna ondulacija, manikiranje, masage, blondiranje in barvanje las. — Priporoča se za napravo barok in kit — ter kupuje lase. 176

PRIPOROČA SE:

GODNOV JOŽKO VULGO „PRINČEK“ MESAR IN PREKAJEVALEC V TRŽIČU 140

ima vedno v zalogi prima in sveže raznovrstno meso, kakor tudi kranjske klobase, šunke, slanino in razne druge mesne izdelke.

Postrežba točna!

Cene solidne!

FOTO J. STANKOVSKY, TRŽIČ

177

AUGUST AGNOLA

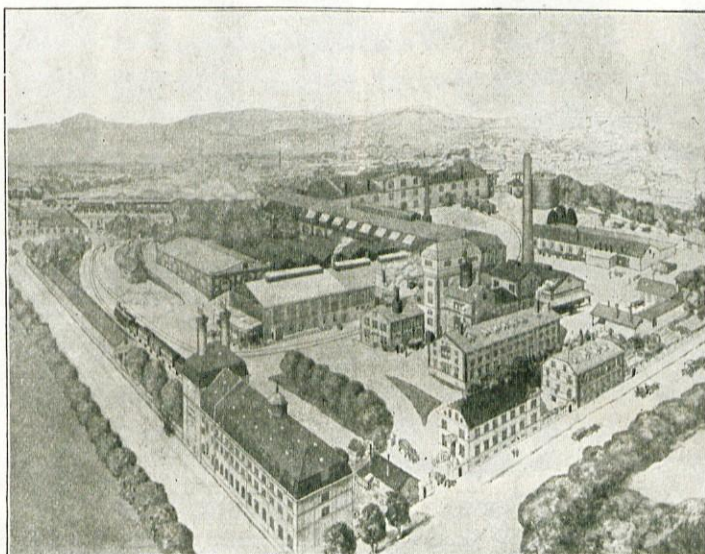
LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA 10

TELEFON 24-78

Zaloga stekla in porcelana, zrcal, šip in svetiljk. — Kompletne opreme za hotele, kavarne, restavracije, gostilne ter gospodinjstvo sploh. — Luksuzni predmeti. — Stavbno in umetno steklarstvo.

267

PIVOVARNA V LJUBLJANI

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE

„UNION“

LJUBLJANA

PIVOVARNA IN SLADARNA, TOVARNA ZA ŠPIRIT IN KVAS
V LJUBLJANI I., POŠTNI PREDAL 45

PODRUŽNA PIVOVARNA (PREJE T. GÖTZ)
V MARIBORU

PRIPOROČA

svoje izborne izdelke i. s. SVETLO IN ČRNO PIVO v sodih in steklenicah.
PEKOVSKI KVAS. ČISTO RAFIN. ŠPIRIT.

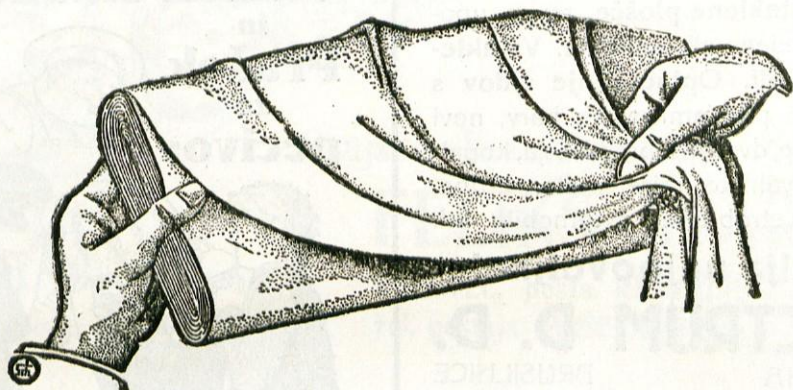
TELEFON: LJUBLJANA 2310 in 2311
MARIBOR 2023

Brzjavljaj: **PIVOVARNA UNION** **LJUBLJANA**
MARIBOR

PODRUŽNIČNA PIVOVARNA V MARIBORU

Največja izbira češkega
in angleškega blaga

A. & E. SKABERNE
LJUBLJANA

236

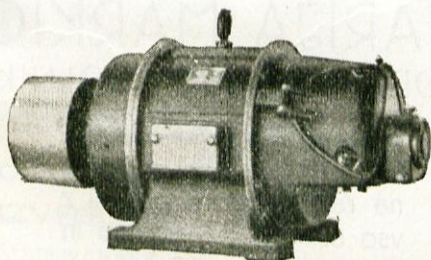
SLATNAR ANTON
KAMNIK

Tiskarna in papirna trgovina,
šolske potrebščine

263

ANTON KRALJIČ
„PREŠERNOVA KLET“
KRANJ

49

ELEKTROINDUSTRIJA D.
LJUBLJANA

GOSPOSVETSKA CESTA ŠTEV. 13
(KOLIZEJ) TELEFON INTERURB. 23-14

Obl. konces. elektrotehnično podjetje za visoko in nizkonapetostne naprave

Elektromotorji: (zastop. tvornice Sachsenwerk) za električne centrale, industrijo, obrt in gospodarstvo.

Elektr. aparati: za merjenje in kontrolo elektr. toka, aparati za gospodinjstvo in obrt, vse vrste telefoni.

Svetilni objekti: lustri, žarnice, namizne svetilke, armature za stanovanja, hotele, pisarne, tvornice etc.

Elektr. instalac. material: varovala, stikala, žice, cevi itd. za vse vrste instalacij.

198

Za dobro ureditev hotela, restavracij
in stanovanj so nujno potrebna

dobra ogledala,

brušene **steklene plošče**, ravne, upo-
gnjene, ledene ali matirane. **Vstakle-**
nje v medi. Opločevanje zidov s
steklenimi ploščami raznih barv, novi
red za sobe, dvorane, preddvorja, kopal-
nice, umivalnike, mize, pulte, vitrine,
izložbe, vetrobrane, avtomobile itd.

dobavlja najpovoljnejše:

SPECTRUM D. D.

TOVARNA
OGLEDAL

BRUSILNICE
STEKLA

LJUBLJANA

CELOVŠKA C. 81

TELEFON 23-43

ZAGREB

Samoborska c. 11

TELEF. 26-83

OSIJEK

Desatičina ul. 39

TELEFON 4-03

269

JOŽE LIKOZAR

MESAR IN PREKAJEVALEC

CERKLJE ŠT. 92 PRI KRANJU

ima vedno na zalogi sveže meso raznih ži-
vali kakor tudi slanino in kranjske klobase!

Cene nizke!

Postrežba točna!

126

GORJANC MARIJA, gostilna **BRITOF PRI KRANJU**

Na razpolago dobra vinska kapljica in jedila.
Avtobus postaja na progi Kranj—Jezersko.

158

Kupujte domače proizvode!

Vanilin sladkor

in
Prašek
za
pecivo:

Adria

271

EGIDIJ RESMAN

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

NAKLO PRI KRANJU

248

MARIJA MARKIČ

GORIČE 25, pošta GOLNIK

Za letoviščarje in tujce
na razpolago 10 postelj z
vso oskrbo. — Stanarina in
oskrba dnevno Din 50.—

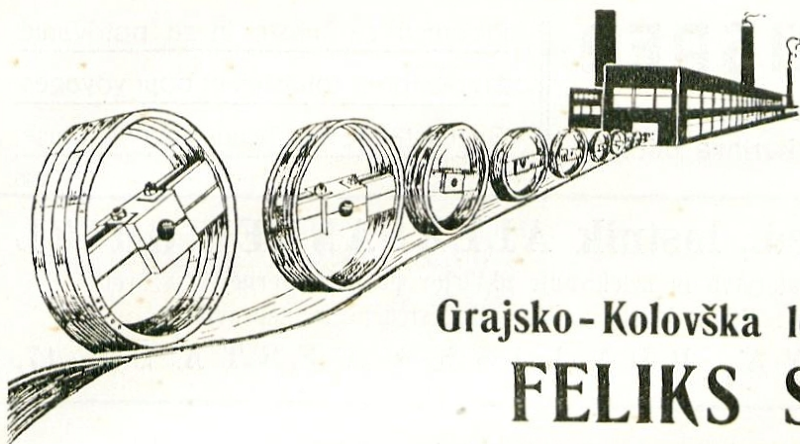
Golnik oddaljen 10 minut.

251

ČITATELJ

vpoštevaj vedno samo tvrdke,
ki oglašujejo v tej knjigi!

53a

Grajsko-Kolovška lesna industrija

FELIKS STARÈ

KOLOVEC, pošta RADOMLJE
žel. postaja JARŠE-MENGES.

*Tovarna za lesene dvodelne
jermenice in spojke.*

Brzjavlj: Starè Domžale. Tel. int. Domžale 8. Račun pošt. hranilnice Ljubljana št. 10.640.
388

„SLOGRAD“

Slovenska gradbena
in industrijska d. d.

LJUBLJANA.

Brzjavke: Slograd Ljubljana.
Telefon interurban šte. 21-80.

Tehnična pisarna:
Dunajska cesta šte. 31.

IZVRŠUJE:

Stanovanjske hiše, trgovska poslopja,
moderne industrijske zgradbe, betonske
in železobetonske konstrukcije, vse vrste
vodnih naprav, mostove in silo, železo-
betonske tlačne cevi za vodne naprave,
vodovode.

IZDELUJE:

Vse vrste tehničnih projektov in statič-
nih proračunov.

389

A. ŽIBERT

trgovina s čevlji

Ljubljana

Prešernova ulica

Nudi cenjenemu občinstvu
svojo veliko zalogo čevljev
domačega in tujega izdelka
najboljših svetovnih trdk.
Vedno velika izbira po naj-
nižjih cenah.

403

Petkovič Ilko

Brivski salon
za gospode in dame
se najtopleje priporoča
v Domžalah-Dobu
in Mengšu.

379

LOVRO PIČMAN

vodovodna instalacija,
centralne kurjave
in kleparstvo

Ljubljana, Ilirska ul. 16.
Telefon 29-11.

398

Knjigoveznica, kartonažna in galanterijska
delavnica

MATIJA ŠIFRER

LJUBLJANA, Vegova ulica 6

Telefon
33-72
399

ANT. KRISPER

LJUBLJANA

Mestni trg 26. Stritarjeva ulica 3.

Predmeti za turiste in za potovanje.

Articles pour touristes et pour voyages.

Gegenstände für Touristen und Reise.

436

A. GÖTZL ded., lastnik ALEKSANDER GÖTZL

podobarstvo, pozlatarstvo in izdelovanje okvirjev po najmodernejših vzorcih.

Pozlačenje stolpnih jabolk ter lesenih lestencev in popravila.

LJUBLJANA, DUNAJSKA CESTA ŠT. 17.

390

Priporočamo:

ANTON GREGORC (Jelen)

tovarna glinastih peči
MENGEŠ

Ustanovljeno l. 1894.

Ima na razpolago vsakovrstne sobne in krušne peči, štedilnike z la češkimi ploščami ter izvršuje obkladanje sten in kopalnih ban. Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela.

Postrežba solidna!

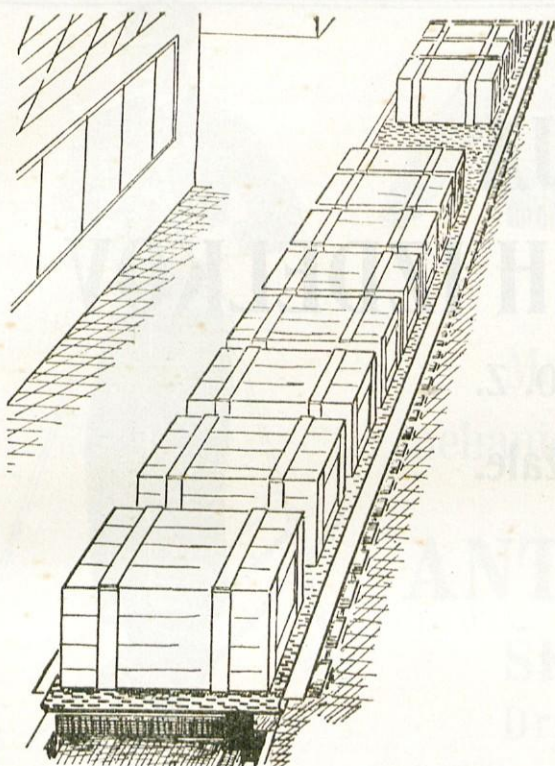
ANTON SKOK, Domžale.

Lesna trgovina, parna žaga z vodnimi turbinami.

Elektrarna za trg DOMŽALE.

Ustanovljeno leta 1911. -:- Rač. pošt. hran. 10.343.

393

GRAJSKO — KOLOVŠKA
LESNA INDUSTRIJA

FELIKS STARÈ

KOLOVEC

Pošta:

RADOMLJE

Žel. postaja:

JARŠE — MENGEŠ

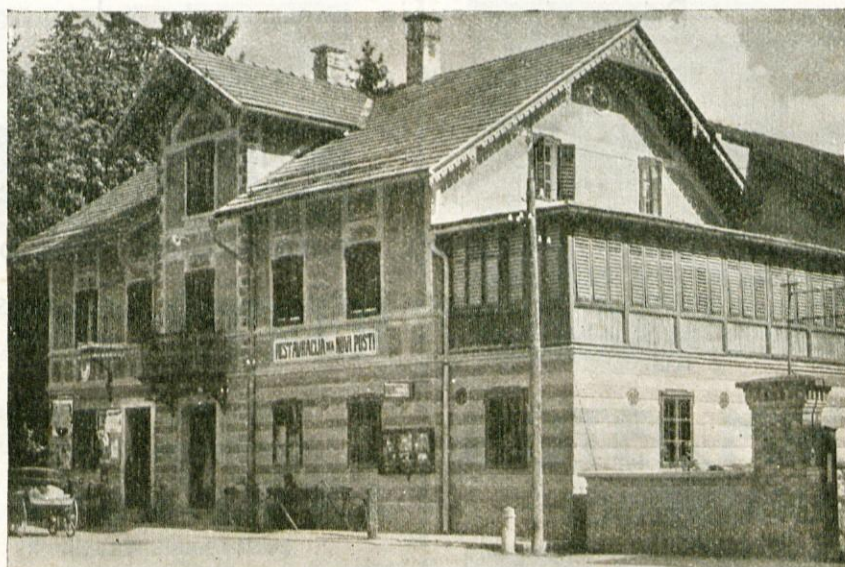
TOVARNA
ZABOJEV
VSEH VRST

Brzjavi: Starè Domžale

Tel. interurb. Domžale 8

Račun poštne hran. Ljubljana št. 10.640

388a

DOMŽALE

Vsem tujcem, izletnikom in domačinom priporočamo restavracijo

„NOVA POŠTA“, LAST g. OSETA V DOMŽALAH,

kjer se točijo prista dolenjska in štajerska vina, vedno sveže pivo in razne druge pijače. — Na razpolago vsak čas topla in mrzla jedila. — Tujske sobe, lep senčnat vrt, kegljišče, autogarage, radio.

Točna in solidna postrežba.

395

INDUSTRIJA PLATNENIH IZDELKOV

DRUŽBA Z O. Z.

JARŠE, pošta Domžale.

Priporočuje svoje prvovrstno laneno platno, in sicer surovo platno, beljeno platno, brisače, brisalke, namizno perilo od damasta, gradel za žimnice in zastore, cvilih, jadvovino, nepremočljivo platno, vozne in konjske plahte, elastik, kanafars itd.

Naročiti se more tudi blago z vtkanim besedilom.

Modna trgovina in
mehanična industrija pletenin

ANTON SAVNIK
ŠKOFJA LOKA
Dravska banovina

454

FRANC ŠIFRER

trgovina z usnjem in
čevljarskimi potrebščinami

ŠKOFJA LOKA
(Dravska banovina)

477

TAVČAR JERNEJ
ŠKOFJA LOKA

izdelovanje in zaloga klobukov in raz-
novrstne klobučevine.

476

HOTEL MIKLIČ
LJUBLJANA

nasproti glavnega kolodvora

Novozgrajen, moderno urejen,
72 sob, tekoča voda, centralna
[kurjava, lift, kopalnice, pri-
znana dobra kuhinja in pijača.

NIZKE CENE!

420

VINKO SAVNIK

RADOVLJICA

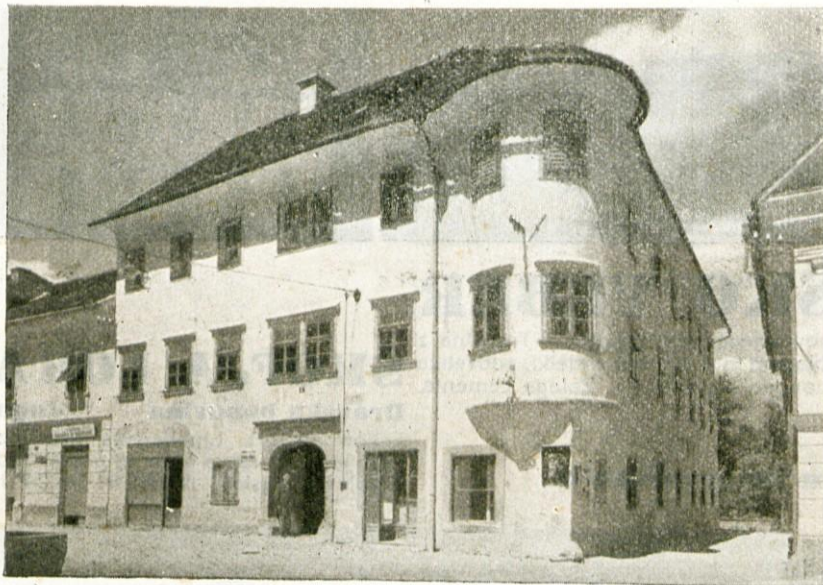
Trgovska hiša, ki je moderno urejena
ter največja v srezu Radovljica,
poseduje dve podružnici in sicer na

Jesenicah in Bledu

ima vedno največjo zalogo manufak-
ture in galanterije.

Tovarniške cene!

Postrežba solidna!

JOŽKO VIDIC, RADOVLJICA

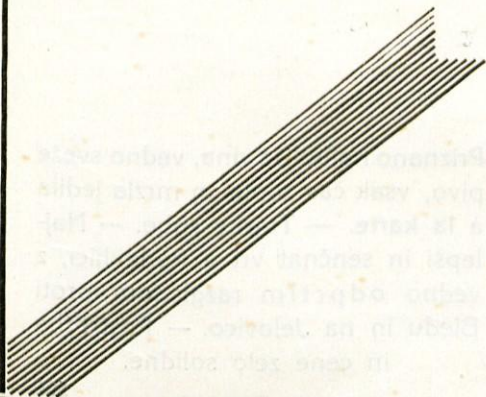
TOVARNA PLETENIN IN NOGAVIC

539

VINKO RESMAN

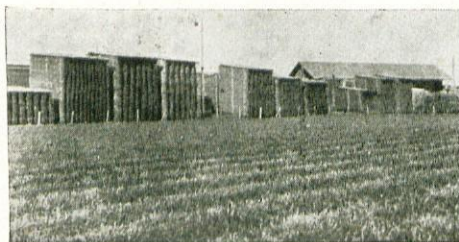
LESNA INDUSTRIJA IN PARNA ŽAGA NA

BOH. BELI S SEDEŽEM V
RADOVLJICI

G. Resman je županoval več let v Radovljici. Se trudil za povzdig Radovljice. Ima za razvoj Radovljice največ zaslug, kakor tudi, da so ostali v Radovljici vsi državni uradi. Izpeljal je kanalizacijo Radovljice. Je predsednik Mestne hranilnice, največjega denarnega zavoda v mestu. Odlikovan je bil večkrat za drž. zasluge. Predsednik je Krajevnega šolskega sveta itd.

558

JOŠKO VEBER

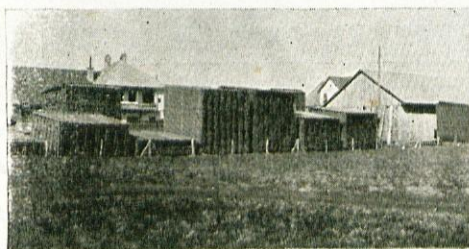
Izvoz raznovrstnega lesa in oglja. — Trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki, podvelika prodaja monopolske soli. — Zaloga cementa.

Telefon interurban 9

ŠKOFJA LOKA (kolo-

drvor) **Dravska banovina** **Jugoslavija**

Tekoči račun: Ljubljanska kreditna banka, Ljubljana, Okrajna hran. in posoj. Škofja Loka. Brzojavni naslov: VEBER ŠKOFJALOKA

501

Vsem, ki hočejo v miru preživeti počitnice **priporočamo** restavracijo

AUGUSTIN IVANA V RADOVLJICI

Priznana najboljša vina, vedno sveže pivo, vsak čas topla in mrzla jedila à la carte. — Tujske sobe. — Najlepši in senčnat vrt v Radovljici, z vedno odprtim razgledom proti Bledu in na Jelovico. — Postrežba in cene zelo solidne.

566

LETOVSKA
INDUSTRIJSKA
TRGOVSKA
OBRTNA

JOŽO VEIER

SKOPJA LOKAL

AUGUSTIN
IVANO

V RADOVNICI

GORENJSKA

LETOVIŠKA INDUSTRIJSKA TRGOVSKA OBRTNA

UREDIL:
KAROL MOHORČIČ

IZDAL IN ZALOŽIL „PROGRES“, ZAVOD ZA POSPEŠEVANJE MEDNARODNIH TRGOVSKIH
ZVEZ V NOVEM MESTU
NOVO MESTO 1931

TISKARNA „SLOVENIJA“ DRUŽBA Z O. Z. V LJUBLJANI. (PREDSTAVNIK A. KOLMAN.)

GORENJSKA

LETUVIŠKA
INDUSTRIJSKA
TRGOVSKA
OBRTNA

Vse pravice pridržane, — ponatis zabranjen
za U. S. A.: Copyright 1931 by Edition „Progres“ Novo mesto, Jugoslavija

G

908.497.12-16

G 240

N 218/1979

Vsebina

Stran

Uvodna beseda	
Štempihar Ives, D. L. and Barister, Jesenice in H. C.: High Carnia the Natural Park of Yugoslavia (angleško)	1
Štempihar Yvon, Docteur en Droit et Avocat, Jesenice en Haute Carniole: La Haute Carniole parc naturel de la Yougoslavie (francosko)	6
Dr. Štempihar Ivan: Oberkrain (Gorenjska), der Naturpark Jugoslawiens (nemško).	11
Dr. Franz Tominšek: Im Reiche des Triglav (nemško)	17
Dr. Franc Tominšek V kraljestvu Triglava	20
Josip Lapajne: Gorenjec	24
Dr. Vurnik Stanko: Umetnost na Gorenjskem	26
Dr. Vurnik Stanko: Gorenjci z narodopisnega vidika	30
Jože Karlovšek, mestni stavbenik: Gorenjske stavbe	33
Dipl. agr. A. Jamnik, Ljubljana: Gorenjski kmetovalec spoznava položaj	36
A. Sič: „V Gorenjsko oziram se skalnato stran — Triglava blišče se vrhovi“	39
Josip Lavtižar: Ob vznožju Julijskih Alp	44
Kranj — gorenjska metropola	49
Državne in zasebne ustanove v Kranju	74
Kraji v okolici Kranja	75
Josip Lapajne: Cerklje pri Kranju	79
Znamenito gorenjsko zdravilišče Golnik:	83
Albin Lajovic, ravnatelj mešč. žole: Tržič — letovišče	87
Kraji v okolici Tržiča.	99
Kamnik v preteklosti	101
Dr. Fran Ogrin: Prirodne krasote in letoviško-zdraviliške prednosti Kamnika	105
Kranjske tvornice željezne, bravarске i kovinske robe „Titan“ d. d. Kamnik (srb.-hrv.)	112
Po kamniški okolici	113
Smole Izidor, šol. upravitelj: Mengeš	115
Franc Bernik, beneficijar: Domžale	119
Po domžalskem in mengeškem okolišu	122
Zgodovina Škofje Loke	125
Dr. Fajdiga Vilko: Škofja Loka — danes	132
Razgled po škofjeloški okolici	139
y: Kako je Kranj postal industrijsko mesto in kako postaja letovišče	150
Dr. Štempihar Ivan: Gorenjsko (nordokcidenta parto de Slovenio) la natura parko de Jugoslavujo (esperanto)	163
Jesenice	165
Kranjska gora (Höhenkurort, alpine Sommerfrische und Wintersportstation) (nemško)	167
Ivica Rupnikova, učit. v Kranjski gori: Zgodovina Kranjske gore in okoliša	170
Letoviška i lečiliška mesta u Gorenjskoj (Dravska banovina)	175
Najvažnejše določbe mednarodnega hotelskega reda (IHO)	186
Mednarodni hotelski brzojavni ključ	189
Medjunarodni hotelski brzojavni ključ (srb.-hrv.)	189
Internationaler Hotel-Telegraphen-Schlüssel (nemško)	189
Naročila — Narudžbe — Bestellungen	191
Zgodovina Radovljice	192
Jakob Špicar: Radovljica — danes	198
Kropa	201
Kamna gorica	203

	Stran
Alfons Skala, tajnik Tujsko-prometnega društva v Kamniku: Tujsko-prometno društvo v Kamniku	205
Konservator Fr. Stelé: Umetnostni spomeniki v Kamniškem okraju	207
Brunon Roter: Planinske kože, zavetišča in hoteli na Gorenjskem	210
Јос. Лавтижар: На подножју Јулијских Алпа	219
Dr. Štempihar Ivan: Gorenjsko prirodni park Jugoslavije (češko)	223
Mestna hranilnica ljubljanska	225
Objave industrijskih, trgovskih in obrtnih tvrdk ter tujsko-prometnih interesentov	227

Uvodna beseda

Prekrasna si, gorenjska stran, mogočna in privlačna s svojimi gorami, divna v svojih ravninah, bistra v svojih vodah, starodavna v svojih mestih, gradovih in spomenikih. Krepak in ponosen rod je tvoj naseljenec, rod poštenega, delavnega in vernega naroda, prepojenega s srčno ljubeznijo do svoje rodne grude. V vseh panogah gospodarske delavnosti prvačiš ostalim krajinam slovenske domovine. Tvoj razvoj in napredek od prevrata sem pa do danes — v kratki dobi svobodnega žitja v naši veliki in močni državi Jugoslaviji — je viden vsepovsod in je tolik, da bi si ga bili pred dobrim desetletjem komaj mogli zamišljati.

Pričujoča knjiga, posvečena Gorenjski, je privejena kot propagandno delo v univerzalnem smislu, kar v ostalem označa njen podnaslov. Zamišljena in urejena je tako, da skuša biti vsebinsko zaokrožena, pestra in vsestranska. Dosledno namenu, ki naj mu služi, je tudi ureditev morala nujno biti svojevrstna.

Poleg splošno propagandne tendence, ki je izdaji glavna in prvenstvena svrha v smereh, ki jih pojasnjuje podnaslov: letoviška, industrijska, trgovska in obrtna, prinaša v poedinih poglavjih slavno in zanimivo povestnico vseh gorenjskih mest in pomembnejših krajev, mnogovrstne statistične podatke, krajepise, vpoglede v kulturno, gospodarsko in družabno življenje in udejstvovanje tako pokrajine kot celote, kakor poedinih pomembnejših krajev na nje področju.

Tujejezični prevodi in spisi pa so objavljeni v njej zato, da dopolnjujejo že zgoraj poudarjeni namen izdaje, katere uporabnost naj bi bila ako upoštevamo kot komentar k tujejezičnim spisom številne ilustracije — dostopna tudi pripadnikom tujih narodov, in da bi tako v najširšem smislu ustrezala intencijam založništva in uredništva, t. j. da bi bila delo, ki vsestransko propagira in ki je v stanju, zainteresirati čim širši krog domače in tuje javnosti. Dalje, da bi tujemu občinstvu nudila najpotrebnejšo orientacijo ter ga vsaj površno seznanila s pokrajinsko kulturo, geografskim položajem, etnografskimi prilikami in podobnim. Saj nadvse privlačna, s prirodnimi krasotami tako bogata pokrajina kot je Gorenjska, zares zasluži, da se zanjo zanima mednarodna publika, in dolžnost naša je, da povsod in ob vsaki priliki skušamo vzbuditi zanimanje zanjo v v mednarodnem svetu. K temu naj po svoje skromno pripomore tudi delo, ki leži pred Vami.

Dovoljujemo si nadalje opozoriti na gorenjska letovišča, na visoko razvito industrijo, trgovino in obrt vseh panog ter jo priporočiti Vaši trajni naklonjenosti in blagohotnemu upoštevanju.

Na tem mestu izrekamo zahvalo tudi vsem gg. sotrudnikom, ki so kot avtorji posameznih sestavkov ali kakorkoli z nami sodelovali.

Nadejamo se, da bo pričujoča izdaja, ki jo pošiljamo v svet, kar najbolj služila svojemu namenu, s čimer bi tudi mi dosegli svojega.

Najmanj pa si laskamo, da smo s tem ustvarili kako brezhibno delo. Dobro se zavedamo, da je tudi to, kakor vsako človeško delo, nepopolno. In to naj cenj. čitatelj blagohotno upošteva. V okviru možnosti in danih razmer pa smo se pošteno trudili, da bi cenj. občinstvo kar najbolje zadovoljili.

V Novem mestu, v septembru 1931.

»PROGRES«

Zavod za pospeševanje mednarodnih trgovskih zvez

oddelek :

Uprava in uredništvo propagandne knjige

»GORENJSKA«

letoviška, industrijska, trgovska, obrtna.

ŠTEMPIHAR IVES, D. L. and Barister, Jesenice in H. C.:

High Carnia the Natural Park of Yugoslavia

In relation to other nations there are very few Yugoslavs and yet fewer Slovenes; that for they are almost unknown by the wide world. But they are few, because their country is a pearl, and pearls are but little.

Draw on the card, representing you the European continent, the first line from Naples to Berlin and the other one from Paris to Constantinople. These two lines will meet with each other and cross themselves almost exactly on spot, where begins at the crossing-point of the borders of Italy and actual Austria a third State THE YUGOSLAVIA.

On this spot the territory of Yugoslavia lies wedge-shaped between the Austrian province

Bled: View on the Castle from East — Pogled na grad — Blick auf die Burg von Osten

to the North and the territory of Italy to the West, a quoin, whose surface widens towards the South-East, enclosed between two ranges of mountains, where the frontier towards the two neighbouring States is drawn.

Follow the airline you have made from Paris to Constantinople till the circle, where you will find the name »LJUBLJANA«, draw across this circle a third line towards Graz in Austria and you will have on the card a triangle, whose foot is produced by the last line and whose both other sides are produced by the two frontiers.

That bow of the Alps, which arouses out of the Mediterranean sea and out of the »Côte d'Azur« and which enlarges upon the central Europe in ranges of giants towards the North and then, advancing from the large zone of Montblanc to the East, that arch hides between its diamonds, before it is going over into the Panonian plain in the East, a quoin of quite special beauty of its own: THIS IS HIGH CARNIA!

That is the same spot on earth an Englishman, Sir Humphry Davy, has asserted of to be the most beautiful country in the Alps he had ever seen.

Here amidst HIGH CARNIA you will find a wonderful miniature of all natural beauties you have met with in other countrysides where you have seen more large sizes but never such attractions own to the intimacy of miniatures. Here amidst HIGH CARNIA you will meet with the natural curiosities in abundance as if it were the box for pearls of fairy tales.

There you will see marvellous harmonies of colours, tones and of tiny, but manifold forms.

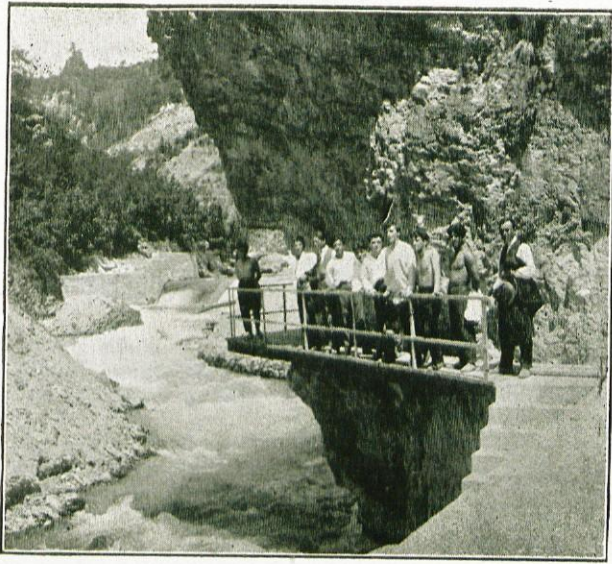
HIGH CARNIA is the natural park of Yugoslavia, its most western and civilized region.

HIGH CARNIA is the cradle of that SAVE, as runs like an artery through all the north-western party of the State, sucking up all the currents there till it reaches the heart of the State: BEOGRAD, where it throws itself into the DANUBE.

This is that HIGH CARNIA the wide world has had almost no geographical knowledges of. The issue of the great war brought freedom to these lands, the national and political independence and only since that time the western and badly informed world took cognizance of this little territory and of this people without history, which founded, united with the Serbs and Croats a new State: the Yugoslavia, whose speedy development is just in the last times

Bohinj Lake near Bled — Bohinjsko jezero — See von Bohinj (Wocheiner See)

Vintgar ravine near Bled —
Vintgar pri Bledu —
Die Vintgar Klamm bei Bled

causing the attention of Europe. The political independence has given the Yugoslavs in the same time means for utilization of their natural opulences and of their endowments they formerly had served the foreigners with, remaining themselves unknown.

The country is densely inhabited by SLOVENES, who had lived till the year 1918 for other nations, either for Germans or for Italians, but have nevertheless conserved their own peculiarity and enriched themselves by the foreign civilizations in such a manner, as they nowadays represent the most civilized party of the Yugoslav nation; there will be no matter of exception, if one simple farmer talks more languages. From their greater neighbours, especially from Germans the inhabitants of this land inherited some sensible qualities, before all the fancy for order. You will comprehend by their pure and clear hospitality, why HIGH CARNIA is growing every day more known by whole the world as summer and winter holiday resort, where from springs the capacity of this country to compete with Switzerland itself.

The influence of the mountainous and nice nature on the character of the inhabitants is very perceptible. The alpine beauty and the tiny configuration of the country — you will understand, what I mean, after having taken cognizance of the land and its inhabitants — are wonderfully corresponding with the extraordinary endowments and with the degree of these Slaves' civilization which are in the contrary relation to the number of the people, as well as it passes for the relation of the efficacy and the riches of the nature charms of the country in comparison with its extent.

The type of the Highlander passes between the Yugoslavs themselves for the type of the Slovene, that little western branch of the nation of the State, with its own literary language.

This corner amidst the mountains has born many a famous Yugoslav and Slovene, who had digged out in these last years of political slavery under old Austria considerable talents and elevated the people to highest degrees of European individualities; it gave this people birth to the first personality of international value: D. L. Francis Prešern, whose poetic works are a living image of the identity of the physical miniature and the spiritual infinity: but a tiny book of poetries containing for Slovenes more importance than contain the complete works of Goethe for Germans.

All along High Carnia, viz. from the first inhabited colonization in the State of Yugoslavia of extreme North-West, from RATEČE NA GORENJSKEM (RATECHE in H. C.) till the capital of Slovenia, LJUBLJANA (LIOOBLIAANA) runs a normaltraced railway in connection with intereuropean communications. JESENICE NA GORENJSKEM (YESSENITSE in H. C.) and LJUBLJANA are its crossing stations. At JESENICE there cross the lines TRBIŽ (Tarvisio, Italy)—LJUBLJANA and CELOVEC (Klagenfurt, Austria)—GORICA-TRST (Gorizzia-Trie-

ste, Italy); in LJUBLJANA there cross the lines Vienna—Trieste and München (Munich)—JESSENCE—BEOGRAD. These railway-lines are frequented especially during the summer season by numerous intereuropean express-trains with direct and bed-cars, without regard to various market and local trains. But high roads too, wellknown as the best in the State and constructed on the solid alpin ground, lighten the communications; nevertheless the authorities are in our days accommodating these streets to the exigencies of the traffic by motor-cars in order to elevate them to the same quality they are of in the neighbouring State of Austria.

The public security is perfect; occurencies as they may disturb badly informed foreigners, which usually confound these lands with less civilized Balkan countries, are impossible there. Along the SAVE and its tributaries tiny towns and picturesque villages with their little churches on hills flourish, where the foreign traveller will meet with that naive mixture of tardity and modernity, he will much like for the time of a temporary staying in these environs; but he also will find there and always hospitality, services, water and electricies.

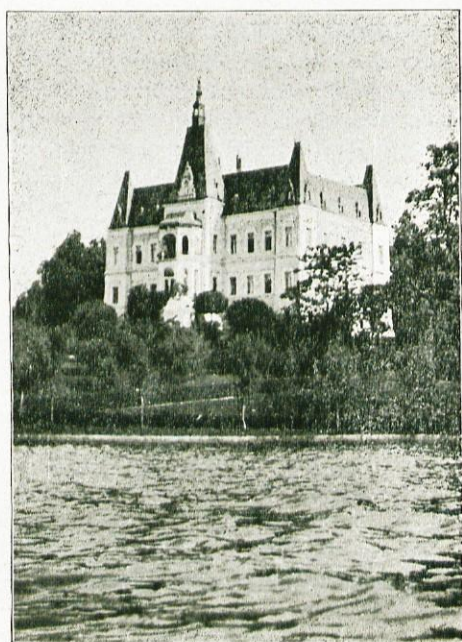
The living in High Carnia is not dear at all. One can talk about relative dearth only with regard to some rare places, where the foreigner in return for that disposes of the most capricious comfort. For all that luxury of first class summer holiday-resorts, as for instance of BLED, which is the summer residence of King of Yugoslavia, the charms of untouched nature in the immediate neighbourhood do not escape.

Thus, High Carnia represents one of the principle branches of the natural prosperity of Yugoslavia especially by the original beauty of the country, where the milky-blue sky contends with the fresh green and the gray white of mountainous forms, offering you a panorama of touristical pearls.

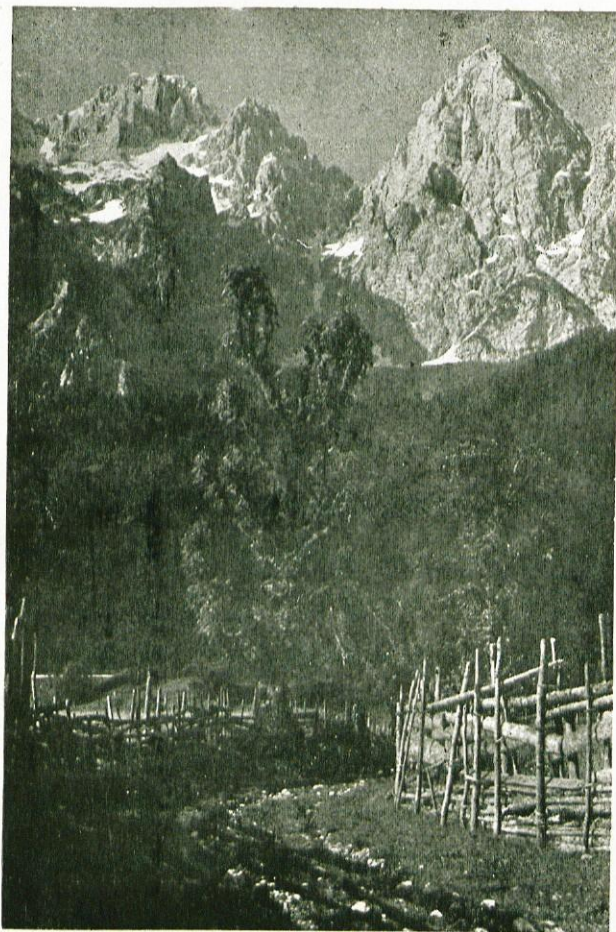
High Carnia is yet quite an alpine country. That for its passing for the centre of Yugoslav mountaineering and wintersports does not astonish.

During the short period since the great war High Carnia already got famous in the international world as a paradise, until now unknown. Certain places as KRANJSKA GORA (Mount of Carniola), BLED, Bohinj (BOHEEN), JEZERSKO (YEZERSKO) a. s. o. are nowadays fomous summer and winter holiday-resorts of special class in the central Europe.

Yugoslav Alps, named Julian Alps, Karawanks, Kamnik or Savinia Alps, grew prefered touristical stations particularly for that mountaineers, as are disquieted by the too much industrialized foreign traffic in the touristical regions to the West, as well as for that, as desire to find in little, but solid shelters the alpine idyl, as well as for that, as are searching for the

Bled: Castle »Suvorov« Summer-residence of King and Quen of Yugoslavia — Kraljevski grad »Suvorov« — Schloß »Suvorov«, Sommerresidenz des jugoslawischen Königspaares

Martuliek Group near Kranjska
gora — Martuljkova skupina
pri Kranjski gori — Die Mar-
tuljek-Gruppe bei Kranjska gora

untouched nature between rocks, with cataracts and abysses. This little people have understood to organize the foreign traffic with them in a grandious manner. A private alpine society, named PLANINSKO DRUŠTVO, established itself on all points frequented by tourists in the mountains, grounding there — by means of spontaneous collections of its membres and by private impulses a quantity of comfortable alpine inns, which surpass by their simplicity, solidity, modesty and their useful hospitality even such institutions into the Alps of Switzerland. And the club »SKALA« (The Rock) has brought up an entire class of climbing mountaineers and sportsmen, whose experiences have saved many a life, menaced by elementary dangers own to mountains.

The pride of these idealists and their church is the MARTULJEK (MARTOOLIEK), a narrow and wild glade under the abysses of that mountains, as surround the country between KRANJSKA GORA and MOJSTRANA on the railway-line TRBIŽ—JESENICE, a corner with which no other in the Alps on the whole can be compared. The MARTULJEK is with regard to its romantic and peculiar ruggedness the typical culmination of the alpine beauty, own to High Carnia.

Travel - Office „PUTNIK“ Ltd. — Ljubljana, Dunajska cesta 1
(branch-office at Hôtel Miklič)

Tickets-Sale for railways and all kind of travelling-original prices
Sleeping-Cars.

All information about summer and health ressorts.

Tel. 24-72. ☎

High Carnia only wants to be regularly frequented by its foreign friends as constant friends to whom it intends to offer every time in summer and winter, in spring and autumn all the variable attractions of its own. When the tourist comes into High Carnia only accidentally, he will not omit more to return there. Then there are from day to day less fortuitous visitors and from one day or other one more foreigners, which come on purpose there.

The most faithful description cannot contend with the truth. One must see High Carnia, but in order to see it, one must come there.

YOU WILL RETURN EVERY YEAR!

ŠTEMPIHAR YVON, Docteur en Droit et Avocat, Jesenice en Haute Carniole :

La Haute Carniole parc naturel de la Yougoslavie

En rapport à d'autres nations y a-t-il bien peu de Yougoslaves et encore moins de Slovènes: voilà, pourquoi sont-ils si peu connus dans le vaste monde. Cependant, il y en a peu, parce que leur patrie est une perle et parce que les perles sont petites

Tracez sur la carte, qui représente le continent d'Europe, la première ligne de Naples à Berlin et une deuxième ligne de Paris à Constantinople. Ces deux lignes se rencontrent et se croisent presque exactement à l'endroit, où commence à la croisière des bornes entre l'Italie et l'Autriche actuelle un troisième Etat: LA YUGOSLAVIE.

Le territoire de la Yougoslavie s'entrepasse en ce lieu comme un coin entre le territoire autrichien au Nord et celui de l'Italie à l'Ouest, un coin, dont le plateau s'élargit vers le Sud-Est, renfermé entre deux chaînes de montagnes, sur lesquelles est tirée la frontière envers les deux Etats voisins.

Bled: Otok na jezeru — L'île sur le Lac — The Island on the Lake

Jezerko:

Villégiature et Hivernage recherché,
906 m audessus de la mer — The fa-
vourite Summer & Winter Holiday
Resort, 906 m over sea

Suivez la ligne aérienne que vous avez tracée de Paris à Constantinople, jusqu'au cercle, où vous trouvez le nom »LJUBLJANA«, tracez encore et à travers ce cercle une troisième ligne, dirigée vers Graz en Autriche, et vous aurez sur la carte un triangle dont le pied produit la dernière ligne et dont les lignes latérales forment les deux frontières.

Cet arc des Alpes, qui s'élève de la mer Méditerranée et de la côte d'Azur et qui s'étale en rangs des géants alpins vers le Nord et ensuite, s'avancant dès la large zone du Mont blanc vers l'Est, cet arc garde parmi ses bijoux à l'Est avant de se perdre dans la plaine panonienne un coin comme le pendant accompli à la Rivière française: notre coin.

VOICI LA HAUTE CARNIOLE!

C'est le bout de terre, duquel l'Anglais, Sir Humphry Davy, dit que c'est le plus beau paysage alpin qu'il ait jamais vu!

C'est ici, dans la Haute Carniole, que vous trouverez une magnifique miniature de la quantité de beautés alpines que vous avez rencontrés en d'autres pays, où vous avez vu des formats plus grands, mais jamais ce charme, qui est réservé à l'intimité des miniatures. Ici, dans la Haute Carniole, vous rencontrerez des curiosités naturelles en tas, comme si elle était la cassette aux perles du monde fabuleux.

Vous y verrez de merveilleuses harmonies en couleurs, tons et formes minces et pittoresques.

La Haute Carniole est le parc naturel de la Yougoslavie, sa région la plus occidentale et civilisée.

La Haute Carniole est le berceau de cette SAVE, qui s'écoule comme une artère par toute la moitié du Nord-Ouest de l'Etat, où elle absorbe toutes les rivières, jusqu'à ce qu'elle même n'arrive au coeur de l'Etat: à BELGRADE, où elle se jette dans le DANUBE.

Voi-là cette Haute Carniole de laquelle le grand monde n'a pas eu la moindre connaissance géographique. L'issue de la grande guerre apporta la liberté dans ces pays, l'indépendance nationale et politique, et pas plus tôt qu'alors fit le monde occidental et désorienté connaissance de l'existence de ce petit territoire et peuple sans histoire, qui a fondé, uni avec les Serbes et les Croates, un nouvel Etat — la Yougoslavie, dont le développement rapide éveille justement dans les derniers jours l'attention de l'Europe. — L'indépendance politique a donné aux Yougoslaves en même temps les moyens d'exploitation de leur richesses naturelles et de leurs talents, avec lesquels ils ont auparavant servi aux étrangers, restant eux-mêmes inconnus.

Le pays est densément peuplé par les SLOVENES, qui ont vécu jusqu'à l'année 1918 pour les nations étrangères, soit pour les Allemands, soit pour les Italiens, mais qui ont pourtant conservé leur individualité et se sont enrichis de la civilisation étrangère de manière qu'aujourd'hui ils représentent la partie la plus civilisée de la nation Yougoslave; il n'est rien d'extraordinaire si un simple paysan parle plusieurs langues.

De leurs plus grand voisins, surtout des Allemands, les habitants de ce pays ont acquis maintes qualités remarquables, avant tout l'amour d'ordre. De leur hospitalité pure et propre vous comprendrez bientôt, pourquoi la Haute Carniole devient de jour en jour plus connue

de tout le monde comme villégiature et hivernage, d'où la capacité de cette contrée à concourir même avec la Suisse.

L'influence de la nature montagnarde et coquette sur le caractère des habitants est bien remarquable. La beauté alpine et la configuration mince du pays — vous me comprendrez après avoir fait connaissance avec la contrée et les habitants — correspondent à merveille aux talents extraordinaires et au degré de civilisation de ces Slaves, qui sont dans la relation contraire au nombre du peuple, autant que cela vaut pour la relation de l'efficacité et de la richesse du charme naturel de la contrée à sa circonférence.

Le type du Montagnard compte parmi les Yougoslaves eux-mêmes pour le type du Slovène, cette petite branche d'Ouest de la nation d'État avec sa propre langue littéraire.

Ce coin sous les montagnes a mis au monde des rangs de Yougoslaves et Slovènes illustres, qui ont déterrés dans les derniers ans de l'esclavage politique sous l'ancienne Autriche des talents considérables et ont élevé la nation au degré des individualités d'Europe les plus hautes; il a mis au monde à ce peuple sa première personnalité de valeur internationale, le docteur François PREŠEREN, dont l'œuvre poétique est la vivante métaphore de l'identité de la miniature physique et de l'infinité d'esprit: un tout petit livre de poésies, qui contient pour les Slovènes plus d'importance que pour les Allemands l'œuvre complète de Goethe.

Tout le long de la Haute Carniole, c'est à dire dès la première colonie habitée dans l'État de Yougoslavie d'extrême Nord-Ouest, dès RATEČE na GORENJSKEM (RATETCHE en H. C.) jusqu'à la métropole de la Slovénie, LJUBLJANA (LIOUBLIANA) court à voie normale le chemin de fer, qui a des communications intéreuropéennes excellentes. JESENICE NA GORENJSKEM (YESSENITSE en H. C.) et LJUBLJANA en sont les stations croisières. A JESENICE se croisent les lignes de TRBIŽ (Tarvisio, ITALIE) à LJUBLJANA et de CELOVEC (Klagenfurt, AUTRICHE) à GORIZA—TRST (Gorizzia—Trieste, ITALIE), et à LJUBLJANA se croisent les lignes Vienne—Trieste et München (Munic)—JESENICE—BEOGRAD (Belgrade). Sur ces lignes communiquent surtout pendant la saison d'été de nombreux trains express-intéreuropéens avec des wagons directs et wagon-lits, sans compter les nombreux trains locaux.

Mais aussi des chaussées, réputées comme meilleures dans l'État, facilitent les communications, bâties sur le dur terrain alpin; néanmoins les autorités les accommodent dans nos jours aux exigences du trafic automobiliste pour les élever en peu de temps à la même hauteur de qualité que dans l'État voisin d'Autriche. La sûreté publique est parfaite; les événements, qui inquiètent peut-être les étrangers désorientés, parce qu'ils confondent ce pays aux contrées moins civilisées du Balkan, y sont exclus.

Au long de la Save et ses affluents florissent des petites villes et villages pittoresques et aux églises sur des collines, où l'étranger rencontrera ce naïf mélange de lenteur et de modernisme qui lui convient au plus pour une demeure passante dans ce milieu, mais où il trouvera aussi et partout de l'hospitalité, du service, de l'eau et de l'électricité. — La vie dans la Haute

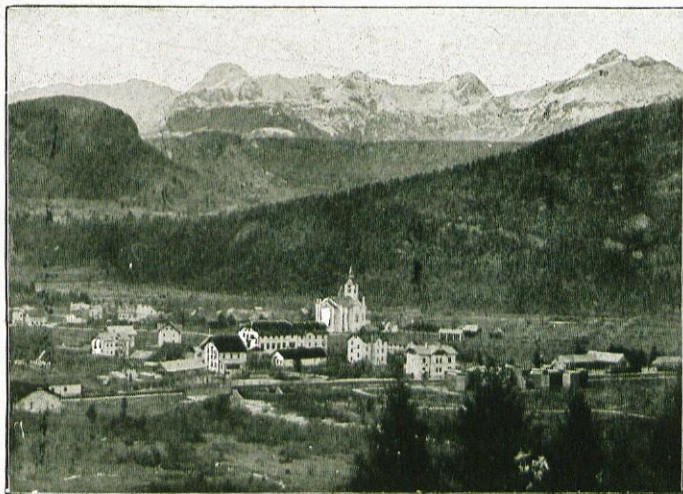
Kranjska gora:

Villégiature et Hivernage
alpin le plus fréquenté;
Centre des Sports d'Hiver,
810 m au-dessus de la mer
Most frequented alpine
Summer & Winter Holiday
Resort, Centre of Winter
Sports, 810 over sea

Carniole n'est chère point du tout. On ne peut parler de la cherté qu'en relation à de rares lieux, où l'étranger cependant, trouve à sa disposition le plus capricieux confort. Malgré le luxe des villégiatures de premier rang, telle que par exemple BLED, qui est même la résidence d'été du Roi de Yougoslavie, le charme de la nature intacte du voisinage immédiat ne s'échappe pas. — Ainsi la Haute Carniole représente une de principales branches de la richesse nationale de la Yougoslavie expressément par la beauté originale du paysage, où le ciel bleu au lait rivalise avec le vert frais et le blanc gris des formes montagnardes, en vous offrant un panorama des joyaux touristiques.

La Haute Carniole est une contrée encore tout à fait alpine. C'est pour cela que ce n'est pas étonnant qu'elle vaut pour centre de l'alpinisme et du sport d'hiver de Yougoslavie.

Bohinjska Bistrica:

Villégiature et Hivernage,
Rendez-vous fameux dans
le monde entier pour
les Sports d'Hiver
Summer & Winter Holiday
Resort and world-wide
famed Meeting - place for
Winter Sports

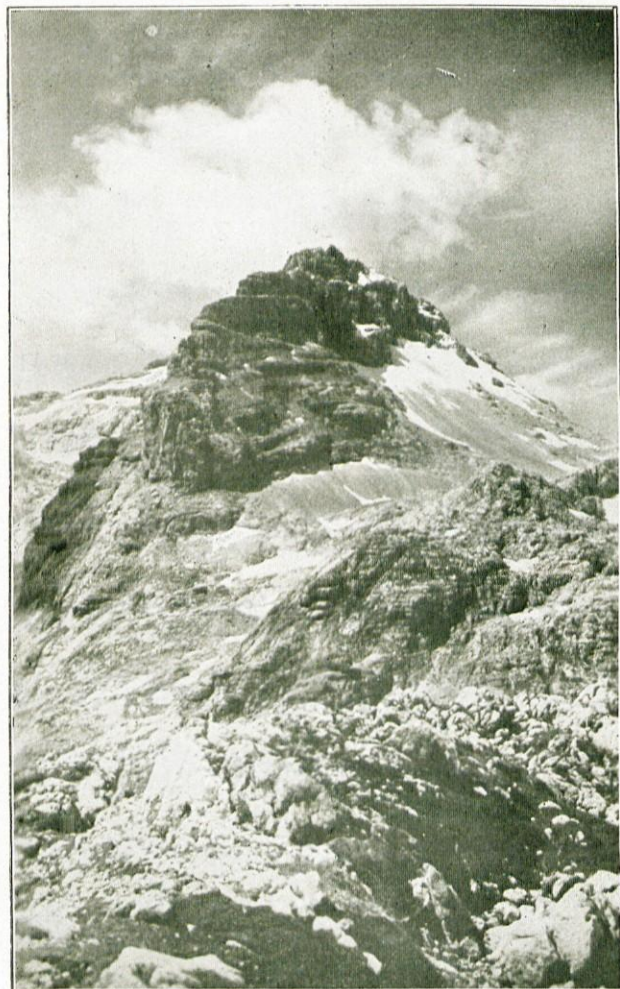
Bled: Zdraviliški dom
Établissement de bains
Cour house

Pendant la courte époque depuis la grande guerre la Haute Carniole s'est rendue déjà célèbre dans le monde international comme un paradis inconnu jusqu'alors. Quelques lieux comme KRANJSKA GORA (Montagne de Carniole), BLED, BOHINJ (BOQUIGNE), JEZERSKO (YEZERSKO) etc. — toutes les trois dénominations sont à peu près intraduisibles — sont aujourd'hui fameux comme les villégiatures et hivernages de classe spéciale dans l'Europe centrale.

Les Alpes yougoslaves, nommées les Alpes Juliennes, Karavanques, les Alpes de Kamnik où de Savinja, sont devenues des stations touristiques préférées, surtout pour les alpinistes qui s'inquiètent du tourisme trop industrialisé dans les régions touristiques de l'Ouest, pour

ceux qui désirent trouver dans de petits, mais bons asiles l'idylle alpine, pour ceux qui cherchent la nature intacte dans les rochers, auprès des chutes-d'eau et des précipices.

Ce petit peuple a su organiser le tourisme chez lui dans une manière grandiose. Une société alpiniste privée, nommée PLANINSKO DRUŠTVO, s'est établie sur tous les points aux montagnes, fréquentées par les touristes, y a fondé avec des moyens parvenus spontanément de ses membres et par initiative privée une quantité d'asiles alpins confortables, qui par leur simplicité, solidité, modestie et leur utile hospitalité surpassent notamment les institutions pareilles dans les Alpes de la Suisse. — Et le club »SKALA« (Le rocher) a élevé une entière

Razor (2601 m):

Géant montagnard dans les
Alpes Juliennes
Muntaneous Giant in the
Julian Alps

génération d'alpinistes-grimpeurs et sportsmen, dont l'expérience a sauvé mainte vie menacée par les dangers élémentaires, propres aux montagnes. L'orgueil de ces idéalistes et leur église, c'est le cirque de MARTULJEK (Martouliček), vallée étroite près de KRANJSKA GORA, sur la ligne de chemin de fer TRBIŽ—JESENICE, un coin, qui n'a — en général — pas de pareil

Bureau officiel de voyage „PUTNIK“ - Tourist-Office

Ljubljana, Dunajska cesta 1

(succursale à l'hôtel Miklič, en face de la gare.)

Vente des billets de chemin de fer pour tous les pays aux prix originaux. — Voyages en Bateaux — Aeroplanes, Vagons Lits. — Renseignements gratuits. — Téléphone 24-72.

1b

dans les Alpes quant à sa sauvagerie romantique et pure. Le MARTULJEK est la culmination typique de la beauté alpine, propre à la Haute Carniole.

A la Haute Carniole ne manque que la fréquentation régulière de ses amis étrangers, des amis constants, auxquels elle veut chaque année, en été, en hiver, au printemps et en automne, offrir toute les variations de ses charmes. Si le touriste ne venait dans la Haute Carniole que par hasard, il n'omettra plus l'occasion d'y revenir. Car il y a de jour en jour moins de visiteurs par hasard et de jour en jour plus des touristes, qui arrivent par exprès.

La plus fidèle description ne vaut pas la vérité. Il faut voir, cependant pour voir il faut venir: vous y reviendrez chaque année!

DR. ŠTEMPIHAR IVAN:

Oberkrain (Gorenjska), der Naturpark Jugoslawiens

Wir Jugoslawen, besonders aber Slowenen sind im Vergleich mit anderen Nationen sehr gering an Zahl, darum in der breiten Welt unbekannt. Wenige sind wir deshalb, weil unsere Heimat ein Kleinod ist: **Kleinode sind nämlich — klein.**

Ziehst auf einer Landkarte, die den europäischen Kontinent vorstellt, eine gerade Linie von Neapel bis Berlin und eine zweite Gerade von Paris bis Konstantinopel. Diese zwei Geraden werden sich begegnen und kreuzen fast genau auf der Stelle, wo am Kreuzungspunkte der Grenzen zwischen Italien und dem gegenwärtigen Oesterreich ein dritter Staat — unser Jugoslawien (Jugoslavija) — beginnt.

Das Gebiet von Jugoslavija drängt sich auf dieser Stelle wie ein Keil hinein zwischen

Koča na Veliki Planini v Kamniških Alpah — Touristenhaus auf »Velika Planina«

die Territorien Oesterreichs im Norden und Italiens im Westen, wie ein Keil, dessen Fläche gegen Südosten allmählich breiter wird, eingezwängt zwischen zwei Ketten von Gebirgskämmen, auf welchen die Staatsgrenzen der beiden Nachbarn verlaufen.

Folget der Geraden, die ihr in der Luftlinie von Paris gegen Konstantinopel gezogen, bis zum Kreis, bei welchem ihr den Namen »Ljubljana« findet, zieht über diesen Kreis eine Gerade in der Richtung gegen Graz in Oesterreich und ihr bekommt auf der Karte ein Dreieck, dessen Grundlinie die zuletzt gezogene Gerade bildet, die Schenkel aber die beiden Staatsgrenzen.

Das ist der nordöstliche Teil des ehemaligen österreichischen Kronlandes Krain — **Oberkrain.**

Golica in W. Karawanken
(sogenannte jugoslawische
»Rigi«)

Das ist jenes Stück Landes, von dem ein Engländer (Sir Humphry Davy) sagte, daß es die schönste Alpenlandschaft sei, die er je gesehen.

Der Alpenbogen des Gebirges, der am Mittelländischen Meer aus der azurnen Riviera steigt und mit den Reihen der Riesen sich baucht vorerst gegen Norden, dann aber in breitem Gürtel vom Mont Blanc weiter gegen Osten, dieser Gebirgsbogen beschützt unter seinen Perlen im Osten, bevor er sich an der panonischen Ebene allmählich verliert, als eigenartiges Pendant zur französischen Riviera das Alpen-Panoptikon: Oberkrain.

Narzisenfeld auf der Golica

In Oberkrain werdet ihr eine grandiose Miniatur von Alpenherrlichkeiten finden, wie ihr solche in anderen Grenzländern bewundert habt, wo ihr zwar wohl auf größeres Format, keineswegs aber auf den der Miniatur eigenen Zauber der Innigkeit gestossen seid.

In Oberkrain werdet ihr eine reichliche Menge von Naturseltenheiten entdecken, als sei es ein Museum von Seltenheiten verschiedenster Art.

In Oberkrain werdet ihr ein Wunder der Harmonie von Farben, Tönen und Formen erblicken in der Buntheit der Miniatur.

Darum dürftet ihr gerade in der wunderbaren Harmonie dieses Landstückes die Quelle der außerordentlichen Begabung und Kulturstufe der Bevölkerung erfassen, welche Kulturstufe

im umgekehrten Verhältnis zu der Bevölkerungszahl ist, so wie die Wirkungskraft und Buntheit der Naturzauber Oberkrains im umgekehrten Verhältnis zu dem Umfang des Landstriches steht.

Oberkrain ist der alpine Naturpark von Jugoslawien, sein westlichster und kultureichster Winkel.

Oberkrain ist die Wiege jener Sava, die wie eine Pulsader die ganze nordwestliche Hälfte des Staates durchfließt und alle Zuflüsse aufnimmt, bis sie selbst das Staatsherz Beograd erreicht, wo sie in der Donau aufgeht.

Oberkrain zeugte den Jugoslawen und Slowenen eine Unzahl von hervorragenden Persönlichkeiten, welche in den letzten Jahren der politischen Sklaverei der Nation unter dem alten Oesterreich ungeahnte Talente entdeckt und diesen Volksstamm auf die Stufe der höchsten urwüchsigen Kultur Europas gehoben haben. Es schenkte dieser Nation als Ersten von allen: den Dr. Prešeren, dessen Lebenswerk ein lebendiges Sinnbild des Verhältnisses der Miniatur

Touristenheim »Aleksandrov dom« im
Triglavgebirge
Aleksandrov dom (2404 m) Triglav (2863 m)

Slap Nadiže — Nadiža-Fall
(bei Rateče — Kranjska gora)

mit der Unendlichkeit ist: ein kleines Büchlein von Poesien, welches für die Slowenen von weit grösserer Bedeutung ist, als die gesammelten Werke Goethes für die große deutsche Nation.

Der Typus des Oberkrainers gilt unter den übrigen Jugoslawen als Typus des Slowenen.

Martuljek — Motiv

Touristenhütte »Češka koča« in den Steiner Alpen

dieses westlichen Zweiges der Staatsnation mit der eigentümlichen Schriftsprache des Prešeren. So ausdrucksvoll ist der Einfluß der Natur auf den Charakter der äußeren Beschaffenheit der Bewohner.

Längs des ganzen Oberkrain von der äußerst westlichen ersten Ansiedelung im Staate, Rateče, bis Ljubljana läuft eine normalspurige Eisenbahnlinie, welche vorzügliche intereuropäische Verbindungen hat. Die Endstationen und Eisenbahnknotenpunkte sind JESENICE und LJUBLJANA. In JESENICE kreuzen die Bahnlinien TRBIŽ—LJUBLJANA und CELOVEC—GORICA, in LJUBLJANA aber JESENICE—BEOGRAD und WIEN—TRIEST. Auf diesen Strecken verkehren, besonders in der Sommersaison, zahlreiche intereuropäische Schnellzüge mit direkten Wagen (auch Schlafwagen), um zahllose Lokalzüge gar nicht hinzuzurechnen.

Kočna v Karavankah — Kotschna (Karawanken)

Den Verkehr fördern Straßen, die als die besten im Staate gelten; gebaut sind sie auf hartem Alpenterrain, in letzter Zeit passen sie sich den modernen Anforderungen des Autoverkehrs an und werden in absehbarer Zeit die Vollkommenheit derer in dem benachbarten Oesterreich erreichen.

Die öffentliche Sicherheit in Oberkrain läßt nichts zu wünschen übrig; da gibt's keine Spur von Erscheinungen, wie sie nicht orientierte Fremde befürchten, welche dieses Land mit den noch nicht ganz gesäuberten und dünn angesiedelten Gegenden tief unten auf dem Balkan verwechseln.

Das Territorium Oberkrains ist dicht bevölkert von Slowenen, die bis zum J. 1918 fremden Nationen, sei es den Deutschen, sei es den Italienern, Sklavendienste leisteten, die aber trotzdem ihre urwüchsige Eigenart bewahrten und überdies mit fremder Kultur sich bereicherten, so daß sie heute anerkanntermaßen den gebildetsten Teil der jugoslawischen Nation vorstellen; es ist nichts Ungewöhnliches, wenn ein schlichter Bauer, deutsch angeredet, in derselben Sprache reagiert. Starken Nationen, besonders den Deutschen, haben die Bewohner dieses Landstriches so manches abgelernt, vor allem aber die Ordnungsliebe. An ihrer gastfreundlichen und sauberen Bedienung werdet ihr sofort begreifen, warum Oberkrain im Fremdenverkehr von Tag zu Tag immer mehr ein weltbekannter Sommer- u. Winteraufenthalt wird und woher die Konkurrenzfähigkeit dieses Landes selbst mit der Schweiz stammt.

Das ist jenes Oberkrain, von dem die breite Welt bisher nicht einmal geographische Kenntnis hatte! Das Resultat des Weltkrieges brachte in diesen Gegenden die langersehnte Freiheit, die politische Selbständigkeit, worauf erst der unorientierte Westen die Kenntnis von der Existenz der kleinen slawischen Nation erlangte, die keine eigene Geschichte besitzt, d. i. der Slowenen, welche gemeinsam mit den Kroaten und Serben einen neuen Staat — Jugoslavija — gründeten, einen Staat, dessen Entwicklung gerade in letzter Zeit die Aufmerksamkeit Europas

Wintersport in Bohinjska Bistrica — Zimski sport v Bohinjski Bistrici

auf sich lenkt: die politische Freiheit gab den Jugoslawen die Möglichkeit zur Ausbildung ihres Naturreichtums und ihrer Talente, womit sie früher Fremden dienten, während sie selbst unbekannt blieben.

Einer der Hauptzweige des Naturreichtums von Jugoslavija liegt aber gerade in unserem Oberkrain: in den ursprünglichen Naturschönheiten dieser Region, wo die Milchbläue des Himmels mit dem frischgrünen und weißfelsigen Ambient der Bergkonturen wetteifert, wo das gesammte Panorama eine einheitliche Sammlung einzig dastehender Kleinode ist.

Oberkrain ist noch ganz Alpenland; darum gilt es als das natürliche Zentrum des jugoslawischen Alpinismus und Wintersportes.

In dem kurzen Zeitraum seit dem Weltkriegsende ist Oberkrain in der internationalen Welt berühmt geworden als das bisher unbekannte Paradies. Einzelne Ortschaften, wie Kranjska gora, Bled, Jezersko, Bohinj, haben sich zu dem Rufe hervorragender Sommer- u. Winteraufenthalte Mitteleuropas emporgeschwungen.

Die jugoslawischen Julischen und Steiner (Sanntaler) Alpen, sowie die Karawanken sind sehr beliebte Touristenstationen geworden, besonders jenen Alpinisten, welche die zu große Industrialisation des Fremdenverkehrs in den westlicheren Alpenzentren schreckt, welche ihre Zuflucht zu nehmen wünschen in die Idylle guter, aber kleiner Zufluchtstätten und Täler, jenen, welche unberührte Natur suchen in Felsen zwischen Wasserfällen und Abgründen.

Längs der Sava und ihrer Zuflüsse blühen idyllische Städte und Dörfer, lauter Ortschaften mit höchstens 3000 Einwohnern, wo der Fremde allüberall Nachtquartier und Bedienung, Wasser und Elektrizität findet.

In größeren Entfernungen folgen auf einander in der Reihe der Ansiedeleien auch kleine

Offizielles Reisebüro „PUTNIK“ TOURIST-OFFICE

Ljubljana, Dunajska cesta 1. — (Filiale im Hotel Miklič.)

Fahrkartenverkauf für alle Länder und alle Verkehrsmittel ohne Zuschlag.

Kostenlose Reise- und Bäderinformationen. — Telefon 24-72.

Städte, wo der Fremde jenes naive Gemisch von Verschlaffenheit mit dem Modernismus antrifft, das dem großstädtischen Fremden bei vorübergehendem Aufenthalt in solchem Ambient am besten behagt.

Ohne Konkurrenz aber ist Oberkrain in geringen Preisen. Da kann von einer Teuerung nur in sehr wenigen Fällen die Rede sein, in welchen aber dem Fremden dafür auch der kapri-ziöseste Komfort zur Verfügung steht. Bei aller modernen Einrichtung der Sommeraufenthaltsorte, wie es z. B. Bled ist, wo sogar der jugoslawische König seine Sommerresidenz hat, entgeht dem Fremden der Zauber der unverdorbenen Natur in unmittelbarer Nähe durchaus nicht.

Für die kleine slowenische Nation geradezu großzügig ist die Organisation der Touristik! Der Alpen-Verein (Slovensko Planinsko Društvo) schlug auf allen wichtigeren Punkten sein Lager auf und baute aus freiwillig gesammelten Beiträgen seiner Mitglieder und auf private Initiative eine Unzahl von komfortablen Bergheimstätten, die durch ihre Gastfreundlichkeit den Tourismus kräftig fördern und wegen ihrer Gediegenheit, Schlichtheit und Bescheidenheit ähnliche Anstalten in den Schweizer Alpen weit übertreffen.

Der Alpinisten-Klub »Skala« (»Fels«) hingegen erzog sich eine ganze Generation von Sportalpinisten-Kletterern, deren Bewährtheit schon so manches, durch Elementargefahren der Berge bedrohtes Menschenleben rettete. Der Stolz dieser Idealisten, ihre Kirche, ist Martuljek, ein Alpenwinkel in der Nähe von Kranjska gora, auf der Bahnstrecke Trbiž—Jesenice, dem in seiner wilden Romantik und Grandiosität in den Alpen überhaupt nichts zu vergleichen ist. Martuljek ist die Kulmination der Oberkrainer Alpenherrlichkeit.

Unserem Oberkrain mangelt nur noch ein anhaltender Besuch seiner Freunde aus der Fremde, bleibender Freunde, welche jedes Jahr, im Sommer und im Winter, im Frühjahr und im Herbst, alle Varianten seiner Zauber genießen würden. Wer immer zufälligerweise nach Oberkrain abgeirrt ist — und solche sind immer seltener, denn die Zahl ständiger Besucher wächst von Jahr zu Jahr — der unterließ nicht mehr die Gelegenheit, wiederholte Erholung daselbst aufzusuchen.

Darum aber, da auch die treffendste Beschreibung die volle Wahrheit bei weitem nicht erreichen kann, rate ich jedermann, er möge wenigstens einige Wochen in Oberkrain zubringen, dann wird er sicher jedes Jahr wieder kommen.

Škrlatica (Scharlachwand) 2738 m im Alpentale
Pišenca bei Kranjska gora

Triglavsko pogorje — Triglav-Gebirge

DR. FRANZ TOMINŠEK:

Im Reiche des Triglav

Sehen wir uns an die Landkarte von Jugoslavija (Jugoslawien)! Das Land ist großenteils gebirgig, besonders am nordwestlichen Ende; hier hat sich das Drauer Banat (Dravska banovina) wie ein scharfer Keil in die Scheidewand der Alpen eingewühlt, wo der Germane und der Italiener sich die Hand reichen. Der Schnabel dieses Keiles ist der gewaltige Jalovec (2643 M), sein Gerippe aber bilden im Norden die grasreichen Karawanken, im Süden die mächtigen Felsriffe der Julischen Alpen.

Diese Grenzgegend ist wegen ihrer Naturschönheiten wohl die herrlichste Landschaft Jugoslawiens. Das fruchtbare dichtbevölkerte Oberkrainer Tal ist mit freundlichen Städten und Dörfern bedeckt und gliedert sich im wunderschönen Veldeser Winkel (Blejski kot) in zwei enge Täler, von denen das eine über Jesenice, Dovje und Kranjska gora, das andere aber in großem Bogen über Nomenje und Bohinjska Bistrica gerade in das Innerste des Alpenlandes hineinreicht.

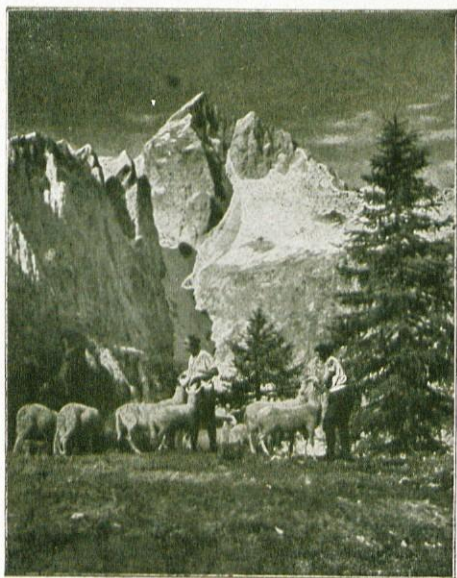
Ueber dem grünen waldreichen Vorgebirge hin heben sich die weiten Weidealpen. Die schnell fließende Sava und rauschende Bäche, sowie herrliche Wasserfälle begleiten uns in die Bergtalengen, aus welchen großartig geformte Berggipfel und schauerhafte Felswände emporragen. Hier enden die südlichen Alpen mit dem ausdrucksvollen Hochgebirge der Julischen Alpen.

Der höchste Gipfel der Julischen Alpen und überhaupt der höchste Berg Jugoslawiens ist der mächtige Triglav, eine 2863 M hohe

Pyramide, benannt nach einer altslawischen Gottheit. Hier ist das vielbesungene Reich des Zlatorog (eines sagenhaften goldgehörnten Bockes) und der »weißen Frauen«. Der Gipfel selbst hebt sich wie eine wild zerstückelte Felspyramide mit unzugänglichen Wänden hoch hinauf über dem ihn umgebenden ausgedehnten Plateau, bzw. im Norden über dem wellenförmigen Triglaver Eisberg; auf welchen die namhaften Bergzweige Kredarica (2541 M), Rjavina (2532 M), Begunjski vrh (2641 M), Urbanova špica (2299 M) und Cmir (2393 M) sich anlehnen.

Um den Gipfel des Triglav erreichen zu können, mußten zwei kühne Alpenwege in die Wand eingehauen werden, geschützt mit Keilen und Drahtseilen. Ganz oben auf dem Gipfel und an der gegenwärtigen Grenze gegen Italien steht ein eiserner Turm, Aljažev stolp, so benannt nach dem wackeren langjährigen Triglavbesteiger Aljaž, dem † hochbetagten Pfarrer in Dovje. Die italienische Grenze umfaßt nur einen kleinen Teil des Triglav, so daß wir diesen bedeutenden Berg noch immer als jugoslawischen Berg betrachten.

Triglav ist bekannt als einer der prächtigsten, weite Aussicht gewährenden Berge in den Alpen. Frei ist hier die Uebersicht über das ganze Gebirgsland des Drauer Banates, frei nach dem Süden bis zum Adriatischen Meer und über die ganze herrliche Welt, wo jenseits unserer Grenze die Slowenen wohnen. Im Westen reicht unser Auge bis zu den Dolomiten Tirols und im Norden über ganz Kärnten hin

Jalovec (2643 m)

bis zu den Hohen Tauern und dem Dachstein Gebirge. Am herrlichsten ist aber freilich der Blick in die Nähe auf die zerstückelten Gebirgskämme und die prachtvoll geformten Gipfel der Julischen Alpen, sowie auf die tief unter uns liegenden Bergtäler (auf Vrata mit dem Aljažev dom, auf Krma, Trenta, Bohinj).

Fürwahr: Hier ist gut zu sein, hier lasset uns Zelte aufstellen!

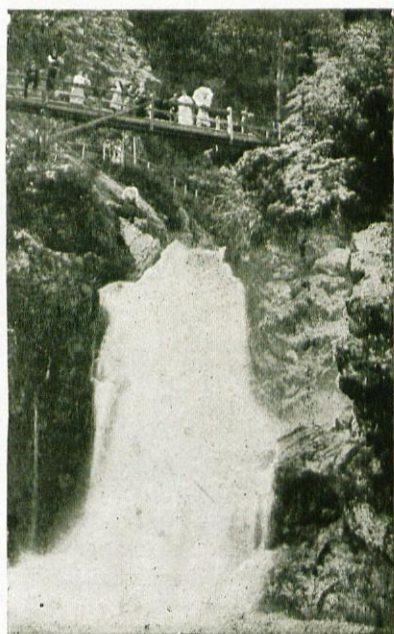
Es ist aber nicht notwendig, denn um den Triglav herum sind bereits mehrere gut eingerichtete Zufluchtsheime unseres Alpenvereines angesiedelt, welche für die Liebhaber der Hochgebirge eine vollendete Sommerkolonie bilden. Bei der Ankunft aus Bohinj liegt über dem bekannten Velo Polje die freundliche Vodnik's Hütte (1805 M); hoch oben auf dem südlichen Plateau hebt sich das mächtige Gebäude des Alexander Heimes (2404 M); am nördlichen Rand des Triglaver Eisberges grüßt uns die anmutige Stanič'sche Hütte (2332 M); am Kamme der Kredarica, knapp unter dem Triglav, liegt der Triglaver Heim (2515 M), in den östlichen Alpen die größte Zufluchtstätte, die schon einen kleinen Gebirgshotel darstellt. Knapp an demselben ist eine hübsche Kapelle gebaut, in welcher schon manches Touristenpaar getraut wurde. Die Anziehungskraft dieses Punktes möge dadurch noch verdoppelt werden!

Wer bei uns als guter Tourist gelten will, begibt sich zur Sommerszeit auf den Triglav oder doch in dessen Bereich; aber auch im Winter versammeln sich hier größere Gruppen

von Skiläufern, die in den genannten Gebirgshütten sichere Zuflucht finden.

Vom Triglav macht der Hauptkamm der Julischen Alpen gegen Süden in riesengroßem Bogen eine Einbiegung über den Kanjavec (2568 M) bis zum Bogatin (2008 M) und umgibt hier das Hochplateau der Komna und die romantische Einsenkung — das Tal der Triglaver Seen. In einer Anhöhe von über 1600 M liegen in der dortigen Mulde sieben herrliche Gebirgseen. Am Doppelsee bietet dem Touristen willkommenen Schutz die schöne Hütte bei den Triglaver Seen (1683 M). Von hier führt gegen den Wocheiner See (Bohinjsko jezero) abwärts ein Weg über die hohe Wand der Komarča und bringt uns zur Quelle der Savica, welche aus der Wand hervorstürzt in einem mächtigen Wellensturz, einem der schönsten in unseren Gegenden. So gelangen wir in den Bohinj und gehen der Savica nach, welche dröhnend und in wilden Sprüngen sich den Weg bahnt durch eine Talenge und dann in einem herrlichen Waldgebiet. Bald sind wir an dem träumerischen Wocheiner See (523 M).

Auf der Seite gegen den Triglav hebt sich knapp über dem See der mächtige Rücken des Peršivec (1761 M), dessen Wände in gewaltigen, durch zahlreiche Schluchten zerwühlten steilen Abhängen gegen den See sinken. Da kommt es Einem vor, als stehe er dort an dem

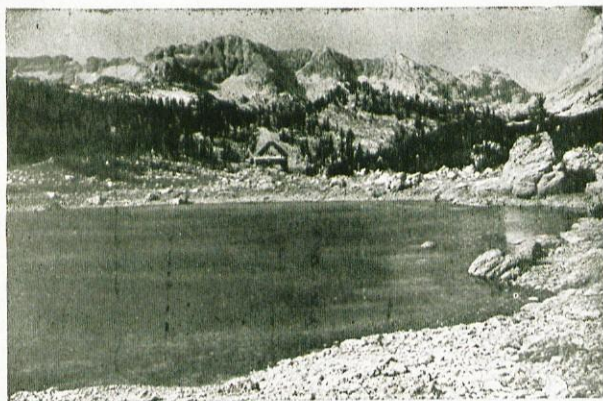
Vintgar kod Bleda: Slap Blejski šum
Wintgarfall »Blejski šum« bei Bled
(Veldes) — Vue sur la Vintgar près
de Bled

Velebit längs des Meerbusens. An der Südseite heben sich etwas sachter über dem See mit weiten Wäldern bedeckte Anhöhen. Gegen Westen umgeben den See die freundlichen Wiesen und Weideplätze der Ukanca. In der Mitte derselben steht die gefällige Ansiedelung des Hotels zum Zlatorog, das Eigentum des Slowenischen Alpenvereines. Ferner ist dort offene Aussicht auf das umgebende Wocheiner Gebirge: auf den Kuk (2086 M), die Podrta gora (2050 M) usw. Nach allen Seiten hin entzückender Ausblick!

Wer den Frieden liebt, die Sonne, das Baden in kristallreinem Wasser, das Fahren auf dem See, schattige Wälder, längere oder kürzere Ausflüge in das Hochgebirge — der komme in dieses stille Alpenparadies! Gegen Osten ist das Terrain offener. Dort fließt aus dem See die Wocheiner Sava (Sava Bohinjka) ab, welche an jener Stelle mit einer eisernen Brücke überbrückt ist. Knapp an der Brücke steht auf der einen Seite das altehrwürdige Kirchlein des hl. Johannes, auf der anderen

menschliche Neugierde lockte uns herab, daß wir noch in die Vrata eintraten, in eines der prachtvollsten Alpentäler, das sich zwischen den Abzweigen des Triglav auf der einen und den Abzweigen der Škrlatica auf der anderen Seite bis zum Fusse des Triglav erstreckt.

Nun reisen wir aus Dovje-Mojstrana an einer Zementfabrik vorbei längs der kristallreinen rauschenden Bistrica. Auf der rechten Seite grüßen uns der Reihe nach die schönen Gipfel der Martuljek-Gruppe: Kukova špica (2417 M), Strmatarica (2448 M), die Gruppe der Široka peč (Peščenik 2531 M), die Zweige des Dovški Križ (2646 M), beim Abschluß des Tales aber — in mächtigem Couloir — die Škrlatica (2738 M), nach dem Triglav der höchste Berg der Julischen Alpen, dann ihre Nachbarin Rogljica (2582 M), weiter der Kamm des Križ (2435 M) und die mächtige Wand des Stenar (2501 M); dann aber erniedert sich der Gebirgskamm bis zum tiefen Sattel der Luknja (1758 M), worauf dieses Gebirgsland durch die über 1000 M hohe, anscheinend vertikale Nordwand des

Koča kod Triglavskih jezera
Touristenhütte bei den Triglaver Seen (1683 M)

Edelweis — Planika

aber, halb versteckt in einem Wäldchen, das bekannte schöne Hotel zum hl. Johannes. Das Bild schließen ab zwei niederere Berggipfel: Rudnica (946 M) und Studor (999 M), unter welchen uns zwei schöne Straßen in die Verkehrswelt führen.

Doch kehren wir noch einmal zurück!

Auf der Fahrt aus Kranjska gora gegen Dovje betrachteten wir eine Gruppe herrlicher, ungemein zerrissener Bergriesen, wahrer Dolomiten, die den mit finsternen Wäldern bedeckten Gebirgswinkel Martuljek umgeben. Wir hörten von kühnen Kletterern, welche dieses dem Verkehr noch wenig eröffnete Scheideck besuchten. Auch hörten wir von verunglückten Touristen; und Mitleid, freilich auch

Triglav geschlossen wird, über welcher sich über den Eisberg her glänzend der Triglav selbst erhebt.

Unterwegs bewunderten wir den grandiosen Wasserfall Peričnik, der etwa 40 M über einen ungeheueren, unterhalb abgefressenen Felsblock herunter strömt. Wir bewunderten den hoch oben über der Bistrica durchgeführten, unter hervorstühenden Felsen führenden »Weg über die Galerien«. Nach 3 stündigem Gang blieben wir stehen beim »Aljažev dom«, einem schönen Alpenhotel unseres Alpenvereines. Eine ganze Kolonie ist hier entstanden; im vorigen Jahr wurde auch der Aufbau der Kapelle des hl. Cyrillus u. Methodius beendet.

Von dem Aljažev dom aus haben wir den

reizendstein Ueberblick über den herrlichen Abschluss des Tales. Hier erschauern wir über die riesige Triglaver Wand. Sie ist weltberühmt geworden und ein Magnet für heimische und ausländische Touristen, die in dieser Wand schon die tollkühnsten Klettertouren vollbrachten. Doch »die weißen Frauen« dulden nicht, daß der mutwillige Mensch als Sieger auftrete in diesem Alpenland. Viele verwegene Kletterer sind tödlich verunglückt in diesen entsetzlichen steilen Abhängen. Die meisten dieser Opfer beerdigte schmerzberührt der »Triglaver Pfarrer« Aljaž im Pfarrfriedhof zu

Dovje, bzw. verrichtete er die Begräbnisfunctionen unter der Triglaver Wand, wobei er jedesmal die Jugend ernstlich vor leichsinnigem und unnötigem Opfern des Lebens warnte. Dieser Warnung schließen auch wir uns an, besonders im Hinblick auf die vorjährigen drei Unglücksfalle, und fordern die Jugend wohlmeinend auf: Wandert in das herrliche Alpenland und freuet euch über die wundervolle Gottesnatur, jedoch erhaltet das kostbare Leben euch selbst, sowie den Eurigen und dem Vaterlande!

DR. FRANC TOMINŠEK:

V kraljestvu Triglava

Pogledajmo geografsku kartu Jugoslavije. Vrlo gorata zemlja, najviše pak na severozapadnom kraju, tamo se Dravska banovina nalik oštar klin zarila u predjel Alpa, i gdje si sada pruže ruku German i Talijan, kljun toga klina tvori silni Jalovec (2643 m) ogrodže potonjem jesu na sjeveru travnate Karavanke, na jugu velebni skaloviti grebeni Julijskih Alpa.

Ovaj predjel svojim naravnim ljepotama predstavlja najljepšu pokrajinu u Jugoslaviji. Plodonosna, vrlo napućena gorenjska ravnica pokrivena je ubavim gradovima i selima te se uz divni bledski kut razkrsti u dvije doline, koje sižu, prva do Jesenica, Dovjeg i Kranjske gore, druga pako u velikom luku preko Nomenja i Bohinjske Bistrice upravo u osrče planinskog svijeta.

Nad zelenim šumnatim predgorjem dižu se opsežni planinski pašnjaci. Bistra Sava i šušteći potoci te brojni prekrasni slapovi vode nas u gorske tesni, nad kojima se oblikuju krasni gorski vrhovi i užasne pećinaste stene. Ovdje svršavaju Južne Alpe sa izrazitim visokogorjem Julijskih Alpa.

Najviši vrhunac u Julijskim Alpama i uopće najviši vrh Jugoslavije jeste Triglav, 2863 m visoka piramida, koja nosi ime po staroslovenskom božanstvu. Ovdje je pozorište opjevanom kraljestvu Zlatoroga i »bjelih žena«. Sam vrh diže se kao divlje razkomadana skalna piramida sa nepristupačim stenama visoko gore iznadju ga okružujuće opsežne planote, odnosno na sjeveru nad valovitim Triglavskim ledenjakom, na kojeg se oslanjaju znameniti gorski odrastci: Kredarica (2541 m), Rjavina (2532 m), Begunski vrh (2461 m), Urbanova špica (2299 m) i Cmir (2393 m). Da se omogućio pristup na vrh Triglava, drzoviti su planinci usekli u pećinu puteve, osigurane sa klinovima zabijenim u živu skalju i žicama, koje služe turistima za hvatanje kod plazenja preko skala. Upravo na vrhuncu Triglava uz sadašnju talijansku granicu nalazi se gvozdženi toranj, nazvan Aljažev toranj, koji je pričvršćen klinovima i žicama. Talijanska granica obasiže samo vrlo neznatan dio Triglava, kojeg i danas lako možemo nazivati našom — jugoslavenskom gorom.

Triglav poznat je kao jedna od najviših razglednih gora u Alpama. Slobodan je pregled po svem gorskom svijetu Dravske banovine, slobodan pregled prema jugu sve dole do sinjeg Jadranskog mora i po svem divnom svijetu onamo gdje preko granica žive Slovenci. Prema zapadu siže naš pogled do Tirolskih Dolomita a prema sjeveru preko Koruške do Visokih Tura i Dachsteina. Najlepši pako je pogled u blizinu na razkomadane grebene i krasno izoblikovane vršace Julijskih Alpa i u duboko pod nama ležeće dolce (u Vrata sa Aljaževim tornjem, u Krnju, Trentu i Bohinj).

Božićno jutro na Kredarici. V ozadju ponosni Triglav — *Matin de Noël sur la Kredarica, au fond le Triglav*

Ugodno je boraviti ovdje, ovdje ćemo si postaviti šatore!

No nije to baš nužno potrebno, jer naokolo Triglava ima već više naseljenih i dobro uredjenih planinskih zatočišta Slovenskog planinarskog društva, koji služe prijateljima visokogorskog svijeta i predstavljaju ljetnu koloniju. Kod dolazka iz Bohinja razprostire se nad poznatim Velim poljem ubava Vodnikova koča (1805 m); visoko gore na južnoj planoti podno Triglava, diže se velebna zgrada Aleksandrovog doma (2404 m); uz sjeverni rub Triglavskog ledenika pozdravlja nas lijepa Staničeva koča (2332 m); na grebenu Kredarice tik podno Triglava nalazimo Triglavski dom (2515 m) u istočnim Alpama najviše planinsko zatočište, koje je zapravo i bolje rečeno planinski hotel. Pored istog sagrađena je lijepa kapelica, u kojoj bilo je vjenčanih već više planinskih parova. Privlačivost same tačke biva ovim podvojena.

Ko želi u nas biti planinar, neka u ljeti pohrli na Triglav, ili barem u njegovo območje; pa i za zime ovdje se sakupljaju velike grupe smučara, koji u naznačenim planinskim domovima nadju sigurno zatočište.

Od Triglava savinut je prema istoku u velikom loku glavni greben Julijskih Alpa preko Kanjavca (2568 m) do Bogatina (2008 m) i okružuje ovdje visoku planotu Komne i romantičan okrešalj — dolinu Triglavskih jezera. U visini nad 1600 m leži u tamošnjim vrtačama sedam divnih gorskih jezera. Kod Dvojnog jezera pruža planinaru dobrodošlo zatočište lijepa Koča u blizini Traglavskih jezera (1683 m). Odavle vodi nizbrdo prema Bohinjskog jezeru preko visoke stene Komarče te nas dovede do izvora Savice, koje se u silnom slapu — jednom najljepših u našim krajevima ruši iz okomite stene. Tako dospijemo u Bohinj i slijedimo Savici, koja si uz tutnjavu i u divljim skokovima kroči put preko uske tijesni i dalje preko divnih šuma. Skoro dospijemo do sanjavog Bohinjskog jezera (523 m).

Na strani prema Triglavu odmah uz jezero diže se ogromno poledje Peršivca (1761 m) kojeg okomite stene padaju prema jezeru u silnim, po mnogobrojnim gra-

pama razrivenim strminama. Čovjek ima dojam, kao da se nalazi pokraj Velebita uz morski zaljev. Na južnoj strani iznad jezera uzdižu se brda pokrivena vrlo prostranim šumama. Prema zapadu okružuju jezero prijazni travnici i pašnjaci nazvani Ukance. Usred njih naidjemo na mirnu naseobinu hotela »Zlatorog«, koji je vlasništvo Slovenskog planinarskog društva. Dalje otvara se od ovdje pogled na vijenac Bohinjskog pogorja: Kuk (2086 m), Podrto goro (2050 m) itd. Na sve strane divan je pogled.

Tko voli tišinu, sunce, kupelji u kristalno čistoj vodi, ladjarenje po jezeru, sjenčnate šume te kraće ili dulje izlete u planine, neka dodje u ovaj tihi i romantični planinski raj.

Prema istočnoj strani svijet se sve više otvara. Tamo odteka iz jezera Sava Bohinjka, koja je tamo premoštena sa novim kamenitim mostom. Tik uz most leži tako na jednoj strani starodrevna crkvice sv. Janeza, na drugoj pak strani na pola u šumici sakriveni lijepi hotel »kod sv. Janeza«. Sliku zaključuju na ovoj strani dva

Aljažev dom v Vratih;

u pozadini Triglav sa popularnom Sjevernom stenom — Touristenhotel »Aljažev dom« im Vrata-tal mit der Triglav-Nordwand — Hotel alpin »Aljažev dom« dans la vallée de Vrata au fond le fameux flanc nord du Triglav

niža ali lijepa vrhova: Rudnica (946 m) i Studor (999 m) a podno njih dvije lijepe ceste vode u prostrani svijet.

Povratimo se još jednom!

Vožnjom iz Kranjske gore prema Dovjem motrili smo skupinu krasnih, vrlo razdrpanih gorskih velikana — pravcatih Dolomita — koji pokriveni sa tamnim šumama okružuju gorski kut Martuljek. Čuli smo o drskim plezaćima, koji pohađaju ovaj sveopćem prometu još nedostatno otvoreni predjel. Čuli smo o turistima,

Aljažev toranj na vrhuncu Triglava
(2863 m) — Aljažturm auf der Triglavspitze

kojima su se desile nezgode i soćut, a donekle pako i ljudska znatiželja vuće te izazove nas da stupismo još u Vrata, jednu najkrasnijih alpskih dolina, koja se rasprostire medju odrastcima Škrlatice na drugoj strani sve do podnožja Triglava.

Putujemo li iz Dovjeg-Mojstrane uz velike tvornice cementa ob kristalno čistoj sućeći Bistrici. Na desnoj strani pozdravljaju nas kao po redu lijepi vrhovi Martuljkove skupine: Kukova špica (2417 m), Strmatarica (2448 m), skupina Široke Peči (Peščenički 2531 m), odrastci Dovškog križa (2646 m), a na kraju doline pak u velebnom kuloarju Škrlatica (2738 m), za Triglavom druga najviša gora u Julijskim Alpama, njezina susjeda Rogljica (2582 m), greben Križa (2435 m) i veličastvena stena Stenarja (2501 m), zatim snizuje se gorski greben do dubokog sedla (prevale) Luknje (1758 m), našto zaključuje taj gorski svijet preko 1000 m visoka, na pogled okomita sjeverna Stena Triglava, nad kojom sijajno iznad ledenjaka diže se sam Triglav.

Putem divili smo se slapu Peričniku, koji pada iz visine četrdeset metara i provaljuje preko ogromne izdubene skale; divili smo se visoke gore nad Bistricom izvedenom podno privješanih pećina vodećem putu »Preko galerija«, i nakon trosatnog hodanja stigli do Aljaževog doma (1010 m) lepog alpskog hotela, koji je vlasništvo Slovenskog planinarskog društva. Ovdje nastala je potpuna naseobina; pretprošle godine pak je bila sagradjena kapela sv. Ćirila i Metoda.

Od Aljaževog doma najljepše možemo pregledati veličanstveni zaključak doline, nemalo pak se zdrznemo pogledom na gorostasnu Triglavsku stenu. Zadobila si svijetli sloves i postala magnet za domaće i strane turiste, koji su izvršili na ovoj steni već najsmjelije ture u penjanju. Ali »bele žene« ne dopuštaju, da objestan čovjek nastupi kao pobjednik u ovom alpskom svijetu. Već više drzovitih i smjelih plezaća nastradalo i izgubilo je svoj život na užasnim strminama. Sve one tugom sahranjivao je »triglavski župnik« Aljaž na pokopalištu u Dovjem, ili obavio pogrebne obrede pod Triglavskom stenom, uvijek svareći omladinu, neka ne žrtvuje lakoumno i bez potrebe svoj život. Ovom i mi se priključujemo, osobito kod uspomene na pretprošlogodišnje tri smrtno nezgode i doviknemo omladini: Putujte u krasni gorski svijet, veselite se divne božje prirode, ali očuvajte se sebi, svojim i otadžbini!

Oficijelna potovalna pisarna „PUTNIK“ Tourist-Office

Ljubljana, Dunajska cesta 1. — (Podružnica v hotelu Miklič.)

Prodaja vozne listke za tu- in inozemstvo po originalni ceni brez doplačila.

Brezplačne informacije. — Telefon 24-72.

JOSIP LAPAJNE:

Gorenjec

V objemu prelestnih višav, na bregovih divotnih planin ob srebrnočistih studenčnicah, sredi šumljajočih gozdov je njegov dom, dom izrazitega kmeta, našega Gorenjca. Trd kakor kremen ob potoku in kakor skala v planini je njegov značaj, neupogljiva volja se kosa z mogočnimi hrasti, s kljubujočimi bučečimi viharji, ki pretresajo mogočne sklade tisočletnih prirodnih stvarov.

Divota prirodnih veličin je vplivala najizraziteje na duševne velikane, ki so vzklili v

Gorenjec rad vesel, se zanima za napredek, dasi je pri tem skrajno previden in nezaupljiv.

V medsebojnem občevanju je zelo dovtipen, večkrat občutno piker, ne vselej brez posledic. Nov naseljenec dobi še pred svojim prihodom vulgarno ime, ki ga navadno ne razveseli. Temu se ne morejo izogniti niti cele vasi, ki jih obdare sosedje s priimki, izvirajočimi iz kakih neljubih dogodkov. Svoječasno so taki nazivi in kriva peresa za klobuki služila kot fantovski bojni pozivi, ki so se navadno odigravali pred

Gorenjska narodna noša; v ozadju gorenjski dom

kmečkem domu in ponesli iz njega slavospeve gorenjskega raja v širni svet.

V bregovih divnega planinskega sveta se je porodila slovenska poezija, v skrivnostnem šelestu planinskega višavja je zajel Gorenjec vire blaženim zvokom bratske jugoslovanske harmonije in idila prirodnega življenja je ustvarila temelje naši umetnosti.

On sam, naš kmet — da ga opišem — nosi v sebi zdravo jedro in se ti prikupi kaj hitro, če znaš občeovati z njim. V nasilju naletiš na odpor, kakršnega ne bi pričakoval. Sicer je

mrtvaško krsto in sodnijo. Dandanes je to minilo.

Ker je vsa Gorenjska preplavljena s tujci, letoviščarji, planinci in smučarji, se je Gorenjec nehote navzel tuje navlake in pričjenja izgubljati na pristnosti svoje izrazite »gorenjščine«. In to v svojo škodo.

Jezik ga sicer še veže na domačnost, zlasti Gorenjko, tako da tudi najmodernejša obleka ne prikrije njenega pokolenja. Izraziti »č« in »v« jo izdajata, »če je biva in tekva« njena zibelka, pa naj je tudi odeta v najfinejšo svilo.

Narodna noša, ki je Gorenjcu v vsi svoji slikovitosti tako lepo pristojala in ki je v harmoničnem skladu s prirodo svedočila toliko zdravega, bujnega življenja, se je umaknila modernemu, nenavadnemu lišpanju in čaka po skrinjah, ki so se z njo vred umaknile neokusnim, navadnim omaram, da jo razgloje zob časa.

Z narodnim odelom je preminula ona nepozabna idila kmečkega življenja, idila, ki je tvorila bistvo pristnega Gorenjca od zibelj pa do rakve.

Ob trticah se je započenjala ljubezen gorenjskih parov, pri pranju štren se je hladila vroča kri razpaljenih skrivnosti, s platnom so oblagali težke skrinje nevestam, vonjavo zapekljivi so bili snežnobeli rokavci mlade devojke, na domačem platnu je vzkliklo mlado življenje krepkih novorojenčkov, ki so se razvijali v zdravem odelu iz domačega platna v krepke mladeniče in ponosne može vse tja do mrtvaškega odra in preko.

S kmetij so izginile črede ovac, izginile idilne pastirske piščali in skoraj ni več sledov o težkih jerhovinah, simbolu gorenjske kremenitosti. Značilni krivci so se umaknili polugospodskim klobukom, mehki dolgi škornji modernim nizkim čevljičkom.

Zimski kožuhi, volnena odela se pomilovalno ozirajo po zmruzočih mladeničih, s svilo obloženih dekljičih.

O zlati časi, ki ste bili res zlati! Za vaše dni je bahavi Gorenjec rožljaj z zlatniki v svojih težkih mošnjah, danes pa toži o težki gospodarski krizi, ker hčerki niti žepa ni več treba pri lahkem modernem krilcu.

V borbi za kruh in proti tuji konkurenci si je moral Gorenjec že opetovano preurediti in izboljšati vse svoje gospodarstvo, deloma seveda prisiljen tudi po oblastvenih odredbah.

Sirne pašne dobrave, z grmičevji porasle, je moral — rad ali nerad — spremeniti v plodna polja, največ pa jih pogozditi. Ni torej čudno, da se sredi najlepših ravnin razprostirajo temni gozdi, zlasti smrekovi nasadi. Drobnici je bila na ta način odvzeta paša, izgubila je svoj pomen in morala zginiti s površja dolinskih pokrajin.

Kot poljedelec napreduje Gorenjec znatno. Z umetnimi gnojili zvišuje plodnost svoje zemlje, s pomočjo strojev pa se razbremenjuje pri svojem težavnem delu. Obilo strojin in drugih zadržaj pričuje, da ima gorenjski kmetovalec mnogo smisla za gospodarsko solidarnost in da močno zaupa složni zadrudni sili.

Ker pa mu poljedelstvo kljub temu ne donša dovoljnih dohodkov, se intenzivneje peča

z živinorejo, ki najlepše procvita v onih krajih, kjer razpolagajo s planinskimi pašniki, ki nanje odganjajo živino o kresu in jo vračajo ob Malem Šmarnu. Taka živina — večinoma pincgavska — je odporna, zdrava ter donša pri malenkostnih stroških lepe dohodke. Gorenjski sir zaostaja kaj malo tudi za izvrstnimi tujezemskimi izdelki te vrste.

Sadjarstvu Gorenjec doslej še ni posvečal zadostne pozornosti, in sicer največ zato ne, ker pomladanski mráz, ki ga povzročajo zasnežene planine, navadno ogroža razvoj cvetja, ob dobrih letinah pa ni mogoče spraviti sadje na trg, tako da je kmet primoran, porabiti ga za mošt in žganje. Če se uvede enotna, vztrajnejša sadna vrsta, se bo dalo premostiti tudi te neprilike.

Gorenjska zima je dolga, sega v april in tudi še v maj. V teh dolgih, a vendar kratkih dneh ropočejo po bregovih, drčah in rinžah ogromne množine lesovja, bukev, smrek in mecesna, dočim se na zapečkih kmečke hiše prav marljivo razvija domača obrt, kakor plehtarstvo, slamnkarstvo, čipkarstvo, sitarstvo in metlarstvo; le statve so se kaj znatno umaknile tovarniškimi izdelkom.

Gorenjec je kremenite narave in dočaka navadno visoko starost. Pri malenkostnih neprilikah si pomaga z domačimi zdravili. K zdravniku se zateče navadno šele tedaj, ko je opravil obračun s svojo vestjo, in redkokdaj že prepozno.

Mazaštvo, kolomanov žegen, homeopatija in zagovarjanje je po dolinah domala že pomnilo, ne tako v bolj oddaljenih hribovitih seliščih, kjer so se ohranili sloviti vseznalci, domači zdravilni pripomočki, zaupanje v mnogovrstna planinska zelišča ter razne živalske masti (lisičja mast zoper trganje, zajčja in polhova pri ozeblinah, jazbečeva proti prisadu, jelenova za omehčanje otrplih udov, pasja za oteklo ude, mačja zoper reumo, smola za celitev ran itd.).

Vsake vidne bolezni se je gorenjski korenjak že od nekdaj sramoval, zato jo po nemškem nazivu (Schande) še dandanes imenuje »šanta«, ki jo skrbno prikriva, največkrat tudi popolnoma zanemari. Notranje bolezni povzročajo pogosto krče, zato jih je Gorenjec kratkoma krstil za božjast, in to brez razlike.

Ker praznoverje ni pominulo niti pri izobražencih, je naravno, da se ga ne more otresti tudi priprosti kmetič, zlasti oni v samotnih seliščih, izpostavljenih skrivnostim vremenskih neprilik.

Na »šace« — zaklade — sicer ne veruje več, ohranil pa je spomine na pradede, ki so na kri-

žiških klical »hudiča« na pomoč. Da bi se znebil še teh, je postavil na križpotja božja razpela ali kapelice, ki ga varujejo zlih skušnjav in strahov.

Nepojmljiva je vera v uročenje, bodisi živine, pridelkov ali celo otrok. (Zagovor: »Ne bod' uročen od mojih oči!«) Da Gorenjca še vedno straše spomini, je pač pripisovati težkemu slovesu ob mrliški postelji in tesni skupnosti družine, ki jo medsebojno vezeta dan in noč, hiša in soba, miza in skleda.

Ves njegov up, vse njegovo delo je odvisno od neba, zato globokoverno izroča vse svoje premoženje, družino in živino v božje varstvo. Na najvidnejših obzonih si je sezidal cerkvice v čast patronom, ki jim najbolj zaupa. Svetniki mu izročajo ob rojstvu ime, oni mu odločajo čas setve, košnje in žetve, kažejo vreme, k njim se obrača ob raznih neprilikah, boleznih in nesrečah, njim se izroča v varstvo, nje zahvaljuje za prestane bolezni in nesreče. Skratka, ves kmet in vsa kmetija sta živ koledar.

Dasi se je kmétiško življenje v teku zadnjega stoletja znatno spremenilo, je vendar Gorenjec obdržal še mnogo narodnih običajev,

ki ga spremljajo od krsta do ženitve, od pusta do kresa, od Velike noči do Božiča, od pogreba do Vseh svetnikov. Težave življenja si krajša s svojimi skromnimi zabavami in redkimi družinskimi prazniki. Oko se mu navžije le ob molčečem pogledu na družino in dom, na polje in živino. Čas tira Gorenjca tako kakor ostale kmete k prosveti, ki mu edina more odpomoči v današnjih težkih gospodarskih neprilikah.

Gorenjska se ponaša z dobrimi občili, lepimi cestami, lepo urejenimi selišči, modernimi gospodarstvi, higijeničnimi gospodarskimi stavbami (ki prednjačijo semtertja stanovanjskim hišam), vsa je preprežena z električnimi in telefonskimi žicami in ostalimi napravami sodobne kulture.

Če je kljub vsem tem dobrinam težko vzdrževati kmetijo v gospodarskem ravnotežju, bo nujno potrebno, da Gorenjec preuredi oni pretirani napredek, ki ga je odtujil od nekdanje pristne gorenjske domačnosti in ga pognal v vrtnice meščanskega razkošja, neprimerne kmečki grudi.

Vse na svojem mestu!

DR. VURNIK STANKO:

Umetnost na Gorenjskem

Gorenjska hrani v svojih cerkvah in gradovih zanimive umetnine in je vzgojila Slovence lepo vrsto odličnih umetnikov. Žal, da še nimamo izvršenih umetnostnotopografskih del v Sloveniji, sicer bi vedeli o teh zakladih še več. Zlasti zadnjih trideset let so mnogi marljivi raziskovalci marsikaj našli, obdelali in za-

beležili v arhivih, cerkvah in gradovih, mnogo dela je bilo storjenega tudi po vojni, veliko lepih del pa še čaka odkritja.

Cerkvena arhitektura na Gorenjskem kaže iz pozne romanske in zgodnje gotske dobe nekaj značilnih spomenikov, predvsem kapelo Malega gradu v Kamniku z lepim stebrastim portalom, Vrzenec pri Horjulu itd., mnogo delov cerkva pa je iz te dobe še ohranjenih, dasi značilnega romanskega arhitektonskega spomenika večjega pomena na Gorenjskem ni.

Iz dobe gotike imamo na Gorenjskem ohranjenih celo vrsto mičnih cerkvič, kakor n. pr. Crngrob iz XIV. stol. (deloma iz XVI. stol.), iz 15. stoletja je kranjska stolnica s trodelno dvoransko ladjo in bogatim rebrastim svodom iz l. 1491., dalje dve cerkvi pri sv. Primožu nad Kamnikom, Bodeščah, Mačah (1476), pri Svetem Ožbaltu nad Jezerskim (1493), na Suhi pri Škofji Loki, v Žirovnici, Gostecah, pri sv. Joštu nad Kranjem, v Spodnji Besnici, pri Sv. Janezu v Bohinju, na Križni gori pri Škofji Loki, pri

Gorenjsko okno (XVII. stoletje)

Sv. Petru nad Begunjami, pri Sv. Miklavžu nad Ihanom, na Bledu, v Radovljici itd. Primitivnejše gotске cerkve imajo eno samo ladjo, s slavalokom oddeljeno od poligonalno zaključenega presbiterija. Strop ladje je često lesen in kasetiran ter živahno abstraktno ali s svetniki in simboli poslikan, presbiterij pa zidan in ima rebrast strop. Majhna okenca v presbiteriju nosijo lepo gotško krogovičje; strehe so visoke in zvoniki šilasti. Stene ladje so navadno poslikane s cili iz življenja svetnikov ali s podobami iz Kristovega trpljenja, da predstavljajo neke vrste analfabetško sveto pismo, biblija pauperum, kjer more čitati o teh zgodbah tudi nepismen vernik. Lepe gotške stavbe pa stoje v Kranju, v Radovljici, mednje štejemo tudi Crngrob in Križno goro, poznogotska je že cerkev v Dvoru pri Polhovem gradu iz XVI. stoletja. Ta slovenska gotika se zdi, da sega celo v čas renesanse, celo v XVI. stoletje, vendar so cerkve od konca XV. stoletja dalje le navidezno še gotške, preveva jih že modernejši duh, ki se kaže tako v statični konstrukciji kakor v porabi rastlinskih in drugih naturalističnih motivih za stropce.

Plastični spomeniki so se iz gotške dobe ohranili večinoma le v obliki arhitekturnih

Kapelica iz Bohinja

klesanih detajlov, v konzolah, krogovičju, sklepniških itd. Vendar poznamo nekaj lepih gotških figuralnih del, n. pr. velesovski kipec Madone iz dobe prehoda romantike v gotiko. Eden najlepših oltarjev iz dobe gotike, kranjski krilni oltar iz konca XV. stol. je, žal, v dunajskem

muzeju. Lesen krilni oltar iz Gradešča je v ljubljanskem muzeju, cela vrsta ljubkih gotških madon, spravljenih v značilno kompozicijo S-črte, pa je še ohranjenih. Ohranjenih je iz dobe gotike še tudi nekaj gotških monštranc in kelihov.

Božjepotni kip Matere Božje v Velesalu. — Strokovnjaki trdijo, da je bil narejen v začetku XIII. stoletja

Dočim je plastičnih spomenikov iz dobe gotike le malo, je v tej dobi nastalo toliko cerkva, da se Trubar v XVI. stoletju kar pri- tožuje nad tem »malikovanjem«, češ, kadar se kaki stari ženi sanja, da je videla v spanju Marijo, zidajo brž cerkev, da ne bi prišla voj- ska in kuga. Te cerkvice so večinoma na gričih in so daleč naokoli vidne, hranijo pa v sebi ali odkrite ali še pod beležem čakajoče neprecenljive zaklade gotškega in zgodnje- renesančnega slikarstva. To slikarstvo sta nam ohranili dobi reformacije in protireformacije v XVI. in XVII. veku, ki sta dali te »nevšečne slikarije« — zabeliti in jih je belež v naše čase ohranil včasih čisto nepokvarjene in sveže.

Med najstarejše spadajo slike na Vrzdencu iz konca XIII. stoletja, dalje imamo ohranjenih iz XV. in XVI. stoletja celo vrsto deloma lepo ohranjenih del pri Sv. Ožbaldu nad Jezerskim, v Žirovnici, v Mačah pri Kranju iz l. 1467. (že začetek renesančnega realizma), na Suhi pri Škofji Loki (izredno dekorativna slikarija), dalje pri sv. Ožbaldu nad Škofjo Loko, pri sv. Pri- možu nad Kamnikom (nastale že sredi XVI. stoletja pod močnim nizozemskim vplivom), Crngrobu, Bodeščah, Gostečah, Suhi, Sv. Jo-

štu, Besnici, Križni gori, Bohinju, sv. Petru nad Begunjami, sv. Miklavžu pri Ihanu itd. Navadno gre za obrisne figure majhnega naturalističnega, pa tem močnejšega, dasi primitivnega duhovnega efekta, za nejasen prostor in patronirano ozadje; pozneje, koncem XV. in v XVI. stoletju se figure plastično oblikujejo in dobe okrog sebe pravi prostor. Često so takšne slikarje izredno učinkovite in pestre v barvah in se jim tuji še danes ne morejo načuditi. Poleg fresk imamo iz časov gotike in zgodnejše renesanse ohranjene po raznih starih rokopisih še miniaturne slike (De civitate iz XIV. stoletja, delo menihla Nikolaja iz Bistre, v Kranju Moralia od Jakoba Kocbeka iz l. 1410. itd.), župne cerkve v Nevljah, Čemšeniku, Srednji vasi v Bohinju, v Lescah, Št. Juriju pri Kranju, Komendi, na Rečici pri Bledu itd. Tretji največji naš slikar XVIII. stoletja je bil Kamničan-Mekinjčan Fortunat Wergant, rojen l. 1721. Bil je cerkven slikar, pa tudi dober portretist, barok je zamenil z lahkotnejšo rokokojsko slikarijo bolj naturalističnega stila. Tudi četrti slavni slikar XVIII. stoletja, Anton Cebej je veliko slikal za Gorenjsko, za Kamnik, Moravče, Drtijo, Kopanjo, Dobrovo itd. Znameniti nemški slikar Kremser Schmitt (1718—8101) je slikal več oltarnih slik za Velesovo, eno za Kranj in eno za Dol.

Za temi slikarji je nastopil rod Layerjev iz Kranja, ki je prevzel delo menda vsem slikarjem v cerkvah Slovenije. Layerjev je bilo petero: Josip, rojen 1688., njegov sin Marko, rojen 1727.; ta je imel tri sinove, zopet slikarje, Antona, Valentina in najodličnejšega svoje družine: Leopolda (1752—1828). Slikali so po Metzingerjevih in Schmittovih originalih kot epigoni in naslikali na stotine cerkvenih slik, manj zanimivih v risbi kakor pestrih v barvi. Brezničani so bili tudi trije bratje Janša, Anton, Lovro in Valentin. Lovro (1749—1812) je bil krajinar in bakrorezec in je dosegel celo

mesto profesorja na dunajski akademiji. Oba brata sta bila tudi slikarja. Gluhonemi slikar Janez Potočnik (1752—1832) je bil doma iz Kroke. Slikal je večinoma cerkvene slike in bil Metzingerjev epigon.

Eden najodličnejših gorenjskih slikarjev pa je bil Matej Langus. Rojen je bil v Kamni gorici l. 1792. Studiral je na Dunaju in v Italiji. Bil je naš zadnji slikarski univerzalni talent: slikal je freske po cerkvah in cerkvene oltarne slike, še nekoliko po vzorcu baroka; kot portretist in krajinar pa se je gibal že v modernjših, zgodnjeromantičnih vodah. Bil je namreč prijatelj našega pesnika Prešerna. Njegovih del je ohranjenih zelo veliko, zlasti v zasebni lasti. Langus je vzgojil celo vrsto učencev: Tomca, Kogovška, Kemperla, Jožefo Strusovo, Marjeto Venedig, Al. Petričevu, Lipičevu, Oblakovo, svojo nečakinjo, dobro portretistko Henriko Langusovo itd. Gorenjec je bil tudi izvrstni biedermeierski portretist Mihael Stroj, doma iz Ljubnega, roj. 1803. Tudi Kuenlove, Goldsteinove, Karingerjeve slike se nahajajo po Gorenjskem. Zadnji je bil že pripadnik zgodjenaturalistične slovenske slikarske šole in dober krajinar. Gorenjske planine je prvi ovekovečil koroški rojak Marko Pernhart.

Iz dobe zrele renesanse v XVI. veku imamo ohranjene lepe grajske stavbe, n. pr. Fužine pri Ljubljani, zraven štejem deloma še vrsto poznogotskih cerkva in gradov. Cerkve so v XVII., zlasti še v XVIII. stoletju bile večinoma prezidane iz gotskih v neki primitiven barok, ki ga označuje banjasto osvođena ladja in čebulast zvonik — takšno obliko najčesče srečamo na Gorenjskem iz dobe XVII. in XVIII., pa tudi še iz začetka XIX. stoletja, dokler niso historični stili uvedli raznih spačk »novogotike«, »novorenesanse« in »novoromantike«, ki niso več tako diskretni in originalni.

Za protireformacije se v vsej Sloveniji zelo razmahne obrt izdelovanja lesenih oltarjev.

Freske v Bohinju

Prvotno so ti oltarji bolj statičnoarhitektonskega značaja, t. j. stebri nosijo nad mendo ravne arhivate, koncem XVII. stoletja pa se razbohotijo, dobe množico trtnega dekorja in angelčkov, da je videti vse kakor posejano in da je zabrisana tektonika nosečih in nošenih delov. To je obrat k slikovitemu načinu poj-

cerkveni slikar XVIII. stoletja, Janez Valentin Metzinger (1699—1759) je zelo mnogo slikal za Gorenjsko. Nekaj časa je celo veljal za Bohinjca, pa se je nedavno izkazalo, da je bil le priseljen Nemec iz Lotaringije. Slikal je za Breznico, za Dvorje pri Cerkljah, za Dobrovo pri Ljubljani, ustvaril je celo vrsto del za Kamnik, kjer je

Levo: Reliefna ornamentika na gorenjskih »malih kruhkih« — Desno: Slika na steklo — škofjeloška produkcija — Spodaj: Cerkljanska nevestina skrinja iz l. 1838

movanja oltarskega nastavka, ta stil je dosegel svoj višek v XVIII. stoletju, nakar je postal manj masiven, lažji in gracioznejši in se prevrgel v neke vrste rokokojsko formo. Žalibog ne vemo, ali so Gorenjci te oltarje izdelovali doma; upati pa je, da se nam tudi zgodovina in da bomo tudi med Gorenjci še našli znamenite rezbarje iz dobe baroka. Le blejskega rezbarja Blaža Pilka iz zač. XVII. stoletja poznamo danes. Poleg oltarjev se košatijo bohotno izrezljane prižnice, kori in orgeljski nastavki, na oltarjih stoje bogato struženi svečniki — vse domača, slovenska obrt.

Najbolj pa, se zdi, je na Gorenjskem XVIII. in XIX. stol. cvetelo slikarstvo. Naš največji

tedaj živel bogati mecen, župnik baron Rasp, za Koroško Belo, Kranj, Tomačevo, Ljubno, Mekinje, Mengeš, Moravče in Limbarsko goro, Polhov Gradec, Dvor, Soro, Tuhinj, Kostanj, Sv. Miklavž, Sostro, Škofjo Loko, Šmartin pri Kranju, Velesovo, Vodice, Železnike, grad Auerpergov pri Mengšu, za barone Raigersfeld v Dolu itd. Naš največji freskant XVIII. stol. Franc Ilovšek je bil rojen v Mengšu l. 1700. Slikal je na Žalah pri Kamniku, kamniška grofica Marija Auerperg, sorodnica kriških Auerpergov, je bila naša prva slikarica uspelih tihožitij. Gorenjski slikarji v sredi in drugi polovici XIX. stoletja se imenujejo: Luka Čeferin, rojen na Leskovici pod Blegašem, Fr. Globočnik, roj. v Trziču, Hudovernik iz Radovljice,

Gorenjska avba

Janez Kajzar iz Podkorena, Kavka Miha iz Ihana, Janez Avgust Puhar iz Kranja, Franc Pustavrh iz Medvod i. dr.

Tudi eden izmed zvezdnikov-slikarjev XIX. stoletja Janez Wolf, je mnogo slikal za gorenjske kraje, za Radovljico, Staro Loko, Črnuče, Št. Vid nad Ljubljano, Mavčiče, Križe pri Trzinu, Tacen, Šiško, Ljubno, Dravlje, Sostro, Sušo pri Zalem Logu itd. Umrl je l. 1884. in zapustil učence: Tomca, Janeza in Jurija Šubica, Simona Ogrina, Antona Azbeta in Ludvika Grilca. Vsi, izvemši Ogrina in Grilca, so bili zopet Gorenjci. Najznamenitejša sta med temi brata Šubica, ki sta nam ustvarila

slovenski naturalizem ter končno že tudi nakazala impresionistični stil. Učila sta se med Nemci in Italijani, bila tudi na Francoskem in ustvarila tudi Nemcem nebroj neminljivih umetnin. Bila sta cerkvena slikarja, portretista, slikarja historij in alegorij in genrea ter spadata med največje kvalitete slovenskega slikarstva. Narodna Galerija in Narodni muzej v Ljubljani hranita celo vrsto njunih del.

V naturalizmu so se Gorenjci vsekdar izvrstno obnesli. V njih krvi je naturalizem in njega barvna čutnost, tako da so tudi impresionistični slikarji bili nekateri Gorenjci; med temi je bil gotovo Grohar eden najboljših talentov svoje dobe. V novejšem času se udeležujejo moderni slikarji Gorenjci Miha Maleš, Stane Cuderman, v Bohinju Al. Hodnik in drugi.

S tem sem ob kratkem orisal umetnost Gorenjske in omenjene gorenjske umetnike.

Bohkov kot iz Gorenjske

DR. VURNIK STANKO:

Gorenjci z narodopisnega vidika

Gorenjska stran je s slovensko Koroško in zahodno Štajersko najbolj proti severozahodu pomaknjeni del Jugoslavije. Ta del Slovencev spada etnografski v območje velike družine alpske narodopisne kulture, s katero ima nebroj skupnih točk in se je z njo vred sporedno kulturno razvijal ter dosegel najvišjo stopnjo kulturnega razvoja, kakršno je dosegla komaj še katera druga narodopisna edinica v okvirju

slovenskega ozemlja. Kakorkoli se že očita temu severozahodnemu delu Slovenije znaten vpliv nemške kulturnosti, pripadnosti etnografskim Alpam, tako je res, da se kmečka kultura v slovenskih Alpah tudi znatno razlikuje od nemškoalpske kulture, tako da moramo govoriti o neki »slovenski varianti« alpske narodopisne kulture.

Med Gorenjce so v srednjem veku naselje-

vali cele množice zapadnih Nemcev, ponekod se je tudi italijanski živelj stopil z njimi, kar pričajo spakedrana nemška in italijanska imena, kakršna se še danes nahajajo po Gorenjskem. V antropološkem pogledu moremo pa le v neznatni meri govoriti o alpskem brahikefalnem tipu med našimi Gorenjci; istotako je treba reči, da so Slovenci v Alpah zapustili še do danes sledove pristnih slovanskih naselij visoko na severu in zapadu, ki danes komaj še ve, da so tam kdaj prebivali Slovenci.

Že stari Trubar nam l. 1565. poroča o Gorenjcih, ki da so severozapadni Kranjci in da se nosijo podobno kakor Nemci ter imajo njim slične šege in običaje. Tudi Valvazor jih razločuje od vzhodnih in južnozahodnih Slovencev, in ta etnografska razdelitev velja še danes.

Valvazor nam v XVII. stoletju prvi popisuje Gorenjce z narodopisnega vidika. Pravi, da so na Gorenjskem nekatere vasi strašno dolge. S tem misli na selišča v Alpah, ki zaradi teren-skih prilik ne dopuščajo naseljevanja v rednih vaseh. Gre za specifično alpska posamična naselja sredi posestev, združena pozneje nekam nasilno v »dolge vasi«. To velja seveda samo za visokoležeče hribovske kraje; v dolini srečamo že redno vas ozkega obcestnega tipa. Hiše, pravi Valvazor, imajo Gorenjci ponekod lepo zidane, drugod lesene in z deskami ali slamo krite. Te hiše se do Valvazorjevih časov niso dosti spremenile, so pa najlepše in naj-slikovitejše, kar jih premore Slovenija. Ko vstopiš v hišo, ki ima vhod vedno na podolžni strani, dočim je s čelno stranjo prislonjen k cesti, se znajdeš v veži, ki je s polkrožnim »šipovnikom« oddeljena od kuhinje. V tej se nahaja veliko zidano ognjišče, nad katerim visi kotel. Poleg ognjišča je odprtina, skozi katero se kuri v hišno peč. Hiša je navadno na levi strani vhoda in ima predeljeno kamro v enem koncu. Peč z modovnicami spodaj in kahlami zgoraj stoji v kotu za vrati, diagonalno nasproti peči pa stoji lepo stružena alpska miza s stoli, ki imajo naslanjala na alpski način izrezljana v oblike in stilizacije dvoglavega orla. Nad mizo v kotu je na polici »bridka martra«, ob njej pa pisane slike na steklo, predstavlja-joče razne svetnike. To je takozvani »bohkov kot«, pred katerim se odpravljajo molitve. Na drugi strani veže je navadno čumnata in »čevder«, hiši pa je pod isto streho pridružen tudi hlev s skednjem in šupo, na katero vodi zadaj velik zidan most, pod katerim je često še svinjak. Nad hišo je obširno podstrešje »izba«, ki s svojim »gankom« vsaj v čelu, če ne na dveh straneh moli iznad hiše in tvori nje značilno

dekoracijo. Ti viseči ganki so last vseh družin alpskih hiš in so lično dekorativno izžagani s srci, križi, kelih in drugimi religioznimi simboli. Strehe so na Gorenjskem visoke, sedlaste in z deskami »škodljami« krite. Na obeh čelnih straneh je pod streho podstrešje zabito s pazem. Lesene hiše so grajene po načelu ujetih tramov, vendar niso povsem lesene, ker imajo vsaj kuhinjo in del okrog hišne peči zidano. Vrata in okna imajo često »bangarje« iz zele-nega kamna po vzorcu renesančnih oblik, v oknih so lično zavihani železni »gavtri«. Marsi-kje so na hišnih stenah še ohranjene starodav-ne freske, ki predstavljajo ali sv. Florjana, za-vetnika zoper ogenj, ali sv. Družino, ali patrona gospodarja ali gospodinje. Slovenska alpska hiša je najbolj slikovit hišni tip med sloven-skimi. Vsepovsod je delana tako, da se v pre-drtine love močne sence, ki kontrastirajo z osvetljenimi deli in dajejo hiši močan dekor; če mogoče, je hiša še poslikana (stene, polk-nice), vedno pa mole iz oken in ganka gorenj-ski nageljni in zeleni ob njih roženkravt in rožmarin.

Gorenjska vprega

Moška noša v XVII. stoletju je po Valva-zorju taka: Klobuk z visoko, zgoraj prišpičeno štulo in širokimi krajevci, suknja je kratka, imenovana kazaka, ali pa iz domačega črnega lodna narejena daljša suknja, ki sega do nad kolena. Hlače dokolenke so precej široke, no-gavice bele. Vozniki so imeli širok usnjen pas okrog ledij, vsi moški pa so nosili na potu de-bele gorjače. Poleti so nosili bele ali črne hlače iz domačega platna in so hodili brez suknje in so nosili coklje. Ženske so nosile na glavah bele, platnene, na italijanski način zgubane peče, ki so bile često lepo vezene, po Valvazorju tudi lepo nagubane. Na glavi so bile te peče tako zgubane, da se je zdelo, da imajo podloženo na temenu štirikotno deščico. Modre in krilo sta bila skupaj sešita. Pas je bil moder, štiri prste širok, debel in trd in kar se da lepo

vezen. Čez pas je prišel še meden sklepanec. Krilo je bilo zelo široko in dolgo, nogavice so bile bele ali rdeče, šolni črni, včasih pa tudi beli. Pozimi so Gorenjke nosile kožuhe. V XVIII. stoletju se je ženska gorenjska noša še bolj polepšala. Žene in neveste so dobile na glave krasne avbe iz belega, s črnim baržunastim trakom prešitega platna, pozneje se je ta »form« z zlatom izvezel in s »flinderci« obložil in je lepo nagubani muselinasti beli »vrh« postal velik kakor krožnik, da je obdajal glavo kakor svetniški sij. Dekleta so nosila lepo vezene peče, ki so bile s svojimi belouvezanami »krancelji« včasih pravcate umetnine. Koncem XVIII. stoletja so jih začele povezovati na glave na način, ki ga nima noben drug narod, na »petelina«, kakor vidimo to še dandanes. Ošpetelj je bil iz finega muselina in bogato naguban, čez rokave zelo širok, okrog zapestij in vratu so se prišile čipke. Čez prsi je Gorenjka lično pripela pisano svilen ruto s franžami, stari baročni trdi pas je odpadel in ostal je samo še sklepanec iz med, na katerem je ohlapno visel nožič. Moški so tačas dobili irhaste hlače, debele raznobarvne nogavice iz volne, temno-modro in često vezeno ali z baržunom obrobjeno kamižolo, pisano svilen ruto zavezano okrog vratu in lajbclje iz rdečega žameta z velikimi kroglastimi, srebrnimi gumbi. Tako se je razvijala gorenjska noša.

O gorenjskih običajih sporoča Valvazor marsikaj, predvsem popisuje ženitovanijske običaje, ki so še danes znani: o snubačih, svatih, starejšini, drugu, teti, družici, pogači in štrukljih, zanimivejše pa je, kar nam Linhart poroča o gorenjskih plesih iz XVIII. stoletja. Gosli, bas in cimbel, pravi, spremljajo ta ples, ki je izredno umeten. Moški in ženska, se zdi, da drug pred drugim bežita. Dekle se vrti z občudovanja vredno naglico, enkrat pred fantom, drugič za njim. On jo zasleduje, trka s peto ob tla, vriska, skače v zrak, giblje z vsem telesom, toda v hipu, ko jo je že skoro ulovil, se mu izvije z naglo kretnjo. Često jo pa le ujame in jo z zmagovitim vriskom dvigne visoko v zrak. Tak ples bi človek skoro smatral za

alegorično sliko slovanskega deklíčjega ropa. Božični, kresni, spomladanski in velikonočni, mrliški običaji so znani, saj so se menda še iz poganskih časov prav takšni ohranili.

Vsi pisatelji potopisov iz Gorenjske so vedno naglašali snažnost Gorenjcev. Hiše so izredno čiste, miza vedno snežnobelo umita, prahu in nesnage ne najdeš nikjer, njih perilo, zlasti žensko, je snežnobelo, pravi Breton, da bi delalo dunajskim pericam največjo čast. Tudi so vsi priznali, da so Gorenjke s svojo belo kožo in zdravo rdečico, s svojimi temnokostanjevinimi lasmi in očmi izredno lepe in brhke.

Gorenjci in sosednji Korošci so najnaprednejši kmetje v Jugoslaviji, sodeč jih z merilom etnografsko-kulturnega razvoja. Njih deželica je ena izmed najlepših v vsej Jugoslaviji in privablja »slovenska Švica« vsako leto več tujcev, ki se divijo naravnim krasotam. O gorenjski kmečki umetnosti so že razpravljale revije vseh narodov. Od ličnih cerkvic, v srednjem veku izredno živahno in dekorativno pobarvanih in pokritih s freskami, preko poljskih znamenj, hiš, slikovitih »stogov«, pa do rezljane plastike in domačih hišnih fresk — vse je tako čutnoživo in pestro, da ti ne gre iz spomina. Ne veš dalje, ali bi bolj občudoval staro vezeno s kožuha, ali s peče ali avbe, ali velikonočnega prta, ali bi se divil izrezljanim koželim, podnárškim modovnicam, škofjeloškim malim kruhkom in kamniškim modlom za surovo maslo, ali pa bi nastavljal uho fantovski triglasni pesmi na vasi, ki opeva ljubezen do dekleta v lepil akordičnih lomitvah, ali pa bi rajši občudoval bele snežnike in globokomodra jezera pod njimi, kraje, v katerih živi rod naših brhkli Gorenjcev.

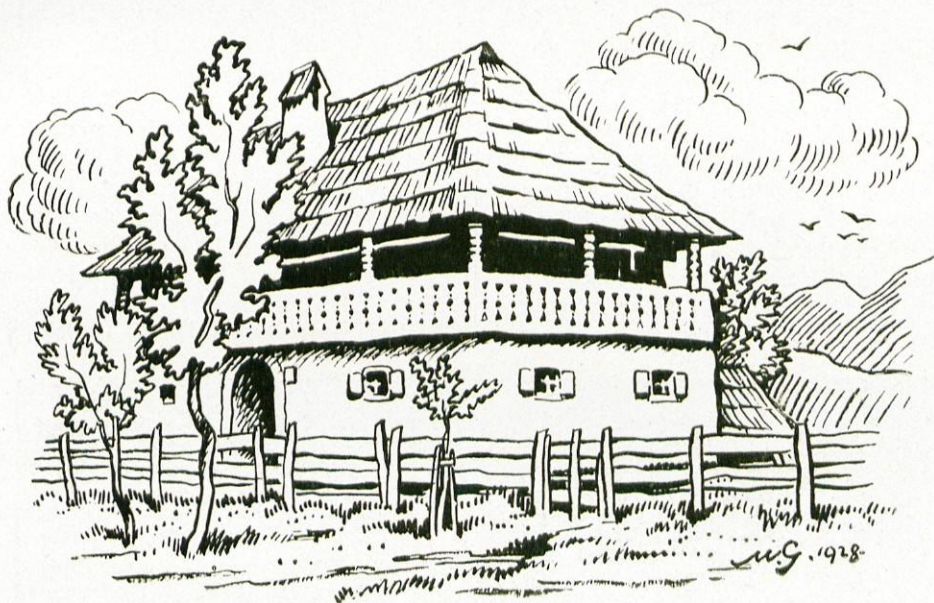
Slovinci bi morali ta košček svoje zemlje ohraniti, da ga ne bi okužila civilizacija; vsaj na zunaj bi moral ostati, kakršen je. Skrbimo torej, da nam fabrike in betonske hiše ne okužijo tega raja, da nam tujci ne pobero vseh krasnih produktov stare kmečke umetnosti: kraji naj bi ostali, kakršni so, v svojem lepem in slikovitem stilu!

JOŽE KARLOVŠEK, mestni stavbenik :

Gorenjske stavbe

Ostro podnebje, les kot stavbni material, živinoreja in poljedelstvo so dali tipično in slikovito zunanost kmečki hiši, ki se nahaja po goratih severozapadnih deželah. Ob severni meji Slovenije in na slovenskem Koroškem imajo slovenske hiše veliko skupnosti s sedanjimi nemškimi alpskimi hišami, in sicer frankovskega tipa. To so neredne, gorske, kupčaste vasi, brez zveze med seboj in tipi ozke ob-

orodje, staro polhištvo, žito itd. Nad hlevom je skedenj in prostor za seno in slamo. Viseč lesen hodnik moli za en meter čez spodnji zidani del, obkroža gornji del hiše ob eni ali več straneh in ima lično izrezljane deske. Streha je precej strma in pokrita z deskami, ob pročelju ima tako zvanj »čop«, pod katerim se nahaja visoko pod strešnim vrhom balkonu podoben hodnik, kakršen je običajen pri tirol-

Gorenjski dom — Farm-house in High Carnia

cestne organizirane vasi. Večina hiš vsebuje pod isto streho stanovanje in gospodarska poslopja v formi tako zvanih enotnih enonadstropnih kmečkih dvorov. Stavbe so spodaj zidane ali pa povsem lesene, z visečim hodnikom pod streho, odprtim čelnim opažem in s kritim dohodom v podstrešje. Glavni prostor je »hiša« s prideljeno kamro. V hišo se pride iz veže, ki je predeljena od kuhinje s polkrožnim lokom »šipovcem«. Na drugi strani jo veže eventualno še shramba, potem se vrsté v isti vrsti in pod isto streho še hlev, pod itd. Nadstropni del je obit z deskami, nerazdeljen in navadno brez stropa, služi pa kot shramba za

skih kmetijskih dvorih. Razloček med slovensko in nemško hišo na Koroškem je ta, da v slovenski hiši zavzema veža vedno sredino stavbe, v nemški pa leži mnogokrat ob strani, ki prvotno ni bila zaprta. V nemški hiši je kuhinja mnogokrat glavni prostor, kjer se kuha, dela, je in spi, v slovenski hiši je pa izba ali »hiša« povsod središče kmetijskega življenja. Premožnejša slovenska hiša je štiristanična, t. j. brez kamre. Tuintam se nahajajo pri Slovencih v nadstropnem delu — pri premožnejših tudi zidani — prostori s stropom, kjer hranijo žito, suho meso in obleko. Nad glavno sobo je »gornja izba«, ki je opremljena z naj-

lepšim pohištvom ter služi kot sprejemnica in obednica za goste, kakor tudi spalnica domačim dekletom. Ker je tu bolj razvita živinoreja kakor poljedelstvo, tvori glavno gospodarsko poslopje poleg hiše hlev, nad katerim so prostori za krmo in slamo.

Gorenjske hiše, ki se nahajajo v nižji Gorenjski, t. j. okoli Kranja, Škofje Loke in Kamnika, imajo že bolj nižinski značaj ter preidejo proti vzhodu do Ljubljane v popolnoma drug, dolenski tip. V nižji Gorenjski se pečajo kmetje poleg živinoreje še s poljedelstvom, ki jim ga nudijo obširna polja ob Savi. Zaradi tega so poleg hleva še kleti in shrambe glavni gospodarski prostori. Čim bogatejši je kmet, tem večja je hiša in tem več sob ima. Lega stavbe je z ozirom na cesto in sosednje hiše različna. Hiše so skupaj z gospodarskimi poslopji ali pa tudi ločene. Stavbe so lesene, zidane ali pa deloma lesene in deloma zidane. Leseno nadstropje se polagoma znižuje v kolenčasto podstrešje. Hodniki postajajo vedno krajši, strešni napušč je s podstrešjem tako ven pomaknjen, da so pod njim lahko zložena drva, ker tam ne delajo posebnih drvarnic.

Stene hiše stoje na zidanem podstavku, na katerem stoji lesena stena iz tesanih tramov »porezancev«. Na vogalih zgoraj tvorijo porezanci tako zvani kolenček, ki je na spodnji strani profiliran in nosi podstrešni napušč. Vogali so zvezani z roglji, ki so enostavni ali profilirani. Čelna podstrešna stran je z deskami

opažena in ima v sredi veliko izrezano odprtino »lino«, ki ima parapet obit z ličnimi profiliranimi deskami. Ob straneh te line so še večkrat manjše odprtine v obliki čaše, rože, križa, zvezde itd. Strehe so strme pod naklonom 45 stopinj, ob koncih imajo čope in so krite običajno s slamo in deščicami. Zidane stavbe so tudi pokrite z opeko »bobrovci« in škrlji. Na hodnikih so drogi za sušenje perila in za obešanje koruze v jeseni, kar napravi jako prijeten vtis. Na ograji hodnika kakor tudi na oknih krasijo hišo rože, posebno bujni klinčki »nageljčki« z visečimi cveti. Obcestne zidane hiše imajo tudi spredaj zidane nastavke »frčare ali kukrle« nad glavnimi vrati, da dobi hiša s tem še eno sobo pod streho in lepo obliko na zunanji. Ta nastavek je včasih malo naprej pomaknjen od glavne stene in stoji na stebrih tako, da nastane spredaj pokrit predhišni prostor.

Vežna ali glavna vhodna vrata so pri zidani veži vdolana v kamenite podboje »bangarje«. Ti so na vrhu običajno polkrožni, robovi posneti in podstavek je proti sredini vrat včasih precej razširjen. Krila so obita s profiliranimi deščicami v obliki zvezd, okrašena s kovanimi žebli ali pa so polnila dekorirana z reliefi vaz in rož. Delana so iz mehkega lesa in so pleskana ali nepleskana. Poleg kljuke imajo nekatera vrata tudi še železen primež in trkalce v bogati obliki.

Okna so različne velikosti. Pri starih lese-

Veža z ognjiščem na Gorenjskem — Hall with Hearth in High Carnia

nih hišah so velika okrog 30 cm v kvadratu in napravljena na »zapah«. Novejša okna so večja, dvokrilna, s štirimi ali šestimi šipami in v razmerju širine proti višini kot 1:1 in pol. Zunaj imajo okna vobče lesena polkenca, ki so večkrat poslikana, pri zidanih hišah so pa tudi železna ter okrašena s kovanimi rozetami in peresi. Podboji pri zidani hiši so kameniti, imajo zgoraj in spodaj zidce ali pa so tudi brez njih. Skoro pri vseh zidanih hišah so okna zamrežena z okroglim ali pozneje tudi s kovanim železjem. Večkrat so mreže jako umetniško izdelane v različnih oblikah. Prav pogosto so zidani deli hiše na vnanji strani okrašeni s podobami, ki jih je izvršil kak vaški umetnik-samouk.

V tlorisu se deli stavba v vežo s kuhinjo, v »hišo«, kamro in shrambo ali gornjo klet. Glavna vrata vodijo v vežo, katere zadnji del tvori kuhinja, ki je deljena s steno ali pa samo s polkrožnim lokom. V kuhinji je ognjišče in odprtina krušne peči, ki je v glavni sobi. Ognjišče imenujemo prizidek pred pečjo. Pod ognjiščem je pepelnjak, t. j. votlina za pepel. Nad ognjiščem je obok, koncem oboka je običajno tudi dimnik. Ta obok je zidan iz kamnja ali pa pleten iz šibja ter ometan z ilovico ali malto. Podolgoma pod obokom sta dva ali več drogov, kamor dajejo svinjsko meso v prekanjenje. V tej kuhinji se nahaja poleg ognjišča ali v drugem kotu še kotel za prašičjo kuho.

Iz veže se pride v »hišo«, v veliko družinsko sobo, ki nam služi kot stanovalnica, jedilnica in spalnica. V kotu poleg vrat je velika peč, ki sestoji iz treh delov. Spodnji del je iz zidanega in ometanega podstavka, ki ima često obokane odprtine, kjer shranjujejo čevlje in »zajca« za sezuvanje. Sprednji del sestoji iz pečnice, na katerih so bili včasih oblikovani tudi cesarski orli in na vogalu često svete podobe. Gornji del je okrogel ali oglat ter toliko oddaljen v kotu od obeh ali ene stene, da nastane zadaj precej prostora, kjer leže pozimi otroci, pa tudi odrasli zlezejo radi na peč. Ta vrhnji del je imel v starejših hišah precej vdolbljene pečnice, podobne štirioglatim, na znotraj zoženim lonce. Okrog peči je debela klop z izrezljanimi podstavnimi deskami, na katerih pozimi presedi vsa družina veliko časa. Nad pečjo vise leseni drogi ali »gavtri«, na katere se obeša obleka.

Na drugem koncu hiše, nasproti peči, stoji velika miza iz javorjevega lesa. Okrog mize ob stenj so klopi, daljše od mize, z dekorativ-

nim naslonjalom. Stoli imajo naslonjalno desko, »pero« imenovano, ki je obkroženo v lepem profilu in z običajnim izrezanim srcem v sredini. Ob steni so še skrinje za obleko in navadno še ena velika postelja, ki jo imenujejo »špampet«. V kotu nad mizo je križ, ki ima spodaj leseno knjigo za podstavek. Na obeh straneh križa so pritrjene ena poleg druge podobe, prvotno slikane na steklo, a sedaj so večinoma papirnate. O Božiču odstranijo iz kota križ in napravijo tam lepe jaslice. Prej so imeli v navadi po vseh hišah še lesen sklednik in žličnik. V zidu se nahaja še omarica, kamor spravljajo steklenice, kozarce in druge malenkosti. Nad vrati je polica, na kateri so se nahajale običajno majolike, svetiljke »štöber«, knjige itd. Včasih je polica tudi ograjena s profiliranimi stebrički.

Stropi v vseh sobah so leseni. Po sredi sobe leži močan tram »glajt«, na katerem so naslonjene močne deske. Spodnja, vidna roba trama sta posneta ali pa okusno profilirana in narezljana. Na tem stropniku je navadno vrezana letnica, ki pove, kedaj so poslopje zgradili. Razen letnice je tu pa tam tudi vrezano Jezusovo ime J.H.S. Ob njem so navadno še pritrjene police, kamor se shranjujejo orodje ali knjige. Stropne deske ali stropnice imajo tudi spodnja roba posneta ali profilirana. Drugi konec stropnic leži na zidu ali na leseni steni in ima še spodaj za okras nabite deske. Te stropne so v prejšnjih časih celo umivali (ribali), zato so bile sobe tako nizke, čeprav je bila hiša v splošnem velika. V novjšem času so pa ti stropi že večinoma pobeljeni ali ometani.

Iz te sobe, hiše, se pride v manjšo sobo ali čumnato, tudi kamro ali štibelje imenovano. Tu stanuje ponavadi ded ali pa babica v preužitku.

Iz veže se pride po stopnicah višje v hram ali gornjo klet. Tukaj imajo postelje za odrasle otroke ali pa se rabi kot kašča in shramba. V zemlji je spodnja klet, ki je pod gornjo kletjo in je dohod od vanjo od zunaj ali znotraj v veži. Ta klet se rabi za poljske pridelke.

Ostrešje, zvano »cimper«, je dostopno po lestvi ali stopnicah, ki so v veži. Tu se nahaja kašča za žito, ki je shranjeno v predalih ali v velikih skrinjah. Shranjuje se še suho sadje in staro orodje. Na drugem koncu podstrešja je prostor za obešanje perila, zvan podstrešje ali »dile«. Ako je stavba velika, se nahaja v podstrešju še soba za otroke.

Gorenjski kmetovalec spoznava položaj

Naš gorenjski kmetovalec dobro ve, da je pred 100 leti naš znanec maršal Marmont v Franciji ustanovil za takrat moderno veliko tvornico za sladkor. Ta je na leto predelala 1 milijon kilogramov pese in iz nje dobila 40.000 kg sladkorja. Znano mu je tudi, da današnji srednji cukrovnik predela več kot stokrat več kakor cukrovnik maršala Marmonta. Dalje vé, da je odtlej količina pridelka sladkorja v tvornici porasla za šeststokrat zaradi in s pomočjo izboljšanih strojev, izboljšanih delovnih metod na polju in v tvornici ter zaradi znatno povečanega odstotka vsebine sladkorja v pesi (na podlagi selekcijske vzgoje); in končno mu ni neznano, da danes pridelovanje 1 kg sladkorja baš zaradi omenjenih okolnosti mnogo manj stane kot pred sto leti, dasi so se od takrat delavske mezde silno podražile.

V sto letih je torej tehnika naravnost čudovito napredovala, ne samo v industriji, ampak ravno tako tudi v kmetijstvu.

Pred sto leti je praded gorenjskega kmeta na kmetiji spodobno preživel 10—12 glavo družino, današnji oratar pa se je dolgo čudil, kako da ne more ustvarjati zadovoljstva v manjši, 4—6 glavni družini.

Toda uvidel je, da je njegov ded za tiste čase moderno gospodaril, imel pa malo potreb; vsega, kar je potreboval za vase in za nase — mu je dala kmetija kot domač pridelek. Pretirana konservativnost in preveliko oboževanje tradicije je povzročilo, da so se nasledniki teh pradedov le enostransko ozirali na pradedovo kmetijo kot delovni in prehranjevalni naravno-gospodarski instrument in

so pozabili prilagoditi se mogočno napredujoči tehniki in gospodarskemu razvoju.

Današnji kmet se je uveril, da doslej njegovo gospodarjenje ni bilo na odgovarjajoči stopnji, ampak da je zaostal za duhom časa. Izprevidel je, da mu kmetija vsled mogočno izvedene delitve dela in pofinjenega načina življenja ne more v naturi več dajati vsega kar potrebuje, ampak da je danes

gorenjska kmetija pač obrat, kot vsak drug pridobitni obrat, ki mora biti urejen in vojen tako, da donaja denar.

Saj kar ima gorenjski kmet danes na sebi — ni več njegov domači pridelek, celo velik del tega, kar nosi v usta, mora kupovati. Za to je treba denarja.

Uvideva tudi, da svojih pridelkov ne prilagodi zahtevam trga in jih odjemalcu nudi v taki prezentaciji, kakršne le-ta ne išče. Zato je njegovo vnovčevanje težavno in slabo, in to še tembolj, ker doslej ni mogel biti brez posrednikov; a zdaj uvideva, da mora postati sam svoj veliki trgovec, kar mu bo omogočilo zdravo združništvo.

Krajevne in podnebne prilike dajejo Gorenjski izrazil značaj živinorejske pokrajine.

Toda v nobenem delu Slovenije se ni razvilo toliko industrije kakor tu. Tudi turistični promet je močno porastel.

Gorenjski kmet priznava, da sta mu ta dva činitelja pri vnovčevanju lahko močno koristna, če se gospodarsko bolje organizira in tako položaj v občini zadovoljstvo izkoristi.

Pretežni večini Gorenjske

omogočajo zdrave, sočne planine precej močno živinorejo.

Planšarstvo je Gorenjcu

ustvarilo in doslej precej razvilo njegovo sirarstvo.

Samo v radovljiskem okraju se nahaja polovica vseh slovenskih planin, ki tudi po površini predstavljajo to polovico. Toda če bi bilo nekoliko več strumnosti pri proizvodnji in več trgovskega duha, bi bilo to sirarstvo lahko na dokaj boljšem glasu kot je. Tu je potrebno več modernizacije, ureditve vnovčenja in brez-pogojnega vpoštevanja zdrave reklame, te poslovne velesile, ki kmetijstvu ni prav nič manj važna in potrebna kakor občini trgovini in industriji. Z najboljšimi izdelki trdega sira bi Gorenjci lahko tekmovali s Švicarji, da bi se le prav zganili, a doslej so veliko zanemarili. Ne

bi bilo treba že doslej vedno se pritoževati zaradi slabih možnosti izvoza, kajti gorenjsko mlekarstvo in sirarsko proizvodnjo bi ob večji krizi lahko placiral na nacionalnem trgu v državi sami. Samo podjetnosti je treba in ta se sedaj budi.

Sicer pa gorenjsko mleko najde v industrijskem prebivalstvu razmeroma dobrega odjemalca, stvar producentov samih pa je, da s kakovostnim izboljšanjem ustvarijo predpogoje za pomnožitev mlečne proizvodnje.

Proizvodnja in vnovčevanje mleka bi se mogla še zelo povečati, ne da bi blago zaostajalo,

s tem, da se v vseh letoviških in turistično živahnih krajih ustanovijo moderne mlečne pivnice, dalje da se po železniških postajah v okusnih steklenicah nudi res prvovrstno, zdravo planinsko mleko in da se to uvede tudi po gostilnah. Po vsem kulturnem svetu je v to že vse urejeno, a Slovenci, ki se radi pobahamo s svojo kulturnostjo, prodajamo mleko takšno, kot se samo proda, ter v taki kakovosti in opremi, kakor skoraj še pred sto leti. Vse to pa se ne bo samo storilo. Velja zavihati rokave in reklame ne pozabiti. Naprednejši gorenjski kmetje bodo storili vse potrebno, da glede mleka tudi Slovenci pridemo med kulturne ljudi.

Pridelovalec pa mora pri vsem tem postati strog tudi s samim seboj,

nuditi mora glede kakovosti vselej res prvovrstno, brezhibno blago ter v polni meri izpolniti vse, kar bo v poštenu rekami obetal.

Pridelovalec mora najresneje stremiti za tem, da odjemalec resnično zadovolji!

S tem ga priklene nase in zopet ne bo treba tarnati, da ni izvoza, kajti mleko bo lahko doma šlo v denar. Sicer pa je prodaja svežega mleka še vedno najbolj rentabilna.

Svoje travnišтво in pašništvo bo Gorenjec vedno bolj izboljševal iz lastnega nagiba

in ne bo več čakal, da se mu vse to izvede s podporami, ker tudi te ne pridejo z neba. Smisel za samopomoč postaja z dne v dan večji.

Sadjarstvo

je nekdanj donášalo prav lepe denarje. Premalo pa se je storilo za vnovčevanje kakovostnega sadja in premalo za njegov sloves. Tudi sadnemu drevju bo v bodoče posvečati več pažnje.

Perutninarstvo, zlasti jajčarstvo

mora Gorenjcem v bodoče donášati več. Treba pa ga bo gojiti bolj racionalno in moderneje, kakor pač zahteva današnji čas.

Sir, mleko, jajca in sadje vse to je še vedno tako rekoč lukrativno blago,

katerega poraba kljub nekakemu prenasitju svetovnega živilskega trga še vedno raste, doma v državi pa bi se njega poraba dala še močno stopnjevati. Tu se ob primerni usmerjenosti proizvodnje ter organizaciji vnovčevanja ni bati razočaranj, kakor jih je prinesla gorenjska konjereja, ko se ji je izmaknil avstrijski trg in ko poleg tega avtomobil in traktor vedno bolj izpodrivata tudi težkega delovnega konja.

Reja prašičev-špeharjev na Gorenjskem ni umestna,

razven za domače, hišne potrebe. Iz južnejših krajev države je glede cen konkurenca premočna. Iz tropičnih krajev pa prihaja na svetovni trg povrh vsega še rastlinska tolšča in si ga čimdalje bolj osvaja, kajti svet se sedaj bolj kot kdaj prej — prehranjuje racionalno in ekonomično. Pač pa obeta vedno bolj naraščajoča mala in srednja prekajevalska industrija tudi pri nas postati dobra odjemalka za hitrorasle

prašiče-pršutnike

z nežnim, finim, okusnim mesom. In reja teh se v gorenjskih razmerah veliko bolj splača kot pa reja špeharjev. Tudi za izvoz imajo pršutniki danes mnogo več izgleda kot špeharji. Naprednejši gospodarji se pričenjajo baviti z mislijo ustanavljanja združenih prekajevalnic, ki bi svoje proizvode tudi v nadrobni prodaji spečavale. Danes, ko se n. pr. šunka še vedno v detajlu reže po cenah od 60 Din za kg in ko je sicer že težko prašiča spraviti v denar po 7 Din za kg žive teže, je razlika med obema cenama že tako velika, da jo je vredno imeti pred očmi.

Lan in ovčarstvo

sta nekdanj nosila cekine. Danes ne kaže zanj preveč se navduševati, ker se v tem oziru obeta huda konkurenca iz drugih ovčarskih pokrajin in iz Rusije, kjer tudi v ti dve panogi uvajajo mehanizacijo.

Velik del Gorenjske je dobra

krompirjeva dežela.

Dom ne more biti brez njega, pa tudi za prodajo se ga močno prideluje. Vnovčevalna kriza pa je zadela tudi krompir in čas je, lotiti se

vprašanja industrializacije krompirjeve letine (izdelovanje krompirjeve moke, strgancev i. dr., kateri izdelki so drugod po svetu močno v rabi v vsakem gospodinjstvu. Propaganda, reklama, bi jili uvedla tudi v naša gospodinjstva).

Pridelovanje krmskih rastlin na polju

se v živinorejski pokrajini priporoča samo od sebe.

Ostale poljske kulture

bi bilo uvaževati le v toliko, v kolikor to najnujnejše zahteva kolobarjenje. Pridelovanje žita se na Gorenjskem ne spleča, vkolikor pa kolobarjenje zahteva tudi žito, gre ječmenu prednost.

Gozd

je Gorenjcu doslej še vedno bil najboljša železna rezerva in tudi še bo. Žal pa je v zadnjih desetih letih sekira preveč pela. Tudi cene lesa bodo poskočile, ko naša lesna industrija ne bo več tako divja in se bo tako uredila, da bo lahko proizvajala in dimenzionirala po naročilu.

Da ne pozabimo

čebelarstva,

bodi povedano, da je ono donosna panoga, ki ji bo gorenjski človek posvečal vedno več pažnje in poskrbel za njen sloves.

Treh težkih grehov

pa tudi ne sme gorenjski kmet več delati, marveč naj stremi za tem, da jih čimprej odpravi.

Prvi težki gospodarski greh

je dejstvo, da gorenjska kmetija kot obrat ni tako urejena, da bi nje funkcioniranje bilo ekonomično in racionalno, in tudi sicer marsikateri gospodar vse preveč pozablja, da v

svojem obratu ni samo delavec, ampak tudi podjetnik. Povsod naj zavlada zavest, da svinčnik daje podjetniku navadno več dobička kot pa vse garanje.

Drugi težki gospodarski greh

je silno zaostali način krmljenja, posebno pri govedih. Ni dosti boljši kot pred stoletji. Vsaka mašina ti bo dajala tem več proizvoda, čim bolj boš z njo ravnal tako, kot se mora ter pokladal vanjo, kar je za izvršbo proizvoda potrebno. Krava molze pri gobcu!

Tretji težki gospodarski greh

je zanemarjanje rodnosti zemlje. Najbolj enostavno je iz skleda zajemati, a končno se posoda izprazni, če istočasno ne dodajaš. Da zemlja ne rodi več kot nekdaj v starih časih, tega so krivi rodovi, ki so jo izropali. Gnojiti je treba izdatneje in razumneje.

Danes je gospodarstvo celega sveta v hudi krizi. Nahajamo se na najnižjem stanju konjunktturne depresije, ki pa ji bo po zakonih gospodarske znanosti ob normalnem razvoju stvari o svojem času

sledila doba konjunktturnega izboljšanja, uvrščavanja kupne moči in izboljšanja cen.

Najvažnejši činitelj za prestop iz dobe depresije v boljše dneve ni morda zmanjšanje produkcije, ampak edino

zaupanje produktivnih slojev v boljšo bodočnost.

S pretiranim črnogledstvom vsak podjetnik, tudi kmetijski, dela sam sebi škodo in zavira možnost gospodarskega razgibanja.

Gorenjec noče biti črnogled, zaupa v bodočnost in se pripravlja, da se bo pokazal možaka, ko se začnejo boljši dnevi.

A. SIČ:

»V Gorenjsko oziram se skalnato stran

Triglava blišče se vrhovi«

Semraje

Od Ljubljane proti severu in severozapadu se dviga polagoma naša slikovita Gorenjska, ki privablja leto za letom na tisoče obiskovalcev, domačinov in tujcev vseh krajev. Poleg naravnih krasot visokih gora in strmih stën ima Gorenjska tudi obilo rodovitnega polja, zelenih travnikov in obsežnih planinskih pašnikov, po katerih se pase nešteto glav plemenske živine najboljših pasem, ki je kmetu lep vir dohodkov.

Rodovitno polje mu daje toliko pridelkov,

da more brezskrbno preživljati sebe in svojo rodbino. Od žitinih posetev mu posebno dobro uspeva ajda. Iz njenih cvetov srka nebroj prirodnih čebelic sladek med — tudi dober donos. Posebno dobičkanosna je sadjereja, ki se je v zadnjih petdesetih letih dvignila. Gorenjsko sadje je jako čislano in je vedno veliko povpraševanje po njem.

Glavno zaslugo za ta lepi uspeh v sadjereji si je vsekako steklo gorenjsko učiteljstvo, ki je z veliko vnemo bodrilo k napredku v tej

Gorenjska narodna noša:

Gorenjka s pečo

Slowenische Trachten:

Weises mit Spitzen besetztes
Kopftuch, die sogenannte »peča«

Costumes nationaux slovènes:
Haute-Carniole

Gorenjska narodna noša:
 Gorenjki v avbah
 Slowenische Trachten:
 Oberkrainische Mädchen mit
 Goldhauben
 Costumes nationaux slovènes:
 Haute-Carniole

stroki. Oče tega pokreta med učiteljstvom je za gospodarstvo in napredek vrlo vneti Janko Žirovnik, bivši nadučitelj v Gornjih Gorjah. Bil je prvi, ki je začel med kmeti gojiti žlahtno sadje in spodbujati svoje tovariše bližnje okolice k smotrenemu delu v tej panogi narodnega gospodarstva. Še danes, v svoji visoki starosti, spodbuja kmetovalce kranjske okolice k izboljševanju njihovih sadovnjakov.

Največje bogastvo pa ima Gorenjska v nepreglednih gozdovih, iz katerih izvažajo vsako leto ogromne množine merkantilnega lesa. Po njihovih temnih goščavah živi obilo vsakovrstne divjačine od navadnega zajca pa do plemenitih divjih kozâ in stasitih jelenov. Ni torej čuda, da je med Gorenjci tako globoko vkoreninjena lovska strast. Ta strast je že marsikoga zavedla na napačno pot, da je postal divji lovec. O divjem lovcu nam pripoveduje

tudi narodna pravljica. Prišel je tak lovec iz nekdanje naše Trente v kraljestvo »belih ženâ«, da ubije mogočnega belega kozla »zlatoroga«, vodnika črede »belih kôz«. Eden njegovih zlatih rogov, da je ključ do neizmernih zakladov zlata in srebra, ki ležijo v Bogatinu, gore skalnate Komne, jugovzhodno od Triglava; in njega se je hotel lovec polastiti, da bi maščeval nupuh svoje neveste. Krogla zadene in smrtno rani zlatoroga. Ko pa je le-ta zavžil čudotvorno zel belih ženâ »triglavsko rožo« (= sleč, ravš, rhododendron), je nanovo oživel in se pognal proti lovcu. Lovec se je zvrnil s strme skale v brezno, njegovo truplo pa je na pomlad, ko se je raztopil sneg, priplavila Soča.

Dobičkanosen je tudi ribji lov. V bistrh mrzlih vodah švigajo sem in tja živalne postvri, kakršnih je po drugih vodah dobiti le redko.

Gorenjska je torej pravi raj, je lepa in bogata. Njene naravne krasote so navdušile marsikaterega pesnika, da je dal duška svojim čuvstvom v vznosenih pesnitvah. Še narod sam je zapel:

»Po Gorenjskem je fletno,
so visoke gore,
so bistri studenci,
pa bele ceste.«

Zdravemu gorenjskemu podnebjju pa tudi odgovarja Gorenjec po vsi svoji čvrsti naravi in svojem vedenju. V občevanju se ti zdi trd, kakor da je obdan s hrapavo skorjo. Ko pa ga spoznaš bliže, se prepričaš, da je njegova duša blaga; gostoljuben je, usmiljen in rado-daren. Posebno ga odlikuje njegova odkritosrčnost. Pri Gorenjcu ni zahrbtnosti, pove ti mirno v brk, kar ima na srcu. Tudi ni maščevalen. Nehote se pri tem spomniš one fantovske:

»Pa smo se skregali,
pa smo se zbili,
pa smo se vzglivali,
pa smo ga pili.«

Kar se tiče starih šeg in navad, se je Gorenjec v teku zadnjih 60—80 let precej izpremenil. Marsikaj je opustil, kar je bilo prej v navadi. Uklonil se je tudi modi, ki se je polagoma spravila na kmete. Zamenjal je svojo prvotno (narodno) nošo s praktičnejšo moderno. Prej se je oblačil v ozke in haste hlače, pripete na lepe roznate naramnice. Telovnik, prvotno iz rdečega sukna, je bil pozneje iz rožastega ali raznobarvnega pikčastega baržuna. Zapenjal ga je z belimi kovinskimi, premožnejši s srebrnimi, navadno krogličastimi gumbi, ki so bili spredaj našiti v dolgo, gosto vrsto. Pod položni vratnik mehke snežnobeke srajce si je zavezoval rožasto svilen ruto, nje konca pa je potegnil pri ramah izpod telovnika.

Črn ali modrikast suknen jopič je bil kratek. V vročih dneh ga je nosil le obešenega čez rame.

Obuval se je v visoke škornje, ki jih je potegnil preko kolen. V poletnem času pa jih je zavihal pod kolena, da je bilo videti bele spodnje hlače, ukrojene iz domačega platna.

Na glavi je nosil volneno pisano čepico s podaljškom, »cofom«, ki je visel do rame nizdol. Vrhu te čepice, ki so jo pozneje opustili, si je pokrtil črn klobuk, z ne posebno širokimi kraji. Fantje so si za trak zapenjali

šopek iz nagelna, »roženkravta« in rožmarina, ako jim ga njih izvoljenke niso pripеле na jopič. Če ni bilo svežega cvetja, je zadostoval tudi »pušeljc« iz suhih rož. Poleg šopka so v poznejšem času nosili fantje krivce od ruševca. Če je bila njih krivulja obrnjena naprej, je bil to znak posebnega poguma; rekli so, da nosi krivec »na korajžo«, kar je pogostokrat dalo povod za neprijetne incidente.

Pozimi so nosili ženske in moški bogato vezene kožuhe, kakršne vidimo danes le še pri zelo starih ljudeh.

Ženskam so segala krila skoro do gležnjev; bila so široka, iz pisanega ali enobarvnega volnena blaga, iz tibeta ali tudi kambrika. Premožnejše so nosile svilena krila, navadno bakrenordeče barve. Spodaj so imele prišit širok črn baržunast trak. Podoblekle so pa več spodnjih belih škrobanih kril, da so izgledale bolj široke in močne. Spodnja krila so bila spodaj okrašena z bogatimi vezeninami ali širokimi čipkami.

Modrc je bil prikrojen iz enakega blaga kakor krilo, prej pa iz zlatega ali srebrnega rožastega brokata, zato so ga nazivale »zlati« ali »srebrni« modrc. Bil je kratek ter prišit h gornjemu krilu.

Predpasnik je bil širok, črn, svilen ali volnen, bil je nekoliko krajši od krila. Krog in krog so mu bile prišite 3 do 4 cm široke črne čipke. Privezoval so si ga s tankima trakoma. S tema je bila obenem privezana zadaj precej velika široka pentlja, katere konca sta segala skoro do roba kril. Prvotno pa so bili predpasniki iz belega, tankega, bogato vezenega blaga. Pozneje so nosili ožje predpasnike.

Škroban srajčnik je bil iz finega perkala. Okrog vratu so bile prišite ozke, nabrane čipke. Pod vratom so ga zapenjale z malim belim gumbom, ali pa ga zadrtnile z belim trakom. Rokavi so bili široki s položenimi, trdo polikanimi gubami. Zapestniki so bili ozki in okrašeni z belimi vezeninami ali prišitimi ozkimi čipkami.

Povrhu srajčnika so si položile svileni rožasto ruto, zloženo na tri vogale tako, da sta se dva vogala na prsih križala in ju vtaknile za predpasnik. Na prsih je bila ruta speta navadno z zlato brožo.

V jeseni in pozimi so nosile ženske kratek jopič, spenzer. Bil je ali iz enakega blaga kakor krilo ali pa tudi iz temnozelenega, temnomodrega ali drugačnega blaga. Imel je široke rokave, ki so bili proti zapestju zoženi v zapestnike; zapenjale so jih z zaponkami, ob robu pa so jim našile ozke, bele čipke. Spenzer je bil ob rami nabran, imel je širok, črn, baržu-

nast vratnik. Zapenjale so si ga spredaj z zaponkami. Ob bokih mu je bil našit širok pas iz istega blaga ali iz baržuna, zadaj je bil pas naboran v kokardo.

ki je bil izdelan prav umetniško in često tudi obložen s steklenimi biseri raznih barv.

Uhani so bili ali zlati, t. zv. »murčki« ali pa taki z obeski.

Gorenjska moška narodna noša —
Oberkrainische Nationaltracht der
Männer — Costumes nationaux
slovènes — Haute Carniole

Nogavice so bile bele, gladke in so se tesno¹ prijemale nog.

Obuvala so se poleti v črne, nizke čevlje, šolne, spredaj okrašene z majhno svilen pentljo, kokardo, ali belo (srebrno) zapono. Pozimi so nosile visoke čizme iz črnega usnja. Pete obuval so bile srednje visoke.

Krog pasu so si ženske opasovale kovinast, srebrn ali tudi pozlačen pas, sklepanec,

¹) Iz raznih starejših opisov slovenskih narodnih noš (Benedik Franc Herman-1783, Anton Linhart 1791, B. Hacquet-1801, Heinrich Georg Hoff-1808) povzamemo, da so naše prednjice svoja oblačila radi nagubavale, pa nogavice tudi. Da so ljubile gube, je res, da bi pa namenoma nagubavale tudi nogavice, je manj verjetno. Bržkone so se nogavice nad členki sesedle v gube same od sebe, ker niso bile podvezane. (Tedad še niso poznale gumijevih podvez, podvezavale so jih z belimi ozkimi trakovi.) Podvezavale pa so jih morda iz zdravstvenih ozirov (motenje krvnega obtoka, krčne žile in drugo), nekatere tudi iz komodnosti.

Na glavo so si žene in dekleta zavezovale v tri ogle zganjene bele škrobane peče² iz finega perkala, pozneje iz angleškega tulja. Srednji vogel je bil okrašen z bogato vezeno »rožo« in je visel po hrbtu nizdol. Ostala konca so imele žene zavezane okoli podbradka, na vrhu glave pa je bil vozel z navzdol visečima koncema. Dekleta pa so potegovala konca križema pod viseči vozel in ju zavezavala vrhu glave v pentljo, zvano »petelinček«.

Avbe so nosile le žene, na ženitovanju pa tudi nevesta in družica. »Čelo«³ (form) avbe je bilo bogato z zlatom vezeno (zlate avbe). Vrh avbe je bil visok grebenast ali nizek, iz finega,

²) Glej A. Sič, Veznine na Kranjskem, III. del

³) „Ženski svet“ 1927, str. 85 ima članek: A. Sič, Zlate avbe, opremljen z 31 risbami avbnih čel v naravni velikosti.

nagubanega, prosojnega blaga, podložen z rdečim perkalom ali taftom.

V Bohinju in okolici so nosile žene in dekleta zavijače. Tudi sedaj je zavijača prav priljubljeno pokrivalo pri mladih ženah in dekletih.

Opisana moška in ženska narodna noša je v navadi še danes, toda oblečejo si jo le ob posebnih slavnostnih prilikah, zlasti če je treba poudariti slovensko narodnost.

Ko je ljudstvo začelo opuščati narodno nošo, je to bolelo marsikoga, zato je med ljudstvom nastala pesem, od katere naj navedem le nekaj značilnejših kitic.

»Pesem starega Kranjca«.

Če zmešnjavo oblek pogledam,
skoraj Kranjcev ne poznam:
vsi podobni so sosedom,
bit' Slovenci jih je sram.

Vsak oškomban po soldaško,
zajc mu striže pod brado,
hlače nosi po francosko,
Nemec, Lah je za pestjo.

Zdajle kmetiške dekleta
kakor žlahtne so gospe,
vsaka 'z škatlice vzeta
v zlatu, svili, to se vé.

Oblačila vse imajo
iz angleškega blaga,
vsem domačim slovo dajo,
kar je tuj'ga, to velja.

Se po d'viških šapljih⁴ praša,
proč so prešli že povsod;

⁴) Šapelj, ozek baržunast trak, ki so ga nosile dekleta zavezanega preko temena.

Od šeg⁵ in navad, ki so se deloma še ohranile, naj zaradi pičlega prostora omenim tu le sledeče. Ohranil se je še običaj, da napravijo »ofrecht« domačemu rodbinskemu članu, ki bo obhajal naslednji dan svoj god. Pred vrati ali pod oknom razbijajo po škafih, tolčejo s kovinastimi pokrovkami, trobijo na rog in delajo oglušljiv ropot, ki se razlega daleč po vasi. Navadno naropotajo »tri viže«, ako jih godovnik ne prepodi z vodo.

Posebno zanimivi so običaji pri ženitovanjih,⁶ ki se vrše po kmetih navadno pred pustom.

Komur se je pa poroka razdrla iz tega ali onega vzroka, temu privlečejo na pepelnico sredo »ploh«. Preoblečejo se v maskare in vlečejo kako desko, star zaboj ali staro skrinjo s silnim truščem in hruščem pred hišo dotičnega dekleta, fantu pa postavijo pred hišo ali celo na streho s slamo nagačeno žensko, ki mu jo ponujajo v zakon.

Gorenjska je res zanimiva v vsakem oziru, zato zahajajo tujci kaj radi v te kraje. Krasne gorenjske pokrajine nudijo letoviščarjem in športnikom vsega, česar si poželi in to v vsakem letnem času. Prometne zveze so dobro urejene in glavna železniška proga, ki vodi od juga do severovzhoda, omogoča zvezo z vsemi gorenjskimi kraji. Z železniških postaj vozijo na vse strani avtobusi in vozovi in so na razpolago, kadar jih kdo potrebuje.

⁵) Pod naslovom »Na gorenjskem je fletno« je izdala Manica Komanova v mali knjižnici opis različnih gorenjskih šeg, navad in vraž.

⁶) V Vodnikovi Pratici iz leta 1929. se nahaja spis A. Siča »Kmečka svatba na Gorenjskem«.

JOSIP LAVTIŽAR:

Ob vznožju Julijskih Alp

Dolgo, dolgo nismo znali po vrednosti ceniti gorenjske domovine. Zdaj je vendar prišel čas, da spoznavamo kras naših planinskih pokrajin. Od leta do leta uvidevamo vedno bolj, da se zlasti Gorenjska dolina ne boji tekmeča tudi z najdivnejšimi slikami, ki jih nudijo druge dežele. V čast si štejmo in v ponos, da smo vprav mi tako bogato obdarovani s prirodnimi lepotami.

Oprtim si nahrbtnik in vzemimo v roko popotni les, da si ogledamo s skalnatimi vršaci zastraženo dolino od Mojstrane-Dovjega pa tja gor do najvišje točke, kjer leži selo Rateče in kamor nas vabi že tolikokrat opisana in tudi opevana Planica.

Kdo še ni občudoval izpred cerkve na Dov-

grandioznost bajnega kraljestva, v katerem domujeta divja koza in planinski orel. Prav poleg nas pa počiva ob cerkvenem zidu tisti, ki nam je odprl ta bajni svet in seznanil ž njimi tudi tujce. Na njegovem nagrobnem spomeniku čitamo:

Vsako jutro v zarji novi
naši zažaré vrhovi,
gledajo, kdaj prideš spet,
ki si varil bil jim svet:
Naš triglavski kralj Matjaž,
župnik z Dovjega — Aljaž.

Ko zapustimo Dovje, pridemo kmalu do skalnate soteske, v kateri bobni ob deževnih nalivih divja Belica. Ta hudournik je opustošil ves tamošnji svet tako, da sploh ne more storiti

Planica: raj smučarjev — Skiläuferparadies

jem razgleda proti Triglavskemu pogorju! V dolini teče po širokem belemrodu Sava, ob njenem desnem bregu pa je vas Mojstrana, oskrbljena z vsem, česar potrebujejo turisti na svojih izletih. Pred nami so odprte kar tri doline, druga za drugo. Prvi dolini pravijo Vrata, drugi Kot in tretji Krma. Na vseh straneh se ob njih dvigajo gorski velikani: Debela peč, Rjavina, Cmir in Stenar z ostalimi tovariši, ki obkrožujejo kot častna straža svojega glavarja, očaka Triglava. Zares, že samo ta pogled izpred dovške cerkve nam da okušati

nobene škode več. Ob koncu soteske ugledamo 2144 m visoko Kepo, ki stoji kot obmejna točka med bivšo Kranjsko in avstrijsko Koroško.

Odtod nas pripelje cesta v naselbino Podkuže, broječo kakih deset hišnih številčk. Ti kraji so bili popolnoma ločeni od sveta, ko še ni bila zgrajena železnica. Zdaj so pa zvezani na vse strani. Kdor nima čuta za naravne lepote, smatra to okolico za puščavo; pravi turist pa najde tukaj krasne vzorce gorskih oblik.

Naša pot postaja vedno bolj samotna, toda čakajo nas velika presenečenja. Ob desni strani

nas spremljajo strme stene Karavank, poleg ceste teče Sava in se ustavlja v zelenih tolmunih, na oni strani pa kipijo v višavo opasne čeri Kukove Špice in njenih sosedov. Višek veličastva se nam odpre v dolini Martuljek. Noga nam noče dalje; obstati moramo in občudovati sliko, ki nam jo nudi ta izredna gorska skupina. Tudi govoriti si skoraj ne upamo, ker tu ima odločujočo vlogo le strmeče in uživajoče oko. Na uho nam udarja mogočni slap v Martuljkovih prepadih, v sredi vršacev pa drži kraljevo žezlo Špikova piramida, ki jo skoraj simetrično obdajajo častni trabanti. Ne naveličaš se zlepa tega edinstvenega prizora.

Zdaj pa skozi vas Gozd proti Kranjski gori. Od daleč nas pozdravlja množica hiš z lepo gotsko cerkvijo Matere božje in z osivelim romanskim zvonikom iz 14. stoletja. Vsa ta okolica je bila v davno preteklih vekih zaraščena z gozdi, v katerih so imeli medvedje in volkovi udobna bivališča. Toda s sekiro in krampom so prvotni prebivalci spremenili nerodovitni svet v njive, travnike in senožeti. Grofje Ortenburžani, lastniki teh krajev, so ljudem sezidali cerkev, oglejski očak Ludovik della Torre pa jim je z listino, izdano 30. novembra 1362., ustanovil župnijo in poslal prvega duhovnika. Ortenburžani so bili zelo imoviti, mirni in pravični gospodarji. Več mest, trgov, župnij, samostanov in drugih kulturnih zavodov je bilo ustanovljenih po njih vplivu in podpori. Sezidali so tudi grad v Radovljici in grad Kieselstein v Kranju. Nekateri izmed njih so se posvetili cerkveni službi; nahajamo jih tudi kot župnike v Radovljici. Velika posestva so po izumrli rodovini Ortenburžanov leta 1420. podedovali celjski grofje.

Ko je bila leta 1870. dograjena železnica iz Ljubljane na Trbiž, je prihajala Kranjska gora do vedno večje veljave. V najnovejšem času pa je postala središče tujskega prometa v Gorenjski dolini. Nje krasna lega in zdravo planinsko podnebje jo upravičujeta do tega velikega napredka. Na južni strani je obkrožena z belim vencem Julijskih Alp. Glavni orjaki so: Prisank, Razor, Škrlatica in Mojstrovka, vsi nad 2000 m nadmorske višine. Do njih podnožja pelje skozi dolino Pišenco dobra cesta tja gor do Vršiča, kjer je zdaj meja med Jugoslavijo in Italijo. Ob severni strani je Kranjska gora zavarovana s poraščenimi vrhovi Karavank, ob vzhodu in zapadu je dolina odprta.

Ker je dohod tujcev ne samo poleti, ampak tudi v zimskem času od leta do leta večji, so sezidali Kranjskogorci mnogo novih hiš in jih oskrbeli s potrebno opravo. Nastali so tudi moderni hoteli, kjer dobijo gostje dobro po-

strežbo. Vse kaže, da bo to letovišče napredovalo bolj in bolj.

Pri nadaljnjem potovanju iz Kranjske gore si ogledamo pol ure oddaljeno vas Podkoren, raztegnjeno ob državni cesti, ki pelje čez korensko sedlo v Beljak. Podkoren ima ugodno solnčno lego na bregovitem terenu, zato biva tudi tukaj vsako leto mnogo letoviščarjev na odpočitku.

Iz Podkorena rabimo še pol ure do Rateč. Ta planinska naselbina, ležeča 868 m nad morjem, je zadnja postojanka v Jugoslaviji, toda v prometnem oziru velike važnosti. Na 1511 m visoki Peči, ki je oddelek Karavank, je meja treh držav. In prav na Peči je nenavadno lepa razgledna točka, s katere nam je odprt svet v najdaljše kraje. Zato ima poleti in tudi v zimskem času veliko obiskovalcev.

Ratečam pravijo kranjska Sibirija. Ni baš pesniško to ime, kajti kljub temu prištevajo to okolico najodličnejšim pokrajinam naše dežele. Rateška planota je štiri kilometre dolga in en kilometer široka. Ob severni strani jo ščitijo Karavanke, ob južni jo stražijo Julijske Alpe. Čeprav sta vzhod in zapad odprta, vendar ni hudega vetra, pač pa veliko snega, veselje za vsakega smučarja.

Izmed stranskih dolin je najvažnejša Planica, ki postaja v zadnjih letih vprav glasovita. To je orjaška skalnata soteska, ki se začenja ob južni strani Rateč in sega v daljavi šestih kilometrov prav do vznožja sivih vršacev. Ob strani sta obdani z navpičnimi stenami razklanega gorovja. Na desni strani jo obroblija Visoka Srednja in Mala Ponca (Poldnevica, Mittagsgogel). Ob koncu teh treh stoji Strugova Špica. Na levi strani doline dvigajo svoje glave Ciprnik, Suhi Vrh in Sračnik. Konec Planice je podoben velikanskemu amfiteatru, ki ga obrobujeta razčesane čeri dveh mogočnjakov. Eden kipi s piramidalnim, presekanim vrhom 2655 m visoko v zrak. To je silni Jalovec, Triglavov in Mangartov tekmeč. Druga višina je ponosna Mojstrovka, dvigajoča svojo ponosno, 2367 m visoko glavo proti nebesnemu oboku. Med njo in Jalovcem se vleče ciklopski zid, ki ima orjaško skladovje, v terasah nagromadeno drugo nad drugim.

Toliko večjo zajemljivost daje Planici Sava-Dolinka, ki tukaj izvira. Že kot vrec iz pečin je jako močna, peneca in valeča se proti dolini. Ko pa pridrvi na plano, ponikne v pesku. Le ob dolgotrajnem deževju se napolni izsušena struga z vodo, ki hiti proti rateški planoti in dela med Ratečami in Podkorenem podolgovato jezero. Iz jezera teče kot krepak potok in se končno nad Radovljico združi s svojo

Kranjska gora: zelo priljubljeno zračno letovišče in zimovišče — Höhenkurort, alpine Sommerfrische, Wintersportstation (812 M ü. d. M.)

posestrino Savo-Bohinjko. Dolgo časa so trdili, da izvira Sava-Dolinka iz omenjenega jezera. Zdaj je dognano, da se iz jezera samo izliva, pravi vir pa ima v Planici. Domače ljudstvo jo nazivlja Nadižo, ker prihaja šele tedaj na dan, ko je že delj časa deževalo.

Naj dodamo pričujočemu spisu o naravnih lepotah še nekoliko folkloristike, da spoznamo tudi ljudstvo, ki prebiva v »kranjski Sibiriji«.

Vse kaže, da je naselbina v Ratečah zelo stara. Glede imena »Rateče« trdijo jezikoslovci, da pomenja to, kar »raztečje«, ki je enako z besedo »razvodje«. Na tej gorski planoti teče namreč Sava proti vzhodu, nekaj drugih potokov pa proti zapadu na koroško stran.

Kedaj so neki prišli prvi prebivalci v kranjsko Sibirijo? Cerkev Sv. Tomaža ob koncu rateške vasi kaže s svojim romanskim zvonikom, da je bila zgrajena v davnih stoletjih. Govorica celo ve, da je bil občini zato izbran sv. Tomaž kot zavetnik, ker prvotni Ratečani niso bili posebno vneti za sprejem krščanske vere. Ustno izročilo bi torej pričalo, da so bivali tukaj ljudje že v poganskih časih.

Stari prebivalci pa niso bili sami svoji, ampak uslužbenci mogočnih gospodarjev. Robovali so vitezom, ki so imeli utrjen grad v Beli peči. Nekaj časa je bilo to viteško gnezdo last Ortenburžanov in celjskih grofov, za njimi ga je dobil cesar Friderik IV. (1439.—1493). Grad, stoječ na precej visokem hribu, je že dolgo v razvalinah, toda Ratečani še dobro pomnijo pripovedovanje svojih pradedov, kako hudo tlako so morali delati pri zidanju grajskih poslopij. Zjutraj so šli z volmi od doma in vozili ves dan kamenje na vrh hriba, zvečer pa so prinesli domov odrto kožo izmučene živali.

V sedanji, 145 hišnih številk broječi vasi prebiva delaven rod poljedelcev in živinorejcev. Vseh župljanov je nekaj nad 700. Govorica je precej trda in zategnjena. Boj z naravnimi silami, vsakdanji opravki pri živini in nedostajanje duševnega dela daje jeziku bolj oster značaj.

Narodna noša je pri moških izginita, ženske pa se še nekoliko držé domačega blaga in starih vzorcev. Pozimi predejo in pleto. Raševina, tkana iz volne in preje, ima tuintam še

vedno svoje pravice. Krila iz črno barvanega rasa, obšita ob spodnjem koncu s širokim zelenim trakom, so v nekaterih družinah še dandanes v navadi. In pa lesene coklje! Tudi te niso popolnoma opuščene. In čemu tudi? Saj so v vsakem oziru zelo praktične. Noge, ki tičijo v njih, se po kamenitih in ledenih potih trdo prijemajo tal, da ne spodrsnejo. Vrhtega so cokle poceni in držé dolgo časa. Da je to obuvalo dobro, priča njega starodavni obstanek. Kar je slabo, ne ostane dolgo, dobra roba pa ima trajno vrednost.

Gledé narodnih običajev je pripomniti, da ginejo stare navade bolj in bolj. Nova doba je našla pot tudi v to, tujemu vplivu težko dostopno vas. Hiše, ki so bile nekdaž nizke in lesene, so zdaj že večinoma enonadstropne. Pohvaliti moramo pa gospodinje, ki zelo ljubijo snago. Rateška gospodinja skrbi, da je hiša vsako leto dvakrat prebeljena. Mize in klopi morajo biti ob sobotah pomite, prav tako pod večkrat s peskom osnažen. Na stenah so svete podobe, druga poleg druge. Starih podob, slikanih na steklo, ni več videti. Tuintam visi na stropu lesen golobček, gledajoč dol na mize, z belim prtom pogrnjene, kamor postavljajo jedi.

Ne pozabimo tudi posteljne oprave, ki je gospodinjam posebno v čislih. V vsaki hiši stoji lično urejena postelja brez pogrinjala. Opravljena je z blazino, s snežnobelimi rjuhama in pisano odejo. Vsaka nevesta, katera le količkaj premore, prinese k hiši 8—12 posteljnih odevj. Zglavje postelj je visoko, napravljeno iz blazin, povitih v platnene preobleke, ki imajo ob koncih rdeče ali višnjeve čopke. Zglavje je vedno ob spodnji strani postelje, tako namreč, da noge ležečega niso obrnjene proti hišnim vratom, ampak proti oknom. Ljudje pravijo, da človek ne sme imeti nog obrnjenih k vratom, dokler je živ, ampak šele potem, ko

umrje. Gospodinje imajo tudi željo, naj jih pokopljejo zjutraj in ne proti večeru. Kot razlog navajajo to, da niso nobenega popotnika, kateri jih je prosil prenočišča, odslovile, ampak vsakemu dale večerjo in ga obdržale pod streho. Zato naj tudi njih ne nosijo proti večeru od hiše. —

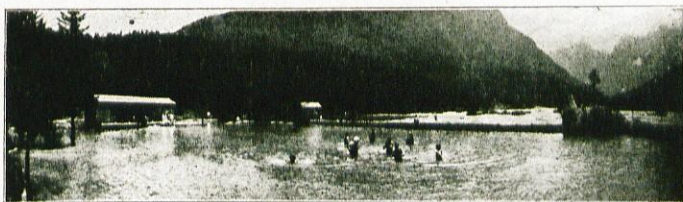
Glede tujkega prometa pa opazamo v zadnjih treh letih velik napredek. Rateče so postale zelo priljubljeno in zato močno obiskovano letovišče. Leta 1928. je bivalo tukaj 550 tujcev, leta 1929. jih je stanovalo 760, leta 1930. pa že nekaj nad 1000. Hitro naraščajoča številka kaže, da ima ta kraj lepo prihodnost, in sicer iz sledečih razlogov:

1. rateška gorska planota je veliko širša ko druge postojanke Gorenjske doline;
2. zaradi tega ima tudi več solnca kakor one, ki so bolj stisnjene med gorovjem;
3. izmučeni meščani potrebujejo miru in tega dobijo v Ratečah, kolikor hočejo;
4. življenje je v tem kraju ohranilo še tisti značaj, ki ga je imelo v prejšnjih časih. Ni godeb

Pogled na Kranjsko goro

in zabavišč, ni kinov in barov, ni treba vsak dan druge obleke, ampak je vse domače in preprosto. Saj nam nihče ne more dati večjega veselja in lepšega užitka kakor nam ga nudi veličastna narava.

Kopališče »Jasna« v Kranjski gori

LASTNI DOM

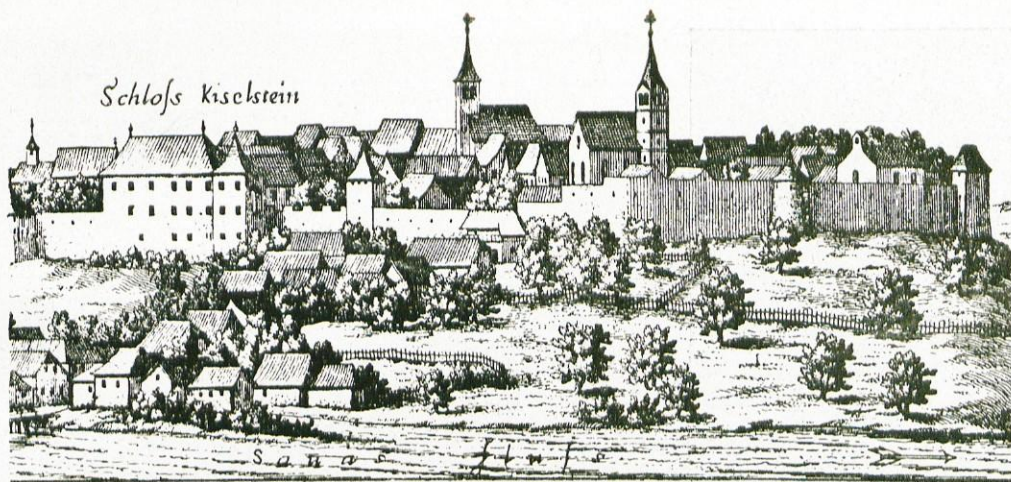
MESTNA HRANILNICA

USTANOVLJ. L. 1893 **V KRANJU** USTANOVLJ. L. 1893

Urduje za stranke vsak delavnik od 8. do 13. ure

Hranilne vloge obrestuje po 5%, večje vloge proti trimesečni odpovedi pa tudi višje.

Za varnost hranilnih vlog jamči ne samo hranilnično imetje, ampak tudi mestna občina Kranj z vsem svojim premoženjem ter z vso svojo davčno močjo, tako da je pri hranilnici naložen denar popolnoma varen.

Kranj v Valvazorjevi dobi

Kranj — gorenjska metropola

Tam, kjer Kranj na trdi skali
Sedež svoj star kaže zali,

— — — — —
Ona zemlja slavoglasna
Moja vlast je, dom je moj.

C i m p e r m a n.

Od Kamnika proti severo-zahodu in jugu se razprostira dokaj široka in plodovita ravnina. Če potuješ po njej, se ti vrsté pred očmi na levi in desni lepe vasi, sredi njih in po bližnjih holmcih pa je posejanih mnogo cekvâ. Proti severu zapirajo ravnino Karavanke, proti severozapadu pa Julijske Alpe, iznad katerih se ponosno dviga velikán — Triglav. Nekako v sredi te ravnine ob pogorju, kjer se steka Kokra v majko Savo, stoji ponosna gorenjska metropola — mesto Kranj.

V zgodovini bivše Kranjske dežele predstavlja Kranj zelo znamenito mesto. Po njem je dobila vsa dežela svoje ime. Mejni grofje so si izbrali v mestu svoja bivališča in zgradili trdnjavo, ki je imela nadvse primerno in proti sovražniku dobro zavarovano lego na strmem bregu dveh rek.

Na tem kraju, ob izlivu Kokre v Savo, je stalo že za časa Rimljanov starodavno mesto Santicum. Leta 788. si je bil podjarmil frankovski kralj Karol Veliki poznejšo deželo Kranjsko in jo razdelil v krajine (marke). Kljub temu pa je obdržala dežela še svoje lastne slovenske kneze, ki so bili podložni furlanskim mejnim grofom. Ker se pa mejni grof Balderik ni zoperstavil prodiranju Bolgarov, je bil l. 828. za kazen odstavljen. Njegova grofija je bila razdeljena na štiri mejne grofiije, med katerimi je bila tudi Kranjska, obsegajoča Gorenjsko stran in del Koroške. Kranjski mejni grofje so bili podložni kraljevim namestnikom na Bavarskem, kasneje koroškim vojvodom in naposled oglejskim patrijarhom. Glavno mesto Kranjske marke je bil Kranj.

Nemški kralj Ljudevit je izročil l. 854. vladarstvo na Koroškem in Kranjskem svojemu sinu Karlmanu, ki je dolgo gospodoval v Kranju. Pred smrtjo pa je prepustil vladarstvo svojemu sinu Arnolfu.

Nato je l. 972. cesar Oton I. izročil kranjsko marko Kunonu, ki je nosil naslov mejnega grofa kranjskega in baje stanoval v Goričanah. L. 974. se je pojavil v Kranju mejni grof Popon, l. 989. Wätilon, l. 1011. Uldarik I., l. 1040. Eberhard, l. 1058. Uldarik II., l. 1173. Bertold II., ki je bil slavnega rodu Andeksov na Tirolskem,

Grb mestne občine v Kranju

l. 1253. »gospod Kranjske« Ulrik, sin koroškega vojvode Bernarda. Istega leta je Ulrik dosegel, da sta se poravnala frižinski škof Konrad II. in njegov oskrbnik v Škofji Loki, Henrik pl. Helke; Ulrik je prevzel poroštvo, da oskrbnik povrne škofu nekaj denarja.

Po nekaj desetletjih pa je prišel Kranj v last oglejskih patrijarhov, kakor smo že omenili; vojvodske pravice pa so še vnaprej ostale koroškim vojvodom. Henrik IV. je namreč podelil l. 1093. kranjsko krajino oglejski cerkvi. Že 16 let prej pa je bil podaril Henrik IV. istrsko in kranjsko marko oglejskemu patrijarhu Sighardu, ki je istega leta preminul nagle smrti v Ratisbonu, kamor je bil pohitel z vojsko na pomoč svojemu kralju. Henrik je nato po nasvetu slabih svetovalcev oddal istrsko

HOTEL „JELEN“ KRANJ

Pristna štajerska in dolenska
vina. — Vedno sveže pivo. —
Priznana najboljša kuhinja. —

Centralna kurjava, avtogaraža
in avtodelavnica. — 32 tujskih
sob s toplo ali mrzlo kopeljo.

Hotelski sluga pri vseh vlakih na razpolago. — Velika dvorana
društvom in korporacijam vedno odprta.

V sezoni lep senčnat vrt.

Postrežba točna!

Cene zmerne!

Kranj: Pogled na gorenjsko metropolo iz savskega predmestja

Drauer Banat (Jugoslavien) — Wo sich die dem Hochgebirge entströmende Kokra mit der Save vereinigt, liegt am linken Ufer des letztgenannten Flusses die schöne Stadt Kranj (385 M. ü. M.), in prächtiger Umgebung, mit cca. 5000 Einwohnern (Bahn-Station Linie Jesenice—Ljubljana) mit mehreren Sehenswürdigkeiten wie: Alte gotische Kirche aus dem XIV. Jahrhundert, Rathaus aus dem XVI. Jahrhundert und modernes Nationalhaus mit Café und Restauration. Mittelpunkt großer Textilindustrie, Lederindustrie usw. Schöne Spaziergänge auf die Šmarjetna gora (695 M.), großartige Aussicht, gute Restauration. Kranj ist Ausgangspunkt zu den Touren in verschiedene Richtlinien, z. B. in die Samntaler Alpen (Grintovec 2559 M., Skuta 2530 M., Kočna 2541 M., Greben 2225 M. usw.). Kleinere Ausflüge führen auf den Sv. Jošt usw. Kranj wird vom europäischen Zenter in 10—15 stündiger Fahrt erreicht. Die Stadt verfügt mit erstklassigen Hotels und ist 3 Minuten vom Bahnhofs entfernt. Ferner besitzt die Stadt eine neue Hochquellwasserleitung

in kranjsko krajino koroškemu vojvodu Luitspoldu, ne pa novoizvoljenemu patrijarhu, ki je držal s papežem.

Prva desetletja 13. stoletja je imel Kranj v lasti zopet bavarski vojvoda Ludovik. Že l. 1230. pa je ponovno prišel v last oglejskih patrijarhov. Takrat je župnikoval v Kranju župnik Peter, kakor je razvidno iz pogodbe, ki jo je sklenil s Tomažem, opatom vitrinjskega samostana, v zadevi dohodkov preddvorske cerkve in desetine.

Leta 1266. je stanoval v Kranju koroški vojvoda Ulrik, ki je frižinski cerkvi izročil nekaj zemljakov. Po smrti češkega kralja Rudolfa, sina cesarja Alberta, so izvolili Čehi l. 1307. namesto njegovega brata Friderika Habsburškega koroškega vojvodo Henrika kraljem. To je podžgalo cesarja Albrehta, ki se je maščeval s tem, da je napadel koroškega vojvodo. Tako sta prihrumela na Kranjsko goriški grof Henrik in ortenburški grof Majnard I. Podjarmila sta deželo, a za odškodnino sta si v zastavo pridržala Kranj, Kamnik in Višnjo goro. L. 1310. pa se je moral koroški vojvoda umakniti nemškemu kralju Henriku VII. Po pogodbi se mu je sicer Koroška vrnila, kranjska posestva in z njimi tudi mesto Kranj pa je moral odkupiti od Friderikovih vojskovodij. Po petih letih (l. 1315.) je koroški vojvoda in bivši češki kralj odkupil Kranj od Majnarda Ortenburškega, namreč s privoljenjem cesarja Friderika. Kasneje pa je bil Kranj last celjskih grofov.

V prvi polovici 15. stoletja je prepustil nadvojvoda Friderik celjskemu grofu mestni stolp. Nekako štiri leta kasneje pa se je vnel prepir med avstrijskima vojvodom Friderikom in Albrehtom radi razdelitve dežel. Celjska grofa Friderik in Ulrik

Kranj, capitale de la Haute Carniole (Yougoslavie) — Kranj od jugozahoda

sta bila na strani Albrehta. Vojskovodja celjskih grofov Vitovec je neke temne in viharne noči v l. 1435. napadel mesto Kranj in ga premagal. Toda ni se dolgo veselil zmage. Cesar Friderik je hitro poslal pomoč in njegovi vojaki so se na podoben tiho-tapen način ponoči prikradli v mesto in obkolili posadko Albrehtovo in celjskih grofov. Odvzeli so jim konje in jih razorožili. Ker pa celjski grofje vsa naslednja leta nikakor niso prizanašali cesarskim podložnikom, je dne 2. avgusta l. 1437. cesar Friderik IV. pisal iz Wiener-Neustadta celjskemu grofu Ulriku in ga pozval, naj on in njegovi ljudje puste v miru cesarske podložnike, in še posebej, naj ne nadlegujejo kranjskih meščanov. Ako pa misli, da ima pravico kaj zahtevati, naj si jo poišče pri vicedomu kranjskem.

TOVARNA ČEVLJEV „REKORD“

LASTNIK IVAN PREŠERN, KRANJ, DRAVSKA BANOVINA

Račun : Poštna hran., Ljubljana 14.136 Tek. rač. : Ljubljanska kred. banka podr. Kranj
Brzjavke: **PREŠERN KRANJ**

**TELEFON ŠT.
56**

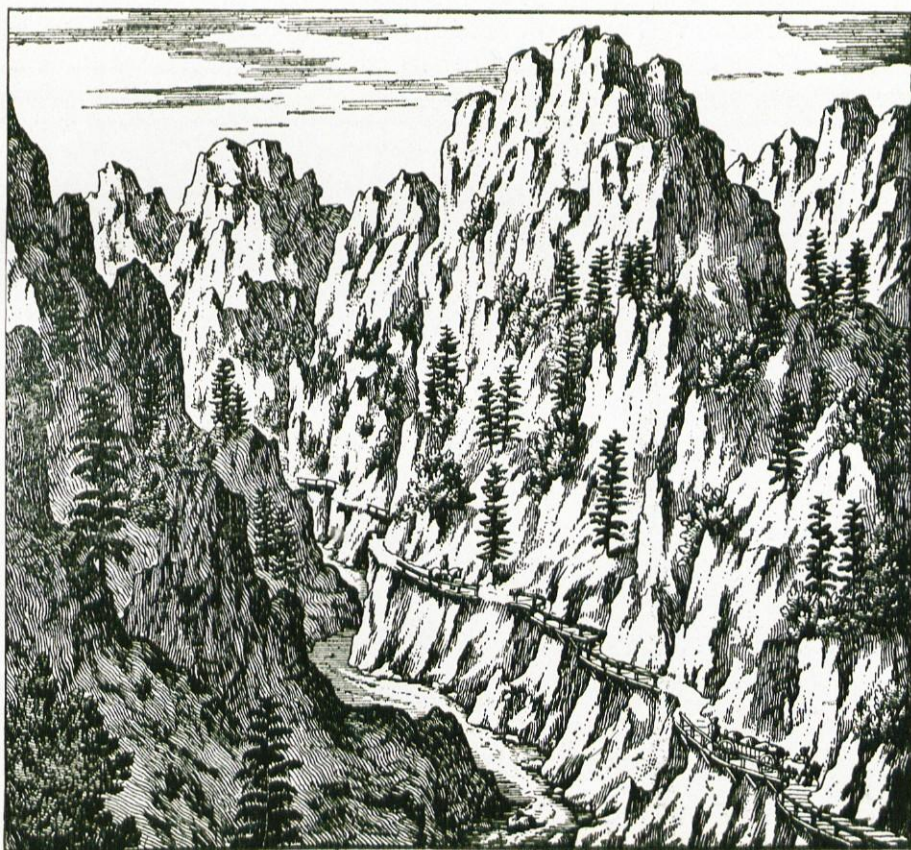
Izdeluje vse vrste čevljev: Moške, ženske kakor tudi otroške iz boksa vseh barv, teletine in kravine vseh oblik: ameriksanske, polušimi in boržuj. Zelo trpežne delavske čevlje. Elegantna izdelava samo iz čistega usnja. Dnevna izdelava do 500 parov.

Solidna postrežba in nizke cene.

Dogajalo se je tudi, da so razni vladarji zelo pogostokrat ostajali v Kranju. Tako se je mudil l. 1357. v mestu cesar Friderik IV., ki je za časa svojega bivanja potrdil več listin. Nekaj let kasneje (l. 1660.) pa se je na poti v Ljubljano ustavil v Kranju cesar Leopold in tam prenočil. Kranjski meščani so vladarja nadvse svečano sprejeli. Tudi cesar Karol VI. je l. 1728. prišel v Kranj in ga je tedanji kranjski sodnik Adelman Nikolaj pozdravil z nagovorom. Cesar je prenočil v hiši barona Eka.

V Kranju so imeli svoja posestva tudi grofje ortenburški. Leta 1256. je dodelil koroški vojvoda in takratni lastnik mesta ortenburškima grofoma Henriku in Fridriku pripraven prostor za zgradbo trdnjave, to pa le pod pogojem, da ne naredita meščanom nikake škode. Ako bi jo napravila, bi jo morala povrniti v šestih tednih. Medtem pa jima je umrl oče. Brata sta se sprla radi razdelitve očetove dediščine. Končno pa sta se l. 1263. pobotala; Henrik je dobil posestva na Gorenjskem do Sore, tedaj tudi trdnjavo ali grad »Kiselstein« v Kranju. Sklepati je, da je to ime dobil grad šele mnogo let pozneje po lastniku Janezu Kizeljnu. Leta 1578. je slednjemu cesar Karol dovolil, da sme nazivati svoje stanovanje v Kranju »Kiselstein« in ga oprostil vseh davščin, ki so jih morali plačevati ostali hišni posestniki v mestu. Leta 1502. je grad zastavil svojim bratoma Francu in Krištofu Mazgonu v Orteneku za vsoto štirinajst tisoč goldinarjev. Kasneje (l. 1639.) se je nahajal grad »Kiselstein« v lasti Henrika Paradaiser-ja. Valvasor pa je našel kot lastnika grofa Franca Barbo. Dandanes je v njem okrajno glavarstvo.

V srednjem veku so se v Kranju pogostokrat shajali kranjski vitezi in prirejali tako zvane »turnirje«, takrat najbolj priljubljene viteške igre. Dogodilo se je, da je l. 1311. pri vprizarjanju turnirjev ubil kamniški vitez Diepold poslednjega gospoda iz graščine Landpreis v mirnopoški župniji na Dolenjskem.

Kokriška dolina v Valvazorjevi dobi

Kranjčani so bili bojevití, in kadar se jih je lotevala bojevitost, so napadali sosednje dežele. To pa zato, da bi jim pokazali svojo hrabrost. Tako se je l. 1478. pridružilo pet in sedemdeset kranjskih meščanov Ljubljančanom, Kamničanom, Škofjeločanom in Radovljičanom, da so vpadli na Furlansko, kjer so požgali več vasi in uničili nekaj trdnjav, domov pa so pripeljali kot plen mnogo živine. Leta 1428. so združeni z Ljubljančani in Kamničani napadli celjsko grofijo, požgali več milj naokoli in naplenili 237 glav goveje živine.

Mesto Kranj je imelo razne pravice in svoboščine, ki so bile potrjene od raznih vladarjev. Ernest Železni je l. 1414. potrdil mestu prejšnje pravice, zlasti da jim ni treba plačevati mitnine. Isti vojvoda je dal ukaz, da morajo kranjski meščani vse hiše graditi le iz kamnja. Podelil jim je tudi pravico, da so si sami volili sodnike. Takrat je bil mestni sodnik Klemen Kawrein.

Pravice so mestu potrdili tudi drugi vladarji: Friderik IV. (l. 1488.), Maks I., Ferdinand I. (l. 1529.), cesar Ferdinand III. (l. 1637.), cesar Jožef I. (l. 1706.), cesar Karol VI. (l. 1719.) in naposled cesar Jožef II. (l. 1784.) z dostavkom, da jih lahko poveča, zmanjša ali v slučaju potrebe tudi odpravi. Kranjčani so bili na vse svoje pravice zelo ponosni. Celo tako daleč je šel ta ponos, da jih drugi niso hoteli niti naznaniti. Sam Vajkart Valvazor se bridko pritožuje pri opisovanju Kranja, češ da mu niso dovolili vpogleda v mestne arhive.

USTANOVLJENO 1848

FERDINAND HLEBŠ

USTANOVLJENO 1848

STEKLO, PORCELAN, KUHINJSKA POSODA, OGLEDALA, OKVIRJI, SLIKE ITD.

STAVBENO STEKLARSTVO

KRANJ

STEKLARSKA DELAVNICA

8

„INTEX“

TEKSTILNO-INDUSTRIJALNA DRUŽBA Z O. Z.

KRANJ

Brzljavni naslov: **INTEX**

Telefon šte.: **51**

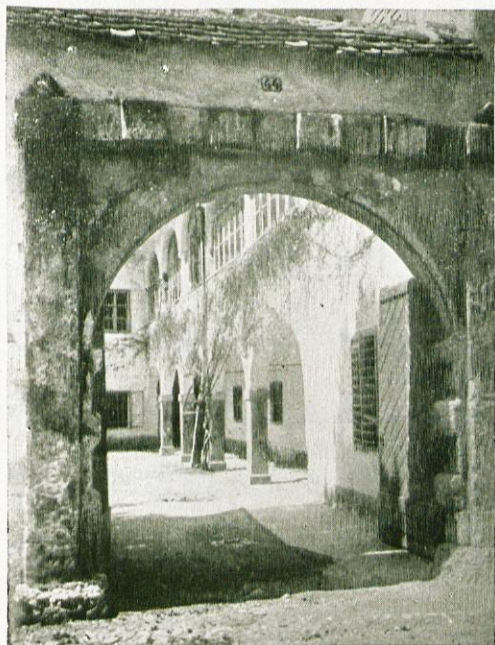
Izdelovanje vsakovrstnih baržunov, bombažnih, svilenih, kamgarn in volnenih tkanin.

163

Pogled na Kranj iz ptičje perspektive — View on Kranj, Capital of High Carnia

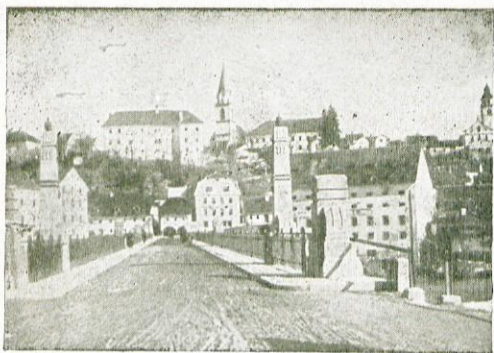
Leta 1405. so Kranjčani skupno z Ljubljanačani ustanovili beneficij pri oltarju sv. Cirila in Metoda v farni cerkvi Matere božje za slovenske romarje. Za to službo je bil imenovan duhovnik, ki je bil zmožen slovenščine. Pravica imenovanja pa je bila pridržana občinama. Kranjčani so kasneje — vsaj Valvazor tako pripoveduje — to pravico zapravili. Našteva do l. 1675. enajst duhovnikov, ki so opravljali to službo. V mestnem arhivu se nahaja listina z dne 19. maja 1536., v kateri priporočajo meščani »po narodnosti Slovenci iz pokrajine Kranjske« leodicejskemu škofu

Portal bivšega gradu in trdnjave »Kiselstein«, kjer je danes okrajno načelstvo

Kranj: Pungrat

Kranj: Državni most čez Savo, zgoraj bivša trdnjava »Kiselstein«, sedaj okrajno načelstvo

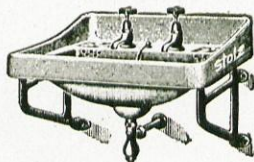
Erhardu kot kaplana k oltarju sv. Cirila in Metoda v farni cerkvi v Ahenu Lamberta Rechlingerja iz njegove škofije. Prosiijo, da bi ga potrdil. Novoizvoljeni naj se izkaže kot vrl vojščak Kristusov z izpovedovanjem romarjev slovenske narodnosti.

V letih 1554 in 1557 je razsajala v Kranju in okolici kuga, ki je pomorila mnogo prebivalcev. Ko pa se je l. 1579. pojavila kuga v Ljubljani, so se uradi preselili v Kranj. Leta 1668. poleti (10. avgusta) je izbruhnil v mestu velik požar. Več ko polovica mesta je do tal pogorela. Drug hud požar pa je bil l. 1811. Tudi ta je vpepelil mnogo hiš, najbolj pa je trpela mestna hiša. Pogorelo je mnogo starih listin v veliko škodo zgodovini kranjskega mesta.

Šolo je imelo mesto že l. 1494. Ustanovil jo je meščan Janez Sluga, ki je k altarju sv. Nikolaja izposloval kaplanijo. Kaplanova dolžnost je bila opravljati vsako sredo peto sv. mašo in plačevati učitelju po 1 goldinar za petje. To potrjuje, da je imel Kranj v tem času tudi že šolo. Leta 1609. pa je zapovedal nadvojvoda Ferdinand II. zapreti tedanjega krivoverskega učitelja Janeza Daksa.

VODOVODNE
INSTALACIJE

LOVRO VIDIC

KRANJ

DELAVSKI DOM

Načelnik kranjskega
okraja Žnideršič

Gaštelj pri Kranju

Pred mestom je stal l. 1640. dozidani kapucinski samostan. Za časa vladanja cesarja Jožefa II. ga je zadela ista usoda kakor mnogo drugih: bil je razpuščen. Pred samostanom se je nahajal prostor za okoliške živinske sejme.

L. 1797. in 1805. so Francozi zasedli mesto. Zapustili so ga šele po sklenjenem miru v Požunu. Ponovno so Francozi zopet zasedli mesto l. 1809. V Kranju so ostali do 22. septembra 1813., katerega dne so jih prepodili avstrijski vojaki.

Kolikor dopušča prostor, navedemo še nekatere slovite može, važne v zgodovini mesta Kranja. Lovro Pogačnik je bil rojen l. 1695. v Kranju. Bil je jezuit in pridigar

Glavni trg v Kranju

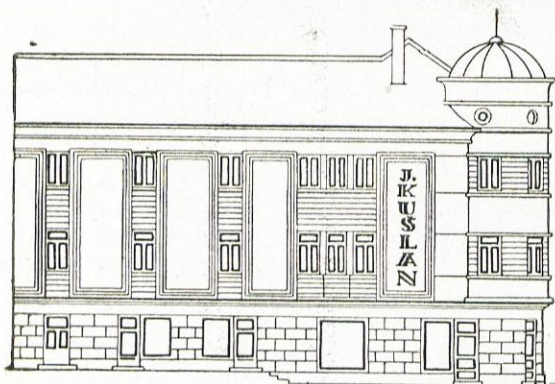
Fotoamater A. Pogačnik

svetovnega slovesa. Umrl je l. 1769. kot pisatelj v Zagrebu. L. 1717. je v Kranju umrl Gregorij Voglar, rodom iz Naklega pri Kranju; bil je znamenit zdravnik in je služboval kot domači zdravnik na dvoru ruskega carja Petra Velikega. Pri carju je užival veliko zaupanje. Posebno dokazuje to carjevo zaupanje dejstvo, da je Voglarja poslal v važnih cerkvenih zadevah v Rim do papeža. Na povratku iz Rima se je Voglar oglašil v Kranju, svojem rojstnem kraju, in ga še enkrat obiskal. Usoda pa je hotela, da je tu obolet in umrl. Tudi Florijan Sentimer, rojen Kranjčan, je slovel kot izvrsten zdravnik. Leta 1812. je šel s francosko vojsko na Rusko in se naselil v Moskvi. Tudi slovenskega pisatelja Simona Klančnika pa Tomaža Pirca, širom vsega slovenskega ozemlja znanega zdravnika, ter očeta slovenskega naroda dr. Bleiweisa viteza Trste-niškega smejo Kranjčani s ponosom prištevati med svoje rojake.

V drugi polovici devetnajstega stoletja je imel Kranj okoli 2350 prebivalcev, ki so se pečali s trgovino in obrtom, deloma tudi s poljedelstvom.

V mestu je bila tedaj štirirazredna ljudska šola in nižja gimnazija. Cerkvâ je imelo mesto troje: farno, roženvensko in pangersko. Na kranjskem pokopališču sta pokopana slavna slovenska pesnika dr. France Prešeren in Simon Jenko.

Toliko o Kranju v zgodovini. Važna in polna sprememb je polpreteklost in sedanost gorenjske metropole. Kranjsko mesto je od začetka 20. stoletja do prvih povojnih let v mnogočem napredovalo. Posebno se je razvijalo kot gospodarsko središče Gorenjske s prav živahnim in stalno napredujočim prometom. Prav poseben napredek je bil viden v trgovskem in obrtnem udejstvovanju in je imel že pred svetovno vojno vodilno vlogo v gorenjski trgovini, ki je vsa gravitirala in tudi še

Priporočamo domačo
PLETILNO INDUSTRIJO
VOLNENIH IN SVILENIH IZDELKOV
ИНДУСТРИЈА ВУНЕНЕ И
СВИЛЕНЕ ПЛЕТЕНЕ РОБЕ

kakor suknjiče, puloverje, telovnike,
dokolenice, nogavice iz volne in svile

J. KUŠLAN
KRANJ, GLAVNI TRG 5
(SLOVENIJA)

Blago prvvrstno! Cene solidne!

105

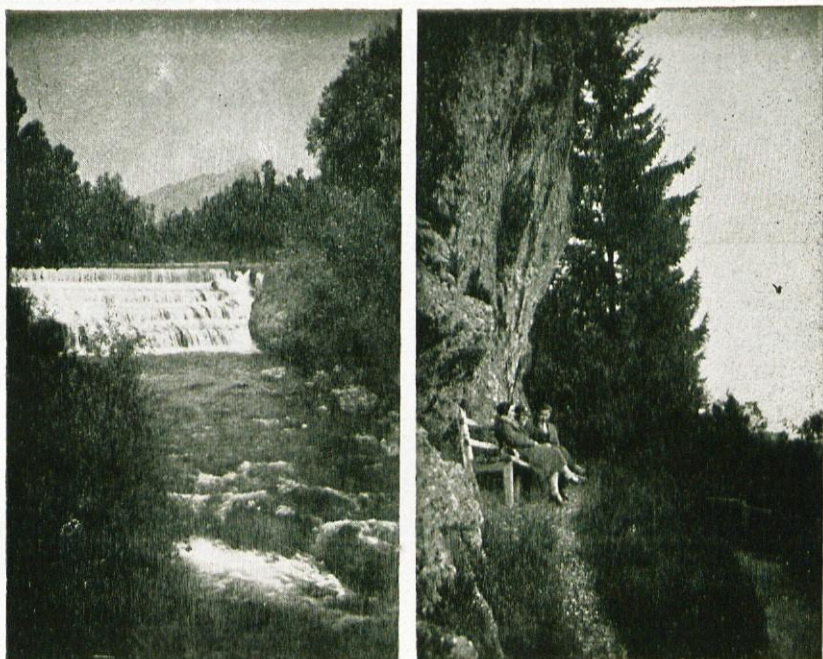
Oblastno konces. mestni tesarski mojster

JOSIP PERNUŠ — KRANJ

Prevzame po danih, kakor tudi po lastnih načrtih vsa v to stroko spadajoča stavbena dela.

Solidna in strokovna izvršitev po zmernih cenah!

143

Kranj: Jez na Kokri in stari drevored ob Savi — idealno sprehajališče

dandanes gravitira h Kranju. Prebivalstvo se je do povojnih let gibalo med številom 2500 do 3000, danes pa jih šteje že okoli 5000.

Izvenreden je res in kolosalen napredek, kakršnega si še v prvem povojnem času nihče ne bi mogel v realnosti predstavljati, pa je postal živo in resnično dejstvo. Tujec, ki po daljšem času vidi današnji Kranj, se mora, ako ga danes pripelje pot v mesto, nemalo čuditi vsestranskemu, naglemu, prav res ameriškemu tempu in dimenzijah vidnemu razvoju, ki se pa še ni ustavil, temveč se neprestano nahaja v nadaljnji razvojni fazi.

Gorenjsko metropolo je v teku nekoliko preteklih let preobrazila veleindustrija in industrija, katere prvi nastanek datira komaj pičlo desetletje nazaj, in vzporedno temu je sledil tudi nagli vsesplošni razvoj mesta. Nemala zasluga, da se je privabila in tudi etablirala tu v tako kratkem času številna veleindustrija ter dosegel v komunalnem gospodarstvu tako obširen napredek, gre v prvi vrsti občinskemu odboru in njegovi vnemi za napredek in blagostanje kranjskega mesta pod vodstvom zaslužnega, že dolgo let neumorno delujočega in dalekovidnega župana g. Cirila Pirca, ki je sam rojen Kranjčan in mu je vsa skrb in delo posvečeno v blagor in prospeh mesta.

Med številno industrijo, ki danes obstoji v Kranju, se je prva ustalila in začela z obratovanjem čevlarska industrija; njej so sledile druge industrijske panoge, posebno tekstilna veleindustrija, ki je šele zadnja leta takorekoč preplavila ozemlje mesta Kranja in njega najbližjega okoliša in ki se še danes nahaja v neprestanem razvoju z gradnjo nadaljnjih novih tekstilnih tovarn.

V čevlarski industriji zavzema znaten obseg Jadransko-posavska čevlarska družba z o. z., ki je letos dogradila na obrežju Save novo moderno tovarno za izdelovanje vseh vrst čevljev s strojnim obratom na električni pogon. Stavba je vsa zgrajena na železobetonski konstrukciji s centralno kurjavo in ustreza tudi v ostalem vsem sodobnim higijenskim in estetičnim zahtevam. Istotako je pred kratkim povečala, z novimi stroji opremila ter modernizirala obrat tovarna čevljev »Rekord« g. Prešerna na tkzv. »Fidru« v Kokriškem predmestju. Nadalje je omeniti tudi na izdelavo otroških čevljev specializirano tovarno Črničec, ki se je opremila pred nedavnim z najnovejšimi stroji.

JUGOČEŠKA, Kranj

je skrajšan naslov za **Jugočeško, Jugoslovansko češko tekstilno industrijo d. d. Kranj**, ki je največja tovarna bombažnih tiskanic in umetne svile v celi naši kraljevini.

Ustanovljena leta 1922

ima

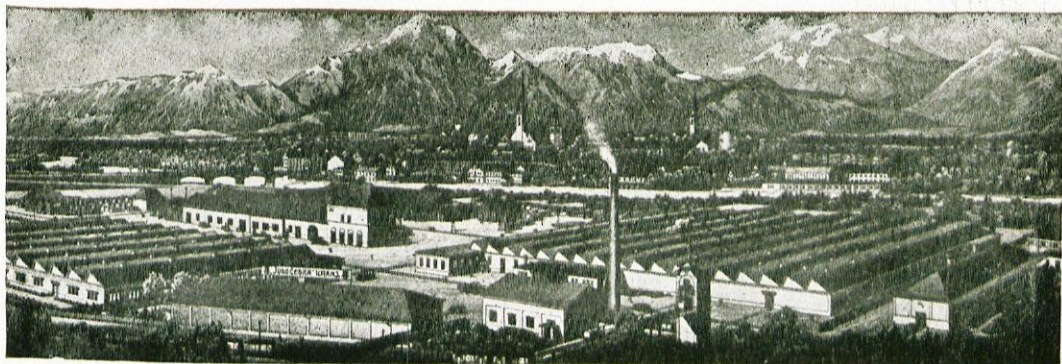
**20 milijonov dinarjev
delniškega kapitala,**

ter znašajo njene investicije daleko nad **60 milijonov dinarjev.**

Obširne tovarniške zgradbe, ki se nahajajo v Kranju na prostoru med kranjskim kolodvorom in reko Savo zavzemajo čez **25.000 m²** zazidane ploskve.

Tvornica ima tkalnico, v kateri je v obratu circa **1000 tkalskih strojev.** Tiskarna je največja in najmodernejša tovarna za tiskanje blaga v Jugoslaviji. Obstoja iz prave tiskarne, ki ima **6 velikih**, najmodernejših in najnovejših tiskarniških strojev, ki tiskajo lahko **v 8 barvah**, nabavljenih iz Francije in Nemčije, nadalje **belilnice in barvarne.** Obrat izpopolnjuje posebna tovarna za škrob, ki predela letno **300 do 500 vagonov krompirja.**

Jugočeška ima lastno kalorično centralo za 2200 PH.

JUGOČEŠKA

producira letno **10 milijonov barvastega blaga**, kakor tiske vsake vrste, **flanele, barhente, žamete** ter naj-novejšo **umetno svilo**, katere ne prodaja le v tu-zemstvu, ampak tudi v inozemstvu. Svileni produkti znamke **Dagmar, Emona itd.**, uspešno konkurirajo v inozemstvu, kakor na Dunaju, Parizu, Amsterdamu, nadalje v Južni Afriki in Ameriki vsem enakim sve-tovnim izdelkom.

Na veliki mednarodni razstavi v Liegu (Belgija) vzbujali so izdelki **Jugočeške** po svoji izdelavi, kvaliteti in raznovrstnosti vzorcev občo pozornost in splošno presenečenje in se je tovarni priznalo največje odlikovanje „**Hors concours**“ ter jo imenovalo za člana stalne internacionalne Jury.

Jugočeška zaposluje circa **1000 delavcev** in je za mojstre ter uradnike zgradila štiri velike stanovanjske hiše, za delavce pa gradi veliko poslopje, v katerem bo nastavljena delavska ku-hinja in kopališče, v nadstropjih pa dekliški dom za **100 delavk**.

Najbolj znani in najznačilnejši izdelki **Jugočeške** so:

**Sava, Tibet, Vardar flanel, Dagmar
svila, Emona svila in Krep Sloven,**

katere ima vsak večji trgovec v celi naši kraljevini vedno v svojem obratu.

Povprašajte po naših izdelkih pri trgovcu, pri katerem navadno kupujete in zahtevajte, da Vam predloži naše vzorce.

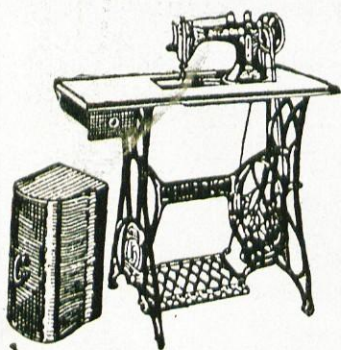
Nagrobni spomenik največjega slovenskega pesnika-prvaka dr. France Prešerna (1800. do 1849.) — Grabstein des größten slowenischen Dichters Dr. Franz Prešeren in Kranj

Notranjščina župne cerkve v Kranju

Tudi strojarska industrija je v Kranju prav dobro zastopana. Tako obratuje stara strojarna C. Pollak, ki je znatnega obsega; nje tovarniški objekti leže ob izlivu Kokrice v Savo. Obrat se je v zadnjem času moderniziral. Poleg imenovane tovarne v tej stroki obratuje še splošno znana usnjarna in tovarna čevljev Anton Rakovca.

Kot glavna in dominujoča veleindustrijska panoga v kranjskem mestu pa je tekstilna. Po številu grupacije in obsega zavzema prvo in vodilno mesto v naši državi. Nje razmah v zadnjih par letih je tolik, da moremo Kranj imenovati po vsej pravici in brez pretiravanja — jugoslovanski Manchester. Lepo število tekstilnih tovarn častno opravičuje ta najnovejši nadevek gorenjski metropoli. Prva in največja tekstilna industrija d. d. je »Jugočeska«, ki zaposluje nad 1000 delavcev; njeni izdelki so si že doslej pridobili sloves v vseh balkanskih deželah. Tovarno tvorijo precej obsežni objekti za tkalnice in tiskarne itd., ki jih je videti prav dobro iz vlaka, preden zavozi na železniško postajo. Tovarna ima lastno kalorično centralo in 65 m visok dimnik, ki je eden največjih v Jugoslaviji. Tovarna je letos zgradila tik ob savskem mostu

Najcenejši in najfinejši
šivalni stroji, kolesa in gramofoni

pri

Franjo Potočnik, Kranj

Pralnica, svetlolikalnica, kemično čiščenje
in barvanje oblek.

za svoje delavstvo impozanten, dvonadstopen in z mansardo nagrajen ter sodobnim zahtevam ustrezajoči dekliški dom, kjer bodo uslužbenke imele svoje zavetišče. V stavbi nahajamo kopalnice, kuhinjo, velike jedilnice, stanovanja in prenočišča.

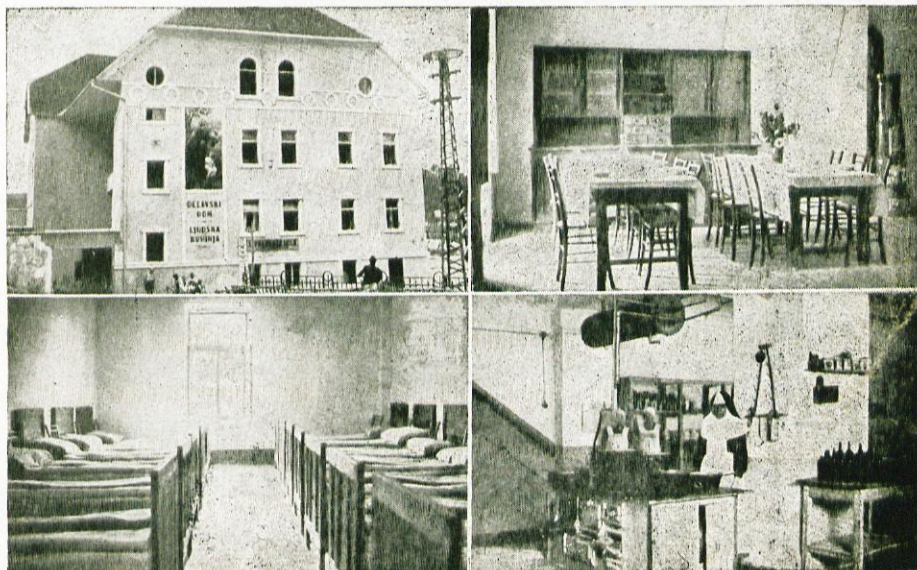
Na levem savskem bregu pa so razprostrti objekti druge tekstilne veleindustrije »Inteks«, tekstilne industrijske delniške družbe, ki se nadvse lepo razvija in

Spominska plošča pesnika Simon Jenka v Kranju na hiši, v kateri je umrl

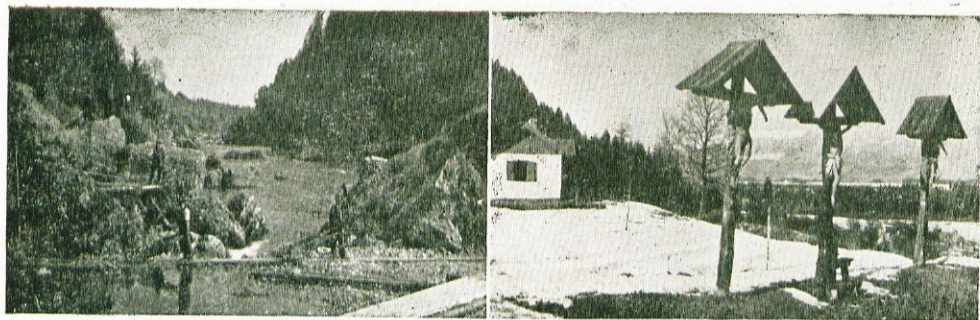

neprestano razširja obratovanje. Dalje nam je omeniti še sledeče večje tekstilne tovarne: »Tekstilindus«, Kranjske tekstilne tovarne »Jugobruna« družba z o. z., ki je z vso naglico ravnokar dogradila nove tov. objekte in ki v sedanjem razmahu kaže tendenco, postati ena največjih industrij. V neposredni bližini že omenjene tekstilne tovarne »Tekstilindus« (Kranjska tekstilna industrija d. z o. z.) na Gašteju pa je etabliрана tkalnica »Triglav« Franca Sirca. Najmlajša in tudi lepo napredujoča je mehanična delavnica tkanin Adolfa Praha.

V Dravski banovini edino industrijsko podjetje v stroki je Kranjska industrija juta-izdelkov Jan. Ev. Sirca, ki izdeluje poleg vseh vrst juta-izdelkov tudi vreče za vsakovrstno porabo.

Kranj: Delavski dom — zgoraj zgradba doma in moška obednica, spodaj dekliška spalnica in kuhinja v domu

Desno: Kalvarija pod Šmarjetno goro pri Kranju
Levo: Zarica, soteska Save med Čirčičami in Drulovko pod Kranjem

Številno je zastopana v Kranju tudi pletilska industrija, ki se je poleg čevljarске najprej ustalila v Kranju in je vsa brez izjeme izključno v rokah podjetnih domačinov. Po obsegu prvači »Ika«, mehanična tovarna pletenin, nogavic in trikotaže, družba z o. z.; zelo so pa v tej stroki razširjena obratujoča pletilna industrijska podjetja M. Ogrizek, J. Kušlan, Macarol, Kocmut in še nekaj drugih. Poleg tega pa je v Kranju, kot nikjer drugje, razvita domača pletilna obrt, ki je zastopana malone v vsaki drugi hiši in torej dovolj poudarja sposobnost za času odgovarjajočo prilagoditev in podjetnost prebivalstva. Z vsem navedenim pa še ni izčrpana vsa v Kranju obstoječa tekstilna industrijska panoga, ker semkaj bi bilo prišteti tudi že dalj časa obstoječo tovarno perila E. Kocbeka in industrijo perila, kravata, naramnic in nahrbtnikov Ivana Savnika.

Poleg vseh navedenih industrij pa obstoji v Kranju že dokaj časa, t. j. še iz prvih povojnih let znana tovarna gumijevih izdelkov »Vulkan«, ki proizvaja raznovrstne v svojo stroko spadajoče predmete. Ta industrijska panoga prej pri nas ni bila zastopana in je bila ustanovljena z namenom, da dotedanjo popolno odvisnost od inozemskega uvoza paralizira ter nudi domačemu trgu domače enakovredne izdelke. Še iz predvojnih časov pa obratuje parna tovarna za milo, margarino in kristalno sodo J. Foka.

Tiskarn je v Kranju in okolici kar troje. Največja je tiskarna »Sava«, delni-

TISKARNA SAVA D. D. KRANJ

TELEFON INTERURB. št. 8

Tiskarna izvršuje vsa dela hitro, točno in najceneje. — Lastna tovarna šolskih zvezkov in kartonaže. — Knjigarna. — Izdelava štampljk.

437

JOSIP LIKOZAR, KRANJ

TRGOVINA S SPECERIJSKIM IN KOLONIJALNIM BLAGOM, LASTNA PRAŽARNA KAVE

GLAVNI TRG šte. 128

nudi specerijsko in kolonijalno blago, samoprodaja Meinlovih specialitet

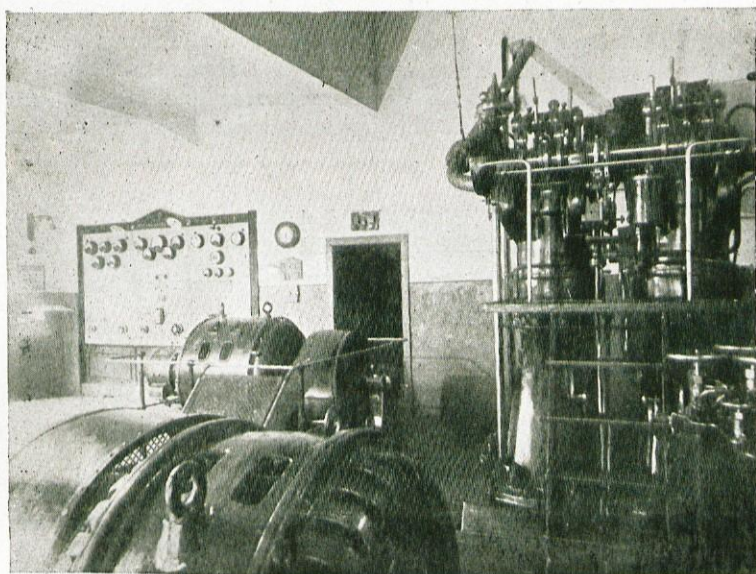
21

Elektrarna P. Mayer in drug na Kokri
v Kranju

ška družba, ki ima priključeno tudi tvornico gumi-štampljk, knjigoveznico, tovarno šolskih zvezkov in knjigarno. Nedavno tega je obrat povečala in dopolnila z nekoliko najmodernejšimi stroji ter spada v vrsto večjih tiskarn v Dravski banovini. Večjega obsega je poleg omenjene tudi tiskarna Tiskovnega društva, ki izvršuje naročila tudi za inozemstvo. V predmestju Stražišče pa nahajamo tiskarno »Kolektor«, ki je specializirana posebno na izvrševanje trgovskih tiskovin.

Z električno energijo v industrijske in javne svrhe je gorenjska metropola zadostno preskrbljena. In baš to je velikega pomena za ugodno etabliranje industrijskih novih, kakor tudi za mogočno uspešen razvoj že obstoječe industrije. Nekatere tovarne imajo svoje lastne električne centrale, medtem ko vse druge prejemajo pogonsko silo iz mestnih zasebnih elektrarn. Elektrarni Majdič Vinko nasl. in Pavel Mayer & Drug, katerih poslednja je posejana ob strmi breg Kokre v neposredni bližini znamenitega kokrskega mostu, imata zelo razširjeno omrežje in oddajata tok za vse potrebne javne in zasebne porabe.

Elektrarna MAYR & drug na reki Kokri (last Pavel Mayr-a in Dr. Franc Šemro-va) *o Kranju*

za razsvetljavo mesta Kranj in bližnje okolice z elektroinštalacijskim podjetjem in
trgovino elektromaterijala.

Spomenik Kralju Petru I. Velikemu Osvoboditelju pred Narodnim domom v Kranju, ki je bil odkrit v navzočnosti Nj. Veličanstva kralja in kraljice, dne 1. avgusta l. 1926. (To je bil prvi spomenik kralju Petru I. v Sloveniji.)

Kranjska industrija zaposluje sedaj nad 4000 delavstva obojega spola ter daje možnost kruha in zaslužka vsej bližnji okolici, odkoder prihaja večina delavskih moči.

S šolstvom je gorenjska metropola dobro preskrbljena in je to opisano v posebnem poglavju. Na tem mestu hočemo omeniti, da je preteklo leto dobila tudi zaželeno Državno tekstilno šolo, ki je edina v državi. Šola bo vzgajala domač, strokovno naobražen naraščaj, ki bo zavzel mesto v tuzemski tekstilni industriji; ta je bila namreč dosedaj navezana izključno na inozemske kvalificirane moči. V prihodnje bo to odpadlo; baš v tem je razvidna neprecenljiva korist in važnost te pri nas nove in sploh prve strokovne šole, ki ima prvovrstno vodstvo in nudi najboljše nade v res uspešen razvoj. Na to pridobitev more biti ponosen vsak zaveden meščan. Šola ima lastno poslopje, opremljeno z vsemi potrebnimi pripomočki za teoretični in praktični poduk.

Omeniti moramo, da je bila gorenjska metropola prvo mesto v Dravski banovini, ki je postavilo veličasten spomenik kralju Petru I. Osvoboditelju. Spomenik stoji pred krasno in impozantno zgradbo nedavno dograjenega Narodnega Doma, okoli katerega je urejen lep in bogat park. V tem parku je bil spomenik nadvse slovesno odkrit dne 1. avgusta l, 1926. Na predvečer se je vršila velika bakljada, pri kateri je sodelovalo vse

NAJSTAREJŠA MILARNA V JUGOSLAVIJI

IGNAC FOCK, KRANJ

priporoča svoje znamke jamčeno-čistega jedrnatega mila

Ustanovljena 1669

„SRNA“, „OREL“, „OVEN“ -
Terpentin in belega Marzeljskega „KRONA“

308

MEKE FRANC

MODNI BRIVSKI SALON
KRANJ — „NA BEKSELJNU“

67

LAKNER JOŽA, gostilna in trgovina
KOKRICA PRI KRANJU

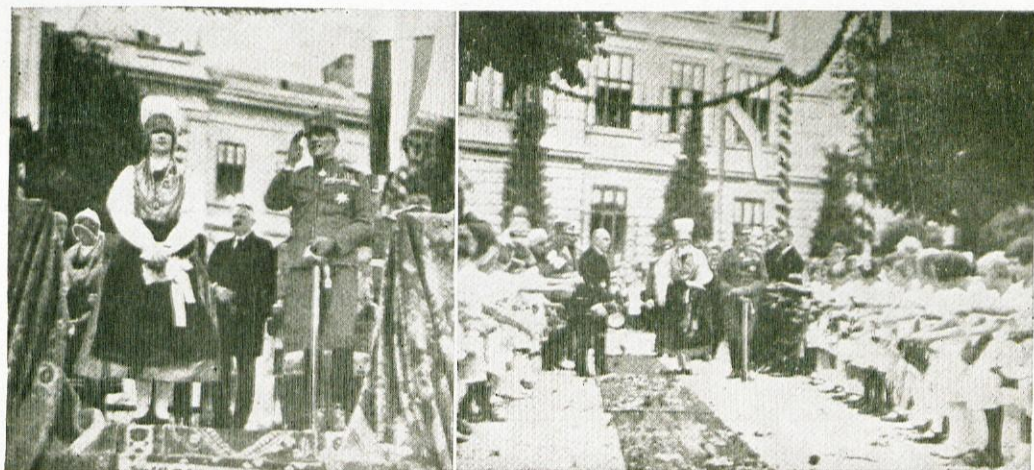
Priporoča dobro pijačo, pristne domače suhe kranjske klobase in druga mrzla jedila; priporoča se posebno letoviščarjem in turistom, ker so na razpolago tujske sobe.

Postrežba točna!

Cene solidne!

112

meščanstvo. Mesto je bilo okičeno z zastavami in cvetjem. Po bakljadi je bila v dvorani Narodnega doma slavnostna akademija, kateri je prisostvovalo veliko število meščanstva. Na dan odkritja, točno ob 11. uri se je pripeljal z Bleda Nj. Veličanstvo kralj Aleksander I. s kraljico, ki je prišla prvič v slovenski narodni noši. Narod jima je priredil nadvse navdušen sprejem. Prisostvoval je odkritju od-

Levo: Po odkritju spomenika narod pozdravlja N. Veličanstvi kralja in kraljico
Desno: Prihod Nj. Veličanstev kralja in kraljice k odkritju spomenika

poslanec vlade dr. Niko Perić, takratni finančni minister, in dr. Baltič, veliki župan bivše ljubljanske oblasti, dalje celokupni odbor za postavitve spomenika ter predstavniki kranjske mestne občine. V imenu občine je pozdravil kralja in kraljico, predstavnike vlade in ostale goste mestni župan Ciril Pirc. Za njim je povzel besedo občinski odbornik Maks Fock. Nato je sledilo polaganje vencev s strani društev in korporacij. Vence so položili: »Sokol«, društvo neosvobojenih bratov »Soča«, Narodna obrana in drugi. Potem je spregovoril Nj. Veličanstvo kralj sledeči nagovor:

Sprejem ministrskega predsednika generala Petra Živkovića v Kranju, 9. nov. 1930., ob kateri priliki se je napram kranjskemu mestnemu županu g. C. Pircu izrazil: »Gospod župan, če bi bili povsod meščani taki kot v Kranju, potem bi imela vlada lahko delo!«

Levo: Kokošijer pred izlivom v Savo — v sredi: znamenje na Sv. Joštu pri Kranju (zimski motiv) — desno: kapelica sv. Marjete na Šmarjetni gori z razvalinami prvotne kapelice

»Sastali smo se u Kranju, da odkrijemo spomenik kralju Petru u znak velikega spoštovanja. Potrebna je saradnja sviju nas, da povedemo otadžbinu putem napretka. Neka Vam je hvala na Vašem daru.«

Po kraljevem nagovoru je sledil defilé čet. Defilirala je vojska, Sokoli, bivši Orli, Gasilno društvo, društvo »Soča« itd. Ko je bila revija dovršena, sta se kralj in kraljica, spremljana z najprisrčnejšimi pozdravi, odpeljala z avtomobilom na Bled.

Vsa proslava je bila izredno lepo in dostojno aranžirana in je izpadla v vse-splošno zadovoljnost. Navdušeni in topli sprejem je napravil globok vtis na Njiju

VSAKOVRSNE TISKOVINE

naročajte v TISKARNI „KOLEKTOR“, Stražišče pri Kranju, ob drž. cesti Ljubljana—Kranj (vrh Gaštejskega klanca).

253b

DUNAV ZAVAROVALNA DELNIŠKA DRUŽBA V ZAGREBU, GLAVNO ZASTOPSTVO V KRANJU

Zavaruje:

po najugodnejših pogojih proti škodam: vsled požara, vlomske tatvine, razbitju stekla, transporta, nezgod in zakonitega jamstva. Prevzema tudi zavarovanje avtotaksa, avtojamstva ter sklepa ŽIVLJENSKA ZAVAROVANJA vseh vrst z in brez zdravniške preiskave za slučaj doživetja in smrti, otroška in štedilna zavarovanja po najmodernejših kombinacijah in cenih tarifih. Police naše družbe sprejema ministrstvo vojne in mornarice kot kavicijo pri ženitvi gg. oficirjev.

Vsa potrebna pojasnila so na razpolago pri glavnem zastopstvu za Gorenjsko g.
ŠTEFANU VARL-U V KRANJU

110

Hotel »Stara Pošta« v Kranju: pogled v kavarniški prostor

Veličanstvi, kar se je na njiju licih vidno odražalo. Naš kraljevski par, kot je znano, zelo rad prisostvuje važnim dogodkom, a ko se je o priliki tega odkritja pojavila kraljica v slovenski narodni noši, ni bilo navdušenju med pristnim meščanstvom ne kraja ne konca. Zelo lepa in slikovita slovenska narodna noša je kraljici izvrstno pristojala.

Društveno življenje je v Kranju zelo razvito, kar najbolje ponazoruje seznam društev in korporacij, ki ga objavljamo pod posebnim poglavjem v naši knjigi.

Hotel »Stara Pošta« v Kranju: pogled v eno izmed številnih komfortno urejenih tujskih sob v hotelu

KRANJ štev. 60 **ALOJZIJ ERMAN** **Kokrško predm.**

Avtotaksi vedno na razpolago.

splošno vrtnarstvo, izdelovanje šopkov in
vencev; velika izbira cvetlic in sadik.

144

FRANC BERJAK, KRANJ

ŽELEZNINA - ŠPECERIJA - STEKLO, PORCELAN - BARVE,
LAKI IN VSE POTREBŠČINE ZA SLIKANJE IN PLESKANJE

Najstarejša trgovina te vrste na Gorenjskem
USTANOVITELJ FRANC OMERSA, LETA 1864

Romarska cerkev iz l. 1660 na Sv. Joštu (845 m) pri Kranju, odkoder je nadvse lep in prostran razgled. Izredna točka za letoviščarje. V stolpu cerkve je veliki zvon z lepim Prešernovim verzom, slaven pa je tudi zato, ker je vlit iz topov na turških bojnih ladjah, potopljenih leta 1827. pri Novarinu

Zelo veliko delavnost ter v vztrajnem in resnem prizadevanju na področju diletantske gledališke umetnosti uspešno delujeta Sokolsko gledališče in Ljudski oder. Tudi več javnih knjižnic pospešuje prosveto.

V mestu je sedež oz. posluje več večjih denarnih zavodov. Trgovin, med njimi več takih, ki po opremi izložbe lahko tekmujejo z mnogimi vele mestnimi, je nad sedemdeset.

Akoravno je v mestu osredotočena tolika veleindustrija, je in ostane Kranj kljub temu prvovrstno in nad vse priporočljivo subalpinsko klimatsko letovišče. Posajeno 285 m nad morjem v krasno planinsko ozemlje nad Julijskimi Alpami in Karavankami v prijazni dolini reke Save Dolinke, obkroženo z lepimi smrekovimi gozdovi more zadovoljiti vsakega letoviščarja. Klima je izvrstna, oster, zdrav planinski zrak,

FOTO JUG, KRANJ

IVAN LEVIČNIK, urar KRANJ, GLAVNI TRG

Vedno v zalogi zlate, srebrne in niklaste ure svetovnoznanih znamk: Schaffhausen, Zenith, Omega, Doxa itd., namizni okraski, jedilno orodje in razni optični predmeti po brezkonkurenčnih cenah. Velika izbira ročnih prstanov in drugih daril po zelo nizkih cenah! Vsa zlatarska in urarska dela, popravila in predelovanje zlata se točno in najceneje izvršujejo.

11

ANGELA VAŘACHA

**MODNI DAMSKI SALON
KRANJ ŠT. 45**

98

ALBIN TERČON „pri Puščavniku“, KRANJ TRGOVINA DELIKATES, VINA IN SPECERIJA

priporoča svojo bogato zalogo vedno svežega delikatesnega blaga.

Telefon interurban št. 53

Čekovni račun št. 15.618

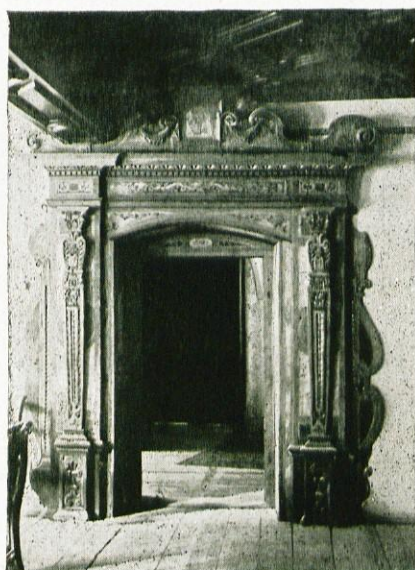
34

Rotovž in mestna hiša v Kranju

dvoje javnih kopališč in možnost številnih izletov v prekrasno gorsko okolico — vse to ga v polni meri usposablja kot ugodno letovišče vsem oddiha potrebnim in kot uspešno okrevališče za bolne na pljučih, živcih in za rekonvalescente. Sezona traja od začetka maja do konca avgusta. Za udobnost letoviščarjev, turistov in izletnikov je vsestransko preskrbljeno. V mestu je več večjih prvovrstnih hotelov, ki ustrezajo z moderno, komfortno opremo vsem zahtevam tudi razvajenih letoviščarjev. Samo hoteli »Jelen«, »Stara pošta«, in »Nova pošta« razpolagajo z nad 100 tujskimi sobami po 25 do 30 Din. Z ostalimi hoteli, restavracijami in gostilnami, ki jih je v mestu nad 30, je tudi v veliki izbiri podana mogočnost zadovoljitve.

Pripominjamo, da je na razpolago šest zdravnikov, lekarna, kakor tudi drogerija in fotomanufaktura, kino in več kavarn. Lepih sprehodov tudi v mestu samem ne manjka; sprehodi po Prestolonaslednikovem parku in oni ob Savi in Kokri so

Kranj: Znamenita vrata (iz l. 1638.) sejne dvorane v mestni hiši (notranja in zunanja stran)

kaj prijetni. Ogleda vredne so posebno sledeče mestne zanimivosti: znamenita gotška cerkev iz 14. stoletja, katere zvonik je zgrajen iz samega rezanega kamnja, lep gotski portal z reljefom. Nadvse lep razgled pa se nam nudi, ako se povzpne na zvonik. Dalje mestna hiša iz 16. stoletja.

Avtobusne zveze obratujejo v več smeri: proti Jezerskemu, Tržiču, Ljubljani, Šenčurju, Smledniku itd. Tudi več avtotaksov je vedno na razpolago.

Informacije letoviščnikom, turistom in izletnikom daje tujsko-prometna pisarna, ki se nahaja v mestnem občinskem uradu.

Kranj nudi izhodišče za zelo številne sprehode, izletne variacije in gorske ture v vse smeri okolice, ki je povsod naokrog krasna in privlačna. Zelo zanimiv je sprehod do dobre četrte ure oddaljenega kokrskega mostu, ki se spenja nad romantično kokrsko sotesko in v katerega bližini je že prej omenjena elektrarna z jezom. Od tam je prelep razgled na Storžič, Grintovec, Greben, Krvavec in druge vrhove.

Dobre pol ure hoda je do Zarice in od tam k divje romantični savski soteski, ki je med najlepšimi na Gorenjskem in ima pridevek »Kranjski Vintgar«. Naj bi si vsak letoviščar in sploh vsak, kdor se kedaj mudi v Kranju, ogledal to prirodno lepoto. Poleg teh in že prej omenjenih promenad ob Savskem drevoredu in Kokri se nudi še nešteto lepih sprehodov. Posebno priljubljeni pa so izleti na Šmarjetno goro (654 m), odkoder je prekrasen razgled po okolici in alpskem svetu, in k Sv. Joštu (860 m), ki istotako nudi prav lep in zanimiv razgled in je zato vedno dobro obiskan.

Frančiška Serajnik

modni šiviljski salon

Kranj, Savsko predm. 55

97

Priporočamo staroznano gostilno

„Pri Jahaču“, Kranj

kjer postrežejo z najboljšo jedajo in
pijačo! Velik hlev in dvorišče!

111

KAMNOSEŠTVO

za marmor in granit s strojnim obratom
Stavbeno kamnoseštvo in kiparstvo
Spomeniki, grobnice, plošče za oprave
iz raznih vrst marmorja

Plošče za električne instalacije
Umetni kamen, cementni izdelki,
stopnice, cevi graniti, plošče iz
raznih vrst granita

NAČRTI

PRORAČUNI

RUDOLF JEGLIČ

KAMNOSEŠTVO IN KIPARSTVO
KRANJ JUGOSLAVIJA

68

MODNI KROJAŠKI ATELJE

JOSIP IN ZORA KOS, KRANJ št. 50

priporoča se za izdelovanje vsakovrstnih damskih plaščev, kostumov, oblek in plesnih
toalet za dame; kakor tudi vsakovrstna garderoba za gospode.

Efektuacija reelna in kulantna. Najnovejši modni listi so v veliki izbiri vedno na vpogled.

61

Državne in zasebne ustanove v Kranju

Mestni uradi:

Županstvo mestne občine.
Mestna policija.
Mestni ekonomat.

Mestna podjetja:

Mestna hranilnica.
Mestna klavnica.
Mestna tehtnica v Kokriškem predmestju.
Mestna tehtnica pri kolodvoru.
Mestna tehtnica pri klavnici.
Javno kopališče ob Savi.
Javno kopališče ob Kokri.

Državni uradi:

Sresko načelstvo.
Okrajno sodišče.
Davčna uprava.
Glavni oddelek finančne kontrole.
Katastrska uprava.
Postajni in prometni urad na kolodvoru.
Poštno-brzajavni-telefonski urad in uprava.
Žandarmerijska četa, vod in stanica.

Cerkvene oblasti, uradi in zavodi:

Mestni župni urad.
Sirotišnica.
Bratovščina sv. Jožefa.

Šolstvo:

Osnovna deška šola.
Osnovna dekliška šola.
Višja realna gimnazija.

Državna tekstilna šola.
Obrtno-nadaljevalna šola.
Trgovsko-nadaljevalna šola.

Strokovne zadruge in udruženja:

Gremij trgovcev za srez Kranj.
Zadruga gostilničarjev, krčmarjev in kavarnarjev.
Zadruga rokodelskih in sorodnih obrtov.
Zadruga mesarjev in prekajevalcev.

Denarni zavodi:

Mestna hranilnica (glej oglas).
Hranilnica in posojilnica (glej oglas).
Podružnica ljubljanske kreditne banke.
Podružnica Jadransko-podunavske banke.
Podružnica Zadrugne-gospodarske banke.

Društva, klubi in korporacije:

Društvo hišnih posestnikov.
Francoski krožek.
Krajevni odbor Rdečega križa kraljev. Jugoslavije.
Kolo jugoslovanskih sester, podružnica.
Družba sv. Cirila in Metoda.
Gorenjska sokolska župa.
Olepševalno in tujsko-prometno društvo.
Narodna čitalnica.
Podružnica Ferijalnega saveza državne gimnazije.
Podružnica »Jadranske Straže«.
Podružnica Slovenskega planinskega društva.
Savezna streljačka družina.
Telovadno društvo »Sokol« (Sokolsko društvo).
Učiteljsko društvo za srez Kranj.
Prostovoljno gasilno in reševalno društvo.

ZALOGA POHIŠTVA

JOŽE ZUPANČIČ

STROJNO MIZARSTVO PRIMSKOVO PRI KRANJU

Izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela po najmodernejših vzorcih ter sprejema naročila za stavbeno pohištvo. Delo solidno! Cene konkurenčne!

142

Dva motiva iz Kranja: zgoraj izliv Kokre v Savo, spodaj roženkranska cerkev.

Kraji v okolici Kranja

Stražišče. Občina Stražišče leži v severnem kotu Sorškega polja med Savo in pogorjem sv. Jošta ter obsega vasi: Stražišče, Zgornje, Srednje in Spodnje Bitnje, Šmarjetno goro ter del vasi Gor. Sava. Ostali del vasi z železniško postajo Kranj in tovarnami je bil pred 6 leti priključen občini Kranj.

Najstarejša naselbina je gotovo Stražišče; prostor med Stražiščem in Loko je bil do 11. stoletja prazen, potem pa so frižinski škofje, ki so dobili oblast v te kraje, naselili Bavarce; tako so nastale vasi Bitnje, Zabnica itd. Ti nemški priseljenci pa so se popolnoma poslovenili. Stražišče je znamenito zaradi svoje sitarske in žimarske obrti. Do vojne so se prebivalci po veliki večini preživljali od zaslužka pri tej obrti, po vojni pa je mlajši svet popustil staro obrt ter odšel rajši na delo v tovarne, kjer ima boljši zaslužek. Z izdelovanjem sit se pečajo dandanes starejši možje in pa gospodinje v prostem času.

Ta obrt ima dve panogi, sitarsko in žimoprejsko. Sitarji izdelujejo iz žime sita, prav za prav dna za sita, ki se po drugih krajih vdela v obode. — To rokodelstvo je zelo komplicirano. Že s pripravo žime, ki jo dobivajo sitarski podjetniki — večinoma s posredovanjem židovskih prekupecev iz Poljske, Rusije in celo iz Kitaja, nekoliko tudi iz domače države — je veliko posla. Treba je umazano žimo temeljito oprati, kar se

dela na Savi tudi v najhujšem mrazu; potem pa jo je treba na železnih grebenih očistiti, sortirati, belo tudi pobarvati. Nato jo dobe v roke ravnalke, ki žimo zravnajo po dolgosti, in šele potem jo dobi v roke sitar, ki stke iz nje sita. Raznih sit je gotovo nad 50 vrst. Izdelana sita prodajajo trgovci večinoma v inozemstvo: v Italijo, Nemčijo, Francosko, Ogrsko. Hudo konkurenco delajo žimnatim sitom sita iz svile in pa iz kovinske žice. Bati se je, da bo ta obrt, nekdanj tako cvetoča, morda že v doglednem času propadla. Odkod in kedar je prišla sem, o tem ni zgodovinskih zapiskov, najbrž so jo prinesli seboj nemški naseljenci.

Boljšo prihodnost kot sitarstvo ima žimopreja, ki izdeluje žimo za žimnice. Za to se porabijo odpadki žime za sita, konjska griva, goveji repi, za slabše vrste pa ščetine od prašičev, lažja dlaka, tudi morska trava. Dobi se v Stražišču žima za postelje, zofe itd. raznih vrst, od najfinejše iz belih govejih repov pa do zadnje vrste, ki ji je primešana morska trava. Tvrčke, ki se pečajo z žimoprejo, so: Jos. Knific, Masterl, M. Ješe, Ivan in Anton Bajželj. Največja in najstarejša je tvrdka Jos. Knifica, ki obstoji že nad 100 let.

Kmetov, ki živé samo od dohodkov poljedelstva, je v občini komaj tretjina. Veliko pridejujejo krompirja, in ta iz peščenega Sorškega polja

J. KNIFIC

STRAŽIŠČE

PRI KRANJU (SLOV.)

Brzjavni naslov: KNIFIC STRAŽIŠČE
TELEFON INTERURBAN ŠTEV. 2
ŽELEZNIŠKA POSTAJA KRANJ
TEKOČI RAČUN PRI PODRUŽ. ZA-
DRUŽNE GOSPOD. BANKE V KRANJU
POŠTNI ČEK. RAČ. 11.071 LJUBLJANA

TOVARNA ZA ŽIMO

USTANOVLJE-
NA LETA 1829

PRIPOROČA SVOJO BOGATO ZALOGO
SPREDENE ŽIME ZA ŽIMNICE (Rosshaar)
OD PREPROSTE DO NAJFINEJŠE VRSTE
PO NAJNIŽJIH CENAH. VZORCE RAZ-
POŠILJAM NA ZAHTEVO FRANKO IN
BREZPLAČNO

je na zelo dobrem glasu. — Na Šmarjetni gori se je svoj čas kopala železna ruda, ki jo je tam veliko in dobre vrste. Pred 4 leti je nekdo začel zopet z rudokopi, pa je delo kmalu opustil.

Znamenitosti v občini posebnih ni. Nad Stražiščem je gradič St. Peter, nekdanj Schrotenthurm, z zanimivo staro grajsko kapelico. Cerkve so v občini 4, poleg župne cerkve še podružnice v Zgornjem in Srednjem Bitnju ter v Stražišču. — V cerkvi v Sred. Bitnju je znamenita oltarna slika sv. Uršule, ena najstarejših cerkvenih slik, delo neznanega slikarja.

Podružnica cerkve na Šmarjetni gori je od časa cesarja Jožefa v razvalinah. Stolp je še ohranjen. Nekoliko nižje pod cerkvijo, na strmi skali nad Savo, je razvalina starega gradu, ki se je imenoval Wartenberg — Stražišče.

Šenčur. Komu ni znan Šenčur pri Kranju? Starodavna župnija. Razteza se po ravninskem svetu med polji in gozdi od deroče Save na jugu proti severu, tja do vznožja Kamniških gorskih velikanov: Kočna, Grintavec. Zares, slikovito gorsko ozadje! Proti zahodu meji semkaj iz tužnega Korotana z drznim padcem prišumevajoča Kokra, s čarobnim razgledom na Triglavsko pogorje. Ob zahodu pa jo obkrožujejo bližnje župnije Vele-sovo, Cerklje, Smlednik — tje proti Kamniku.

Zgodovino Šenčurja nam opisuje Valvazor v osmi knjigi. Podrobneje pa še naš znani zgodovinski in potopisni pisatelj župnik Josip Lavtižar. Iz teh virov naj sledi tu nekaj podatkov: Zgodovina Šenčurske župnije sega daleč nazaj v sedmo stoletje. Vrhovno cerkveno oblast je izvrševal nad njo ondaj Oglejski patrijarh. Za časa očaka sv. Pavla (776.—802.) je stala na tem mestu, kjer sedaj kraljuje prostorna župna cerkev sv. Jurija, le kapela. Izmed patrijarhov je iz one dobe najbolj znan znameniti Bertold. Ob času verskih zmešnjav in zmot, ko se je tudi našemu dobremu ljudstvu vsiljevalo luteranstvo, nam pove zgodovina, da je šenčursko župnijo prezentiral l. 1570. sodnik in mestni svetovalec kranjskega mesta župniku Antonu Killerju. Dolgo časa, namreč od

l. 1635.—1671., je v Šenčurju župnikoval Amigoni Oktavij. Bil je rodом Italijan, mož odličnih duhovnih zmožnosti. Imel je velik vpliv pri takratnem patrijarhu Marku Gradniku, ki je župnika Amigonija visoko čisljal in ga postavil za svojega namestnika-komisarja. Podelil mu je oblast nadzorovati sosedne župnije, spovedovati redovnice v

Šenčur: Glavni oltar v cerkvi sv. Jurja, slikal Jurij Šubic

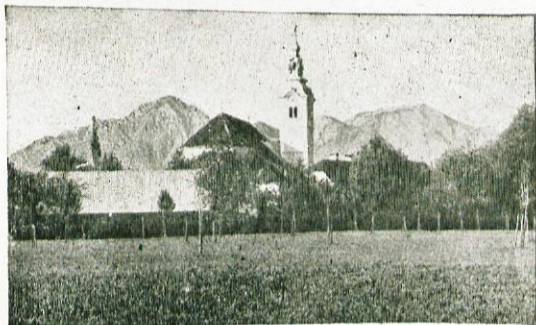
gorenjskih samostanih in sprejemati celo redovne obljube nun.

Leta 1704. je štela župnija 2450 duš. Sedaj jih ima ca. 3125, torej precej velik porast od takrat!

V župniji sami so razni dobrotniki ustanovili tri beneficije, in sicer Olševk, Voglje in Hrastje. Za časa cesarja Josipa II. (1780.—1790.), ko je bilo mnogo župnij razdeljenih, je šenčurska ostala celota. Župnijske matice so vse iz sedemnajstega stoletja, krstna knjiga se prične 1628. l., poročna 1630., mrliška 1670. l. Sedanja župna cerkev je bila sezidana l. 1774. Napis nad cerkvenimi vrati slove: »Župnija jo je postavila blaženemu prvaku konjikov.« Štirinajst let pozneje jo je posvetil goriški knez nadškof Karol Mihael grof Attems 9. avgusta 1761. l. Lična je notranjščina. Obok nad velikim oltarjem predstavlja mučeniško smrt sv. Jurija. Slikan je bil l. 1750. Slike so podobne onim v škofijski cerkvi v Ljubljani. Leta 1922. je bila cerkev tudi primerno poslikana. Slikal jo je Matija Gradaška iz Kranja.

Podružnice v župniji so: Hrastje, Luže, Hotoče, Prebačevo, Sv. Ragunda v Srednji vasi, Sv. Katarina v Srednji vasi, Olševk, Voglje in Voklo.

V župniji je troje županstev: Šenčur (največje), Voglje in Hrastje. Ljudstvo v župniji je

Šenčur pri Kranju

verno in delavno. Po veliki večini so poljedelci. Poleg poljedelstva pa se pečajo, zlasti manj premožni, tudi z obrtjo copatarstva. Posebno v Šenčurju in gornjih vaseh se bavijo s to obrtjo v zimskem času kajžarji in bajtarji ter nosijo in vozijo izdelke na bližnje sejme. Nekateri izvršujejo to obrt kar »na debelo«. Ti imajo svoje lastne izdelovalnice, po vaseh opredeljene, ter vozijo izdelke po železnici daleč po Sloveniji: v Maribor, Celje, tudi v Karlovac, Novisad, Zagreb itd. Prej so hodili celo na Goriško, posebno v Gorico. Kakor Ribničani s suho robo, tako ti s copatami.

V gospodarskem pogledu ljudstvo napreduje. Saj je ni skoro vasi, kjer ne bi uporabljali pri gospodarstvu modernih strojev. Tudi imajo že povsod napeljeno električno razsvetljavo in tudi električno moč izrabljajo v gospodarske namene. Ta prihaja iz bližnje centrale iz Cerkelj. Domačin Čimžar, ki je bival nekaj let v Ameriki, se je tam toliko izučil, da je, vrnivši se v domovino, uporabil domači potok ter z lastnim umom napravil tako koristno električno razsvetljavo, ki je velikega gospodarskega pomena. Posamezni žagarji in mlinarji ob Kokri in Savi pa tudi izrabljajo vodno moč za električno uporabo. V občini imamo tudi že vpeljan električni tok iz Završnice, tako v vaseh Olševk, Visoko in Milje. Zadrugištvo je primerno razvito: v Šenčurju krasna moderna mlekarna, kjer izdelujejo prvovrstni sir, ki slovi daleč naokoli. Nadalje hranilnica in posojilnica, Kmetijska podružnica, Kmetijsko društvo, Gospodarsko društvo, Prosvetno društvo z lastno godbo, Kat. prosvetno društvo z lastnim domom, Sokol; Gasilna društva so razen v Šenčurju še na Visokem, Lužah, Vogljah, prosvetna društva v Hrastrju z lastnim domom, v Vogljah, Živinorejska zadruga v Šenčurju in Sadjarska zadruga. Napredujemo torej kulturno ter v vseh panogah kmetijstva in obrtnega gospodarstva.

I. Piber, župnik.

Velesovo (Adergaz). Vas Velesovo leži 10 km oddaljena od Kranja in je sedež istoimenske občine. Nad vasjo se dviga Štefanja gora. Fara velesovska šteje okoli 600 duš. V kraju je dvorazredna osnovna šola, nekaj obrtnikov in več gostilen. Ima tudi Prostovoljno gasilno društvo.

Iz Velesovega vodi steza na Krvavec in Grintavec. Posebno znamenita je stara velesovska cerkev iz l. 1163., nekdanje dobro obiskovana božja pot. Poleg cerkve je bil l. 1238. ustanovljen nekdanji znameniti samostan dominikank, ki je bil razpuščen z razglasom cesarja Jožefa II. 12. jun. 1782. l. Cerkev je sezidana v baročnem slogu, nje notranjost slovi radi dragocene umetniške izvršitve. Izmed številnih umetnin pa se prav posebno odlikujejo prelepe slike na sedmerih oltarjih. Dahnila jih je na platno mojstrska roka Janeza Martina Schmidta iz Kremisa na Nižjem Avstrijskem (Kremser Schmidt), ki ga prištevajo med najboljše slikarje njegove dobe.

Omeniti je tudi daleč na okrog sloveče velesovske prestarske pečnice, ki izvirajo še iz časov, ko so bile tam nune dominikanke, in so se do danes ohranile. Nekatere kmečke ženske se bavijo samo s tem, da raznašajo velike koše prest daleč naokoli, tja do Kamnika, Ljubljane in Radovljice.

Predoslje. Občina Predoslje je oddaljena okoli 5 km od Kranja, ob avtobusni progi Kranj-Jezersko. Prebivalcev ima 2650. Vas leži ob potoku Belca in desnem bregu Kokre. Nadmorske višine ima 420 m. V predoseljski občini sta dve šoli: 4 razredna osnovna šola v Predoslju in 2 razredna v vasi Primskovo. Dalje so tamkaj sledeče industrije, oz. nje objekti: Zabret & Co., tovarna olja, in Zabret sinovi, parna opekarna, ter tekstilna tovarna Inteks. Občina ima v Predoslju tudi hranilnico in posojilnico. Trgovin je šest, obrtnikov pa devetdeset.

LETOVIŠTE I PENZION GRINTOVEC GRAD PREDDVOR KOD KRANJA

Krasno i najlepše planinsko bora-
vište. Zdrava i okrepčujoča klima.

Direktan brzovlak Monakovo—Kranj—Beograd.

331

Levo: Šmarje pri Kranju — desno: Naklo

Izletnikom je priporočati ogled Zoisovega gradu z lepimi parki in ribniki.

Občina Predoslje je bila doslej izključno samo kmetijska, kar je v bistvu še danes. V zadnjih letih je ogromna industrijalizacija Kranja pritegnila večino mladega ljudstva in ga okupirala zase, kar gre seveda na račun kmetijstva. Društveno in združeno življenje predstavlja v občini 5 gasilnih društev in 1 prosvetno društvo, 1 živinorejsko, 1 mlekarsko in 1 strojno zadrugo.

Naklo. Naklo pri Kranju je večja vas z železniško postajo na progi Tržič—Kranj, in leži 406 m nad morjem. Občina Naklo šteje 1965 prebivalcev in ima 2 šoli, 4 razrednice v Naklem in 2 razrednice v Podbrezju. V vasi Naklo se nahaja tudi župni urad, orožniška postaja in poštni urad. Domača obrt je v občini dobro razvita, prav posebno čevlarska; povsod so znani tudi strahinjski bičevniki. Vseh obrtnikov v nakeljski občini je nad 80, trgovine so 4 in 7 je gostilen, nekatere od teh razpolagajo tudi s tujskimi sobami.

Društva so sledeča: Prosvetno društvo, Gasilno društvo, Živinorejsko društvo, Sadjarsko in vrtnarsko društvo. Podružnica Kmetijskega dru-

štva, Lovsko društvo, Sokolsko društvo (v Naklem in Podbrezju), Marijina kongregacija in Bralno društvo. Denarni zavod: Hranilnica v Naklem. Zadruga: Mlekarska zadruga v Naklem.

V Naklem je bil rojen l. 1651. Gregor Voglar, znamenit zdravnik (glej več o njem pri opisu Kranjske zgodovine), v bližnji vasi Steržovo pa slovenski pesnik Blaž Potočnik.

Predvor

JOSIP LAPAJNE:

Cerklje pri Kranju

O lepoti cerkljanskega raja pričajo največ poslednji odmevi slavnih domačinov-literatov.

Veliki umetnik in pisatelj Ignac Borštnik je vzdihnil ob Vavknovem grobu:

Ko zadnjikrat mi solnce zlato sine,
Življenja meni se odmoti nit,
Takrat še mislil bom na vas, planine,
Na tebe, dom, v gorah visokih skrit.

Kruta usoda je tirala daleč po svetu cerkljanskega rojaka Antona Kodra, poštnega rav-

natelja, ki ga je hotela nekdanja avstr. vlada radi njegove literarne delavnosti odtujiti ožji domovini. Priklenili so njegovo življenje na tujino, večni pokoj pa ga veže s cerkljansko grudo, ki živo svedoči njegovo nepremagljivo ljubezen do domače zemlje, iz katere je kot pisatelj zajemal pristnost cerkljanske duše nepotvorjene. V svoj nagrobni spomenik si je dal vklesati: Počivam naj v slovenski zemlji, ki sem jo tako neizmerno ljubil.

»Daleč, daleč so planine«, toži slavni skladatelj Davorin Jenko, ki je ob izlivu Save ubiral strune v čast svoji domovini, svoji rodni zemlji.

Cerkljanski okoliš ima res prelepo naravno lego. Središče se sicer razteza v lepi ravnini (400 m), večji del pa se dviga po temnih brdih, visoko v zelene planine (1854 m), iznad katerih se ošabno ozirata po ravnini plečata Kočna (2549 m) in ostrorobati Grintavec (2556 m), ki jima drugujeta ob strani zobati Greben in valovita Dolga njiva. V raj prelestne planinske lepote odpirata vrata zeleni Krvavec (1854 m) in Veliki Zvok (1900 m) z deveterim odmevom. Planinec, ki ga zanese nepojmljiva ljubezen do planinske lepote po ostrih robovih Korena na Kompotelo nad Mokrico, pač ne more najti v ostali domovini lepših zakladov prirodne lepote.

Da otvorijo svetu to prelestno zakladnico, so domačini vzpodbudili SPD v Ljubljani, da je

ob Pešati: Pešata, Poženik in Šmartno; ob Vaščici se raztezata Češnjavek in Vasca; ob Poliščici: Pšenična Polica.

V bregu leže: Stefanja gora, Stiška vas in Sv. Ambrož.

Lastno župnijo ima Šenturška gora s 7 vasi: Ravno, Apno, Šenturška gora, Sv. Lenart, Sidorraž, Viševca, Vrhovje.

K cerkljanski župniji spadajo razen navedenih 14 vasi še Zalog (podružnica), Glinje, Cerkljanska Dobrava in Lahoviče (podružnica) z Vopovljami. Nad Olševkom pa sloni na nizkem bregu še Možanica, ki je všolana v Predvor, spada pa v občino Šenčur.

Cerkljanska občina obsega torej 21, župnija 20, šenturška gora pa 7 vasi.

Cerklje: rojstna hiša skladatelja Davorina Jenka in spomenik pisatelja Antona Kodra

Foto Rovšek, Kranj

l. 1925. zgradilo na Jezercu pod Krvavcem prelepi Planinski Dom (1700 m), ki se mu je v l. 1929. pridružila še mična kapelica Matere božje in Sv. Izidorja, varuha in zaščitnika mnogobrojne črede (160 glav), uživajoče v poletnih dneh planinske dobrine po zelenem obnožju Kriške planine, ki jo je Pašna zadruga pri Sv. Ambrožu odkupila v last l. 1928.

Cerkljanska občina in župnija se ne skladata popolnoma v svojem obsegu.

V občino prištevamo 21 vasi. Ob potoku Reka leže: Grad, Dvorje, Cerklje, Zg. Brnik, Sp. Brnik;

Cerkljanski šolski okoliš se sklada z občinskim obsegom v domači župniji. Šenturška gora ima svojo šolo.

Cerkljanska šola proslavi na letošnji Vidov dan 120 letnico (1811), kar je bila stalno ustanovljena, dočim segajo njeni viri že 20 let pred to dobo.

Prvo šolsko poslopje je bilo zgrajeno pred 70 leti (1860.), razširjeno pa pred 30 leti. Iz enorazrednice se je tekom dolge dobe razvila šestrazrednica z dvema vzporednicama ter posebnim oddelkom za oddaljene (s poukom vsak drugi dan v 2 skupinah).

AUGUST NANUT, KRANJ

OBLASTNO PREIZKUŠENI MESTNI ZIDARSKI MOJSTER

Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela, kakor tudi izvršuje načrte in daje nasvete

DELO SOLIDNO!

CENE KONKURENČNE!

99

Cerklje: poslopje pok. Andreja Vavkna, župana, nadučitelja, poštarja, trgovca, gostilničarja in skladatelja, kjer so se shajali sodobni duševni veljaki v »cerkljanskem štabu« — znanem širom Slovenije. Hiša je po njegovi hčerki Juliki last družine Lapajne

Iz cerkljanske šole so izšli znameniti pisatelji: Matej Ravnikar-Poženčan, Anton Koder, Jakob Bedenek, dr. Hacin, Ivan Železnikar;

Cerklje: šola zgrajena l. 1860., razširjena l. 1899. in grad Strmol

Foto Royšek, Kranj

skladatelji: Davorin Jenko, Andrej Vavken (nadučitelj), dr. Kimovec; umetniki: Ignac Borštnik, profesorja Franke in Mežan ter mnogo drugih kulturno delujočih mož, ki so se zbirali in družili v gostoljubni Vavknovi hiši in v vili gosp. ministra Ivana Hribarja.

Prosveto podpirajo: Javna šolska knjižnica, CMD, Prosvetno društvo v Cerkljah in Sp. Brniku ter Občinska godba.

Gospodarsko družijo občane Hranilnica in posojilnica v Cerkljah, Kmetijska podružnica, Živinorejska zadruga, Kmečka mlekarna, Strojna zadruga v Cerkljah in na Zg. Brniku, Pašna zadruga pri Sv. Ambrožu in Čebelarstva podružnica.

Proti ognju varujeta občane Gasilno društvo v Cerkljah in na Zg. Brniku. Prebivalci so večinoma le kmetje, med katerimi se razen domačih obrti izrazita industrija še ni pojavila. Poleg poljedelstva se pečajo občani z živinorejo, sadjarstvom in gozdarstvom. Občno blagostanje je povoljno.

Cerklje vezeta dve avtobusni podjetji, eno s Kranjem (15 km) in Ljubljano (25 ozir. 28 km), drugo preko Most z Ljubljano (15 km). Podjetje O. Žužek vozi preko Vodic, Skaručine in Št. Vida, ljubljansko pa preko Most, Mengša in Črnuč v Ljubljano.

Cerkljanska okolica ima radi krasne plansko-ravninske lege in zdravega podnebja vse predpogoje za občni tujski promet. V kraju

Cerklje: vodna veternica in električna hidrocentrala, last I. Čimžarja.

je več dobrih gostiln, v nekaterih od teh so na razpolago tudi tujske sobe. Cerklje imajo tudi elektrarno, ki je zasebna last in oskrbuje s tokom še dve veliki občini, namreč Velesovo in Šenčur.

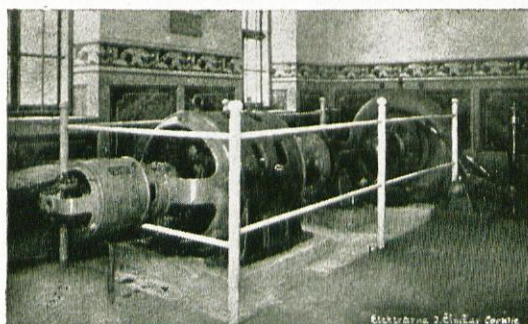
Za gradom Strmolom se vije divna steza proti starodavnemu velesovškemu samostanu in dalje skozi senčne gozde proti Olševku in Predvdvoru. Proti severu te vodi romantična dolina Reka čez Davovec — s prekrasnim pogledom na Grintavčevo skupino — doli v poezije polno Kokriško dolino ali proti Krvavcu, posejanemu z mičnimi pastirskimi domovi. Nad vse ljubke in zanimive so stezice proti Kamniški Bistrici, ki te vedejo k njenemu objemu preko Sv. Ambroža, Šenturške gore, Klemenčevega ali Zakala. Romantični sta tudi gozdni pešpoti proti Kamniku in Kranju, nič manj ona proti Vodican.

Posebne zabave Cerklje ne morejo nuditi,

pač pa obilo zdravja, zdravja neprecenljivega. Zato so Cerklje letoviščarjem, kateri nimajo posebnih zahtev, pa si želijo letovanja v mirnem kraju z ostrim, čistim zrakom ter ob zmernih cenah, vsega priporočila vredne.

Dom na Krvavcu (1699 m)

ELEKTRARNA F. ČIMŽAR

Izvršitev električnih inštalacij,
montaža motorjev in popravila
vseh v to stroko spadajočih del.

Delo solidno. Cene brezkonkurenčne!

CERKLJE PRI KRANJU

122

ANTON ŠORN, KRANJ

krojaštvo

Savsko predmestje

IZDELOVANJE OBLEK, SUKNJENIH JOPIČEV IN ČEPIČ

162

Andrej Murnik

Gostilna splošnoznana daleč naokoli uživa radi prvovrstne postrežbe, izbornih bizeljskih in drugih vin, ki jih toči, najboljši sloves ter je v tem kraju najbolj vpoštevana in dobro obiskovana. Obstoja že od l. 1863.

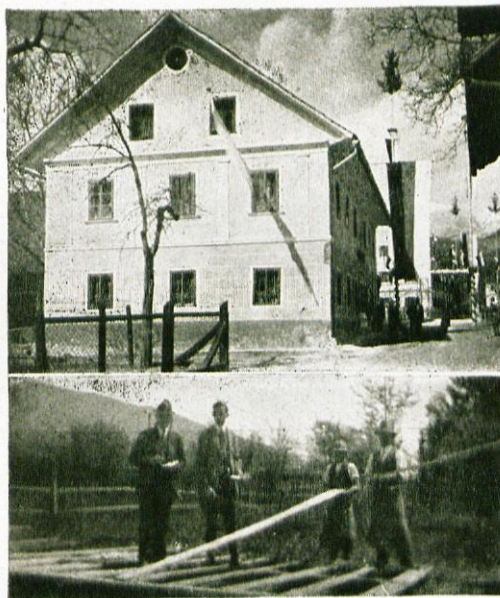
Lastnik **g. Andrej Murnik**, župan cerkljanski, bivši dolgoletni občinski svetovalec, sedanjí odbornik Hranilnice in posojilnice ter Krajnega šolskega sveta v Cerkljah, zapriseženi sodni cenilec in cerkveni ključar, ki ima največjo zaslugo za obnovo mogočnih zvonov v cerkljanski fari, je bil rojen l. 1867 v Adergazu pri Velesovem. Vsestransko za služni g. Murnik je bil v naši novi državi prvi izvoljen županom in še danes vrši težke županske posle v dokaj obširni cerkljanski občini.

Toplo priporočamo njegovo lesno trgovino. Dalje njegovo renomirano in strogo solidno gostilno vsem izletnikom, tujcem in domači publiki.

208

ANDREJ MURNIK LESNA TRGOVINA IN GOSTILNA V CERKLJAH PRI KRANJU

Lesna trgovina obstoječa že nad 35 let.

Gorsko klimatsko ljetovište

GOLNIK PENSION »MALI« GOLNIK

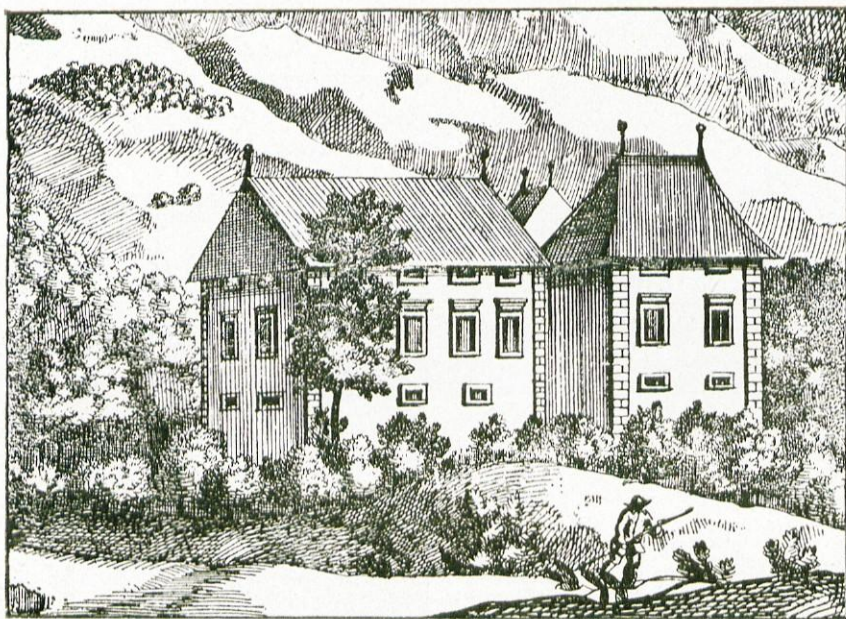
10 km od stanice Kranj na pruzi Ljubljana—Jesenice ili 5 km od stanice Križe—Golnik na pruzi Kranj—Tržič. Iz Kranja avtobusne veze. Po naručbi se pošalju kola. Otvoreno celu godinu. Sezona maj—oktobar. Leži 570 m nad morem u blizini poznatog sanatorija Golnik. Od severozapadne strane zaklonjeno divnim planinama, medju kojima se ponaša po lepoj flori poznati Storžič (2134 m). Čist planinski vazduh, bez prašine, umereno-mila planinska klima. U neposrednoj blizini mnogo jelovih suma, divne šetnje, lepe ture na Storžič, Tolsti vrh (1800 m), Kršku goru (1600 m). Preporučuje se rekonvalescentima, a osobito osobama, kojim je potreban odmor i oporavak. Pošta, telegraf i telefon. Lečniku blizini. Tople, hladne, vazdušne i sunčane kupke. Za zabavu radio. Za odštetu 1 Din po danu može gost da raspolaže sa stolicom za ležanje preko dana.

Sobe se izdavaju samo sa celim pensionom po 50 Din ili sobe sa parketom i tekućom vodom do 65 Din. Raspolaže sa 25 soba sa 42 kreveta. Pensionska opskrba prvoklasna, obroci obilati. Deca ispod 10 godina plaćaju za jelo polovinu, a krevet ceo.

Preporuča se:

JANKO DOLŽAN

254

Golnik v Valvazorjevi dobi

Znamenito gorenjsko zdravilišče Golnik

Ob južnem pobočju 2134 m visokega Storičja, tega najmarkantnejšega gorskega velikana v Karavankah, na katerega je tako lep pogled od Kranja, kadar se koplje v zlatorumenih žarkih zahajajočega solnca, se dviga sredi krasot svetovnoznano gorenjsko zdravilišče Golnik. Prelep razgled se odpira od tod očem. Nanizan venec alpskih vrhov ujema tvoj pogled; oko ti kroži od Triglava do Karavank in Kamniških planin, tja do prijazno obraščenih blejskih gora, ponosnega Kranja in mrkega notranjskega soseda Snežnika.

ZDRAVILIŠČE GOLNIK je z ozirom na ugodne železniške zveze zelo lahko dostopno ter od končne postaje **Križe—Golnik** (na progi Ljubljana—Kranj—Tržič) oddaljeno le 4 km. Važna izhodna točka pa je **Kranj**, železniško križišče in postaja brzovlakov. — Po slikoviti cesti z izredno romantično okolico in pokrajino pripelje pacienta v nekaj minutah zavodov avto do cilja.

ZDRAVILIŠČE GOLNIK je dobilo ime po znamenitem gradu Golnik, ki ga imenuje Valvazor Glavnik. Plemiči Gallenfelski, po katerih je dobil grad svoje ime, so mu bili lastniki. Po pričanju Valvazorja je grad sezidal sicer plemič Creutzer, po čigar smrti je prešel v last Ober-

burga, ki ga je okoli l. 1688. prodal Gallenfelsom. Ob upoštevanju vseh razpoložljivih zgodovinskih virov je sklepati, da je bil grad zgrajen okrog l. 1600. Slednje bi potrjevala tudi sama lega gradu. V oni dobi so prenehali turški napadi in plemenitaši so se jeli seliti iz svojih na parobkih in težko dostopnih gričih zgrajenih gradov v nove, na lahko dostopnih gričih in brdih sezidane gradove.

Prvotno je bila grajščina lepo arondirano posestvo, ki pa so ga nje številni gospodarji do pred desetletji popolnoma razkosali.

Sredi svetovne vojne je »Fond za preskrbo vračajočih se vojakov za Kranjsko« sklenil, nuditi brezplačno zdravljenje na pljučih obolelim vojakom, ki so se vračali iz vojne. Posebna komisija je pregledala vse v poštev prihajajoče kraje na Gorenjskem, da bi našla kar najbolj pripravno mesto za nameravano zdravilišče. Ugotovila in prisodila je Golniku prvenstvo pred ostalimi kraji, ki bi event. prišli v poštev. Od leta 1925. pa se sprejemajo privatni bolniki.

Kraj ima izredno milo subalpinsko podnebje, čist in zdrav zrak v območju obsežnih smrekovih in jelovih gozdov, brez megle in z malo padavinami; obvarovan s severne, severozapadne in severovzhodne strani pred ve-

Zdravilišče Golnik: pogled od jugozahoda

Foto F. Jug, Kranj

trovi, ki jih prestreza visoki Storžič in njegovo predgorje, tako da se solnčni žarki z južne strani blagodejno in obilno uveljavljajo tudi pozimi. Tako izredno ugodne in blage klime skozi ves letni čas nima nobeno slično zdravilišče v naši kraljevini. Ne trdimo preveč, ako rečemo, da ima Golnik prvenstvo celo med najbolj slovečimi sličnimi zdravilišči po srednji Evropi.

Zdravilišče obstoji enajsto leto. Ker grad sam ni zadoščal svojemu namenu, so sčasoma okrog njega sezidali več poslopij, katerih razvrstitev tvori kompleks v obliki nepravilnega četverokotnika. Na južni strani tega kompleksa stoji zgradba novega sanatorija s prizidkom, kjer je prostora za 160 bolnikov. — Tu se nahajajo vsi zdravniški prostori, moderno ure-

jena operacijska soba in velika dvorana z gledališkim odrom. Zapadno od glavnega sanatorija se razprostira gospodinjstvo poslopje. Na severni strani kompleksa so še trije objekti in sicer grad kot stanovanjsko poslopje za zdravnike in upravno osobje. Zapadno od gradu je enonadstropno zdraviliško poslopje za rekonvalescente s 40 posteljami, jugozapadno od tega pa novozgrajeno upravno poslopje, kjer je nastanjen tudi poštni urad in telefon. Sredi vseh teh stavb pa se dviga novozgrajena, bogoslužju namenjena kapela.

Kot nujna izpopolnitev zavoda pa je nameravana zgraditev otroškega sanatorija.

Zavod ima tudi lastno ekonomijo z modernim, današnjim razmeram povsem odgovarjajočim gospodarskim poslopijem, ki stoji v nepo-

Foto F. Jug, Kranj

Dva motiva na Golniku: levo grajsko znamenje, desno pogled v zdraviliški park

Golnik: levo obednica v zdravilišču, desno zimski motiv

Foto F. Jug, Kranj

sredni bližini na tako zvanem »Kolovratu«. — Celoten obseg posesti znaša nad 30 ha.

Zdravilišče ima lasten vodovod z izvrstno pitno vodo, električno razsvetljavo in je opremljen z najmodernejšimi diagnostičnimi in terapeutičnimi pripomočki.

Zdravljenje se vrši po najnovejših in vsestransko preizkušenih metodah — tuberkulin,

knjižnica, radio, temnica za photo-amaterje itd. Pogostokrat se prirejajo gledališke predstave in koncerti. Sprehodi po divni okolici sredi senčnatih gozdov, nudijo najlepši užitek.

Posebno važnost se posveča prehrani bolnikov. Ta je izvrstna in obilna z nad 4000 kalorijami na dan.

Oskrbtnina s polno penzijo znaša:

Zdravilišče Golnik: pogled od vzhoda

Foto F. Jug, Kranj

umetni pneumo-thorax, kolapsterapija, operativna terapija, thoracoscopija in thoracokavstika, oleothorax, haemotherapija itd. — Pa tudi sicer je vsestransko preskrbljeno za uspešno zdravljenje. Prostorne ležalnice, balkoni in verande služijo za ležalno kuro. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni se lahko solnčijo bolniki po naravnih solnčališčih.

Za razvedrilo je bolnikom na razpolago

za I. razred 140 Din na dan,

za II. razred 100 Din na dan,

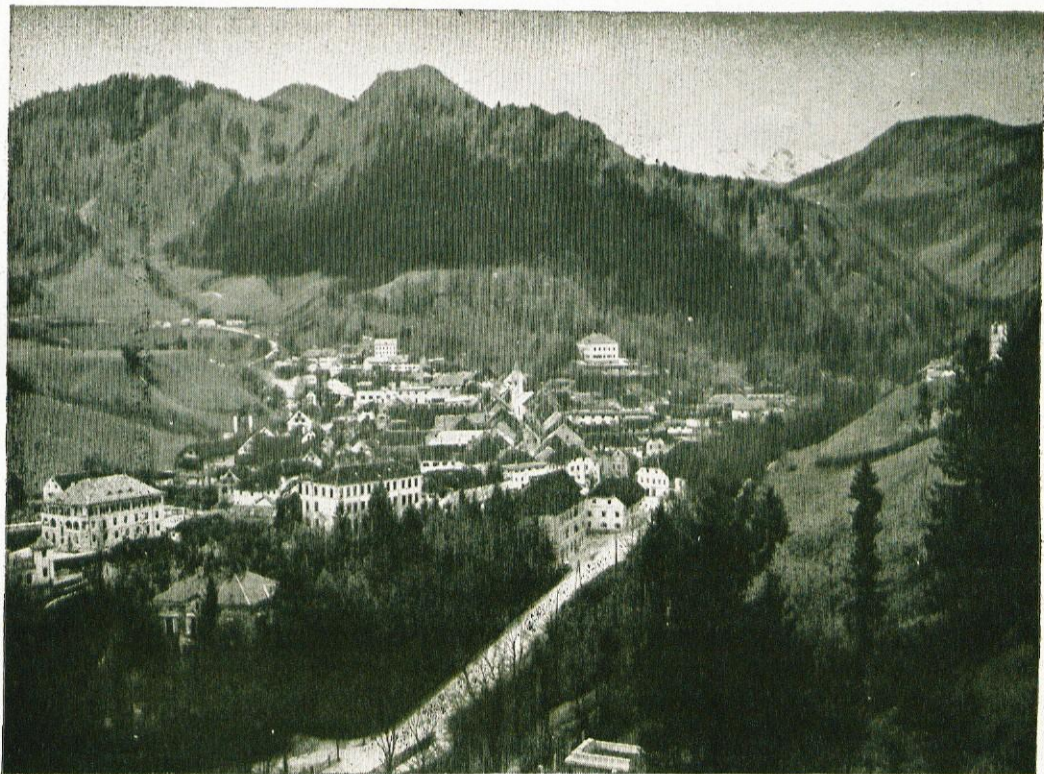
za III. razred 75 Din na dan.

Poleg primarija-špecialista za tuberkulozo in upravitelja so v zavodu nameščeni 4 pomožni zdravniki, 3 uradniki, 1 duhovnik, 24 šolskih sester in 38 drugih uslužbencev, od katerih je 6 zaposlenih pri ekonomiji.

V zdravilišče, ki je odprto skozi celo leto,

se sprejemajo bolniki z začetno pljučno tuberkulozo ter bolniki s težjo enostransko tuberkulozo, v kolikor je pričakovati pri njih uspeha od klimatičnega zdravljenja. — **Nesposobni za sprejem pa so** (kontraindikacije): bolniki s traj-

no visoko temperaturo, težkim obojestranskim razpadajočim procesom, težka črevesna tuberkuloza, težko obolenje grla s težavami pri požiranju ter bolniki z akutnimi infekcijskimi boleznimi.

Pogled na Tržič — Stadt Tržič in Oberkrain, Drauer Banat (Jugoslawien). Großer Industrieort, Sommerfrische und wichtige Touristenstation.

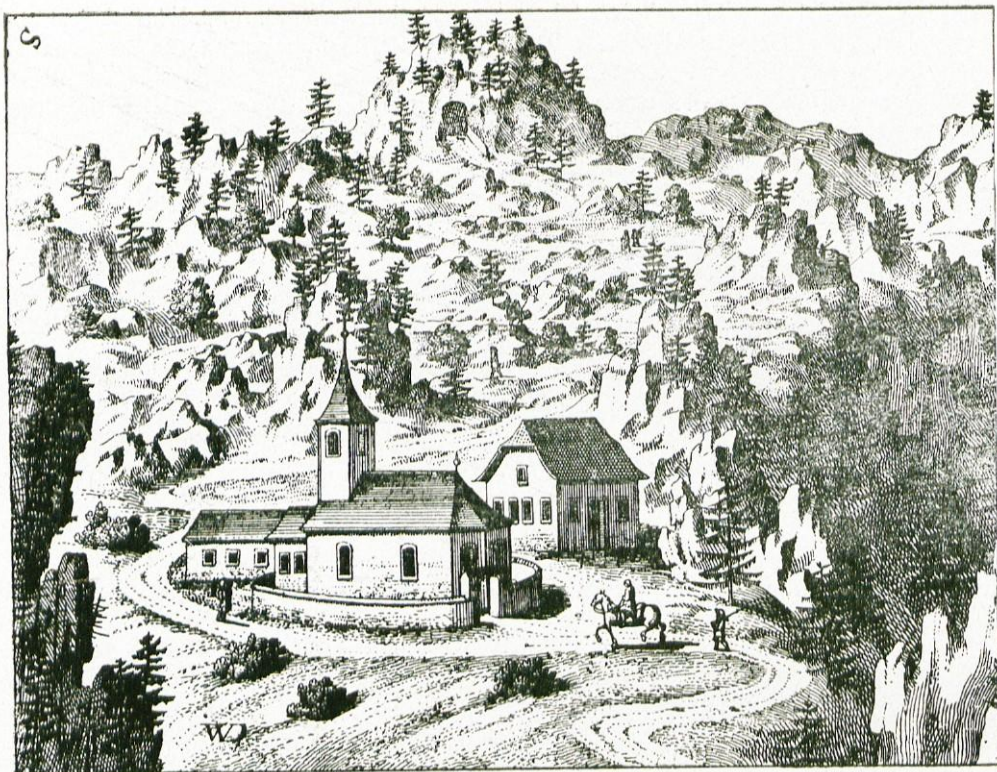
ALBIN LAJOVIC, ravnatelj mešč. šole

Tržič — letovišče

Mesto Tržič leži ob izlivu potoka Mošenika v Tržiško Bistrico ob vznožju Kamnika, Bistriške planine in Kokovnice, treh izrastkov gora, med katerimi se vijeta dve izredno lepi dolini, namreč Šentanska in Bistriška dolina, prva v severni, druga v severo-vzhodni smeri. Po svoji izredni legi je Tržič zavarovan pred vsemi vetrovi, nahaja se v nekakem kotlu, kjer ni hude zime, pa tudi ne vročega poletja.

Tržič je prastara naselbina, ki sega s svojimi začetki še v rimske čase. Tod so hodile

že rimske legije, ki so korakale preko Ljubelja v Karantanijo. V srednjem veku ni bilo o Tržiču dosti slišati, pač pa ve o njem Valvazor že prav veliko povedati. Ob vojnih časih je prihajala važnost edinega lažje prehodnega pasu v Karavankah, to je Ljubelja, vedno bolj do veljave, dokler niso avstrijski vladarji zgradili za tedanje čase naravnost moderne ceste, ki se spenja v mogočnih serpentinah na 1370 m visok prelaz, da pada na Koroški strani polagoma proti Borovljam. Za časa francoskih vo-

Sv. Ana pri Trziču in cesta čez Ljubelj v Valvazorjevi dobi

jen je bil Ljubelj priča srditih spopadov med Avstrijci in Francozi. — Še danes kroži med Trščani ona okrogla: »Ko smo vrh Ibela v šancah stali in od doma smo slovo jemali, ni blo cajt adijo reč, smo moral pred Francozi teč«. V polpreteklem času pa je Ljubelj mejil Koroško od Kranjske, a danes čuva našo državno mejo na severu. Vrh Ljubelja stojita dva obeliska, kot vrata spoznanja, da smo zamudili ugodno priliko in prepustili nevredno najlepši del slovenske zemlje tujcu. Po svetovni vojni je bilo tudi na Ljubelju par prask med našimi in avstrijskimi četami, ki so prišle celo pod sedlo do cerkve sv. Ane.

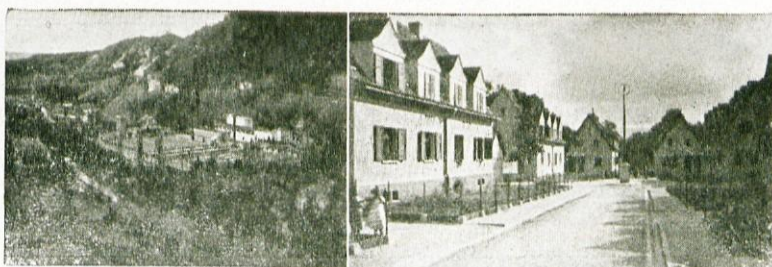
V zadnjih treh stoletjih je Trzič večkrat menjal svoje gospodarje, od katerih pa ni bil niti eden izmed njih našemu življu naklonjen, kaj šele da bi se zanj kakorkoli zavzemał. Že zgodaj je ugodna zemljepisna lega narekovala Trziču prav poseben razvoj v obrtnem in industrijskem pogledu. Prebivalci so izrabili z vso prebrisanostjo vodne moči Mošenika in Tržiške Bistrice ter ustanovili za davnino naravnost ogromna podjetja. Veselo so pekotala kovaška kladiva in oblikovala vseh vrst žebļje, pritrkovala so nakovala in pošiljala jeklene pile na vse strani sveta, vrtele so se statve, ki so da-

jale tople odeje daleč po svetu; potem so prišli »usnjariji-smrdljivci«, kakor jih imenuje naš Oton Župančič, ki so poskrbeli, da je močna voda Mošenika in Bistrice kar sama strojila najboljše usnje, ki se je razpošiljalo na vse strani sveta; kjer so usnjariji, so kajpada tudi čevļjarji. Blago pa so tovorili okoličani na svojih konjičkih daleč v Italijo in druge dežele, ki so ga radi solidnosti rade kupovale in dobro plačevale. Tako so se ustvarjale vedno nove in nove tovarne, dokler ni bila po nakupu stare vodne moči ustanovljena največja tovar-

Ljubelj (1370 m) — jugoslovansko avstrijska meja, najvišji prehod v Karavankah, kjer se vrše avto tekme — Loibpass

Foto F. Jug Kranj

Levo: Tovarniški objekti predilnice v Trzinu — desno: Stanovanjske hiše tržiške predilnice
Foto Nadižar Janko, Trzin

na, današnja predilnica in tkalnica Gassner & Glanzmann, ki je stare tovarne na Fabriki spremenila v stanovanjske kolonije, sama pa si je postavila na južnem koncu Trzina veletovarno, kjer zaposluje danes več kot 1100 delavcev.

Od železarskih podjetij sta prišli v naše mesto kosariji K. Globočnik in K. Ahačič ter sekirarija N. Ahačič, ki so se vse moderno preuredile in krijejo naše potrebe s svojimi izdelki popolnoma. Kocarije so vse propadle, obdržala se je sicer popolnoma nova pilarna »Triglav«, od usnjaren pa, ki so nekdaj slovele po vsem svetu, obratujejo Polakova usnjarna v Kajži, ki jo ima v najemu g. Žagar, Devova

usnjarna, danes usnjarska zadruga »Runo« r. z. z. o. z. ter Peharčeva usnjarna, najemnik g. Toporiš Joško. Hišna čevljarska obrt daje zaslužka okoli 90 mojstrom, čevljarskih tovarn pa je več, med njimi največja tovarna »Peko«, potem Mali & Demberger, dalje Ivan Razboršek, Pavle Bohine in druge.

V najnovejšem času so se ustanovile tudi tovarne za predelovanje lesa. Med temi je treba na prvem mestu omeniti tovarno bele lepenke Ch. Moline, potem velepodjetje barona Borna, znano tovarno pohištva A. Amana, A. Primožiča in druge. Najnovejši čas je prinesel s seboj tudi strojno pletilstvo; tu je treba omeniti pletarno Antona in Katarine Pretnar.

AVTOBUSNI PROMET, V. PERNUŠ

Trzin—Kranj—Ljubljana

Vozni red:

Odhod iz Trzina. Veljaven od 1. marca 1931. Prihod v Trzin.

km	Čas					Postaja	Čas				
		**	**		*		*		**	**	
—	6.30	8.00		13.00	18.30	odh. Trzin (Hotel Lončar)	7.45	12.15		18.00	19.25
3	6.35	8.05		13.05	18.35	Križe (g. Zaplotnik)	7.40	12.10		17.55	19.20
						Sebenje					
						Žigana vas					
						Zadraga					
8	6.43	8.13		13.13	18.42	Duple	7.32	12.02		17.47	19.12
10	6.48	8.18		13.18	18.48	Žeje	7.28	11.58		17.43	19.08
13	6.53	8.23		13.23	18.53	Naklo (g. Marinšek)	7.23	11.53		17.38	19.03
17	7.00	8.30		13.30	19.00	prih. odh. Kranj	7.15	11.45	12.55	17.30	18.55
		8.45	13.10							17.15	
						Mavčiče					
						Jeprca					
31	7.29	9.14	13.36	13.59	19.29	Medvode (Jesih-Bohine)	6.52	11.22	12.32	16.52	18.32
						Medno					
						Št. Vid					
42.5	8.00	9.45	14.00	14.30	20.00	prih. odh. Ljubljana (Figovc)	6.30	11.00	12.10	16.30	18.10

Prihod v Ljubljano.

Odhod iz Ljubljane

* Vozi v času od 1. maja do 15. avgusta. ** Vozi samo ob delavnikih.

255

Levo: Kolodvor v Tržiču, v ozadju žaga barona Karl Borna — v sredi: Električna centrala v Tržiču na parno-turbinski pogon, last barona Karl Borna — desno: Divjačina v lovišču Puterhof pri Tržiču, last barona Karl Borna

Kjer je toliko industrije, tam je gotovo tudi razvita trgovina. Na glavnem trgu v Tržiču je v vsaki hiši vsaj en trgovski lokal, če ne več. Trgovcev je toliko, da imajo svoj gremijalni pododbor.

Bravec tega članka se bo začuden vprašal, zakaj sem ga nadpisal z letoviščem, ko je ven-

dar toliko najrazličnejših tovarov in obratov? Res je, kdor pozna Tržič od njegovega industrijskega in obrtnega slovesa, ta si ne more predstavljati, da bi bilo mogoče v Tržiču tudi letovati, in to še prav krasno letovati. Pa je vendarle tako. **Vse tržiške tovarne so namreč na vodni in električni pogon in zato v Tržiču odurnega tovarniškega dima sploh ne poznamo.** Lep sprehod ob Mošeniku ali Tržiški Bistrici nas podučí, kako umno so Trščani izrabili vodno moč, koliko elektraren si je postavila veleindustrija in kako Tržič z ozirom na visoke tovarniške dimnike sploh nima industrijskega videza. Dimniki so sicer, toda iz njih se kadi le ob času najhujše suše, ko ni vode na razpolago. Po svoji prirodni legi pa je Tržič naravnost ustvarjen za letoviščarje, v to smer bo moral v najbližji bodočnosti krepko zavoziti, če bo hotel napredovati tako kot doslej.

Poglejmo si Tržiško okolico na podlagi lanske leto izdane turistovske karte Karavank. V Tržič pelje lokalna železnica. Na kolodvoru te pozdravi lepa orientacijska deska, ki ti pokaže toliko izletov in izletnih točk, da si resnično v zadregi, katero bi si izbral. Na levem bregu Bistrice najdeš krasno izletno točko Kukovnico, kjer je junija meseca rastlinstvo v najlepšem razvoju. Po grebenu prideš na Tolsti vrh in odtod dalje po malo strmi, pa očarujoči poti na Storžič, odtod se vrneš po planini Jesen ob Lomščici v prekrasno gorsko vasico Lom in dalje v Tržič; napravil si kar moči lep enodneven izlet. Lahko jo mahneš tudi na planino Javornik in odtod v Lom ali pa na Jezersko, obe varijanti sta jako zanimivi.

Odločil si se za izprehod ob Bistrici. Pot

I. RAZBORŠEK

TVORNICA CIPELA

TRŽIČ

Dravska banov.

Moderni in trpežni čevlji
za gospode, dame in deco

Telegrami: RAZBORŠEK TRŽIČ
TELEFON ŠTEV. 20

TEKOČI RAČUN:

Poštna hranilnica štev. 15.630
Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

191

VSAK TRGOVEC IN OBRRTNIK

potrebuje tiskovin! Naročajte jih v TISKARNI „KOLEKTOR“
Stražišče pri Kranju.

Telefon: Stražišče 4.

253a

Tržič: Glavni trg — Tržič in Drauer Banat (Jugoslawien): Hauptplatz

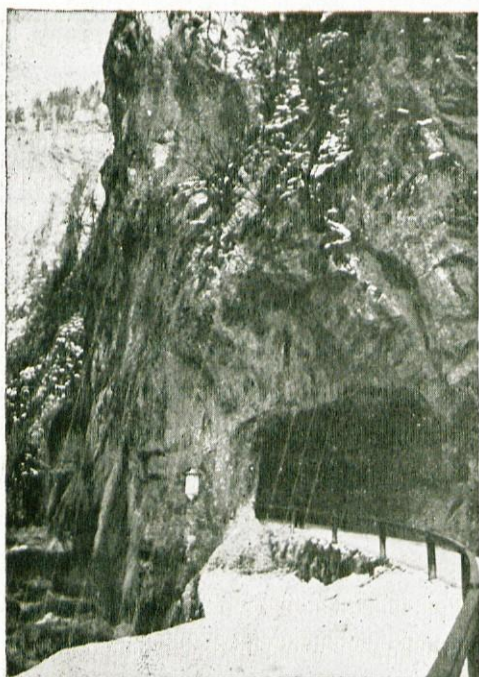
te pripelje do Lukca, od tod kreneš na levo in v dobri uri in pol si na planini Kofce, kjer stoji najlepša planinska postojanka, že daleč po svetu znani planinski dom na Kofcah, ki te vzame pod svojo prijazno streho z največjo ljubeznivostjo, za kolikor časa hočeš in ne bo ti žal, če ostaneš tu tudi par mesecev. Izprehodi po južnih obronkih Košute te nikdar ne utrudijo, ker so nadvse mični, solnčni in senčni, hriboviti in ravni, kakršne si poželi srce. V planšarskih kočah ti povsod postrežejo z največjo ljubeznivostjo, okusiš pa tudi specialiteto kofških planšarjev, namreč sloviti »maslovnik«. Planinski dom na Kofcah leži 1500 m nad morjem, nad njim se dviga dolgi greben Košute, ki doseže mestoma celo 2100 m nadmorske višine, pa je vendar od vseh strani lahko dostopen in vodi nanj več markiranih potov. Prijazna najemnica doma, ga. Fani Kvedrova, zna vse kuharske umetnosti na pamet in postreže ti, da misliš, da si v velemestnem hotelu. S Kofc se vračaš na zahodno stran v mošeniško dolino. Spotoma obiščeš prijazno gostilno Ankele pri sv. Ani, kjer se v poletnem času mudi in ustavlja toliko avtomobilistov, kakor pred kako švicarsko visokogorsko oštarijo. Če si utrujen, počakaš na avtomobil, drugače jo mahneš peš in v dobri uri si na tržiškem kolodvoru. Tudi ta izlet napraviš z največjo lahkoto v enem dnevu in nikoli ga ne boš pozabil, če si imel srečno roko pri izberi dneva.

Po Šentanski dolini pelje znamenita avtomobilska cesta na Ljubelj, po kateri se vrše mednarodne avtomobilske tekme redoma vsako tretje leto. Tam, kjer se začneja cesta bolj strmo vzpenjati, se odcepi pri Jurjevem Jaki na desno pot na sedlo Baba, odkoder pelje nova plezalna pot na Veliki vrh Košute. Od Jurja

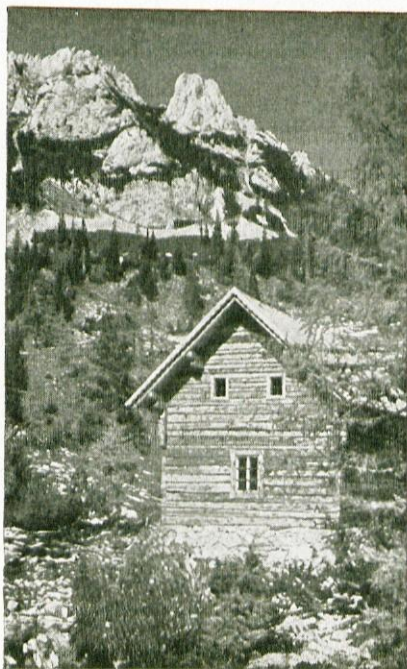
Ivan Lončar, prvi župan pred kratkim v mesto povišanega Tržiča

do vrha rabiš 1 uro in pol, dodaš še pol ure, pa si zopet na Kofcah. Malo nad cerkvijo sv. Ane se odcepi gorska pot na Zeleniško sedlo, kjer so si agilni tržiški smučarji postavili prijazno kočico, ki je stalno oskrbovana in sprejema leto in dan sto in sto turistov. Odtod

Dolžanov most pri Tržiču, jako zanimiva in romantična soteska s cestnim predorom v živo skalo — »Dolžanov most« bei Tržič, interessante Felsklamm mit Wasserfällen

kreneš lahko na Begunjščico, Stol imaš pred nosom, povzpneš se na Vrtačo ali na Zelenico, pogledaš tudi v Celovško kočo, prekobališ se na koroško stran do Ridovca ali Dajčpetra, nikjer ne boš zadel ob kake posebne težave,

Nova koča na Zelenici (1534 m)

Foto F. Jug, Kranj

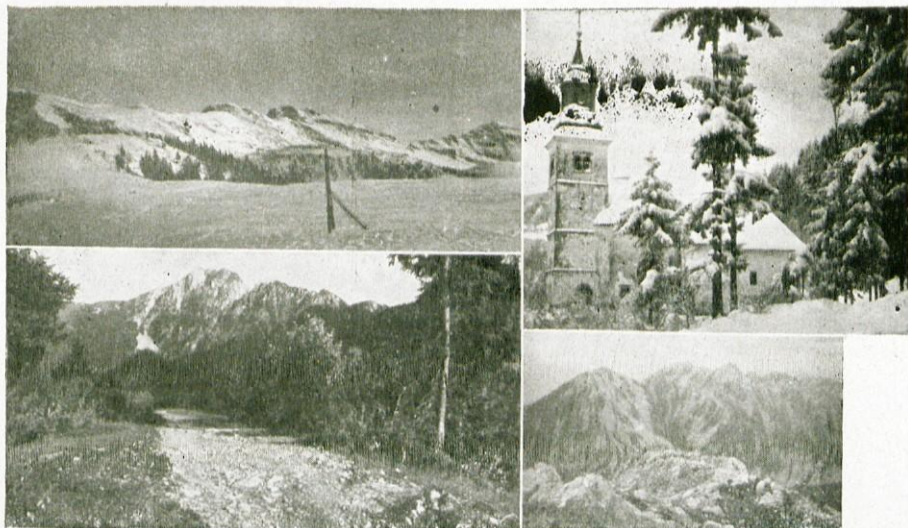
lahke je dostop in odstop. Zeleniška koča ima posebno za zimski sport velik pomen. Če ni nikjer prijetne smuke, je gotovo na Zelenici. Na Begunjščico prideš tudi od Potočnika, in sicer najprej na planino Preval, potem pa kreneš proti Vilfanovi koči in dalje v Žirovnico. V tem predelu je tudi prelep slap v Tominčevem grabnu, ki se imenuje Tominčev Slap; za

Najlepše gorsko letovišče v Karavankah, 1500 m. Odprto celo leto. Zimski šport, letna turistika. Prvovrstna preskrba, penzija, hotel, prenočišča. Lahke dostop, 3 ure od žel. postaje Tržič. Mlečne kure itd. Izleti na Veliki vrh, Kladvo, na različne planine po pobočju Košute itd.

Vsa pojasnila daje:

ZADRUGA PLANINSKI DOM NA KOFCAH R. Z.
Z.O.Z.
V TRŽIČU

Zgoraj levo: »Kofce« planina — desno: Podružnica Sv. Jožefa pri Trziču — spodaj levo: Storzih iz Loma, desno Veliki vrh, v ozadju Begunjščica in Stol

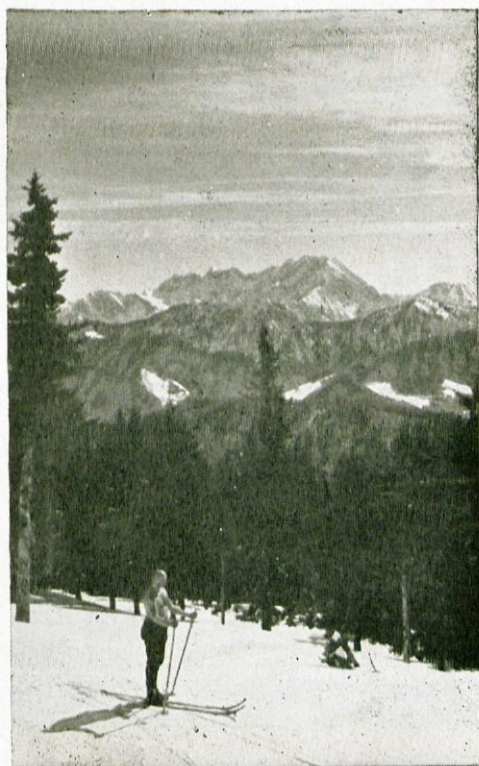
hojo 20 minut si bogato odškodovan z lepim slapom.

Tako sem opisal šentansko dolino, ki je za tujski promet kot ustvarjena, pa se tega njeni prebivalci danes še ne zavedajo dosti. Prav posebno lepa točka je lovski gradič veleposestnika Borna, ki ima na svojem veleposestvu lepo urejena lovišča divjih koz in znamenitih kozorogov, ki jih goji z veliko vnemo in naravnost velikanskimi žrtvami. Teh živali je bilo

pred vojno že okoli sto, med vojno pa so jih vojaki na slepo pokončali, da jih je danes komaj kakih 30. Racionalna izraba veleposestva Born nujno narekuje proglasitev sv. Ane za gorsko letovišče. Bornov lovski gradič pa naj

† Josip Potokar, duhovni svetnik je bil ustanovitelj meščanske šole in si je za razvoj Tržiča pridobil neprecenljivih zaslug

Pogled na Kofce ispod Koče

Foto Nadišar Janko, Tržič

gostoljubno odpre svoja vrata tujskemu prometu. —

Četrta izhodna stran za sprehode je Blejska cesta, ki zavije takoj za tržiškim mostom v ostrem ovinku na levo in se popne na polico pod Bistriško planino, gre skozi vas Bistrica,

Planinski dom na Kofcah s Kočno
Foto Kveder

se dvigne po krasnem smrekovem gozdu na pobočje Dobrče in gre dalje skoro po ravnem skozi vasi sv. Neža, sv. Lucija in Begunje ter dalje na Bled. Ta cesta bi se morala po pravici imenovati cesta kralja Aleksandra I., ki jo je tako rekoč odkril in ki se po njej najrajši vozi. Kadar prebiva Nj. Vel. kralj Aleksander na Bledu, skoro ni dneva, da ga ne bi bilo v Tržiču. Po njegovi želji se bo tudi vhod na to cesto, ki je za sedaj za večje avtobuse nepre-

Udomačen kozorog, ki se sprehaja po koških planinah nad Tržičem

A. AMANN

TOVARNA POHIŠTVA

TRŽIČ

PODRUŽNICA LJUBLJANA

hoden, toliko razširil, da bo Trziču v okras. Tam pri sv. Neži se nudi popotniku izredno lep razgled po vsej Gorenjski dolini tja do Ljubljane in še daleč preko nje, ki jo sicer zakriva kepa Šmarne gore, in tega pogleda se oko ne more nasititi nikoli. Sedaj se gradi

za tujski promet tudi gostilna »Ljubelj«, posestnica gđ. Ana Globočnikova in več drugih gostilen, ki imajo tudi po eno ali več sob za tužce. Pri kolodvoru je restavracija Košir.

Za povzdigo tujkega prometa skrbijo sledeči faktorji: Podružnica SPD v Trziču, za-

Pregledna karta tržiške okolice (Karavanke)

ravno na vrhu prostorna restavracija, ki bo nudila obiskovalcem vse udobnosti in ki je je Trzič kot izletne točke prav pogrešal. Vas Bistrica pa dobiva od leta do leta več letoviščarjev iz južnih krajev naše države, posebno priljubljena je pri Splitčanih.

In Trzič sam — ali ima v svoji sredi goje za razvoj tujkega prometa? Da, ima jih, in sicer prav vse. Preskrbljen je z zdravo pitno vodo, ki je napeljana v vse hiše. Vsaka hiša ima električno razsvetlavo in tudi zadovoljivo kanalizacijo. V Trziču sta dva velika hotela, namreč hotel Lončar in Pošta, ki imata prav lepo opremljene sobe in kopalnico. Da znajo v tržiških hotelih kuhati, si lahko prepričan, prepričaš pa se še posebno, če si zaželi tržiške specialitete, to so »tržiške bržole«. Posebno udobno se počutiš v restavraciji hotela Lončar, ki jo je opremila tovarna Amann. Takih lepih restavracij ne najdeš niti v velikih mestih. Poleg obeh tržiških hotelov skrb

druga »Planinski dom« na Kofcah, in športni klub Trzič. Ta udruženja prireajo različne tekme, izdajajo popise in turistijske karte. Če želiš podrobnih informacij, obrni se na nje.

Družabno življenje je v Trziču prav raz-

Pogorje Košuta v Karavankah (nad Trzičem): vrh Kladvo 2095 m

Foto Nadišar Janko, Trzič

vito. Imamo Sokolsko društvo, Bralno društvo, Prosvetno društvo sv. Jožefa, več pevskih zborov, tri gledališke odre, dva kino, ki redno igrata, kino Nadišar predvaja tudi zvočne filme. Gledališke predstave, koncerti, predavanja so vsako nedeljo.

Za narodno izobrazbo skrbita deška in dekliška osnovna šola, katerima je priključen

otroški vrtec; po svetovni vojni se je l. 1919. ustanovila deška in dekliška meščanska šola, za vajeniški naraščaj skrbi obrtno-nadaljevalna šola, trgovskega pa vzgaja trgovsko-nadaljevalna šola. Šolsko poslopje meščanske šole je nova stavba, ki je v kras našem mestu; slabše je poslopje osnovne šole, ki pa bo v kratkem dobila novo stavbo.

Levo zgoraj: Štirioglate steklenice, lončki in lesene posode za vegetabilije v zbirki Mrs Lavičke — v sredi zgoraj: Figure rudarjev v idrijski lekarni — desno zgoraj: Skupina posod iz zbirke Mrs Lavičke — levo spodaj: Majolike iz tovarne Castel Durante z ene strani — desno spodaj: Majolike iz tovarne Castel Durante z druge strani

Le redkim poedincem in malemu številu strokovnjakov je znano, da se nahaja v Tržiču tudi prav svojevrstna zanimivost. Tamošnji lekarnar Mr. ph. Bohuslav Lavička poseduje lepo zbirko predmetov iz zgodovine farmacije in medicine, ki jo je zbral v dolgih letih z velikimi žrtvami časa in denarja. V bogati zbirki se nahajajo dragoceni predmeti, s katerimi bi se mogel ponašati vsak svetovni muzej. Tako n. pr. troje okusnih majolik iz tovarne Castel Durante. — Koliko pa je še drugih redkosti; cela zbirka obsega več sto zgodovinskih predmetov. Farmacevtski muzej stavlja g. Lavička historiofilom v študijske svrhe iz prijaznosti prav rad na razpolago

Priporočilo ljudem, kateri trpijo radi skvarjenih nog!

Celokupni javnosti vljudno naznanjam, da izdelujem čevlje za boleče in skvarjene noge, kakor za ploske noge, močno vzbuljene kosti, trde kože na podplatih, skrajšane in sploh za abnormalne noge, katerim se tovarniški čevlji nikakor ne morejo prilegati. — Izdelujem jih po najnovejši modi, tako, da se skvarjenost skoro ne pozna. — Istotako izdelujem tudi vse vrste sportnih čevljev, to je: **lovške, smuške, gorske** in nizke k sportnim oblekam. — Vse čevlje izdelujem iz najboljšega usnja, trpežno in prvovrstno izdelane. Na željo z Crep-gumi podplati. — Cene kljub anatomske in ortopedični izdelavi, zelo nizke. — Svoje izdelke sem imel razstavljen l. 1930 na lovski razstavi v Ljubljani, paviljon za lovstvo. — Ker sem si po večletni praksi pridobil zadostnega znanja in ker delam le s prvovrstnimi močmi, sem prepričan, da bodem slehernega naročnika vsestransko zadovoljil. — Priporočam se za cenjena naročila

KONRAD MEHLE, SPECIALNA DELAVNICA SPORT- NIH IN ORTOPEDIH ČEVLJEV, TRŽIČ (Gorenjsko)

187

Tržič: Poslopje meščanske šole.

V Tržiču je državna pošta z javno telefonsko govorilnico, oddelek finančne kontrole, okrajno sodišče, kr. notarijat in orožniška stanica.

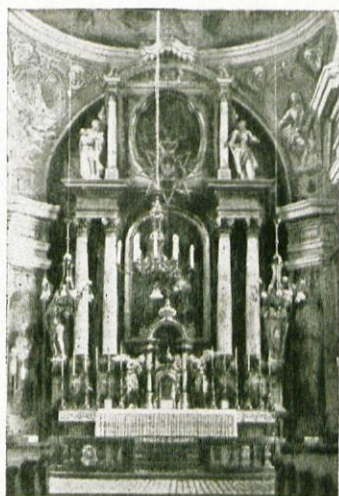
Za higijeno skrbi zdravstveni dom z javnim kopališčem, v Tržiču so nastanjeni trije zdravniki. — Za delavstvo je tu ekspozitura OUZD.

Tržič je bil pred svetovno vojno eden izmed nemških stebrov. Šele leta 1912. je prišla občinska uprava v slovenske roke. Prvi slovenski župan je bil fužinar g. Franc Ahačič, ki

je vodil občino še leto ali dve po prevratu. S pomočjo pokojnega duhovnega svetnika in župnika g. Josipa Potokarja, ki ima za razvoj Tržiča odlične zasluge, je ustanovil meščansko šolo. Pri prvih volitvah po svetovni vojni je bil izvoljen nov občinski odbor z županom g. Ivanom Lončarjem na čelu. Ta občinski odbor načeljuje mestni občini z malimi izpremembami še danes. Zasluga sedanjega župana Ivana Lončarja je, da se je Tržič proglasil z ukazom Nj. Vel. kralja Aleksandra I. l. 1927. za mesto. Podžupan tržiškega mesta je znani delavski

Delavnica meščanske šole v Tržiču, kjer se mladina praktično uri v ročnem delu

Glavni oltar farne cerkve v Tržiču

Foto F. Jug, Kranj—Tržič

voditelj g. Hinko Snoj. Sedanji občinski odbor si je za procvit tržiškega mesta stekel že nevenljivih zaslug. Zgradil je klavnico, vzdignil poslopje meščanske šole, pozidal mestne stanovanjske hiše, napravil kolodvorsko cesto, položil drugo vodovodno cev, vzorno uredil socialno preskrbo mestnih ubožcev in storil sploh v vsakem oziru svojo dolžnost.

Za versko vzgojo skrbi župnija, ki jo sedaj vodi župnik g. Vovk Anton. Tržiška župnija je prav stara. Svoj čas je obsegala dosti več krajev, tako da je bilo v Tržiču kar 5 duhovnikov.

Dolina Sv. Katarina z Bistrico, ki je bogata postrvi zasajenih od barona dr. Karl Borna

Foto Nadišar Janko, Tržič

Sedaj je skrčena na vas Bistrico, občino sv. Ano, mestno občino Tržič in polovico občine sv. Katarina, t. j. vse hiše v bistriški dolini.

Elementarne nezgode tudi Tržiču niso prizanašale. Tako je l. 1811. pogorel ves Tržič na desnem bregu Bistrice. Takrat je celo Na-

KARL KOŽELJ, TRŽIČ

Ček. zavod Ljubljana štev. 13.761

Tek. račun Ljubljanske kreditne banke podružnica Kranj

TELEFON 21

Edino in največje skladišče čevljarskih potrežščin, filcev, pliša, lastina, rinčic, drete itd.

Strogo solidne cene.
Export čevljev.

poleon I. podaril trgu znaten denarni prispevek, da se je pogorelcem pomagalo. V spomin na največji tržiški požar se obhaja še sedaj vsako leto na dan sv. Florjana slovesna procesija po trgu, h kateri prihite ljudje od blizu in daleč. V farni cerkvi vidiš na levi strani pri velikem oltarju sliko gorečega Tržiča. Povodnji so v Tržiču sicer redke, toda kadar so, napravijo ogromno škodo.

Bodoči razvoj Tržiča, kot smo že dejali, mora kreniti v smer tujkega prometa. Razvoj industrije je dosegel višek, bližina meje ga precej ovira, ne ovira pa turizma in letoviščarjev, ki prihajajo v vedno večjem številu v naš kraj. Poleti je redna avtobusna zveza preko Lju-

belja z vsemi kraji ob Vrbskem jezeru, in sicer tako, da vozijo direktni avtobusi iz Celovca na Bled s postankom v Tržiču in v nasprotni smeri od Bleda do Celovca. Tržič ima dalje gotovo najlepšo avtobusno zvezo z Ljubljano. Vsak dan odhajajo iz Tržiča v Ljubljano 4 avtobusi in ravno toliko se jih vrača. Avtobusno podjetje Vl. Pernuš je znano po svoji izredni solidnosti in zanesljivosti. To avtobusno podjetje sprejema ob vsakem času na vsako daljavo naročene vožnje. Poleti je stalna avtobusna zveza tudi med Tržičem in sv. Anjo. Za promet pa je na razpolago tudi več avtotaksijev, ki imajo postajališče pred hotelom Lončar.

Dvoje motivov iz Medvodij pri Tržiču

Foto F. Jug, Kranj—Tržič

Kraji v okolici Tržiča

Križe,

vas na desnem bregu Bistrice, 525 m nadmorske višine, je sedež samostojne občine istega imena s 3000 prebivalcev, v katero spada tudi zdravilišče Golnik. V vasi Križe pri Tržiču je tudi župni in poštni urad. Šoli sta v občini dve: 4 razredna v Križah in 2 razredna v Dupljah. Trgovin je okoli 15, obrtnikov pa 150. Ne manjka tudi gostilen, in pension »Mali« na Golniku, ki razpolaga z večjim številom komfortno opremljenih tujskih sob, je odprt celo leto, glavna sezona pa je od maja do oktobra. Radi čistega brezprašnega planinskega zraka in bližine smrekovih gozdov s krasnimi sprehodi, je letovanje tu res ugodno in priporočljivo. Iz Križ so možni ugodni izleti po vsej bližnji okolici, posebno na Golnik, Križko in Zaloško goro s kočami in vodovodom. Križka društva pa so: Gasilno društvo, Prosvetno dru-

štvo, Sadjarsko in vrtnarsko društvo in podružnica Kmetijskega društva. — Železniška postaja Križe—Golnik leži na progi Tržič—Kranj.

Kovor

je vas, ležeča ob tržiški Bistrici, 514 m nad morjem. Kovorska občina šteje okoli 1500 duš. Poleg občinskega urada je v vasi še župni urad in 2 razredna osnovna šola. Trgovin je približno 10, obrtov je 70.

Gostilen je skupno 13, ki razpolagajo s 15 tujskimi sobami. Od Tržiča je vas Kovor oddaljena 4 km in jo tangira avtobusna zveza, vzdrževana po podjetju Pernuš v Tržiču.

Na področju kovorske občine se nahajajo ruševine gradu Lamberger in rimske zidline. Kraj je zelo bogat s sadnim drevjem, ki tu prav dobro uspeva, za kar posebno skrbi podružnica Kme-

Kovor pri Tržiču

Foto Nadišar Janko, Tržič

tijskega in sadjarskega društva. Zadrugarstvo je razvito ter zastopano s Pašno zadrugo, Hranilnico in Živinorejsko zadrugo.

Sv. Katarina.

Dobre pol ure od Tržiča oddaljeno vas sv. Katarino tvorijo štiri skupine prijaznih hišic, zidanih večinoma v pristnem gorenjskem slogu. Tudi vas sv. Katarina je sedež samostojne občine, broječe okoli 1020 prebivalcev, in ima dve šoli,

eno v Lomu, drugo v Dolini, obe enorazrednici. V kraju vzdržuje veleposestvo barona Borna svoj gozdni urad, dalje se nahaja tu znana tovarna lepenke Ch. Molineja nasl. Močno razvita je živinoreja, planšarstvo in lesna obrt. Gostilne so tri. Na Storžič, Kokovnico in Košuto nudi vas prav pripravno izhodišče. Med krajevne znamenitosti pa je šteti predor skozi skalo pri nekdanjem Hudičevem mostu (Dolžanov most), ki ga prinašamo v sliki.

Sv. Ana nad Tržičem, kjer so nedavno kopali živo srebro. Vas leži nad izlivom Lomšice v Tržiško Bistrico v idilični dolinici pod Storžičem

Foto F. Jug, Kranj—Tržič

Sv. Ana nad Tržičem: bivši rudnik — St. Ana bei Tržič, ehemaliges Quecksilberbergwerk

Foto F. Jug, Kranj—Tržič

SIMON SMUK

KRIŽE na Gorenjskem

TOVARNA LESENIH ŽEBLJEV

Sv. Ana (Ljubeljska)

je prav visoko stoječa vas in občina, saj kraljuje posajena na terenu 670—1300 m nadmorske višine na vznožju Begunjščice in Košute in jo prepleta brzeči potok Mošenik. Prebivalcev ima 600. Šola enorazrednica pa nudi mladini osnovni pouk. Ker leži ob meji, jo čuva finančna kontrola in orožniška stanica, oddelek carinarnice pa skrbi, da se vse, kar prihaja čez ali odhaja preko meje, vestno pregledava. Pevsko društvo goji lepo slovensko pesem, Gasilno društvo pa bdi nad požari. Nekoliko trgovcev in obrtnikov skrbi za

promet v blagu in denarju. Pri Sv. Ani je tudi ubožnica. Za okrepčilo pa sta dve gostilni. Za zabavo občanov skrbi domača »šramel«-godba. Katarinčani se radi ponašajo s svojim ostrim planinskim zrakom in pravijo, da je pri njih najboljše v Jugoslaviji. Kot znamenitost pa imenujejo Tominčev slap, Piramido vrh Ljubelja in bivši živo-srebrni rudnik.

Vas je tu nastala pred 500 leti. Leta 1600. je bil tam »Trg«, ki ga je, kakor piše Valvazor, zaslula Košuta. — Sv. Ana je od Tržiča oddaljena 5 km.

Kamnik v preteklosti

Severno od Ljubljane, obkroženo od visokih snežnikov stoji ljubko mesto Kamnik. Nešteto studencev in studenčkov žubori in brzi od vseh strani snežnih velikanov v dolino in naprej tja proti Kamniku, kjer se stekajo v bistro reko Bistrico. Voda te znamenite gorenjske reke je čista ko ribje oko, krepilna ko planinska zeljad in mrzla ko led. Kakor planinska

je dandanes cesta na Šutno. Močan tok Bistrice, narasle vsled hudournikov, pa je predrl jez in ločil grič Mali grad od hriba.

Ljudska govorica pripoveduje, da se je jezero razlilo po mengeškem polju ter odneslo seboj tudi neki samostan, ki je stal med Mengšem in Homcem.

Da bi bilo na tem kaj resnice, je težko ugo-

Grb mesta Kamnika; značilen radi ajdovske deklince v sredini

srna brzi odtod Bistrice v objem svoje sestre Save.

Tam, kjer stoji danes mesto Kamnik, je baje bilo v pradavnih časih jezero. Razprostiralo se je po neveljski ravnini ob mekinjskem bregu tja do Stranj. Griček sredi mesta, tkz. Mali grad, kjer stoji na robu cerkvica, se je v onih časih naslanjal na velikega soseda, Križko ali Bergantovo goro, in zaviral pot sedanjemu toku Bistrice. Voda pa se je odtekala tam, kjer

toviti. Ako pa upoštevamo kotličasti svet nad Kamnikom in peščeni nasad po kamniškem in mengeškem polju, bi ta ljudska pripovedka vendarle imela nekoliko verjetnosti.

Valvazor omenja, da so se še nedavno pred njim videli ob zidovju okoli Malega gradu železni obroči, na katere so pripenjali čolne.

Med ljudstvom še dandanes kroži pravljica, da zvoni v Nevljah vsak dan ob treh popoldne prav zato, ker je ob tej uri odteklo jezero.

Na vrhu Kriške gore (Bergantovega hriba), ki izgleda kot bi bila na tri ogle odsekana, je mogoče zaslediti ostanke razvalin starega gradu. Tam, kjer so nekoč bivali vitezi, je vzrastel košat jésen, line ovija bršljan, čuvaji so sove, namesto vitezov pa domujejo tu kuščarji in druga golazen.

Grad Karnek so na tej strmi gori sezidali mogočni grofje Ortenburški. Za njimi je prišel v last istotako mogočnemu rodu Galenbergov. Po zgodovinskih virih je izpričano, da je že l. 1297. tedanji kamniški župnik Manfred della Torre potrdil svojemu faranu vitezcu Siegfridu Galenberškemu novoustanovljenega duhovnika pri kapeli sv. Janeza Krstnika na gradu Karneku. Nato je l. 1298. še sam oglejski patrijarh odobril to listino.

Ko sta se sprla brata Friderik, ki je bil pozneje rimsko-nemški cesar, in Albreht radi razdelitve deželâ, je Janez Galenberg potegnil z Albrehtom. Vsled tega mu je cesar Friderik odvzel več posestev, med njimi tudi grad Karnek, ki je prešel v last avstrijskih vojvodov. Ti so potem nastavljali tam svoje oskrbnike. —

Približno l. 1572. je kupil grad od avstrijskih vojvodov tedanji oskrbnik grof Ahacij Turn. Štiri leta potem je strela udarila njegovo hčerko in mož ni več hotel stanovati v gradu. Preselil se je v mesto in bival tam, dokler si ni zgradil nove graščine Križ. L. 1670. se je na gradu Karneku udrla streha. Kljub temu pa so še nadalje hodili gori oo. frančiškani, ki so na dan sv. Janeza Krstnika maševali v grajski kapeli.

Na že omenjenem malem griču sredi mesta je stal v starih časih Mali grad. Baje se je kamenje istega porabilo za zidavo mesta. Vrhu hriba je lepa ravnica, od koder je prekrasen razgled tja do Ljubljane. Ob robu na strani pečine stoji cerkvica, ki je res znamenita: pod eno streho so trije oltarji, drug vrh drugega. Pripoveduje se, da je v poganskih časih stal na tem mestu tempelj. V njem pa je bil malik, ki je rad prerokoval ljudem, ki so mu hodili darovat od vseh strani, od blizu in daleč. Dalje pripovedujejo, da je na Malem gradu zakopan velik zaklad. Nekoč so se gori igrali otroci. Neka deklica se je od njih odstranila in vzrla podzemeljsko votlino, polno rumenih zlatnikov. Naglo si jih je nasula v predpasnik, ali izpreletel jo je ta hip strah in groza, vrgla je zlatnike od sebe in zbežala k tovarišicam. Ko so šli nato iskat ono podzemeljsko votlino, je niso več našli.

Neki star Martin iz Nemčije je tudi čul o tem zakladu. Odpravil se je od doma in prišel

okoli l. 1665. v Kamnik. Izprosil si je od kamniških gospodov dovoljenja, poiskati zemeljski zaklad. Pridno in z vnelo se je lotil dela in kopal po malograjskem holmu. Dogodilo se je pa, da ga je pri delu skalni odlomek tako oplazil po licu, da je oslepel in kmalu potem umrl.

Ta zaklad baje straži ajdovska deklica. Stari ljudje govore, da še ni dolgo tega, ko se je ajdovska deklica še prikazovala — posebno zjutraj in zvečer — izvoljenim ljudem v vsej svoji deklški krasoti. Pripovedovala jim je, da je potomka stare poganske rodbine, ki je prebivala nekdaj na Malem gradu. Sedaj pa mora tukaj čakati in trpeti do sodnega dne, ako je prej ne reši nedolžen mladenič s tremi udarci z leskovo šibo. Temu bi rada darovala vse svoje zaklade in mu postala žena. Po dolgem iskanju se je končno vendar našel tak mladenič. Njegova mati, kateri je bila zakleta deklica večkrat razkazovala svoje dragocene stvari, mu je prigovarjala tako dolgo, da se je odločil, rešiti zakleto deklico. Toda ko jo je drugič udaril s šibico, mu je podivjala in se ji je pri tej priči spodnji del telesa spremenil v kačji rep. Mladenič se je grde pošasti tako prestrašil, da je zbežal. Zakleta deklica pa je strašno zarjula in potožila, da bi bil odslej vsak poizkus njene rešitve brezuspešen in da bo ostala zakleta do sodnega dne. Potem je izginila in odtlej je nihče več ni videl. To navajamo povzeto po ljudski pripovedki.

Kakor za več drugih kranjskih mest, tako tudi za Kamnik ni znano, kedaj si je pridobil mestne pravice. Zgodovina ne ve o tem prav nič povedati. Znano je pa, da je stal tukaj trg že v srednjem veku. Ime je kraj dobil od kamenitih tal. V starih listinah iz l. 1205. je že zaslediti ime Kamnik. Omenjenega leta je namreč potrdil istrski vojvoda Bertold Zajckloštru pravico, da se sme blago svobodno prevažati skozi njegov trg Kamnik. L. 1222. je zastavil isti vojvoda oglejskemu patrijarhu dva gradova v Kamniku. To sta vsekako morala biti Karnek in Mali grad.

V Kamniku je l. 1228. ustanovil oglejski patrijarh Bertold s svojima bratoma sirotišnico. Takrat je v Kamniku župnikoval Henrik. Velik požar l. 1804. je vpepelil poleg 90 hiš tudi sirotišnico, ki je pozneje niso več pozidali.

Da je bil Kamnik že v srednjem veku znamenit kraj, priča med drugim tudi to, da so se razni vladarji večkrat mudili v mestu, tako n. pr. l. 1241, poslednji babenberški vojvoda Friderik, l. 1271. češki kralj Otokar in l. 1444. cesar Friderik, ki se je naselil na Malem gradu. Slednji je v l. 1489. podaril mestu več pravic.

Za časa prvih turških vojn je mesto zelo

cvetelo. V njem so se zbirali ljudje z vseh strani, iščoč varnega zavetja. Mesto je bilo namreč obdano z močnim in visokim obzidjem, a poleg tega tudi dobro skrito. Kamnik je imel še v 17. stoletju obzidje s štirimi vrati: proti Šutni »šutenska vrata«, zadaj za trgov pri mešnicah »eričevska vrata«, tretja proti Grabnu in četrta proti mostu. Izven mestnega obzidja so bila tri predmestja: Šutna, Graben in Novi trg. —

Mesto je imelo med drugimi tudi pravico krvave sodbe in pregnanstva. Pravico je sodil sodnik s starešinstvom, ki je bilo dvojno. Valvazor piše: »Dvanajst mož in njim na čelu mestni sodnik je notranji svet kamniški. Seje

Albreht zastavil Kamnik celjskima grofoma Ulriku in Hermanu za 3000 goldinarjev, za plačilo pa, da ga spremita na Laško.

Pogorelo je mesto štirikrat, in sicer l. 1511., 1660., 1804. in 1845.

Šolo je imel Kamnik že tedaj, ko drugje po Kranjskem še ni bilo čuti. Učitelj Friderik se je nahajal v mestu že l. 1491., a štiri leta pozneje je kamniški župnik Oton volil vrt poleg šole za vsakokratnega učitelja, ki naj zato vsak dan opravlja večernice.

Proti zapadu na Brdovem vrhu — na Žalah — je že l. 1675. stala cerkvice, posvečena sv. Jožefu. Okoli cerkvice se je nahajalo pokopališče. Nekoliko višje od tu pa je bila sezidana

Pogled na Kamnik v zimi — Blick auf Kamnik im Winter — Kamnik, station de villégiature

Foto Fr. Aparnik, Kamnik

ima vsak petek zjutraj in razsoja vse težje zadeve. Sodnik sam poravnava le lažje pritožbe. Zunanje zadeve pa rešuje zunanji svet, obstoječ iz desetih meščanov mestne občine in dvajset štirih odbornikov, ki se sestaja samo vsako leto o binkoštih.«

Mesto je imelo glasovalno pravico tudi pri stanovskih zborih.

Tekom časa so zadeli mesto poleg veselih tudi mnogi neveseli dogodki; med ostalimi n. pr. ta, da je prišlo v last Celjskim grofom. — L. 1363. je namreč avstrijski vojvoda Rudolf dal mesto, mitnico in sodnijo v zastavo celjskemu grofu Hermanu, za kar mu je ta pomagal v bojih proti Bavarcem, ki so si hoteli prisvojiti Tirolsko. Komaj štiri leta kasneje je vojvoda

mična cerkvice, nazivana Kalvarija. Odtod se nudi lep pogled na mesto.

V spodnjem delu mesta je župna cerkev na Šutni. V njenih podzemeljskih grobnicah je najti mnogo nagrobnih napisov, zlasti rodovine Lamberške.

Malo pod Šutno, na prijaznem griču, je leta 1550. Jurij Lamberger zgradil mali gradič »Zaprice«. Meščani so se temu močno protivili, ker so se bali, da bi Turek, če bi dobil grad v svojo pest, mogel od tu obvladati vse mesto. Ker meščani Lambergu niso mogli zabraniti zidanja, so pa sami zgradili obrambni stolp na Žalah. Zaprice so menjale mnogo gospodarjev.

Ob vznožju žalskega holmca stoji že nekaj stoletij frančiškanski samostan. Ustanovili so

ga grofje iz rodovin Thurnov in Hohenwartov. Prvotni samostan je zob časa tako uničil, da je jel razpadati. Zato ga je l. 1705. temeljito popravil in prenovil Jakob pl. Schelenburg. L. 1804. je samostan skoro do tal pogorel, a radodarni meščani so ga z darili znova pozidali.

Med narodom se je ohranila tudi sledeča pripovedka: Na neveljskem polju, kjer se je v starih časih razprostiralo jezero, se je nahajal otok, na katerem je stala cerkva. Ko so neko noč pripeljali nov zvon, se je ladjica z zvonom blizu otoka potopila. Zvon leži v globini, a še vedno poje, toda samo enkrat na leto, in sicer na sveti večer.

V lepi, od Kamnika le malo oddaljeni vasi Mekinje je obširno samostansko poslopje s cerkvijo in ponosnim zvonikom. Na tem mestu je že l. 1300. stal samostan redovnic sv. Klare. Zgradili so ga člani plemiške rodovine Gallenberg ali, kakor trdijo nekateri zgodovinarji, Henrik Seyfried pl. Gallenberg. Stari mekinjski samostan so koncem 17. stoletja porušili in zgradili novega, sedanjega. Istotako so tudi prejšnjo gotško cerkev prezidali in prenovili.

V Kamniku, na mestu, kjer je smodnišnica (ki je bila pod Avstrijo največja državna to-

varna za smodnik), je stal v starih časih grad Kacenberg. V šestnajstem stoletju je v gradu živela rodbina Kacenbergerjev.

Ob Bistrici so bile do druge polovice 19. stoletja številne kovačnice za žeblje, kar je vstvarjalo živahen promet in prijetno življenje. Od tamkaj je bilo — tako opisuje kronist — »najbolj prijetno poslušati lepo, ubrano zvonenje kamniških in okoliških cerkva, posebno ob dnevih pred prazniki. Izza smrečja se je čulo prijetno doneče zvonjenje zvonov iz Tunjice, različno odmevanje samostanskih in žalskih zvonov, votlo in zateglo bučanje šutenskih, kar vse je izzvanjalo v blagoglasni harmoniji. V tako majhnem okrožju, pa toliko lepih in krepkih zvonov ni kmalu kje slišati kakor v Kamniku«. (V to kraljestvo blagoglasja je pa brezobzirno posegla svetovna vojna, kamor je moralo odpotovati mnogo članov te blagoglasne harmonije; seveda so vsi junaško položili svoje glasove na »žrtvenik« domovine.

Mesto Kamnik je štel sredi 19. stoletja okoli 2.500 prebivalcev, katerih velika večina se je bavila s trgovino in obrtjo, skoro vsi brez izjeme pa so bili petični.

VOZNI RED

Linija Motnik—Kamnik—Ljubljana in obratno.

km	Čas		Cena	Postaje		Cena	Čas	
—	6.30		—	odh. Motnik		prih. 37'—	14.27	
4	6.40		4'—	Špitalič		33'—	14.17	
12	7.00		9'—	Laze		28'—	13.57	
13	7.05		10'—	Šmartno		27'—	13.52	
14	7.10		11'—	Buč		26'—	13.47	
15	7.15		12'—	Potok		25'—	13.42	
16	7.20		13'—	Loke		24'—	13.37	
17	7.25		14'—	Podhruška		23'—	13.32	
19	7.32		16'—	Kavran		21'—	13.25	
23	7.42		20'—	Vrhopolje		17'—	13.15	
26	7.50	13.00	22'—	Kamnik		15'—	12.55	17.55
27	8.18	13.03	23'—	Perovo		14'—	12.52	17.52
29	8.20	13.05	24'—	Duplica		13'—	12.50	17.50
30	8.23	13.08	25'—	Šmarca		12'—	12.47	17.47
31	8.25	13.10	26'—	Homec		11'—	12.45	17.44
32	8.28	13.13	26.50	Preserje		10.50	12.42	17.42
33	8.30	13.15	27'—	Jarše		10'—	12.40	17.40
35	8.35	13.20	28'—	Rodica		9'—	12.35	17.35
37	8.40	13.25	29'—	Domžale		8'—	12.30	17.30
39	8.45	13.30	30'—	Trzin		7'—	12.25	17.25
46	9.00	13.45	33'—	Černuče		4'—	12.10	17.10
48	9.03	13.48	34'—	Ježica		3'—	12.07	17.07
51	9.10	13.55	37'—	prih. Ljubljana		odh. —	12.00	17.00

Največja zaloga šivalnih strojev, koles, gramofonov in nadomestnih delov.

PERO SATLER, TRGOVEC IN AVTOPODJETNIK **V KAMNIKU**

DR. FRAN OGRIN

Prirodne krasote in letoviško-zdraviliške prednosti Kamnika

Dr. Fran Ogrin, načelnik kamniškega okraja

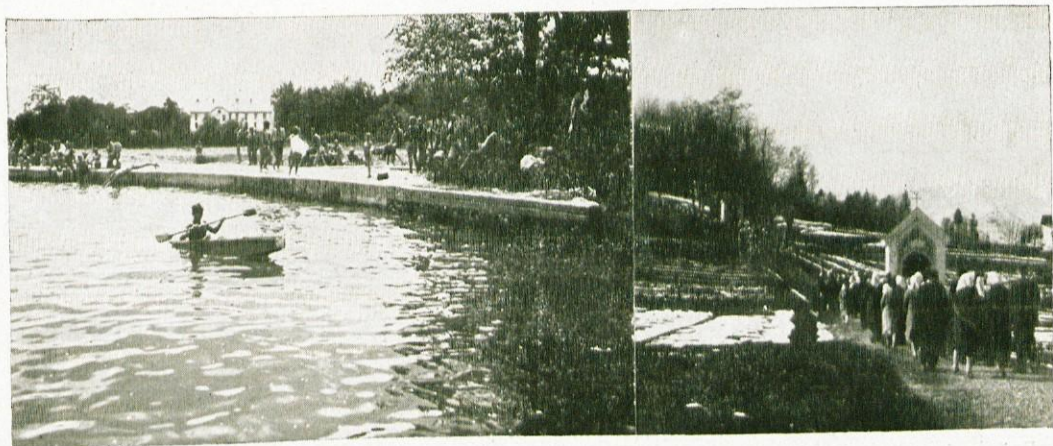
Vsa Slovenija, zlasti severo-zapadni del ob Alpah, je v celoti krasna in divotna. V pestrih slikah se vrste zelene doline in prijazne ravnine, temni gozdovi in senčni gaji, oživiljeni po modrih, v brda stisnjenih jezerih in šumečih vodah. Vmes so posejane snažne, prikupne vasi, v bregovih se solnčijo tu skromni, tam ponosni kmečki domovi, na višinah se smehljajo bele cerkvice in iz zatišja mežikajo starodavni gradovi, ki se krog njih plete naša povestnica zdaj vesela, zdaj žalostna.

Če želiš priti po železnici v Kamnik, sedeš v Ljubljani na vlak, ki oddrda s teboj proti severu po širnem Ljubljanskem polju in čez šumečo Savo. Mimo tvojih oči se vrstijo bele gorenjske vasi in lični trgi. Ravnina se razširi in pogled ti splava do samih Alp (Kamniških, Triglavskih in Karavank) ter njihovih predgorij. Že so za teboj Groblje, Jarše, Mengeš, s prijazno cerkvijo na griču in vedno bolj se skriva za gozd na razgledni majhni višini stoječi grad Križ. Vlak vozi počasneje, postoji. V Kamniku si.

Ko dospeš po predmestju Šutna do Samčevega predora, ki pa ni tunel, ampak preseka, se ti odpre širši pogled na mesto, v dalji pa zazreš visoke sinje planine.

Zasanjano, spokojno leži staroslavno mesto ob vznožju solčnih hribočkov in poljan. Sredi njega se dviga strmi, ljubki holmec Mali Grad s trodelno cerkvico nad njim, onkraj šumljajoče Kamniške Bistrice pa se spenja visoki, skalnati in gozdnati hrib Stari Grad. Raz obeh zro v svet stare grajske razvaline kot pomnik davno minulih časov viteške gospode.

Drugi holmi oz. višine: Zaprice, Žale, Kalvarija, Poljane, ki obdajajo Kamnik, so deloma

Novo kopališče in božja pot na Kalvarijo v Kamniku Foto Fr. Aparnik, Kamnik

porasli z zelenimi šumami, deloma prepreženi s pisanimi travniki in polji.

Cerkvica na Malem Gradu, frančiškanska in cerkev na Žalah (najlepše ležeče, proti planinam gledajoče pokopališče), Žalski gradič, mogočni grad Zaprice ter hišice v bregovih se ozirajo zvedavo tja ven na Kamniško-Mengeško polje in Kamniške planine. Ljubek je pogled na te domove in stolpiče mimo predstražne podgorske cerkve izpred Duplice (2 km južno Kamnika) ali izpod Kratne malo bližje na vzhodu, kadar se bleste v solnčnem siju, in ti oko plava mimo mekinjskih stavb na silne gore. Očarljiv je pogled z Malega Grada, Kalvarije, Poljan, Starega Grada in z drugih točk: Pod teboj lično mesto, dalje vasice Nevlje, Vrhpolje (severovzhodno), Mekinje, Godič, Stranje (severozahodno) z belimi hišami in cerkvami. In pogled ti hiti mimo njih po Kamniški kotlini, mimo holmov, trat in gozdičkov tja proti alpskemu predgorju s prijaznimi gorskimi cerkvicami: Sv. Primož 842 (stare freske) in Sv. Peter, Sv. Ambrož 1084 in Št. Urška gora in se ustavi ob krasoti Kamniških planin, ki tonejo, pozdravljajoč te, v sinji dalji (zračna črta 6—16 km).

Na nasprotni strani (južni) ti sega pogled raz več imenovanih točk po Kamniško-Mengeškem polju doli do prestolnice Ljubljane, raz Starega Grada pa še doli do Snežnika in Loških gora. Po ravnini se vijejo mimo sel, trgov in polj odsvitajoča se Kamniška Bistrica, bele ceste in železniška proga.

Kakor večglava družina stoje nebotačni

vrhovi Kamniških Alp. Tam na zapadu družinski gorski poglavar Grintavec, mogočen in vendar slok, visok (2558 m) in mladostnega lica; njemu ob strani »boljša« mu zakonska polovica Kokrska Kočna (2539), krepka in razorana. V zadovoljstvu se ozirata po svojih otrocih, pa tudi po gorski tovarišiji preko daljin tja do Tur in pradedi Triglava. Na desni (vzhod) njun sinček Mali Grintavec. Kočna in Grintavec s Kamnika nista vidna, pač pa južno in južno-zapadno izpred mesta. Dalje na vzhod se vrste v spoštljivi oddaljenosti preko Dolgega Hrbita in Gamsovega Skreta ostali otroci: »fletna« Štruca, stasita, močna, lepo oblikovana Skuta (2532 m), Rinke (Kranjska, Koroška, Štajerska), Turska gora (2233 m); med to in Š. Rinke je divji Turski žleb. Brana (2253 m) — pomimo se malo pri tej. Nekam jezno in trmasto gleda prédse na jug in daši sama nima ravno moderne linije, je tako zamerila vzhodni sestri Planjavi (2399 m) njeno ogromno, trebušasto (moglo bi se to tudi drugače nazvati) gmoto, da se je odmaknila od nje in je nastal vmes širok gorski jarek, nazvan Kamniško Sedlo (1844 m). Skupina od Kočne do Brane se imenuje tudi Grintavci. No, res je ta Planjava tako neznansko obilna, da predstavlja veliko več kakor »Babo« najsmelejšega obsega. Planjavi slede Škarje in na skrajnem vzhodu lepa, vitka Ojstrica (2349 m). Zato streme proti njej (od juga na sever) gorski kavalirji: Rženik, Konj, Dedec (2023 m), ostajajo pa navzlic svojemu orjaštvu kakor ukovani na mestu.

Očanec Grintavec ima tudi dve sestri. Eni,

Priporočamo keramično delavnico

Rudolfa Schnabla V KAMNIKU

katera izdeluje beloprstene keramične izdelke kakor: krožnike, skodelice, sklede, vrče, turške skorlece „findžane“ v različni velikosti, vaze, žardinere, stenske krožnike itd. po lastnih in danih vzorcih Specijalna delavnica narodne posode.

Postrežba in cene solidne!

314

MESTNA HRANILNICA V KAMNIKU

je največji in edini pupilarno varen denarni zavod v kamniškem političnem okraju pod državnim nadzorstvom. Za vse vloge jamči Mestna občina Kamnik z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo ter jih obrestuje po najugodnejši obrestni meri. Posojila daje na poljuben način in proti nizkemu obrestovanju.

Poštno hranilnični ček. račun štev. 11.031.

Telefon štev. 11.

280

Kamnik: Panorama s starim gradom in Glavni trg — Panorama mit Stari grad und Hauptplatz — Vue de Kamnik et château de »Stari grad«

Foto Fr. Aparnik, Kamnik

prešerno-široki Mokrici (1988 m), je kakor mož pridružen ponosni Greben (2223 m). Samozavestno, impozantno sedita sredi svojih otrok, kraljujoč na večnem prestolu visoko gori nad Kamniško Bistrico in Kokrsko dolino. Tesno se ju oklepajo otroci, sami krepki gorski fantje, razen dveh punc (Kalška gora in Kompotela), po velikosti od severa proti jugu: Koren (1999 m), Veliki Zvoh (1944 m) in Krvavec (1853 m), ki se kot Benjamin sramežljivo skriva pred Kamničani za daljno sorodnico Križko planino. Ves gorski hrbet poteka navpično na Grintavce.

Druga sestra, Velika Planina — najvišji vrh Njivice (1666 m), se je udomačila tam ob zeleni Štajerski. Dom ji je prostrana, široka gorska planota, segajoča na zapadu do Bistrice. Razgleduje se po širnem svetu, prav posebno pa kot dobra tetka k najbližjima nečakinjama Ojstrici in Planjavi. Pozdravlja pa tudi vso ostalo gorsko »Žlahto«, z Velikim Vrhom (2111 m) in sestrično Mrzlo goro vred, ki kuka sem čez Kamniško Sedlo, posebno pa družino Greben-Mokrico. Pri tem je seveda ne ovira romantična vmesna dolina »Kamniška Bistrica« (kratko Bistrica), z večnim šumljanjem istoimenske reke in šušenjem bistriških gozdov: posluhuje se pa tudi prometne službe Hudih Koncev, ki jim glavari Kamniški vrh (1261 m) in ki njih zadnja pošta posluje med vhodom v Kamniško Bistrico. Mamici Veliki Planini je v čast in ponos brhka hčerka Mala Planina (1460), ki pa se že zaveda svojih čarov in močno sili sem h Kamniku.

Izza osrčja teh gora hiti in šumi po dolini, pogumno preskakovaje ovirajoče jezove, kristalno čista Kamniška Bistrica, nesoč — združena s potokom Nevljico — svojo večno šumno popevanko skozi Kamniško mestoce. Od Kamniškega Sedla sem pa pihajo sedaj božajoče sapi-ce, jeseni — pozimi pa ostrejši, osvežujoči ve-

trovi, združujoč se z Bistrico šumenjem v prirodni simfoniji Kamniške kotline.

Planine! Vsekdar krasne, zanimive, mikavne. Zdaj kipe proti nebu v mogočni sivini in se ti zde kakor dosegljive z roko, vabeč v svoje slikovito okrilje vrhov, gozdov in planot; zdaj so zagnjene v bel plašč, ožarjen z divnimi rozavijolčnimi odtenki vzhajajočega ali zahajajočega solca, ko se dolina, že vsa zelena ali odeta v jesenske barve potaplja v polmrak. Posebno lepe so planine tudi v polni zimi!

S Kamniških Alp (nekateri so jih neupravičeno krstili za Savinjske; morda bi pa pravilno rekli Kamniško-Savinjske) uživaš prekrasen razgled na neizmerni alpski svet: čez Karavanke proti Triglavskemu pogorju, proti Tuaru, Pohorju pa preko velike, pestre gorenjske

Kamnik: Predmestje Šutna s prostostoječim zvonikom pri farni cerkvi; Mali grad z znamenito trinadstropno kapelico, ki je najvažnejši in najstarejši spomenik romanskega sloga v Dravski banovini

Foto Fr. Aparnik, Kamnik

Motivi iz Kamnika: Uršulinski samostan v Mekinjah, osnovna šola in kopališče
(last konventa Usmiljenih bratov)

Foto Fr. Aparnik, Kamnik

ravnine proti Krnu, Nanosu, Dinarskim Alpam in hrvaškim hribom.

Bogato je tedaj poplačan trud turistu-planincu, ki obišče ta bajnolepi, tajinstveni, planinski hram. Da mu ne opeša telo in ne omahne duševni polet, mu nudijo okrepčila sledeče planinske koč: v Kamniški Bistrici (601 m), na Kamniškem Sedlu, nad Jermanovimi vrati, na Veliki Planini, na Korošici (1808 m), Dom na Krvavcu, Cojzova koč na Kokrskem Sedlu (1791 m). Do teh koč je od Kamnika 3, 7, 4½, 7, 5, 6 ur pešhoje. Severno Kamniškega Sedla, Planjave in Ojstrice se razprostira znamenita, svetovnoznana Logarska dolina.

Kdor ni po srcu planinec ali se mu stoži telesnega napora, ta se bo kmalu vozil v osrčje Kamniških-Savinjskih planin: na eni strani po avtomobilski cesti Stahovica—Kamniška Bistrica tja do vabljivega Planinskega doma sredi gorske trate in zelenih šum, obkroženega od veličastnega gorskega venca nad Koncem; na drugi strani pa po Črni čez Volovljek (nad 1000 m), Podvolovljek do Luč in naprej v Logarsko dolino, prelepo posestrimo Kamniške Bistrice. Z gradnjo obeh cest se prične po vsej priliki že letos. Od Volovljeka bo podaljšati cesto na okoli 5 km oddaljeno Veliko Planino, ki je zaradi višinske lege posebno pri-

pravna za solnčno in zračno zdravljenje ter za zimski sport.

Njiju pomen — razen v gospodarskem oziru — za razvoj turizma, planinstva in tujkega prometa bo ogromen. Vsi kraji in postojanke ob teh cestah bodo po tisoč in milijonletni ločitvi vezani in oživljeni. Postali bodo živo torišče letoviščarjev in pisano izhodišče za najraznovrstnejše planinske ture.

Veliko akcijo smo razvili tudi za železniško zvezo Savske s Savinjsko dolino, ki bo vodila najbrž skozi Škofjo Loko, Kranj—Kamnik. Prišla bo novega razmaha.

Meščanska
korporacija
v Kamniku

Lesna industrija (samo lastni les)

rezan les, bukovina, zaboji, oglje.

336

KAROL SKALA

MANUFAKTURA - ŠPECERIJA - GALANTERIJA

KAMNIK

298

Kamniške planine: Na snežnih »Poljanah« (ugoden teren za smuko in sankališče)

Foto Fr. Aparnik, Kamnik

Kaj pa letoviščar, kateri se bo nastanil v Kamniku in okolici pa bo gledal na gorske velikane od spodaj navzgor? Ne bo ti dolgčas! Malokateri kraj ima v svoji sredi in neposredni bližini toliko prijetnih odpočivališč in izprehajališč kakor Kamnik. O tem sem deloma že govoril, ko sem omenjal mestne in bližnje razgledne točke. Naj dodam še: Kamnik ima tudi tri parke, mestni park in onkraj reke Bistrice, že na mekinjski strani kopališki in Kršmančev park, dalje posebno prijetno šetališče Zaprice (nad železniško postajo) ob enako nazvanim gradom in gozdnih obronkih ter mali dreved na Malem Gradu.

Vsa izprehajališča in razgledišča so nena-
vadno mikavna. K odpočivanju in sanjarjenju

vabijo udobne klopi in mize, ki jih je postavilo Tujsko-prometno društvo, oz. deloma tudi mesto in zasebniki. Tam v senci ali v solncu se udajaš lahko ure in ure svojim mislim in uživaš krasoto krajev, dokler te ne poboža sveža večerna planinska sapica.

Kdor ljubi daljše, eno- ali dvourne izlete, ima prilike na izbiri po divni Kamniški kotlini v kraje, ki sem jih deloma že imenoval: Nevlje s cerkvico, Sv. Jurij nad jezerom, Mekinje z uršulinskim samostanom, nekdanjim gradom mogočnih Gallenbergov, cerkvijo z grobovi starih plemičev in župniščem (vse v eni pomembni stavbni skupini), Godič, Stranje (mična cerkva in župnišče na strmem holmu), Stahovica (dobra stara gostilna »pri Korlenu« in

PLANINSKI DOM V KAMNIŠKI BISTRICI

Tujsko-prometno društvo v Kamniku

priporoča letovišče

Kamnik.

Ono vodi evidenco in oddajo stanovanj. Za vse informacije se je obračati na društvo (tajništvo).

onkraj Bistrice Bodlaj), križišče cest v Črno—Gornji grad, v Bisterčico—Krvavec in v Kamniško Bistrico. Prav prijeten je tudi izlet čez Zaprice v Tunjice z dvostolpno cerkvijo na prekrasnem razglednem hribu, dalje po cesti

dah. Prirodne zanimivosti: krasni slapovi Predaselj ter Orglice (Orličje), dalje globoka tesen Bele, Žagana in Zala peč, Nandetova koča (nekdanje zbirališče rokovnjačev).

Celodnevni ravninski izleti, nudeč povsod

Iz Kamniških Alp: Pogled iz Žagane peči na Skuto

Iz Kamniških Alp: Južna stena Štruce in del Skute

Fotoamater B. Kolman

ali čez Podgorski hrib v Komendo s starim gradom, mogočno cerkvijo na majhni višini in sirotiščem (ustanovitelj župnik P. P. Glavar), morebiti samo do Križa z divno ležečim gradom, do Volčjega potoka (grad) in Radomelj ter na Paloviče z lepim razgledom na planine in proti Ljubljani. Poln užitka in planinske romantike je izlet v Kamniško Bistrico (od Kamnika 15, od Stahovice 10 km). Zložna pot vodi skozi zelene gozdove in ob šumečih vo-

kaj novega, mikavnega, se ponujajo v doline, ki preprezajo kamniški srez (od severo-vzhoda proti jugu): Črna, Tuhinjska dolina (do Motnika), Črni graben (od Lukovice do Trojan, kjer se je odigravalo življenje glasovitih rokovnjačev, ki sta ga opisala Josip Jurčič in Janko Kersnik v enako nazvanem romanu), Moravska dolina s ponosnim središčem Moravče (Vegov spomenik).

Kdor se zanima za razvoj obrti in indu-

MARIJA STARE

TOVARNA KISA
V KAMNIKU

nasl. KAROL STARE

315

Kamniško sedlo

Foto Fr. Apornik, Kamnik

strije, najde v predelu Kamnik—Radomlje, Vir, Domžale, Mengeš, Šmarca-Duplica niz raznovrstnih večjih obrtnij in industrijskih naprav. Vredno si je ogledati n. pr. tvornico železnih izdelkov »Titan« v Kamniku (na Perovem), za polišstvo ter lesne izdelke Remec & Co. na Duplici, industrijo platnenih izdelkov Majdičevih dedičev v Jaršah, tovarno papirja in kartonov I. Bonač in sin na Količevem, razne valjčne mline in žagarske obrate ter slamninarsko industrijo v Domžalah in Mengšu. Zanimiva je v nekaterih vaseh (Mlaka, Moste) okrog Komende (Kaplje vasi) domača industrija lončarstva in ščetarstva.

Zaključek.

Idilično, pod planinami ležeče mestece Kamnik z 2000 prebivalci se more po svoji legi in okolici primerjati Ischlu, tako da bi se smel nazivati slovenski Ischl. Kamnik je zato kaj prijetno, tiho letovišče in planinsko zdravilišče

z vabečimi naravnimi krasotami, prijetnim letnim podnebjem in zgodovinskimi spomeniki.

Dasi je Kamnik sedež raznih oblasti, precejšne industrije, obrti in trgovine, poteka vendar življenje v njem povsem mirno. Zato ugaja kamniško letovišče zlasti osebam, katere ne ljubijo bučnega razveseljevanja, kakršno vlada danes tudi po nekaterih naših kopališčih.

Poleg bogatih naravnih krasot in prijetnega letnega odpočitka pa nudi Kamnik že danes vse potrebno tudi bolj razvajanemu tujcu. Predvsem naj omenim novo, moderno kopališče, ki ga je kamniška občina ob veliki naklonjenosti meščanske korporacije ter ob sodelovanju Tujsko-prometnega društva zgradila ob Nevljici. Ta prostor, oddaljen od mesta 5 minut, ima idealno solnčno lego in nudi diven razgled na Stari Grad in planine. Bazen je obširen in bô na zgornji strani 1 m in manj globok, proti dolenjemu koncu pa naraste vodna globočina nad 2 m, tako da bo tu razen za kopanje prilike tudi za skakanje in veslanje.

Ko se vzpostavi še staro kopališče usmiljenih bratov — ta ima razen malega bazena tudi kadi za gorke in mrzle kopeli — ko se vpelje hidroterapija in se združita event. obe kopališči v eno upravo, bo nudil Kamnik glede kopanja prav vse. Priprave za nakup starega kopališča se vrše.

Prilika je za gojitev sporta: ribiškega, lovskega, tenis.

Mesto, ki je kakor ustvarjeno za letovišče in zdravilišče, ima še druge ugodnosti: bližina

Najcenejše dobite garantirano dobro blago pri trvdki

A. VIVODA
KAMNIK

v veliki izbiri **klobuke od Din 35.—**, narejene moške **obleke od Din 200.—**, **kravate** in **nogavice od Din 6.—** naprej. Dalje otroške obleke, dežne plašče, suknje, raglane itd.

Prepričajte se brez obveze, da bi kaj kupili!

Priporoča se tudi gostilna pri „**Vinski trti**“, kjer se dobijo pristna štajerska vina po najnižjih cenah. Lep senčnat vrt.

290

Izdelovanje sekir, motik, lopat, krampov, vsega gospodarskega orodja itd. priporoča

JANKO HOLCAR
KOVAČIJA NA VODNI POGON
V KAMNIKU

301

ZOFI KLEINLERCHER
DOMŽALE

ima vedno v zalogi sveže domače pecivo in delikatese vseh vrst po ugodnih cenah in pri solidni postrežbi.

372

ostale Gorenjske (Kranj, Bohinj) in Ljubljane, zdravniki, lekarna, ugodne prometne zveze (avtobusi, avtotaksiji na vse strani), snažna stanovanja, dobri hoteli in gostilne z zmernimi cenami. Razen že omenjenih zanimivosti: Sadnikarjev muzej, gradiči Dolenje in Gorenje Perovo ter v Zdušah.

Poskrbljeno je in še bo tudi za drugo razvedrilo. Temu namenu služijo: razne prireditve, zlasti koncerti (promenadni, vrtni), družabni večeri in skupni izleti, izposojevanje knjig iz javno pristopnih knjižnic itd.

Ako pregledamo gorenje navedbe, vidimo, da so podane v Kamniku ter bližnji in daljnji

okolici izredno zanimive naravne krasote, ustvarjene pa tudi še razne druge umetne naprave. Te se bodo seveda še razširjevale in izpopolnjevale. Splošno pa je usojen Kamniku najlepši razvoj in častno mesto med letovišči, kopališči in zdravilišči Dravske banovine.

Ko končujem, želim še, da bi glede Kamnika obveljalo tudi v narodni pesmi, kakor mu gre, in se glasilo:

Bela Ljubljana,
Črn je Kranj),
Pisana Loka,
Kamnik krasan!

Kranjske tvornice željezne, bravarske i kovinske robe »Titan« d. d. Kamnik

»Titan« d. d. u Kamniku — tvornica bravarske, željezne, kovinske robe i ljevaonica mekog lijeva — osnovana je god. 1896. — dakle pred 35 godina, a njeni produkti, zbog svojih kvalitativnih prednosti, uživaju već niz godina sveopće priznanje. — Princip fabričke uprave bio je od vajkada, da svoja postrojenja, u tehničkom na-

predku, kako bi joj produktat potpuno odgovarao sve većim zahtjevima građevinske industrije, potrošača. —

Počam od god. 1925., od kada je »Titan« prešao u interesnu sferu Osiječke ljevaonice željeza i tvornice strojeva d. d. u Osijeku, napredak uzeo je još više maha, te je »Titan« danas jedna od naj-

KRANJSKE TVORNICE ŽELJEZNE, BRAVARSKE I KOVINSKE ROBE

„TITAN“ D.
D.
KAMNIK - Jugoslavija

VLASTITA LJEVAONICA SIVOG I KOVKOG LIJEVA

USTANOVLJENO 1896

IZRADJUJE:

Spojnice za vrata i prozore, okovje, usadbene i brave za pribijanje, raznu li-menu robu, presovane i stancane artikle, mišolovke i štakorolovke, pocinčanu robu svih vrsta, pokalaisanu robu, strojeve za rezanje mesa, odljevke iz kovkog (temper) lijeva kao naročito: ključeve svih vrsta, volovske potkove, puškice za kola (osovine), dijelove za decimalne i balans-vage, zatim razne odljevke za poljoprivredne strojeve i građnju strojeva itd.
RADNIKA I NAMJEŠTENIKA 400 :: :: VLASTITA HYDROCENTRALA OD 400 HP

modernije uredjenih tvornica za manju željeznu robu, a najstarija ljevaonica mekog lijeva u državi. —

Njeni su produkti sveopće poznati, svaki ih željezar vodi. Tudijske produkte, naročito inozemne uspelo je »Titanu«, da u kratkom vremenu nadmaši kvalitetom, pa mu je tako uspelo da pridobije za sebe cijelo tržište.

Kapaciteta tvornice je tolika, da može pokriti svu potrebu zemlje, ali se danas ne iskorišćuje. — Produkti, koji se momentano ne mogu plasirati u tuzemstvo izvoze se u Italiju, Bugarsku i Levante. Naročito na stranim tržištima uspelo je »Titanu« da se velikom uspjehom bori sa austrijskim i njemačkim tvornicama.

Izlažući svoje produkte u Barceloni za vrijeme svetske izložbe godine 1929., »Titan« bio je odli-

kovan zlatnom medaljom u znak priznanja kvalitete produkata.

Posve moderno uredjena ljevaonica mekog lijeva (Temperguss) donosi na tržište produkte posve odlične kvalitete, koja nadmašuje daleko prosjek normiranog njemačkog kvalitetnog mekog lijeva. Evertovi lanci kupuju se danas samo u tuzemstvu i ne treba ih više uvažati. — Armature iz mekog lijeva jedan su od glavnijih produkata te ljevaonice. — Puške, tuljci, odljevci za poljoprivredne strojeve i gradnju strojeva veliki program rada, kojim »Titan« ispunjuje svoju dužnost u našem privrednom životu.

Tvornica zaposluje danas pored 40 namještenika, oko 360 radnika i ima svoju vlastitu električnu centralu, — te predstavlja po svojoj veličini i najmodernijem uredaju jednog priznatog činitelja naše još mlade industrije.

Po kamniški okolici

Komenda pri Kamniku

Kapla vas (in Komenda).

Dobro uro in pol hoda po ravnini v jugozahodni smeri od Kamnika leži Kapla vas, ki tvori središče samostojni občini istega imena. V vasi se nahaja poleg občinskega urada še 5 razredna osnovna šola in župni urad. Preskrbljen je kraj tudi s trgovinami in gostilnami, od katerih sta posebno znani And. Mejačeva veletrgovina z vinom ter gostilna v Komendi in pa gostilna »pri Vodetu«. Župan kaplavaški, g. And. Mejač, vodi občino že 29 let in skrbi vzorno za njen vsestranski napredek. Že leta 1898. je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem, l. 1925. s srebrno kolajno za zasluge na polju gasilstva in l. 1929. z redom sv. Save V. razr. Je tudi predsednik krajnega šolskega sveta, častni član Gasilskega društva ter nad 40 let delaven kot odbornik občine in okrajnega cestnega odbora.

Na področju občine delujejo naslednja društva in zadruga: Gasilsko društvo, Slovensko izobraževalno društvo, Hranilnica in posojilnica v Komendi ter Mlekarska zadruga istotam. Tudi hiralnica se nahaja v Komendi poleg cerkve »Komen-

da«, ki je zgrajena v prvi polovici XII. stoletja kot župna cerkev. Komendski rojak je bil znameniti slovenski čebelorejec in mecen P. Pavel Glavar.

Križ pri Kamniku,

mična vasica sredi vrtnega cvetja in zelenja, je oddaljena od Kamnika približno 4 km. Šteje 433 prebivalcev. Vas je sedež samostojne občine Križ. Nad vasjo se dviga slikovita Križka graščina (495 m). Z graščine, ki ji po dominantnem položaju in srečni legi ni najti enake med vsemi alpskimi gradovi, ako izvzamemo blejski grad, se nudi prekrasen razgled daleč naokrog. Križki grad je star nad 300 let in je zasebna last grofice Ivane Apfaltrern. V notranjščini so ohranjene zanimive freske iz 18. stoletja in še mnoge druge ogleda vredne stvari.

V vasi se nahajajo 2 trgovini, 9 obrtnikov in dobra gostilna.

Omeniti je tudi v neposredni bližini ležečo prav čedno vasico Podgorje, ki je rojstni kraj slovenskih pisateljev Luke Svetca in Josipa Ogrina.

Vrhopolje

ob potoku Nevljici je ljubka vas, komaj 2 km oddaljena od Kamnika. V vasi je sedež istoimene občine in ima tudi 2 razredno osnovno šolo. Prebivalcev šteje 757. Od društev obstoje Gasilsko in Prosvetno. Obrtnikov je 15, med njimi trije gostilničarji. »Zakaj v neveljski cerkvi vsak dan ob 3. uri zvoni, nam pove pri opisu kamniške zgodovine omenjena pripovedka.« Prebivalstvo v občini je zelo vneto za napredek in izraža željo, da se kraj asanira in preskrbi z električno razsvetljavo.

Tunjice

so manjša vas, oddaljena od Kamnika 3 km. Leže ob potoku Tunjščica in štejejo 532 duš. V vasi je občinski in župni urad tunjške občine in fare

**VELETRGOVINA
Z VINOM**

TVRDKA USTANOVLJENA L. 1887

AND. MEJAČ

KOMENDA PRI KAMNIKU

STALNA IZBIRA VSEH
VRST NAMIZNIH IN
SPECIALNIH VIN

Račun pri poštne hranilnice podružnici v Ljubljani št. 10.964
Naslov brzojavkam: MEJAČ KOMENDA KAMNIK
TELEFON INTERURBAN **KOMENDA ŠTEV. 1**

332

ter 2 razredna osnovna šola. Dalje dve trgovini, tri obrti in dve gostilni. Gospodarsko je občina prav siromašna: šteje le 82 davkoplačevalcev. Uredništvu naše knjige je županstvo izrazilo živo željo; naj bi se čimprej zgradila nova cesta Kamnik-Cerklje. S Tunjic, ki leže 448 m nad morjem, se nudi potniku prav lep razgled.

Zgornji Tuhinj.

Vas in občina Zgornji Tuhinj z ugodno gorsko lego leži v Tuhinjski dolini in je oddaljena od Kamnika 13 km; leži ob avtobusni progi Motnik—Kamnik—Ljubljana. Občina šteje 729 prebivalcev. V kraju je 4 razredna osnovna šola in župni urad. Obrtnikov je 34 in 4 gostilne, ki razpolagajo z 10 tujskimi sobami. Dalje deluje tam Podružnica kmetijskega društva, obstoji tudi Gasilsko društvo. Radi zdrave gorske klime, ker se nahaja sredi smrekovih gozdov in ima zdravo

pitno vodo, bi prihajal kraj v poštev tudi kot majhno letovišče.

Gozd.

Vas in samostojna občina tega imena leži 13 km severovzhodno od Kamnika in šteje 650 prebivalcev. V vasi je enorazredna osnovna šola, župni in poštni urad. Trgovine so v vasi tri. Zadrugištvu pa pospešuje Živinorejska zadruga. V treh gostilnah tega kraja je na razpolago 10 tujskih sob. Naselbina bi bila priporočila vredna kot manjše letovišče za one, ki se zadovoljijo s skromnimi razmerami pa cenijo izlete in ture v lepo okolico. — Občani nujno žele, da bi se izpeljala cesta Črna—Luče—Vel. Planina, kar bi jim bilo v mnogotero korist v tem in onem oziru. Kraj leži ob cesti Kamnik—Črna—Gornji grad in tvori postajo avtobusne proge med omenjenimi kraji.

SMOLE IZIDOR, šol. upravitelj:

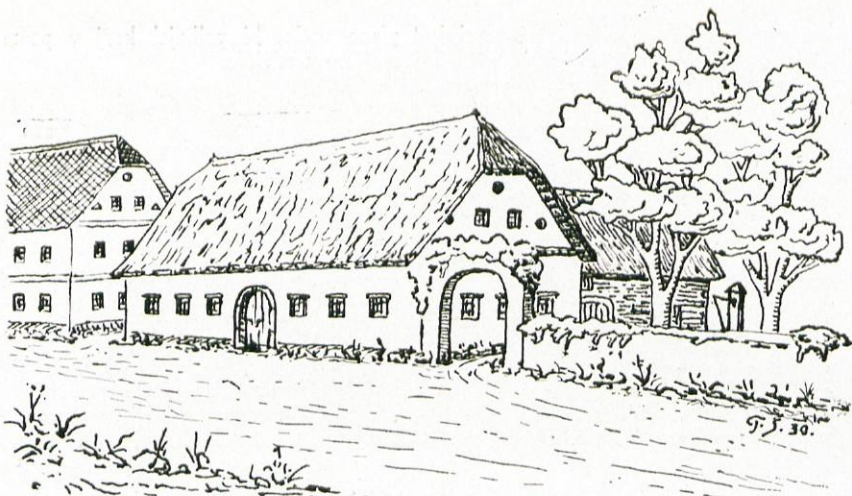
Mengeš

Ob beli kamniški, oziroma ljubljanski cesti, 15 km od Ljubljane leži na ravnini trg Mengeš. Lepo obdelana polja se razprostirajo na vzhodu proti Jaršam, kjer je postaja kamniške železnice, pol ure hoda od trga. Leta 1891. se je železnica ognila Mengša in dandanes se vrši odtod reden osebni promet po avtobusih proti Ljubljani, Kamniku in Kranju. Proti zahodu od Mengša se dviga hrib Gobavica, vsa porastla z mladimi, gosto nasajenimi smrekami. Ob nedeljah in praznikih se Mengšani kaj radi sprehajajo »pod hribom« in po

»Staretovem drevoredu« ter mimo vrta in gradu po drugem drevoredu do »Ravbarjevega gradu« v Velikem Mengšu. Okolica Ravbarjevega gradu nudi očem prijazen lipov drevored do male reke Pšate pod hribom, novo zasajen sadovnjak, pred gradom pa lepe cvetlične gredice. Mnogo zanimivega bi lahko našel zgodovinar v tem gradu; saj je bil sezidan leta 1567. Pa tudi Staretov grad in na grajskem griču razvalina, imenovana »Ogrinovo znamenje«, pričajo o davni zgodovini »mengeških plemičev«, ki so živeli tu pred 800 leti.

Mengeš: razgled z grajskega griča

Rojstna hiša Janeza Trdine v Mengšu pred 30 leti — sedaj tov. Stemberger & Mellitzer.

Od Ravbarjevega gradu gremo po cesti do Marijinega znamenja v Velikem Mengšu. Znamenje so postavili leta 1857. v spomin na srečno prestane kužne bolezni, požare in druge nezgode, ki so nehale nadlegovati vaščane. Vsak večer gori pri znamenju luč, pred Marijinimi prazniki pa je glava kipa ožarjena z električno razsvetljavo. Niže doli je leta 1927. postavila občina spomenik v svetovni vojni padlim vojakom.

Mali Mengeš je ob občinski cesti proti vasi Loka in deloma tudi ob ljubljanski cesti. V Malem Mengšu je rojstna hiša odličnega slovenskega pripovednika Janeza Trdine. Ob stoletnici njegovega rojstva (l. 1930.) smo vzdali na njegovi rojstni hiši spominsko ploščo. Nadalje je v Malem Mengšu tudi pošta in telegraf, župnijska cerkev z župniščem in kaplanijo, šestrazredna narodna šola in županstvo.

Župnija sv. Mihaela v Mengšu je stara. Naši zgodovinarji trdijo, da spada — če ne v rimsko dobo — gotovo pa v dobo pokristjanjevanja Slovencev. Bila je misijonsko središče za vso pokrajino med Karavankami in Savo. Veličastna cerkev v gotskem slogu sprejme tisoče vernikov; saj župnija šteje dandanes nad 5000 duš. Mogočni, štirioglati zvonik stoji posebej; ob njem so se borili stari Mengšani proti Turčinu.

Že okoli leta 1697. je bila v Mengšu zasebna šola. Javna šola se je otvorila leta 1796. Šolskega poslopja ni bilo in pouk se je vršil v majhni sobi Dragarjeve hiše v Malem Mengšu št. 5. Leta 1835. je bila zgrajena stara šola, dandanes mežnarija nasproti cerkve. V menško šolo so hodili pokojni profesor in pisatelj Janez Trdina, Ivan Hribar, nekdanji župan mesta Ljubljane, in drugi znameniti možje.

Slamnikarska in klobučarska zadruga

registrovana zadruga z omejeno zavezo

MENGES

Ustanovljena 1907

Tovarna vseh vrst slamnikov. Solidna posrežba. Konkurenčne cene.

Сламникарска и клобучарска задруга

регистравана задруга са ограниченим јамством

МЕНГЕШ

Основана г. 1907

Творница свију врста сламнатих шешира —
Солідна подворда. Конкуренчне цене.

430

HRANILNICA IN POSOJILNICA r. z. z n. z., MENGEŠ

Ustanovljena 1897.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun. — Obrestuje jih po 5 0/0.

Članom daje posojila na vknjižbo in proti poroštvu po 6 1/2 0/0

Uradne ure vsako nedeljo popoldne od 3.—6. ure.

429

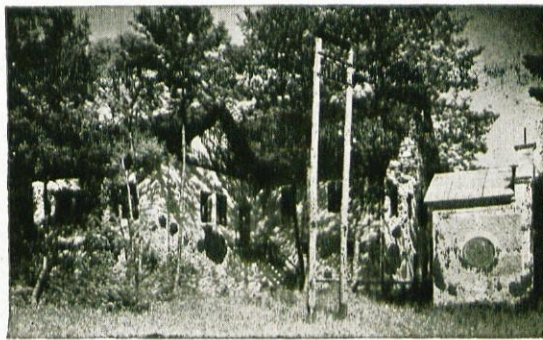
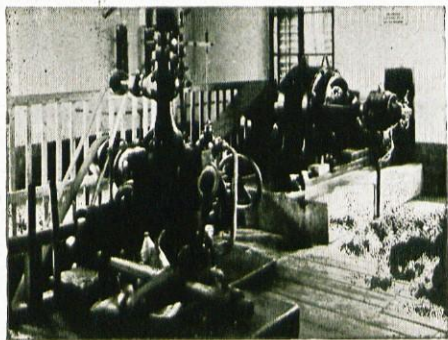

Pogled na trg Mengeš z Gobovice

Od leta 1867. je Mengeš trg. Takrat je imela občina 210 hiš in 1471 prebivalcev. Kako je trg napredoval, je pokazalo letošnje ljudsko štetje. V letu 1931. ima občina 300 hiš in 1761 prebivalcev.

goje na svojih oknih raznovrstno cvetje, med katerim seveda ne manjka kranjskih nageljinov.

Posebnost trga Mengeš je skoro pol ure hoda dolga obcestna vrsta hiš. Slikovit je razgled na

Električna strojna zadruga v Mengšu r. z. z o. z.

Mnogoštevilni obrtniki in trgovci — saj jih je v trgu čez 100 — ter podjetja, kakor parketna industrija, opekarna, tovarna peči, slamnikarske tvornice, zavod za pridobivanje in prodajo gozdnih semen, gozdna drevnica itd. so gotovo pripomogli, da se je število prebivalstva premaknilo navzgor. Mnogi obrtniki imajo najmodernejše stroje na pogon z elektriko, ki jim jo proizvaja električna centrala v Preserjah ob Kamniški Bistrici; ustanovljena je bila leta 1917.

Oglejmo si tudi društveno življenje v trgu. V letu 1884. se je ustanovilo godbeno društvo. Mengeška godba je znana po vsej banovini kot najstarejša in ena izmed najboljših. Tri leta pozneje se je ustanovilo »Bralno društvo«. Lani je obhajalo prostovoljno gasilsko društvo 40 letnico. V letu 1897. je bilo pa ustanovljeno »Katoliško prosvetno društvo«. Tudi Sokol ima tu svojo organizacijo, in sicer od leta 1919. Mlado je sicer to društvo, a se čvrsto razvija; saj si že gradi svoj dom. Sadjarsko in vrtnarsko društvo, Protituberkulozna liga, krajevni odbor Rdečega Križa delujejo v trgu za povzdigo gospodarstva in narodovega zdravja.

Mengšani in Mengšanke ljubijo cvetlice, zato

Kamniške planine ob solčnem zahodu in na Karavanke ter na Triglav v Julijskih Alpah.

Narodna šola v Mengšu

Hrib Gobavica in idilična vas Rašica sta priljubljeni izletni točki domačinom in izletnikom iz mesta.

Mengeš je po vsem tem jako priporočljivo letovišče.

Prvi in najstarejši slovenski list v Ameriki je dnevnik

AMERIKANSKI SLOVENEK

Informativen list za pouk, prosveto in zabavo. Izhaja vsak dan, razen nedelj, ponedeljkov in dni po praznikih. Stane za Združene države letno 5 dolarjev, polletno 2'50 dol. Za Evropo, Kanado, Chicago, letno 6 dolarjev, polletno 3 dolarje.

OGLAŠEVANJE

kakršnokoli, ima v „Amerikanskem Slovencu“ vedno najboljši uspeh, ker je najbolj razširjen dnevnik v Ameriki.

V KNJIGARNI

„Amerikanskega Slovenca“ dobite vse slovenske knjige, ki so na trgu. Zanimivi knjigi

DOLENJSKA' in GORENJSKA' | GRAMOFONSKE PLOŠČE

se dobijo v Ameriki v naši knjigarni. Povejte to svojim znancem in prijateljem, da pišejo po nje. Columbia in Viktor izdelka, vse slovenske plošče, ki so doslej izšle, ima v zalogi naša knjigarna.

Za cenik knjig in plošč zasledujte tozadevne oglase v dnevniku „AMERIKANSKI SLOVENEK“ ali pa pišite direktno na:

AMERIKANSKI SLOVENEK

1849 - WEST 22ND STREET

CHICAGO ILLINOIS

265a

Kolinska

TVORNICA

ČIKORIJE

OKUSNA IN
ZDRAVA JE

KOLINSKA KAVA!

348

ALOJZIJ KANC, MENGEŠ

TOVARNA PARKETOV

BRZOJAVI: KANC - MENGEŠ

411

FRANC BERNIK, beneficijaj:

Domžale

Domžale: središče slamnikarske industrije — The famous Centre of the Industry for Straw-hats — Centre fameux de l'Industrie de Chapeaux de paille

Domžale poznate, kajne?

Če ne drugače, pa vsaj po radio-postaji gotovo!

Tudi to veste, da so 31. marca 1925. postale trg. —

Saj je tiste dni list »Domžalec« tako glasno oznanjal to vest, da bi bilo res kar čudno, ko ne bi bili tudi vi o tem slišali.

Tudi o domžalski godbi ste brez dvoma že kaj čuli, saj obstoji že skoraj 50 let in že od leta 1885. vsepovsod vnema srca k veselju in zabavi.

Predvsem pa sigurno poznate domžalske slamnike, ki so Domžalam pridobili svetovni ugled in sloves.

Najfinejši moški in ženski slamniki, ki jih

celo v Parizu in drugih velikih mestih nosijo s ponosom, se izdelujejo v Domžalah.

Sprva je bila to preprosta domača hišna obrt, za katero so tudi kite iz slame po vsej bližnji in daljni domžalski okolici doma pletli. Polagoma pa se je razvila do res občudovanja vredne dovršenosti, v pravo veleobrt. Deset slamnikarskih tovarov, večjih in manjših, je še nedavno zaposlovalo in preživljalo na stotine delavstva. Pa tudi izven Domžal so Domžalke hitro zaslovele kot izvrstne slamnikarske šivalke in bile z veseljem sprejete, kamorkoli so prišle. Celo v Ameriki, posebno v New Yorku, jih je še danes nad 300. Pa se — čast jim! — tudi v tujini dobro drže. Zavedajo se dolžnosti napram domačemu kraju in domovini.

Toda danes tudi slamnikarska obrt, žal, ni na dobrem.

Sicer pa nikar ne mislite, da je v Domžalah samo slamnikarska obrt doma! Tudi druge obrti, posebno mlinarska, so prav zelo razvite. Do 60 raznih obrtnih mojstrov je tu.

Franc Bernik, župnik v Domžalah, je vsestransko aktiven kulturni delavec. Spisal je dosedaj že dve ilustrirani knjigi o Domžalah in ju izdal v lastni založbi. Prvo zelo obširno »Zgodovino fare Domžale« l. 1923 in drugo »Z nekdanje Goričice« l. 1925

Domžale: Pogled na del trga

Domžale imajo radi slamnikov, ki se izdelujejo po vsem okolišu v številnih obratih svetovno ime. Gornji sliki nudita pogled v delovne prostore tvrdke Alojzija Škrabar, podjetja za izdelovanje slamnikov v Domžalah

Rojak Ivan Jerič, urednik dnevnika »Amerikanski Slovenec« v Chicagi, Illinois in predsednik slovenske tiskovne družbe »Edinost«. Imenovani dnevnik obhaja letos 40 letnico svojega obstanka in je zelo razširjen med gorenjskimi izseljenci, katerih je veliko število v Ameriki; samo v New Yorku je okoli 400 domžalskih rojakov in rojakinj. Zveza med našimi izseljenci in domovino je vobče zelo tesna in živa. Skoro vse slovensko ameriško časopisje je dobro razvito (v samih Združenih državah izhaja 5 slovenskih dnevnikov), beleži vse kar se dogaja v stari domovini, posveča stolpce propagandi domačih krajev in širi slovensko knjigo

Prav tako tudi trgovina, lesna, vinska itd., v velikem in malem. In lepota kraja!

Trg Domžale ima divno lego. 305 m nad morjem leži tik ob reki Bistrici na obeh straneh starodavne dunajske ceste v prostrani ravnini, obdani kroginkrog z vencem krasnih gora.

Sloveče Kamniške planine so v primerni razdalji tako lepo razvrščene pred teboj, da ti jih pogled v hipu vse objame.

Vmes pa daleč naokrog same rodovitne njive, polja in travniki!

Le majhen griček se dviga sredi iznad trga. Goričica je to z ljubko Marijino cerkvijo, sedaj farno cerkvijo domžalsko.

Kdo bi si mislil, da je bil ta griček pred stoletji dobro utrjen turški tabor, ki je ljudstvu ob uri nevarnosti nudil zavetje.

Pozneje pa, vsaj od leta 1776., so v prostorih tega tabora stanovali duhovniki, goriški benefikijati, in to do leta 1839., ko se je tik ob cerkvi sezidalo župnišče.

25. sept. 1908. se je duhovnija Goričica, do tedaj menška podružnica, odcepila od Mengša in je postala samostojna fara Domžale z 2565 prebivalci.

Za pouk in napredek prebivalstva skrbi predvsem šola: šestrazredna osnovna, obrtno-nadaljevalna, gospodinjstvo-nadaljevalna in kmetisko-nadaljevalna.

V trgu deluje cela vrsta društev, kar ti pričajo že imena raznih tukajšnjih »domov«: Gasilski dom Stob (1906), Društveni dom (1910) Sokolski dom (1911), Gasilski dom Domžale (1911), Godbeni dom (1929), Dobrodelni dom (1929) za

Res prijetno in domače se počutite v gostilni

»SLOKAR« V DOMŽALAH

Priznana dobra kuhinja, pristna vina, tujske sobe itd.

Istotam je tudi trgovina s kolesi, motorji, nadomestnimi deli, olje, bencin, mehanična delavnica, garaže in vse potrebno za potnike in goste.

ŠRIBAR IVAN

DOMŽALE
LJUBLJANSKA CESTA št. 76

LJUBLJANA
GOSPOSVETSKA CESTA 13
368

Prosvetni dom na Homcu pri Domžalah

onemogle in hirajoče, Otroški dom (1930) z otroškim vrtcem in zavetiščem za dečke in deklice.

Tudi zadružno delo je dobro razvito. Domžalska hranilnica in posojilnica posluje že 33 let.

Razvojna možnost Domžal je velika. Pospešujejo jo: železniška postaja, pošta, telegraf, tele-

fon, avto-zveze na vse strani, izvrstni obrtniki vseh vrst, ki z duhom časa napredujejo in svoja podjetja vedno izpopolnjujejo, trgovina v velikem in malem, krasna lega, zdrav zrak, obilica še nezazidanega stavbenega prostora.

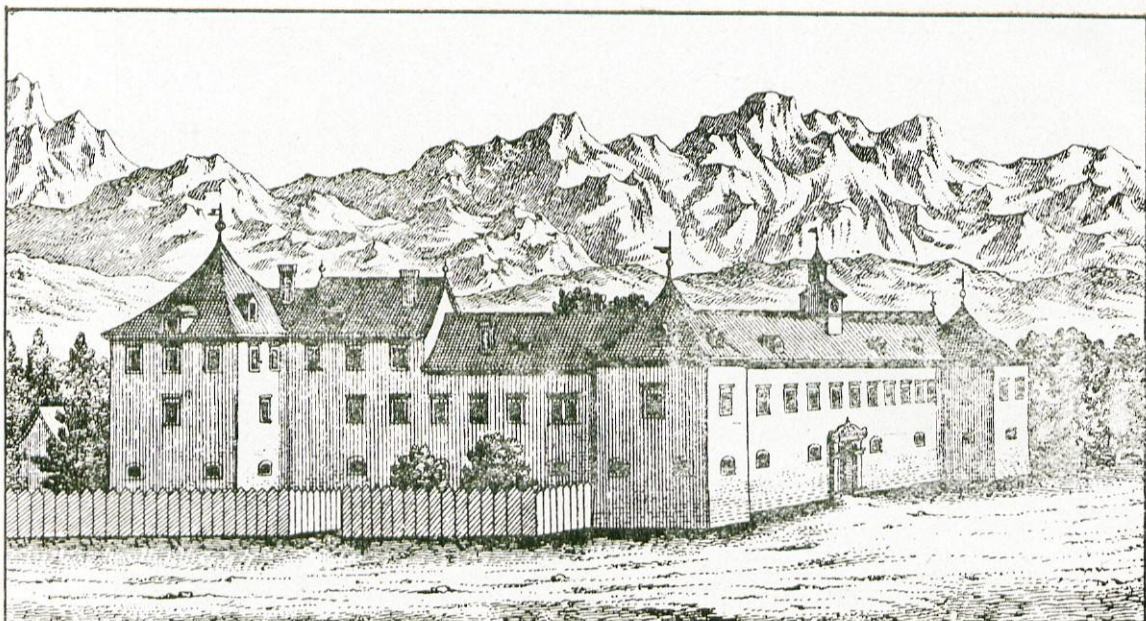
Domžale imajo prihodnost.

Tudi kot letovišče so na dobrem glasu.

J. MENART – DOMŽALE

Zaloga manufakture, stekla, porcelana, špeci-
erije, deželni pridelki, moka, trboveljski in
splitski cement, premog, umetna gnojila itd.

Brdo pri Lukovici v Valvazorjevi dobi. Lukovica pri Domžalah je vzorna vas in posebno priporočljivo, sicer majhno, a mirno in prijetno letovišče. Blizu tam je znameniti Črni graben ob Trojanski cesti, ki je imel veliko vlogo pri rokovanjskih podvigih, o katerih nam ve zgodovina povedati marsikaj zanimivega. Nad vasjo se dviga Brdska graščina (382 m) s parkom in lepim, obširnim razgledom. V preteklosti je bila last Lambergov, Hohenwartov in Apfaltrernov, sedaj pa je last rodbine Kersnikove. Slov. pisatelj Janko Kersnik (1852—1897), ki je tu živel, je nadvse lepo opisal brdsko okolico in je tam tudi pokopan. V kraju je bila rimska postojanka Ad Publicanos. Danes je v graščini nastanjeno okrajno sodišče

Po domžalskem in mengeškem okolišu

Jarše.

Samostojna občina Jarše leži ob reki Bistrici (325 m nadmorske višine) in šteje 695 prebivalcev. Vas Jarše s postajo Jarše-Mengeš je sedež županstva in ima osnovno šolo. Tam se nahaja in obratuje tekstilna industrija (Industrija platnenih izdelkov, družba z o. z.). Dalje je v vasi par trgovin in precejšnje število obrtnikov. Gostilne so štiri in razpolagajo tudi z nekaj tujskimi sobami. — V vasi Groblje deluje Katoliško prosvetno društvo. Na področju občine je tudi samostan oo. lazarištov z novicijatom.

Homec.

Vas leži 335 m nad morjem in je oddaljena dobra 2 km od Domžal. Prebivalcev šteje 607. Ima železniško postajo ob kamniški progi. Zupnija Homec šteje štiri vasi: Homec, Nožice, Preserje in Šmarco. Prve tri vasi tvorijo občino Homec. Homška cerkev stoji vrhu hrička, ki ima prekrasno lego in se z nje nudi zanimiv razgled na bližnjo in daljno okolico, na Julijske Alpe in Karavanke. Na Homcu je vreden oglada Društveni dom (glej sliko med opisom Domžal), prelepa

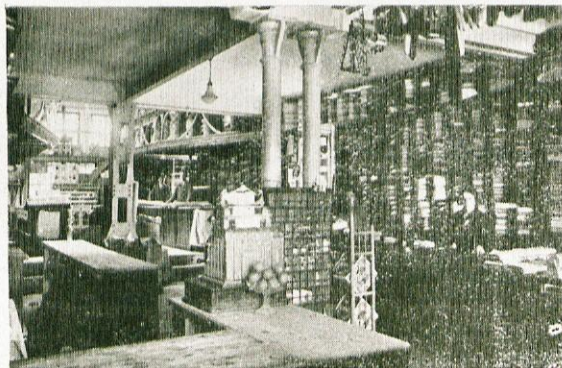
stavba, zgrajena v pristnem narodnem slogu in istotako notranja oprema. V občini Homec je 6 trgovin, lesna industrija Vlado Stareta in valjni mlin Ivana Nastrana. Gostiln je šest. Od društev pa delujeta Gasilsko in prosvetno.

Ihan.

Občina in vas Ihan ob Kamniški Bistrici (301 m nadmorske višine) ima 953 prebivalcev. Sedež je občinskega in župnega urada ter osnovne šole s tremi razredi. Društva je dvoje: Gasilsko in prosvetno. Razvita je obrt in nahajamo v ihanški občini kar tri tvornice za proizvodnjo zemeljskih barv. Gostilne, ki jih je precejšnje število, imajo na razpolago več tujskih sob. V Ihan prihajajo stalni letoviščarji, posebno cele družine, in stanujejo v graščini Mala loka, ki jo oskrbujejo sestre sv. Križa. Ihan je oddaljen od Domžal 4 km in je avtobusna postaja ob progi Domžale—Vir—Ljubljana.

Depala vas.

Leži ob avtobusni progi Ljubljana—Domžale, 2 km od Domžal. Šteje 229 prebivalcev. Nadmorska višina 310 m. Ob vasi teče studenec Depal-

JOS. SENICA

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

DOMŽALE

Ustanovljena leta 1905. v Blagovici, preseljena v Domžale leta 1908. V sedanji hiši od leta 1913., povečana leta 1929.

Na zalogi: specerija, deželni pridelki, manufaktura, galanterija, porcelan, steklo, železo-železnina, cement, umetna gnojila itd.

355

šica. V vasi je gostilna in trgovina pa celo sportni klub »Miran« deluje, kar je prav res posebnost za tako neznan kraj.

Dob.

Prav prijetna je vas Dob ob potoku Rači (320 m nadmorske višine) s 664 dušami. Ima pošto, župni urad in 4 razredno osnovno šolo. V vasi je sedež občine dobske. Med društvi, ki delujejo, je omeniti »Sokola«, Katoliško prosvetno, Prostovoljno gasilsko ter Sadjarsko in vrtnarsko društvo; od zadrug pa Hranilnico in posojilnico Dob r. z. z n. z. Občina je postavila spomenik v

Vir pri Domžalah.

leži ob Kamniški Bistrici (360 m nadmorske višine). Prebivalcev ima vas in občina 750. V vasi je dvorazredna osnovna šola, nekaj trgovin in 6 gostiln. Obstoji tudi Prostovoljno gasilsko društvo. Dalje obratuje tovarna lakov Marx v Količevem ter tovarna papirja in lepenke Bonač. Kraj je oddaljen od Domžal 2 km, nahaja pa se ob avtobusni progi Ljubljana—Domžale—Blagovica.

Šmarca.

Vas in občina Šmarca ob Kamniški Bistrici ima 740 duš. Kraj je dokaj obrtniški in industri-

Vir in Dob pri Domžalah

svetovni vojni padlim vojakom-domačinom. Pri Dobu nahajamo grad Češenik. Trgovin je troje, gostiln pa 6, ki razpolagajo z nekoliko tujskimi sobami. Do Domžal je 3 km. V vasi je avtobusna postaja ob progi Ljubljana—Lukovica—Blagovica—Moravče.

jaliziran, šteje namreč 30 obrtov in 3 tovarne: »Triglav« za živila in testenine, Bratov Naglič za ščetke in čopiče ter Remca & Co. za upognjeno pohištvo itd. — Šmarca prihaja v poštev tudi kot preprosto, a prijetno letovišče. Gostiln je v vasi 5. Društva: Prostovoljno gasilsko društvo in Kme-

tijskega društva podružnica. Zadruga: Elektro-strojna in mlekarska zadruga. Najbližja žel. po-staja je Homec, oddaljena 1½ km. Leži pa ob avtobusni liniji Kamnik—Ljubljana.

Trzin.

(301 m nadm. v.). Ta vas slovi radi zelo raz-vite prašičjereje in je ta panoga trgovine važen pridobitni vir prebivalstvu. Leži ob potoku Pšati in se razprostira ob državni cesti, ki se cepi proti

Kamniku in Celju. Ima 3 razredno osnovno šolo, poštno-brzovjavni urad, železniško postajo in ob-činski urad. Prebivalcev šteje občina 732. Obrtov je okoli 40, gostiln 7. Krajevna društva in zadruga so: Prostovoljno gasilsko, Prosvetno društvo, po-družnica Kmetijskega društva in živinorejska za-druga. Kot posebnost omenimo tamkajšnji spo-menik, postavljen padlim Francozom na »travni-ku« pri Trzinu, ki pa je že močno razpadel.

Potne avtobusne zveze ima kraj z Ljubljano, Kamnikom in Motnikom.

Hranilnica in posojilnica v Domžalah

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Ustanovljena 1898.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun. — Obrestuje jih po 6 0/0.
Članom daje posojila proti poroštvu in vknjižbl.

Uradne ure vsak ponedeljek in četrtek od 10.—12. ure dopoldne.

370

*Priporoča se vinska trgovina in gostilna
v Stobu - Domžale, Anton Müller.*

364

Priporočamo: Vrvarno JOS. ADAMIČ - DOMŽALE

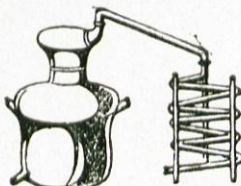
katera izdeluje in ima vedno na zalogi motvoz, štrange, vrvi, gurte, konop-ljene cevi ter vsa v to stroko spadajoča dela.

Blago prvovrstno!

:::

Cene zmerne!

367

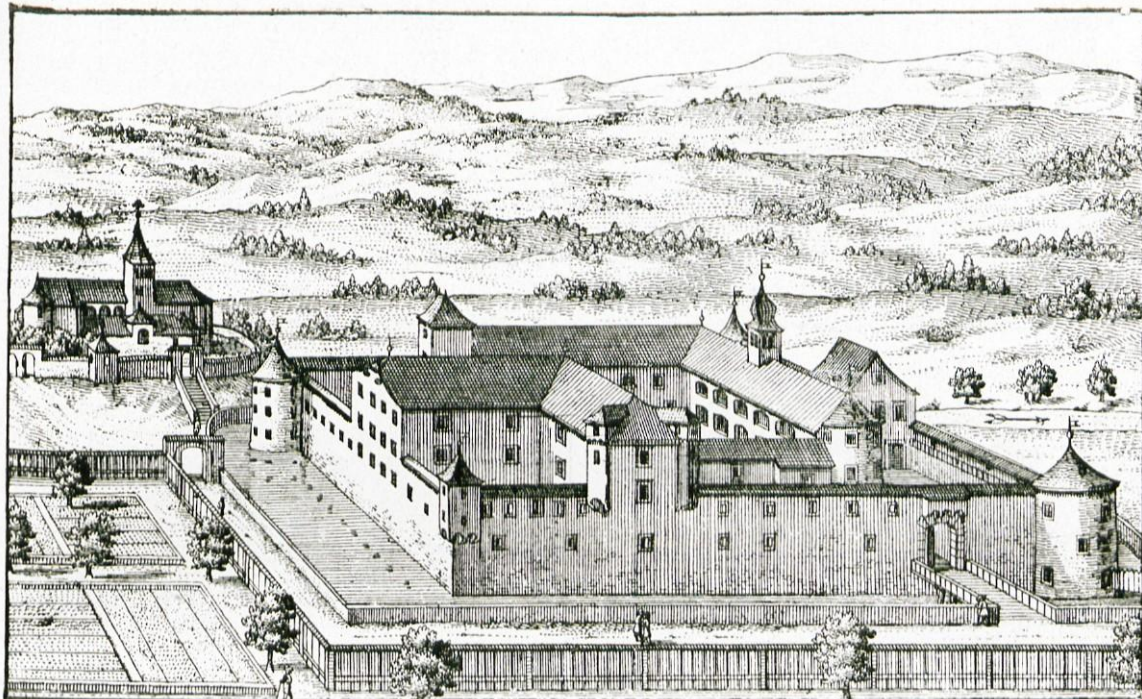

IZDELUJEMO v prvovrstni izdelavi različne ku-hinjske in gospodarske potrebščine, kakor vseh vrst bakrenih kotlov, aparate za kavo in olje, brzoparil-nike, moderne nagrobne svetilke itd. Sprejemajo se naročila po nam danih ali lastnih načrtih.

JOS. OTOREPEC DRUŽBA
Z O. Z.

v LJUBLJANI, Za Gradom 9 (na koncu Strelške ul.)
268

Starološki grad za časa Valvazorja

Zgodovina Škofje Loke

Škofjeloški mestni grb. Zamorec v grbu je posnet iz grba frižinskih škofov

Južnovzhodno od Kranja, oddaljeno 10 km ali približno dve uri hoda, ob vznožju pogorja, ki ga tvorita selška in poljanska dolina, leži prijazno — vabljivo gorenjsko mesto Škofja Loka. Prekrasen je od tu pogled tja na sinje gore, ki se razprostirajo od koroški in bivši

štajerski meji. Pri mestu prihaja Poljanska Sora v objem Selške Sore, ki brzi dalje po prijazno lepi okolici, tja proti Medvodam, da se združi z bistro Savo. Mesto se je prvotno nazivalo Loka, katero ime je dobilo po kraju. Loka namreč znači ravan ob reki ali potoku. Ker so si prebivalci postavili selišča na loki, so kraj nazivali »Loka«. Leta 973. je podaril rimsko-nemški cesar Oton II. Loko in okolico frižinskemu škofu in mejnemu grofu koroškemu Abrahamu. Ta je bil baje po rodu Slovenec. Odtod ime »Škofja Loka«.

Škofja Loka je bila pod gospodstvom frižinskih škofov do 19. stoletja. Po Lünerrillskem miru pa je pripadlo posestvo frižinskih škofov v območju bivše Kranjske dežele kot državno imetje avstrijski cesarski hiši.

Prej omenjeni frižinski škof Abraham (957. do 994.) je za slovensko slovstvo znamenit mož. V svojem poklicu kot duševni nadpastir je obiskoval svojo podložno duhovščino ter po Korotanu in Kranjskem učil ljudstvo v materinem jeziku. Vse potrebne molitve je zapisoval v knjigo. Tako nam je zapustil najstarejše spomenike slovenskega jezika.

Znamenita hiša ob izhodu Glavnega trga v Škofji Loki, v kateri so svoj čas bivali frižinski škofje. Hiša je tip veljaške stavbe iz XV. stoletja in je danes last g. B. Homan

Ko so l. 1803. na Bavarskem odpravili samostane, dragocenosti pa prenesli v Monakovo, so znanstveniki pričeli raziskovati tudi književne zaklade. Pri tej priliki so se našli med knjigami frižinske knjižnice trije slovenski spomeniki v knjigi »Vademecum« (molitvenik) škofa Abrahama. Vsebina prvega in tretjega je očitna spoved, kakor se moli pred spovedjo in po spovedi, vsebina drugega pa je opominjanje za pripravo k spovedi. Navedeni frižinski spomeniki škofa Abrahama spričujejo,

da je bil slovenski jezik že v takratni dobi nabražen.

Nad mestom, na prijaznem, polagoma se vzpenjajočem hribčku so si sezidali frižinski škofje lep grad. V njem so stanovali njih namestniki, ki so oskrbovali škofijska posestva. In ti so bili početkoma le domačini. Od 17. stoletja dalje pa so jeli pošiljati na to mesto Bavarce. Pogostokrat so bivali v Škofji Loki tudi frižinski škofje sami. To potrjujeata zlasti dva slučaja, dva nesrečna smrtna slučaja frižinskih škofov, umrlih v Škofji Loki. Po redu sedemintrideseti frižinski škof Leopold pl. Šaunburg je zgradil preko Sore umeten most. Nesreča je hotela, da je mož 5. avgusta leta 1381., jezdeč na sprehod, padel z mosta v Soro in utonil. Njegovi zemeljski ostanki so pohranjeni v nunski cerkvi. — Nekaj let pozneje pa se je dogodil v gradu umazan zločin. Ko je papež namesto škofa Degenharda imenoval krškega škofa Konrada pl. Hebenstreita frižinskim škofom, je le-ta živel na svojem posestvu v Loki. Hranil je pri sebi 5000 zlatov, kar je bilo znano grajskim uslužbencem. Ti so, pohlepni po tolikem bogastvu, nesrečnega škofa zaklali na zverinski način z nožem, truplo pa zagrebli na vrtu. Njegov naslednik škof

MESTNA HRANILNICA V ŠKOFJI LOKI

SPREJEMA:

VLOGE NA HRANILNE KNJIŽICE IN
TEKOČI RAČUN PROTI NAJUGOD-
NEJŠEMU OBRESTOVANJU.

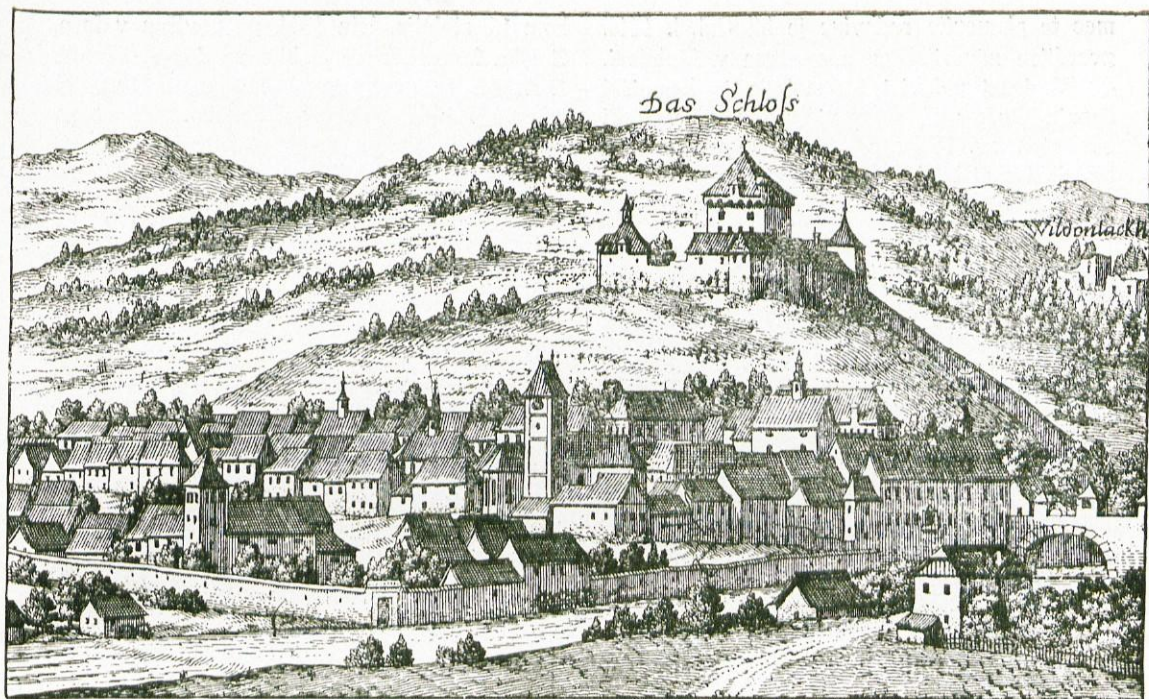
DOVOLJUJE:

POSOJILA IN KREDITE NA POSE-
STVA, OSEBNO POROŠTVO IN
DRUGE VARNOSTI.

IZVRŠUJE:

VSAKOVRSNE DENARNE POSLE
NAJKULANTNEJE.

HRANILNICA JE PUPILARNO
VARNA IN POD DRŽAVNIM NAD-
ZORSTVOM!

Škofja Loka v Valvazorjevi dobi

Nikodem je dal l. 1430. truplo izkopati in ga prenesti v farno cerkev; to je razvidno iz napisa na nagrobnem spomeniku.

Mesto je utrdil l. 1317. frižinski škof Bertold pl. Wehingen in ga obdal z močnim obzidjem. — Popolne mestne pravice z lastnim

sodstvom je Loka dobila šele koncem 15. stoletja. Leta 1497. je namreč cesar Maksimilijan I. iz Hala dovolil mejnemu grofu in frižinskemu škofu Rupertu, da sme v Loki za svoje podložnike imeti tudi sodnika. Po tem odloku so postali Loka in njeni podložniki frižinskih škofov neodvisni od cesarske sodnije v Ljubljani. Odtlej so imeli škofje neomejeno sodno oblast nad svojimi podložniki. Ta oblast je segala na Loko, Železnike in okoliške vasi z nad 25.000 prebivalcev.

Dne 26. sušca 1511. leta je hud potres porušil grad. Brat in naslednik škofa Ruperta, Filip, je na razvalinah starega gradu v letih 1511.—1527. sezidal nov grad, ki se je tekom časa mnogo prezidaval. L. 1723. so v gradu blagoslovili kapelico. Kasneje so se tam naselili cesarski uradi, ki so imeli v Škofji Loki svoj sedež.

V davnih časih je stal grad Loka tudi v pogorju, ki se razprostira za mestom. Sredi sedemnajstega stoletja je bilo še opaziti z drevjem in grmovjem obraščene razvaline prvotnega gradu. V 13., 14. in 15. stoletju so tam gospodarili mogočni loški gospodje, katerih imena se čitajo v raznih starih rokopisih in listinah. Tako n. pr. l. 1260. Bertold Loški, čigar hči Adelajda se je imenovala leta omožila s Friderikom Ortenburškim. L. 1265. je bil loški vicedom Konrad Loški. Poslednji poto-

Grb frižinskega škofa Filipa, ki je vzidan na bivši žitnici (kašči) frižinskih škofov (sedaj skladišče pivovarne »Union«). Na grbu je napis: »Philipus, Dei et apostolicæ sedis gratia episcopus frisingensis, comes palatinus, regni Bavarie dux 1513 (Filip, po božji in apostolske stolice milosti škof frižinski, grof in palatin, bavarskega kraljestva vojvoda 1513)

mec te plemenite rodovine je bil Gal, l. 1446. gvardijan minoritskega samostana v Ljubljani.

V drugi polovici 14. stoletja je kamniški župnik Otaker pl. Glogović ustanovil v Loki samostan sv. Klare. Obstojal je več ko 400 let, dokler ni bil l. 1782. odpravljen. Potem pa so ga dobile redovnice uršulinskega reda, ki

Škofja Loka: Pogled na del spodnjega trga

vzdržujejo dekliško meščansko šolo in učiteljske, združeno z internatom. Leta 1458. je požar samostan vpepelil. Nato so ga nanovo pozidali. Samostanska cerkev je bila blagoslovljena in posvečena šele l. 1669.

Vikarijat je bil v mestu ustanovljen začet-

kom 16. stoletja, leta 1804. pa povišan v faro. Gotska farna cerkev je bila pa dograjena leta 1532. Pa že davno pred časom (l. 1293.) se omenja v Loki cerkev sv. Jakoba.

Tekom časa so mesto zadele številne nesreče. Leta 1458. (ali kakor drugi domnevajo, l. 1457.) je J. Vitovec, sloviti vojskovodja celjske grofinje-vdove, napadel Loko in jo premagal. Mesto je docela izropal, pri čemur mu je padel v roke bogat plen v blagu in denarju. Nato je mesto zažgal; od vsega je ostal samo kup razvalin. — Nemajhno škodo je mesto utrpelo vsled požara l. 1660. in 1698., ko je pogorelo nad 50 hiš. — Leta 1582. je razsajala v mestu kuga, ki je pomorila velik del prebivalcev.

Samostan očetov kapucinov je bil dozidan l. 1706. Dotlej so hodili v Škofjo Loko po dušebrižnih poslih očetje kapucini iz Kranja. Ker so se meščanstvu zelo priljubili, so se mestni očetje odločili, sezidati jim samostan. Pri posvetovanjih, kje bi bilo najti pripraven prostor, se domisli stari mestni svetovalec in bivši sodnik Matija Čere, da je v svojih mladih letih slišal o oporoki l. 1647. umrlega Sebastijana Lukančiča, v kateri je le-ta vse svoje premoženje zapustil v namen, če bi se kedaj gradil

LJUDSKA HRANILNICA IN POSJOJILNICA

V ŠKOFJI LOKI
MESTNI TRG ŠTEV. 10
TELEFON 18

REGISTROVANA ZADRUGA Z NEOM. ZAV.
Poštni čekovni račun v Ljubljani številka 14.405

USTANOV. 1903

Najvarneje hrani Vaš denar in ga najbolje obrestuje.

Posojila na vknjižbo, osebno poroštvo, zastavo, zaznambo na plačo.

Trgovski krediti. Ugodno odplačevanje.

Zamenjava valut po dnevnem kurzu.

Uradije vsak dan dopoldne

Škofja Loka: Summer Holiday Resort — Station de villégiature — Totalansicht auf die malerische, altertümliche Stadt (Sommerfrische und Touristenstation mit moderner Badeanstalt an der eisenhaltigen Sora)

OKRAJNA HRANILNICA IN POSOJILNICA

REGISTROVANA ZADRUGA Z NEOMEJENO ZAVEZO

ŠKOFJA LOKA

USTANOVLJENA LETA 1900

URADUJE VSAK DELAVNIK od 8. do 14. URE V LASTNI HIŠI

Hranilne vloge in vloge na tekoči račun sprejema od vsakogar in jih obrestuje po 5 $\frac{1}{2}$ %, brez odbitka rentnega davka. Večje vloge obrestuje proti trimesečni odpovedi, višje po dogovoru.

STANJE HRANILNIH VLOG NAD 15,000.000 DIN

Za vse vloge jamči poleg lastnega premoženja zadruga tudi okrog 500 članov — posestnikov z **vsem** premoženjem.

Posojila daje samo zadružnikom in sicer na hipoteke in na osebni kredit. Na hipoteko dovoljuje odplačevanje potom amortizacije.

(moški) samostan. Vse dotedaj je imel to posestvo v lasti nunski samostan sv. Klare. Po dolgem iskanju so končno iztaknili v mestnem arhivu zadevno oporoko. To je dalo povod hudemu prepiru med mestnimi svetovalci in nunskim samostanom. Naposled so se pobotali in sporazumeli tako, da nunski samostan izroči samo del dediščine, t. j. posestvo, nazvano »Pungart«, ki se je porabilo za zgradbo kapucinskega samostana.

Prostor je bil izročen o. o. kapucinom dne 13. avgusta l. 1706. po Jožefu Antonu Evzebiju pl. Halden-u, tedanjemu stotniku ter namestniku frižinskih škofov. Gradba je hitro napredovala, tako da so se očetje kapucini še istega leta, dne 7. septembra, preselili v novi samostan iz male hiše poleg cerkvice sv. Trojice, kjer so prej prebivali. Že naslednjega l. 1707. (7. aprila) je bil položen tudi temeljni kamen za zgradbo samostanske cerkve. Pri polaganju je bila prisotna velika množica pobožnega ljudstva. Slavnostni govor je imel loški župnik Andrej Hudačut. Vse gradivo je donášalo radodarno ljudstvo in tudi pomagalo pri delu. Poročilo o tem pravi dobesedno: da je kar mrgolelo delavcev, »kakor mravelj na mravljišču, če ga razkoplje«. Cerkev so dogradili l. 1710.; blagoslovil jo je arhidijakon Janez pl. Flachenfeld. Leta 1713. pa jo je posvetil ljubljanski škof pl. Kannic.

Prav blizu mesta je bila »Stara Loka« ali »pri fari«, ki je bila najstarejša fara v bivši vojvodini Kranjski. Kakor pripoveduje ustno izročilo, je na tem mestu že sredi prvega stoletja oznanjeval krščansko vero sv. Hermagora. Poslan je bil od sv. Marka, da je v teh krajih učil in oznanjeval sv. evangelij. V potrdilo tega ustnega izročila je bila tudi starodavna kapelica sv. Lavrencija, ki je pred 147 leti še stala na pokopališču. Ker je bila že napol porušena, so jo l. 1784. podrli. Že l. 1674.

je oglejski patrijarh Sighard grof Plain podaril Elenhardu, devetnajstemu frižinskemu škofu več posestev na Kranjskem ter mu potrdil patronatsko pravico starološke fare, ki jo je leta 1355. papež Klemen VI. spojil s stolno frižinsko cerkvijo Matere Božje. Starološki farani so si l. 1863. namesto stare, razpadle cerkve zgradili lepo novo svetišče v bizantinskem slogu. Slednja je bila slovesno posvečena v oktobru l. 1865.

V davnih časih so frižinski škofje po okoliščini Škofje Loke naselili mnogo nemških podložnikov. Tako je n. pr. mejni grof in frižinski škof Emiho okoli l. 1283. poklical semkaj svoje podložnike iz puštrske doline na Tirolskem, da bi mu iztrebili temne smrekove gozdove in potem obdelali tla. Nemški podložniki so se naselili v Bitnjah in Sorici. V Sorici so si skoro do nedavna ohranili svoj jezik. Ohranil se je tudi običaj, da so še pred desetletji pošiljali darove cerkvi v Inichen.

Podatki iz druge polovice 19. stoletja navajajo, da je imelo mesto ta čas približno 4000 prebivalcev, ki so živeli od obrti, trgovine in poljedelstva, a najbolj razvito je bilo platnarstvo.

BETI HOMAN V ŠKOFJI LOKI

gostilna, pekarija in slaščičarna z raznovrstnim vedno svežim pecivom

475

Pekarna Viktor Žužek Škofja Loka

Izdeluje priznano najboljšo pecivo. Specialiteta »loške preste« in izvrsten ržen kruh.

489

ALOJZIJ ŠKRABAR

TOVARNA SLAMNI-
KOV IN SLAMNATIH
TORBIC

DOMŽALE

Brzjavi: ŠKRABAR DOMŽALE
Poštnočekovni račun št. 12.968
Tekoči račun pri Mestni hranilnici
v Ljubljani.

АЛОЈЗИЈЕ ШКРАБАР

ФАБРИКА СЛАМЕННЫХ
ШЕШИРА И СЛАМЕН-
НЫХ ТОРБИЦА

ДОМЖАЛЕ

Телеграми: ШКРАБАР ДОМЖАЛЕ
Рачун пошт. штедионице бр. 12.968
Тек. рачун код Местне хранилице
у Љубљани.

392

Zanimiv je za tujca sprehod in ogled po spodnjem škofjeloškem trgu, kjer je ohranjenih še nekaj hiš s tipičnimi prizidki. Tam stoji tudi rojstna hiša rodoljuba in prosvetnega delavca Ivana Dolinarja, urednika »Jurija s pušo« i. dr. Pred hišo raste starodavna lipa; zato je razumljiv njegov pseudonim Podlipčan. Poleg imenovanega je še več škofjeloških rojakov, ki so se v preteklosti bodisi doma bodisi v tujini kulturno udejstvovali. Med temi so J. Basar, jezuit, ki si je kot pisatelj in izvrsten pripovednik pridobil svetovni sloves. Čadež, ki je bil v šestnajstem stoletju rektor dunajske univerze, podobar Jernej iz Loke in drugi loški podobarji, Bogataj, ki je deloval kot profesor na dunajski univerzi i. dr.

Potrebno je poudariti, da je Škofja Loka v narodnem pokretu preteklih časov bila kaj aktivna; nje veliko zanimanje in razgibanost najbolje odraža dejstvo, da so meščani že l. 1862. imeli svojo »Čitalnico«, torej pada nje

ustanovitev v dobo, ko sta jo ustanovili Celovec in Gorica. Dovzetnost loškega meščana za izkoriščanje koristnih pridobitev moderne tehnike pa je vidna v tem, da je bila Škofja Loka med slovenskimi mesti prva, ki je izvedla elektrifikacijo, kar se je zgodilo že l. 1893.

Življenje v Škofji Loki je vkljub vsemu tempu današnje viharne dobe v bistvu še dokaj patrijarhalno, in to v raznih ozirih kar tujcu, ki zna količkaj opazovati, ne uide iz oči. Tudi tradicija v mestu je še trdna in zasidrana; preteklo bo še precej časa, preden se bo omajala. In tako je tudi prav: vse kar je dobro, lepo in pošteno, naj se ohrani v običaju in življenju. Velika krivica pa bi bila z ozirom na omenjeno misliti ali celo sklepati, da so Škofjeločani morda ozkosrčno konservativni. Ne, to pa niso! Napredek in volja za napredek se opaža povsod, v javnem in zasebnem udejstvovanju meščanstva. Strumno koraka vsak z duhom časa in napredka.

DR. FAJDIGA VILKO:

Škofja Loka — danes

Pelji se na Gorenjsko ali v Ljubljano, obakrat te bo še pred postajo od daleč pozdravljala škofjeloški grad in vabil, da si ogledaš zgodovinsko znamenito mesto in vedno bolj obiskovano letovišče Škofjo Loko.

Redni avtobus, ki prihaja k vsakemu vlaku, te v 10 minutah pripelje s kolo dvora mimo vojašnice na Glavni trg, ki ga obdajajo same dvonadstropne hiše, znamenje da so bili loški meščani že od nekdaj važni ljudje.

Tudi danes še ima Škofja Loka svojo važnost kot naravno težišče Selške in Poljanske doline, katerih reki se stekata prav tu. V mestu je ekspozitura okr. načelstva. Verjetno je pa, da bo Loka kmalu postala središče te politične oblasti. Nadalje ima mesto še okrajno sodišče, davčno upravo, pošto z zelo živahnim prometom, žandarmerijo, finančno kontrolo itd. Seveda je radi tega v mestu živahno, posebno ob sobotnih tržnih dneh, za katerih še večji razmah bo poskrbela občina. Kljub temu, da postaja Kranj v trgovskem oziru vedno bolj privlačen, bo — upamo — znala tudi škofjeloška modra komunalna politika do-

mačemu mestu zasigurati še lep razvoj in napredek. Pogoj istega je v veliki meri šolstvo, ki v Škofji Loki visoko stoji. Takoj ob vhodu v mesto te preseneti velikanska zgradba moderne šole, v kateri so nastanjene deška osnovna šola, meščanska šola, dalje obrtna trgovsko-nadaljevalna šola. Posebno znamenite so uršulinske dekliške šole v gradu (otroški vrtec, osnovna, meščanska, žensko učiteljsišče), ki s svojo temeljitostjo in pedagoško višino privabljajo gojenke tudi iz drugih krajev. Ker Stara Loka nima svojih šol, se ondotni otroci šolajo v Škofji Loki, kar seveda mesto zelo poživlji.

Posebej moramo omeniti državno mlekarsko šolo, edino te vrste v celi državi, ki ima zato tudi gojence iz vseh banovin Jugoslavije. V zvezi s šolo je dobro delujoča mlekarna, ki slovi po svojih mlečnih izdelkih, okoliškemu ljudstvu pa nudi z odjemanjem mleka veliko korist.

V kulturnem oziru je Škofja Loka precej znana, saj je dala našemu narodu že več odličnih slovenskih mož iz mesta in okolice in je že od nekdaj imela razmeroma mnogo dijaštva. Za prosveto

Škofja Loka: Glavni trg s Toščem (1021 m) v ozadju

skrbita v prvi vrsti agilno Katoliško prosvetno društvo na Spodnjem trgu in živahno Sokolsko društvo na Glavnem trgu. Poleg tega je v Loki živahno delujoč francoski krožek z jezikovnimi tečaji, knjižnico in družabnimi prireditvami, nadalje Gasilsko društvo, podružnica Kola jugosl. sester, Planinskega društva, Športno društvo, Lovsko društvo, Olepševalno društvo itd.

V verskem oziru je dobro preskrbljeno. Stolpi številnih cerkva dajejo mestu poseben pečat. Poleg ravnokar umetniško prenovljene župne cerkve sv. Jakoba (zgra-

jene v goskem slogu z lepim portalom, ki ima relief Kristusa na Oljski gori ter mrežastim stropom z grbi in okraski na šestih stebrih), so še cerkve o. o. kapucinov in uršulink, potem farna podružnica v Špitalu, kjer se nahaja tudi mestna ubožnica pod vodstvom šolskih sester. Slikovitost mesta in okolice povzdigujejo mnoga znamenja, med katerimi zavzema odlično mesto sv. Janez Napomuk, patron ob sotočju Selščice in Poljanščice ležeče Škofje Loke.

Včasih je mesto slovelo kot mesto obrtnikov in je še mnogo spominov na dobo cehov in obrtnih bratovščin. Tudi danes je ta stan dobro zastopan, posebno po mizarjih, čevljarjih, glavnikarjih itd., toda porast industrije tudi te vedno bolj izpodriva.

Sicer pa v industrijskem oziru Loka ne more pokazati kaj velikega, dasi so na razpolago prvovrstne vodne sile in močna električna centrala, ena prvih v Sloveniji. Težave so pač predvsem radi nerodnih prometnih zvez. A kljub temu obstoji par večjih industrijskih podjetij, tudi z inozemskim trgov. Tako n. pr. tovarna »Šešir«, ki izdelava na leto 120.000 klobukov iz zajčje dlake. Na trg jih pošilja pod znamko Piccadilly. Zaenkrat je splošno gospodarsko krizo vsled načela prilago-

Škofja Loka: Most čez Soro

ditve dosti dobro prestala. Velika je tudi tovarna vodnih turbin G. F. Schneider, katere lastnik ima tozadevno svetovno izobrazbo. S svojimi izdelki je tovarna mnogo pripomogla h koristni izrabi vodnih sil v naši državi. Omeniti je tudi tovarno mlinских strojev »Mlinostav« na Trati in tovarno ovej (Thaler).

Dobro uspeva lesna industrija (Dolenc, Heinrichar, Hafner), ki tvori glavni kontingent izvoza na loškem kolodvoru. Tudi mlinška obrt, ki meji že na industrijo, se ugodno razvija in melje tudi uvoženo žito (Leben, Košir, Trata — mlin).

V trgovskem oziru je mesto dosti živahno, dasi se pozna bližina Kranja. Večje trgovine in obenem razpošiljalnice imajo Kašman, Savnik, Thaler, Ziherl, na kolodvoru pa veletrgovina Ivan Avguštin. Zelo razvita je tudi lesna trgovina, ki je zastopana po številnih tvrdkah. Obrti je okoli štirideset; močno je zastopana mizarska, ki slovi zbog svojih priznanih solidnih izdelkov. Umljivo je, da imajo radi prometa v mestu in okolici trije dobro vpeljani denarni zavodi, Ljudska, Okrajna in Mestna hranilnica dovolj posla.

Vendar pa Škofja Loka svoje bodoč-

Škofjeloški motiv: Pogled na »Krevsove benetke« (last A. & F. Leben)

Foto Avg. Blaznik, Škofja Loka

nosti ne vidi toliko v trgovini in industriji, kakor v vedno živahnejšem tujskem prometu. Kdo pa si v počitnicah ne želi oditi v kraj, ki je proč od vele mestnega hrupa, tovarniških dimnikov in sopihanja železniških lokomotiv, ob zelenem Sorškem polju in na početku gričevja, posutega s cerkvicami. Romantika starega mesta, gradu, cerkva, zanimiva grupa hiš, vse to je že samo po sebi privlačno, toda če se greš sprehajati za grad, v parkom podobne gozdčice, na »Krancl«, proti elek-

F. & A. LEBEN (po domače „Pri Krevsu“), ŠKOFJA LOKA

VALJČNI MLIN IN ŽAGE

TELEFON INTERURB. 2

Največji mlin za kmečko mleto. — Takojšna zamenjava raznih vrst žita za moko. — Zaloga banatske moke in koruznih izdelkov.

473

Škofja Loka: Javno kopališče ob Poljanski Sori, kamor prihajajo obiskovalci tudi iz oddaljenih krajev. V poletni sezoni vozi iz Ljubljane poseben izletniški vlak

Foto Avg. Blaznik, Škofja Loka

trični centrali in znameniti Stari Loki, na Kamnitnik, romantični Hribec ali proti pokopališču, tedaj še bolj vzljubiš pisano Loko. Za tujce so dani že skoro vsi pogoji, za izpopolnitev pa bosta poskrbela Olepševalno društvo in Tujskoprometni odsek občine, ki naj se zavedata važnosti svojega dela. Sicer nameravani hotel še ni zgrajen, toda znane gostilne »pri Balantu«, Hafner »pri Cenetu«, »pri Kroni« »pri Petpetu«, »pri Pepelnjaku« in druge nudijo tujcu sobe in hrano po zmernih cenah.

Kraj sam je z vodo in elektriko dobro preskrbljen, zdravstveno pa je mesto radi podnebja odnekdaj na dobrem glasu. Sicer sta pa za to dana tudi dva glavna pogoja, kopališče in izleti.

Kopališče je postavljeno na Poljanščici, ki doseže toplino 23° C in več in jo zato tudi Ljubljančani dobro poznajo. Ni ti pa treba nujno kopati se v kopališču, saj imaš zato celo Poljanščico in nekoliko hladnejšo Selščico, ki sta po odprtosti krajev tudi za solnčenje primerni. Tudi za plavalni šport je mnogo pripravnih krajev. Seveda zahteva ugled mesta, da skrbi za dostojnost v vsakem oziru.

Sploh je za šport mnogo prilike, saj obstojita kar dve športni igrišči. Mimoregre omenjamo, da tudi za zimski šport,

predvsem za smučanje, vlada v mestu veliko zanimanje radi krasnih terenov, ki jih nudijo bližnji in daljni griči. To so zaznali že tudi tujci, ki jih gre vsako zimo več skozi Loko na vabljive smučarske višine.

Življenje v mestu je živahno. Posebno ga poživlja sobotna in nedeljska promenade po trgih in po »Zvezdi«, ki se je udeležujejo meščani, oficirji, študentje itd.

Fr. Levičnik, vodja škojeloške ekspoziture okrajnega glavarstva v Kranju

Izletnikom in tujcem
priporočamo gostilno

„NOVI SVET“

KAPUCINSKO PREDMESTJE ŠT. 13

v ŠKOFJI LOKI

kjer je na razpolago 10 tujskih sob,
pristna pijača in dobra hrana.

469

Vršijo se tudi promenadni koncerti mestne godbe. Za razvedrilo in zabavo pa še posebej skrbijo prosvetne prireditve in Društveni ter Sokolski kino.

Za krajše in daljše izlete je Škofja Loka izhodiščna točka v prelepo okoliško pokrajino, v kateri so največji slovenski slikarji iskali in našli izvrstne motive. Če te ne more voditi na visoke Kamniške planine in Karavanke, ki jih lahko vedno zreš pred seboj, ti pa odkriva v nižjem gri-

čevju izredne razglede po naši Gorenjski, po zasedeni Goriški in Notranjski.

Vsem, kateri hočejo na tak način izrabiti dragoceni počitniški čas, par nasvetov. Lahko greš po Sorškem polju, ki ga Pregelj tako dobro pozna, proti Smledniku in Mavčicam, v Soro ali Crngrob, lahko pa greš tudi v hribe, kjer imaš še več možnosti za izlete. Tako n. pr. pol-dnevne izlete v Kranj (z železnico), nato na sv. Jošt (860 m) in nazaj preko Čepul

Z vsem zaupanjem se
obračajte na valjčni mlin

JOSIPA KOŠIRJA

V ŠKOFJI LOKI

kateri melje in zamenja-
va moko za pšenico.

Na zalogi vedno sveži mlevski proizvodi po konkurenčnih cenah.

486

Škofjeloška graščina, nekdanja last frižinskih škofov. V Loški graščini so stanovali škofovski oskrbniki; v začetku XIX. stol. pa je prišla v državno last in je bila sedež uradov. Leta 1874. jo je na dražbi kupil Trpine, deset let kasneje pa Baumgartner, l. 1891. je prešla v last uršulin, ki so v njej nastanile internat

v Škofjo Loko. Kdor hoče višje, naj gre preko sv. Ožbalta (razgled) na Črni vrh in nazaj. V enem dnevu se bo do sitega napil lepote naše zemlje. V treh urah je mogoče priti iz Loke skozi žalostno-zanimivo Hrastnico na znani Tošč (1021 m). Ljubljčanom pa bo bolj znana pot iz

Medvod na sv. Katarino, sv. Jakoba in skozi Soro nazaj v Loko. Zanimiva je pot po novozgrajeni vojaški cesti okoli Ljubnika in preko sv. Tomaža v Selško dolino. Podoben prehod iz ene doline v drugo tvori pot Poljane—Javorje—sv. Lenart—Bukovica. Za dvodnevne izlete je pripo-

**B
E
N
C
I
N**

**A
U
T
O
L
J
E** VELETRGOVINA
Z ŽELEZNINO
ANTON
KAŠMAN
ŠKOFJA LOKA

Največja zaloga: Paličnega in beton. železa ter traverz. Visokovredni Portland cement, steklo, porcelan, vsakovrstne barve in umetna gnojila. Okovje za cele stavbe in pohištvo, orodje za obrte, vodovodne cevi itd. V zalogi stalno kompletni štedilniki, domače in češke emajlirane plošče za peči in štedilnike.

Točna postrežba!
Cene brezkonkurenčne!

460

Škofjeloški motiv z jezom in kapucinskim mostom preko Selške Sore

Škofja Loka: Podjetje za zgradbo vodnih turbin G. F. Schneider, ki je edino svoje vrste v dravski banovini

ročati turo iz Poljan v Javorje (noč v gostilni »pri Marjani«) na Blegoš (1583 m) odkoder je prelep razgled po Goriškem, do Črne prsti, nato pot v Zalilog in Železnike. Tudi raz Ermanovec (1026 m), kamor dospemo preko Trebiže in Stare Oselice, se nudijo najkrasnejši razgledi. Selška dolina sama nudi tudi polno izletov. Že pot Škofja Loka—Sorica je zanimiva. Dvodnevni izlet je lahko preko Češnjice na Ratitovec in v Bohinj, celodnevni pa Škofja Loka—Sv. Križ—Kropa

—Podnart. Tudi s sv. Jošta se da priti preko sv. Mohorja v Selca. Lahko bi še navedli izlete skozi Hrastnico v Polhov Gradec, pot na Osojnik itd., toda že iz povedanega vsak lahko sklepa, kaj pomeni za izletnike Škofja Loka, Opozarjamo, da se po obeh dolinah vrši reden avtobusni promet.

Kdor te kraje enkrat vidi in nekaj časa v njih živi, si potem še vedno želi nazaj — to je o Škofji Loki že kar pregovor. Pridite!

RESTAVRACIJA

ANTON HAFNER, ŠKOFJA LOKA (KOLO-DVOR) TUJSKE SOBE

Zastopstvo in stalna zaloga strešne in zidne opeke za škofjeloški okraj, tovarn: Bohn, Vinkovci, Velika Kikinda — Fröhlich & Bichler „Ilovac“, Karlovac — **Zabret in sinovi, Kranj** — Združene opekarne d. d., Vič-Brdo, Ljubljana

490

Razgled po škofjeloški okolici

Stara Loka

je prav za prav nekako škofjeloško predmestje, torej v najbližji okolici Škofje Loke. Leži ob selški cesti pred vhodom v Selško dolino in je značilen tip dolge obcestne vasi. Prav stara je in zgodovinsko pomembna; saj je bila starološka župnija ustanovljena že l. 1074. in je ena najstarejših v bivši kranjski deželi. Pripovedujejo, da so se tu pokopavali celo mrliči iz Kranjske gore. Pomembno za Staro Loko je tudi to, da se tu nahaja stari Strahlov grad, ki stoji pod višje ležečo cerkvijo (kjer je vredno ogledati si na njej vzdane nagrobne plošče), ob cesti v prav romantični legi. Ta grad, obdan z lepim, skrbno negovanim parkom, hrani dragoceno tako zvano »Strahlovo zbirko«, ki premore nešteto redkih etnografskih, umetnoobrnih in raznih ostalih starinskih umetniških predmetov in je sedaj last g. Dolenca. Velika večina teh je bila nabrana v sami Gorenjski. Kot nekdajni lastniki gradu se imenujejo Lambergi, Raspi, Papleri, Pečohari, Siegersdorfi, Lukaničiči in Demšarji. Za njimi pa so postali lastniki člani Strahlove rodbine.

Starološka obrt je številna, izvršuje jo nad 140 obrtnikov; prav posebno na glasu je mizararska. Tam je tudi nova električna centrala na parni pogon s 400 HP, ki je last t. t. Heinrihar.

Za okrepčilo domačinom in tujcem skrbé gostilne: Bergant, Gosar in Kalan; na področju občine jih je še 9. Razpolagajo pa vse s približno 20 tujskimi sobami.

Prebivalcev ima vas nekaj nad 400, vsa občina starološka pa 4109; šoli sta v občini dve, 2 razredna osnovna šola v Zabnici in 3 razredna v Retečah. V vasi Sv. Duh je rojstni dom pesnika Ivana Cegnarja (1826—1892) in prav blizu tam Ajmanov grad (bivši Ehrenau), danes last dr. Demšarja, kjer je bilo v ilirski dobi nastanjeno francosko sodišče z ječami. Sezidan je bil grad v drugi polovici XVII. stoletja v slogu pozne renesanse. V njem hranijo zanimive stare slike. Omenjamo tudi, da je Stara Loka rojstni kraj škofa Karlina in sociologa univ. prof. Aleša Ušeničnika. V kraju je izvenredno razvita sadjereja. Drevesa se prodajajo po vsej državi. Izmed društev delujejo: Sokolska četa v Retečah, Prostovoljno gasilsko društvo v Stari Loki, Virmašah, Zabnici in

ELEKTROVALJNI MLIN

TRATA

ŠKOFJA LOKA

KOLODVOR

TELEFON 1

490a

Godešiču, Izobraževalno društvo v Stari Loki in Retečah, Kmetijskega društva podružnice v Stari Loki, Žabniku in Godešiču. Zelo številne so zadruge, in sicer: Kmetijsko društvo Virmaše r. z. z o. z., Kmetijska zadruga za Staro Loko in okol. r. z. z o. z., Strojne zadruge r. z. z o. z. v Žabnici, Godešiču in Pevnem, Drevesničarska zadruga v Dorferjih, Mlekarska zadruga v Žabnici, istotam Živinorejska zadruga ter Hranilnica in posojilnica r. z. z o. z. v Stari Loki. Na področju starološke občine leži tudi

Crngrob,

in sicer severozahodno od Škofje Loke, oddaljen uro in pol hoda. Vas je neznatna, tembolj pa pomembna radi zgodovinsko zelo zanimive romarske cerkve, ki je po sodbi strokovnjakov in znanstvenikov nadvse važen in efekten kulturno-zgodovinski spomenik. Crngrobska cerkev ima tridelno gotsko ladjo iz XIV. stoletja. Prezbitერიj je tudi s tremi ladjami in podprt z vitkimi stebri, ki se vzpenjajo v gotski svod. Slednji je s figuriranimi sklepniki pestro okrašen. K prezbitერიju je prislonjen mogočen stolp, redki in pri nas najlepší spomenik poznogotskega dvoranskega stavbarstva. Oboje je delo škofjeloškega gradbenika Jurko Streita (1521-1524). Notranjščina cerkve pa ima po izjavah umetnostnih zgodovinarjev najbolj zajemljivo in privlačno opremo in arhitekturo izmed vseh ostalih v Dravski banovini. Izpolnjuje jo poleg glavnega oltarja, ki je največji zlati oltar na področju Gorenjske, vrsta »zlatih oltarjev« iz prve in druge pol. XVII. stoletja,

dvoje kipov in relief poznogotskega izvora. V eni stranskih ladij hrani rebro Ajdovske (morske) deklice (ki je bila po ljudski pripovedki velikanškega obsega tolika, da je stala z eno nogo na Šmarjetni, z drugo pa na Šmarni gori ter tako stoječa zajemala vodo iz Save). Poleg navedenega je v notranjščini cerkve več ostankov starih fresk iz druge polovice XIV. stoletja in še druge stare zanimivosti. Pred cerkvijo pa je lopa iz novogotske dobe.

Skozi Poljansko dolino.

Kakor razvidi čitatelj iz opisa Škofje Loke, se tamkaj združujeta dve reki, Poljanska in Selška Sora, ki pritekata iz istoimenih dolin; izhodišče za obe je Škofja Loka. Idilično romantična poljanska dolina je dolga malone 30 km, ali vobče dokaj stisnjena; vendar se tu in tam nekoliko razširi. Cesta nas vodi ob levi strani rečice Poljanske Sore mimo nje na levi in desni obali posejanih vasi iz manjših selišč, od katerih pomembnejše v smeri od Škofje Loke bomo spodaj omenili. Dolina, oziroma kraji ob njej so zvezani z redno avtobusno progo Škofja Loka—Žiri.

Visoko

je prva večja vas v Poljanski dolini; oddaljena je od Škofje Loke dobrih 12 km. Leži 378 m nad morjem v prijazni okolici. V bližnji vasi nahajamo »Tavčarjev dom«, bivši lovski grad brižinskih škofov.

PODJETJE ZA ZGRADBO VODNIH TURBIN

G. F. SCHNEITER, ŠKOFJA LOKA

DRAVSKA BANOVINA

Izradjuje vodne turbine sviju vrsta za pogon električnih centrala, tvornica, mlinova, pilana i različitih drugih obrata. Avtomatičko precizne regulatore, zatvornice.

Kompletne transmisije za venecijanske i kružne pile, nihalne pile, mlinske garniture, čekić na pero, transmisije itd.

**KONKURENČNE CENE
PRVOKLASNE REFERENCIJE**

Израђује водне турбине свију врста за погон електричних централа, творница, млинова, пирана и различитих других обрата. Аутоматичко прецизне регулаторе, затворнице.

Комплетне гарнитуре за венечјанске и кружне пиле, нихалне пиле, млинске гарнитуре, чекич на перо, трансмисије итд.

**КОИКУРЕНЧНЕ ЦЕНЕ
ПРВОКЛАСНЕ РЕФЕРЕНЦИЈЕ**

Romarska cerkev v Crngrobu pri Škofji Loki, ki je najvažnejši in estetsko najučinkovitejši spomenik iz dobe gotike na Gorenjskem

Foto Avg. Bertholt, Ljubljana

MATEVŽ ERŽEN

Proga Gorenja vas—Škofja Loka in obratno

km	Čas		Cena	Postajališče		Cena	Čas	
—	5.50	17.45	10 ³⁰	—	odh. Gorenja vas	prih.	18 —	14.00
4	6.00	17.55	10 ⁴⁰	4 —	Poljane	↑	12 —	13.40
10	6.15	18.10	10 ⁵⁵	8 —	Log	↑	9 —	13.25
12	6.30	18.25	11 ¹⁰	12 —	Brode	↑	6 —	13.10
17	6.40	18.35	11 ²⁰	15 —	Škofja Loka mesto	↑	3 —	13.00
20	7.00	18.45	11 ³⁰	18 —	kolodvor	odh.	—	12.5
								20 20
								8 12

▲ Samo ob nedeljah in praznikih. — Otroci v spremstvu starišev do 4 let prosti!
Prtljaga do 5 kg prosta, od 5—30 kg = 1 kg 1 km = 1 para.

533

Poljane

so takisto večja vas, dobre pol ure naprej od Visokega, z okoli 250 prebivalci in ima 391 m nadmorske višine. Tu je rojstni kraj slovenskega kulturnega delavca, politika in plodovitega pisatelja dr. Ivana Tavčarja (omenjamo njegova dela in spise: »Visoška kronika«, »Cvetje v jeseni«, »V Zali«, »Slike iz Loškega pogorja«, »Grajski pisar«, »Čez osem let«, »In vendar«, »Gospa Amalija«) in slikarjev Jurija in Ivana Šubica. Pri Poljanah se dolinska ožina znatno razširi v smeri proti višje stoječim krajem in je od tu dalje tudi bolj gosto naseljena. Od vasi je nadvse pripravno izhodišče na Mali Blegoš 1364 m in Blegoš 1562 m visoko goro. Turo na Blegoš je radi lepih razgledov zelo priporočati in bi naj zato imel čim več obiskovalcev (pot vodi preko idilične vasi

Javorje, 700 m nad morjem v prelepem pri-sojnem položaju, in mimo vasi Zgornja Zetina ob košenicah in preko gozdov). V vasi Poljane je za okrepčilo dobra gostilna, v bližnji Srednji vasi tudi dve, v katerih je na razpolago 10 tuj-skih sob.

V Poljanah je petrazredna osnovna šola, po-šta, župni urad in orožniška postaja. Trgovcev in obrtnikov je tam okoli dvajset. Dalje ob-toje: Kmetijsko bralno društvo s knjižnico, Ka-toliško prosvetno društvo, Prost. gasilno društvo, Posojilnica in hranilnica r. z. z o. z. in Elektro-strojna zadruga z o. z.

Gorenja vas,

kamor dospemo mimo Srednje vasi, je tretji večji kraj v Poljanski dolini v razdalji okoli

Poljane nad Škofjo Loko

Romarska cerkev v Crngrobu pri Škofji Loki: Novogotska lopa pred cerkvijo iz XIV. stol.; na pročelju je nad njenim obokom freska, ki predstavlja zadnjo večerjo (iz druge polovice XV. stoletja)

Foto Avg. Berthold, Ljubljana

Romarska cerkev v Crngrobu pri Škofji Loki: Prvotna ladja

Foto Avg. Berthold, Ljubljana

Gorenja vas nad Škofjo Loko

Foto Avg. Blaznik, Škofja Loka

5 km od Poljan ali 20 km od Škofje Loke, na levem bregu Poljanske Sore.

Gorenja vas šteje približno 300 prebivalcev. Nadmorska višina 407 m in je zelo pripravna kot preprosto manjše, a tembolj zdravo letovišče, priporočljivo radi možnosti lepih izprehodov v mično okolico, bogato naravnih sprehajališč ter daljših izletov naokoli po lepi dolini in jo oklepajoče gorske vršace. Za kopanje pa je uporabno naravno kopališče v Sori.

Tu je tudi odnekad razvita domača čipkarska obrt, katere izdelki uživajo v svetu lep sloves, zato jih razpošiljajo na vse strani. Ta vrsta domače obrti ustvarja prepotraben zaslužek marsikateri gorenjevaški družini. V kraju je pošto-brzovjavno-telefonski urad, štirirazredna narodna šola in zdravnik z hišno lekarno. Dalje so tam: Sokolsko društvo, Prostovoljno gasilno društvo, Kmetijsko društvo (podružnica) ter Prosvetno društvo. Dalje Obrtna zadruga ter Hranilnica in posojilnica r. z. z n. z. Precej je obrtnikov in nekaj trgovin, dalje več gostiln z razpoložljivimi tujskimi sobami po nizki ceni (5 do 10 Din). Informacije daje radevolje rest. Šorli in gostilna Perescutti.

Ko stopimo preko sorškega mostu na desni breg, dospemo po par minutah v nekoliko večjo vas

Trato,

odkoder pelje cesta preko Horjula v Ljubljano. Trata je samostojna občina s 2333 prebivalci; pripadajo ji tudi Gorenja vas in nižje omenjena vas Hotavlje. V vasi je župni urad, sedež komande obmejnih čet in štirirazredna osnovna šola ter Hranilnica in posojilnica r. z. z n. z. Glavno zbirališče tujcev in turistov v Poljanski dolini sta Gorenja vas in pa Trata.

Par kilometrov navzgor od Gorenje vasi se odcepi vstran cesta proti Goriškemu, ob kateri leži že blizu meje vas Hotavlje, v katere neposredni bližini (pičle pol ure oddaljen) se nahaja termalni izvirek, ki ima 28° C. Izkoriščajo ga večinoma okoliški prebivalci. V ta namen služi enostaven bazen, poleg katerega je gostilna »Pri Topličarju« (oskrbuje Marija Kristan). Svoječasno (do leta 1869.) je bila tu topilnica, ker so se v bližini na Kopačevem in pod Koljakom nahajali bakreni rudniki; topilnica je obstajala tudi v bližnjem selišču Spodnje Brdo.

Nad Gorenjo vasio se Poljanska dolina zopet začne zoževati nad višje stoječo vasio Podgora (kjer je istotako bila fužina, oziroma topilnica), od koder vodi cesta proti Žirem, ki pa so že na Notranjskem in tik ob italijanski meji ob ključku Poljanske doline.

Skozi Selško dolino.

V jugozahodno smer vodi iz Škofje Loke od kolodvora lepa cesta proti že v začetku opisa omenjeni Stari Loki. Tam nekako pričenja vhod v mikavno Selško dolino, ki jo gorski hrbet deli od Poljanske doline. Leži med Blegošem in Bohinjskim pogorjem ter Poreznom (1632 m). V časih, ko še ni bilo železnic, je cesta skozi selško dolino bila velike važnosti kot prometna trgovska črta, ki je kraje tostran doline in izven nje vezala s kraji v Soški dolini. Danes je uveden med Škofjo Loko in Železniki reden avtobusni promet, ki spaja kraje v dolini z ostalim svetom.

Ko je za nami Stara Loka, premagamo še nekoliko klancev in kos poti ob slikovitem gozdnatem bregu rečice Selške Sore in že dospemo v pičli dve uri od Škofje Loke oddaljeno vasico

Praprotno,

ki se je udomačilo pod levo dvigajočimi se gorami Lubnikom in Križno goro. To je majhna, a ljubka vasica, 400 m nad morjem, kjer se potniku v par gostilnah nudi okrepčilo. Naprej, dober kilometer od tu, pa že srečamo prihodno večjo vas

Bukovica,

ki leži nekoliko nižje (395 m nad morjem) in šteje nekaj nad 150 duš. Kdor ima za naravne lepote dovtznetno srce, se naslaja tu v pomladi in poletju ob razgledu po valujočem bohotnem polju v prelepi zeleni dolinici.

Nadaljna pot po dolini, ki se od tu naprej širi in postaja vse krasnejša, mikavnejša, vodi mimo panorame skrbno obdelanih ravnin, trat, dobrav in gozdov ter pripelje do kraja

Dolenja vas,

ki leži nekako v sredi Selške doline. Leži 454 m nad morjem in ima okoli 250 prebivalcev.

Selca,

ki leže dva kilometra nad Dolenjo vasio ali štirinajst km oddaljena od Škofje Loke, štejemo med večje vasi v Selški dolini in imajo radi prijetne okolice ter zdravega, proti vetru zavarovanega brezprašnega in prisojnega položaja vse predpogoje gorskega letovišča, ki je kot tako zelo priporočljivo. Dejali bi, da je to najprijetnejši kraj v vsej dolini.

Selca so 443 m nad morjem, imajo pošto in brzovjav ter osnovno šolo. Razvita je tu domača čipkarska obrt, lesna trgovina in še nekatere stroke obrti. Obstoji tudi krajevna podružnica Slov. planinskega društva, ki služi letoviskim interesantom z vsemi pojasnili. Stanovanja in oskrbo je dobiti v več gostilnah. Izletnih točk je polno, kamorkoli se obrnemo: na Sv. Mohor (998 m), Ratitovec (1666 m), k slapu Nemiljščice,

VIKTOR BENEDIK

AVTOPROMET

ŽELEZNIKI

VOZNI RED

avtobusne proge Železniki—Škofja Loka, kolodvor in obratno

km	V delavnikih		V nedeljah in praznikih		Postaje	V delavnikih		V nedeljah in praznikih	
—	5.30	10.45	5.30	14.30	odh. Železniki				
1.5	5.35	10.50	5.35	14.35	Češnjica				
3.5	5.40	10.55	5.40	14.40	Studeno				
5.5	5.45	11.00	5.45	14.45	Selca				
7.5	5.50	11.05	5.50	14.50	Dolenja vas				
9.5	5.55	11.10	5.55	14.55	Bukovica				
10.5	6.00	11.15	6.00	15.00	Luša				
16.	6.15	11.30	6.15	15.15	Stara Loka				
17.	6.20	11.35	6.20	15.20	Škofja Loka mesto				
20.	6.25	11.40	6.25	15.25	kolodvor				
					prih. odh.	9.55	16.30	9.10	16.30
						9.50	16.25	9.05	16.25
						9.45	16.20	9.00	16.20
						9.40	16.15	8.55	16.15
						9.35	16.10	8.50	16.10
						9.30	16.05	8.45	16.05
						9.25	16.00	8.40	16.00
						9.10	15.45	8.25	15.45
						9.05	15.40	8.20	15.40
						9.00	15.35	8.15	15.30

Podjetje ima najugodnejši vozni red iz postaje Škofja Loka v romantično lepo Selško dolino do trga Železniki, odkoder je izhodišče k lepim izletniškim točkam, kakor so: Ratitovec, Blegoš, Porezen, preko lepe gorske vasi Sorice v Bohinj in še mnogih drugih.

529

v Dražgoše itd. Z višin se nudijo vsepovsod prekrasni obširni razgledi v planinski svet. Povsod na hribih okoli Selc pa se belijo ljubke podružnične cerkvice. Kaki dve uri od Selc visoko gori nad Selško dolino na južni strani 1410 m visoke Jelovice kraljuje po svoji edinstveni legi zanimiva vas Dražgoše, pravi skrit biser naše lepe domovine. Kako pisan, pristrčen in privlačen je ta lepi košček slovenske zemlje s svojimi valovitimi sekanimi in višje in nižje prelivajočimi se tratami, njivami, vrtovi in košenicami, vmes pa slikovite gorenjske domačije, med katerimi se vijajo bele ceste — to je dehteča poezija narave, ki izzveneva v čudoviti harmoniji vesoljnega stvarstva. Zanimivost zase pa predstavlja dražgoška župna cerkev, namreč radi lepe oprave, t. j. takozv. »zlatih oltarjev« iz XVII. stoletja, s katerimi je v zvezi mikavna narodna pripovedka. Povprašaj zgovornega domačina in rad ti jo bo povedal. Slavni so tudi dražgoški »mali kruhki«, izdelani v najrazličnejših oblikah s pristno narodno ornamentiko.

Češnjica

se imenuje naslednja, cca. 3 km od Selc oddaljena manjša vas z okoli 240 prebivalci. Tu se vzpne dolina že do višine 450 m, dolina pa se zopet zožuje, postaja bregovita in zastira vsak razgled. V gostilni »Ratitovec« so na razpolago čedne tujske sobe in vsa potrebna oskrba. Do Železnikov je od vasi le četrte ure hoda.

Železniki.

Na severozahodu Dravske banovine, nekako v sredini Selške doline, 17 km od Škofje Loke, 20 km od kolodvora, leži ob reki Sori 472 m

nad morjem starodavni trg Železniki, ki šteje po zadnjem ljudskem štetju 860 prebivalcev s 137 hišami. Dolina je ozka in globoka, zato so Železniki dolgi 1 km 300 m. Dele se na tri dele: Gorenji konec, Trnje in Racovnik. Skozi vse Železnike padajo hribi strmo k reki Sori in cesti. Od Trnja proti Gorenjemu koncu pelje cesta pod »Zijavko«, kjer moraš zlasti pozimi »zijati« (gledati) kvišku, da te ne zaloti plaz, ali v pomladi kamenje, ko prične odnehavati zmrzal.

Prebivalstvo se danes peča največ z obrtom, trgovino in čipkarstvom. Ko je leta 1903. popolnoma prenehala železna industrija, je bila za Železnike pravi blagoslov ustanovitev čipkarske šole.

Na vse strani se dvigajo precej strmi hribi: Racmanski, Kovaški vrh, Špič, Gorenjski Kovaški vrh, Plešenice, Vancovec, Kamnic, Štedel, Lašnovce, Suha dolina in Snegovnik. Sosednje vasi: Češnjica, Rudno, Podlonk, Prtovč, Zali log, Martinj vrh, Ojster vrh in Smoleva. Potoki, ki pritekajo v Soro: Plenšak, Zadnja in Spodnja Smoleva.

Zgodovina prvih železniških naselbin, njihovih rudnikov in fužin, sega daleč nazaj v stare čase. Slavni Valvazor piše, da so bili Železniki že leta 1379. imenitni in cvetoči. Razna znamenja svedočijo, da so bile fužine v železniški okolici že davno pred Valvazorjevo letnico. Pred nekaj desetletji so skopali pod Kališami na tako zvani »Štalici« mnogo ješence in žlindre, kar kaže z gotovostjo, da je tam stala nekoč fužina. Kako in odkod so dobivali tako visoko nad današnjo ravnino potrebno vodo, ali so fužino gnale človeške moči ali kaj drugega, to bo gotovo ostala nedognana skrivnost. Verjetno je, da je našo rav-

Železniki v Valvazorjevi dobi

nino некоč napolnjevalo jezero in mogoče je, da so stale fužine ob jezerskem obrežju. Če ostane fužina na »Stalci« uganke, je pa gotovo, da so pozneje stale železniške fužine ena v »Dašnici« in ena v »Farjevem potoku«. Se se dobi sled nekdanjih fužin v omenjenih dveh krajih in precej dobro je poznati, kje so stale. Kdaj so bile postavljene v »Gorenjem koncu« in na »Racovniku« se tudi ne ve določno; le toliko pove ljudska govorica, da je bila fužina na »Racovniku« 90 let prej kot v »Gorenjem koncu«.

Rudo za fužine so dobivali skoro gotovo največ v dražgovski gori. Odkladali so jo na Rudnem (zato ime Rudno), ki se je včasih imenovalo »pod Rudnim«, t. j. pod Rudno goro. Pa tudi bližje so se nahajali rudniki. Pravijo, da je bil ondi, kjer zdaj stoji na Racovniku hiša št. 92, velik rudnik; zato je ohranila ta hiša še do današnjega dne ime v »Stolmu«. Brez dvoma je moralo biti v bližnji okolici še več rudnih jam.

Po ustnem izročilu je bila Palmada (sedaj hiša št. 88) prva hiša v Železnikih. Njeni lastniki so bili neki Lahi, doma od Palmanove v Furlaniji. Ustanovitev Železnikov se pripisuje Lahom, kar kažejo še nekatera imena: Klovže chiuse — zavtovnice, vrata; vigenc — iguum — ogenj; karbonov — karbonium — oglje. Zgodovinski podatki vedo povedati, da so se omenjeni Furlani tu naselili že leta 1348. Fužine, ki so jih osnovali,

so si že v nekaj desetletjih po ustanovitvi pridobile svetoven sloves. Kasneje so fužine prešle v last frižinskih škofov, za temi pa v avstrijsko državno last. Frižinski škofje so Železnikom dovolili mnogo pravic in ugodnosti. Ko so začele obratovati fužine na Jesenicah, je onim v Železnikih bilo nemogoče vzdrževati z njimi konkurenco, poleg tega pa se je v zadnjem času pogrešala železniška zveza, ki bi sicer morda vendarle omogočila nadaljnji obstoj fužin. Tako je nekdanj cvetoča in širom sveta znana fužinarska obrt popolnoma propadla; od njih je ostalo le značilno ime kraju in spomin na pretekle čase gospodarskega blagostanja.

Ustno izročilo pravi, da so bili Železniki некоč v živahni kupčijski zvezi s Primorjem. Iz Železnikov je peljala stara, še danes ohranjena pot, ki je peljala mimo Pečnika št. 52, mimo Krasa za današnjim jezom, mimo Petrača, dalje za jeseniško fužino, kjer pelje stara pot v Sušo in dalje ob Sori do deželne meje.

Kakor pričetek Železnikov, tako je tudi čas zidanja stare farne cerkve zavil v temo. Nič ni natančnega datuma, kdaj je bila stara cerkev pozidana. Gotovo je, da je bila ta stran, kjer je stala stara cerkev in stoji sedanja, zaraščena s temnim gozdom, kajti zvala se je nekdanj naša cerkev »pri sv. Antonu v gozdu«. Tudi to ni znano, ali je bila na tem mestu najprej le kape-

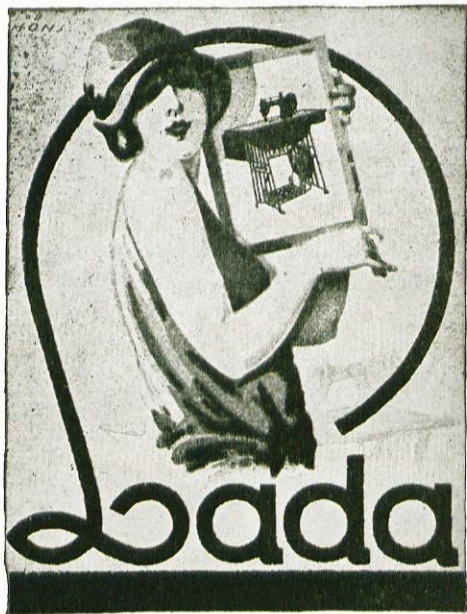
lica ali pa takoj cerkev. Ob Valvazorjevem času je imela cerkev tri oltarje: sv. Antona, kot cerkvenega patrona, sv. Ano in sv. Andreja. Ko je bila fara ustanovljena, so prizidali k stari cerkvi novo zakristijo. Leta 1874. pa je bila posvečena nova župna cerkev, katere notranjščina je naravnost veličastna.

Preden je bila ustanovljena lastna fara, so bili Železniki podružnica selške fare. Za ustanovitev železniške fare ima največje zaslug fužinar in takratni ključar železniške cerkve Jurij Peter Plavec.

Ta mož se je trudil s prečudno vneto in požrtvovalnostjo v letih 1619. do 1622., da bi pridobil Železnikom samostojno faro. Ljubljanski zapiski svedočijo, da se je mož boril z mnogimi zaprekami, a najbolj sta mu pri tem plemenitem delu nasprotovala loški takratni župnik in frižinski škof, ki je bil lastnik loške graščine. Toda neutrudljivi Jurij Plavec se ni dal oplašiti; kjerkoli je upal doseči svoj namen, tja se je podal, ne stršeč se nobenih stroškov. V dosego svojega namena, priboriti Železnikom samostojno faro, je potoval dvajsetširikrat (24) v Kamnik k nadmašniku (dekanu), osemkrat (8) v Ljubljano, šestkrat (6) v Kranj, dvanajstkrat (12) v Videm k patrijarhu, enkrat v Vipavo, enkrat v Gorico, enkrat v Gornji grad na Štajerskem, štirikrat (4) v Škofjo Loko in enkrat v Radovljico. Za potrebo duhovniškim in deželskim komisijam je potrošil osemsto (800) forintov (goldinarjev). Za posebna darila vplivnim osebam je razdal šestdesetštiri (64) cekine (dukate), sedemdesetosem

Železniki: Motiv iz Cerkvene ulice
Foto Veličan Bešter, Ljubljana

Vsem Gorenjcem se toplo priporoča tvrdka:

ANTON KRŽIŠNIK NOVO MESTO pri mostu.

Trgovina strojev, koles, otroških vozičkov, tehničnih predmetov, šablon in predtiskarija. 550a

(78) cekinov, sedem tolarjev, štirinajst (14) kron, dva para svilenih nogavic in štiridesetosemtisoč (48.000) kovanih žrebčev. Končno je bila po zaslugi Jurija Plavca fara ustanovljena leta 1622.

Se preden je bila ustanovljena železniška župnija, so si napravili Železniki svoje lastno pokopališče. Blagoslovljeno je bilo leta 1619. Pri tej priliki se je pokazal Jurij Plavec kot najpožrtvovalnejši mož v fari. Potočil je zastoj šest tovorov dobre, sladke brežanke in dva tovara terana. Jurij Plavec je kupil dve hiši in vrt od Jurija Varla, fužinskega lastnika v Farjevem Potoku, da se je sezidalo župnišče.

Izmed vseh duhovnikov železniške fare slovi najbolj župnik Mihael Grošelj, rojen v Kropi. Bil je najprej redovnik v stiškem samostanu na Dolenjskem. Ko je cesar Jožef II. po večjem razpustil samostane, so bili samostanski duhovniki poslani po raznih farah in tako je prišel župnik Mihael Grošelj v jeseni leta 1813. iz Cerkelj v Železnike. Ta gospod je, prišedši v Železnike, kaj hitro spoznal potrebo šole, zato se je trudil z vsemi močmi, da jo pribori. Ustanovil in otvoril jo je leta 1815. Kronikar pravi, da so se že v začetku dosegli izvrstni uspehi, veselje med mladino pa da je bilo neskončno. Pouk v šoli je bil večinoma nemški in tudi pri šolskih mašah so otroci nemško peli. Ker šola v začetku ni imela lastnega poslopja, se je vršil pouk v najeti sobi h. št. 6, kjer se je tedaj reklo »pri Kovaču«, pozneje pa »pri Preseljnu«. Danes je v dotični hiši trgovina Janka Bogataja. Za šolo vneti duh Grošljev ni miroval. Venomer je premišljeval, kako bi šola prišla pod lastno streho. Zgodilo se je to, ko je bilo njegovo truplo že davno prah. Povedati se mora in še bolj zanimivo je, kako se je denar po njegovem prizadevanju pripravil. Naj sledi, kakor je zapisano: Župnik Mihael Grošelj

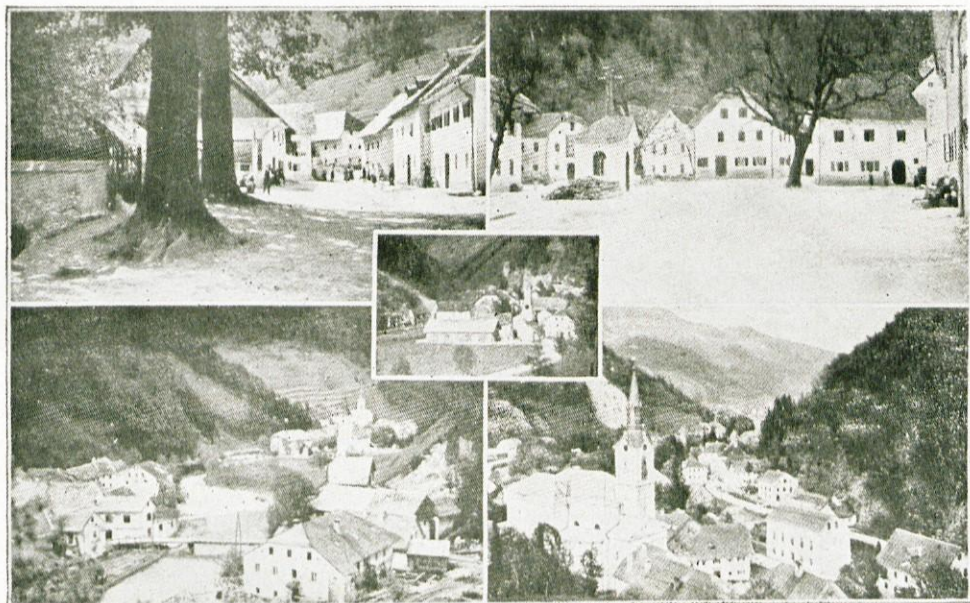

Železniki: Splošen pogled in Sokolski dom, otvorjen 6. julija 1924

Foto Avg. Blaznik, Škofja Loka

je bil izvrsten pridigar. Neke nedelje je tako ganljivo govoril o poslednji sodbi — kakor pove ustno izročilo — da je bila neka poslušalka Agata iz Smoljeve (vulgo Agatica), premožna posestnica, tako presunjena, da je sklenila svetu popolnoma odmrtni in le za Boga živeti. Po maši je šla v župnišče h Grošlju in mu rekla: »Gospod oče, danes, v tem trenutku, Vas proti temu, da me preskrbite z vsem potrebnim do smrti, postavim za posestnika vsega svojega imetja. Rabite

št. 13, ki je bila kupljena z Grošljevim fondom od ljubljanskega advokata dr. Blaža Crobatha in predelana za šolo. Šola je bila 83 let enorazrednica, potem pa se je postopoma razvila v štiri-razrednico. Zelo pereče je danes vprašanje novega šolskega poslopja, ker prostori, v katerih se zdaj vrši pouk, ne odgovarjajo več ne higijenskim ne estetskim predpisom in je skrajni čas, da merodajni faktorji napno vse sile, da se uresniči nameravana gradnja novega šolskega poslopja.

Železniki nad Škofjo Loko: zgoraj na levi »Racovnik«, na desni »Na Logu«, v sredi vvhod v trg s fužinarskim stolpom, spodaj na levi most čez Soro iz Ovčje vasi, na desni trg z župno cerkvijo

ga ali pa storite z njim po svoji volji in previdnosti!»

Pogodba je bila sklenjena in en del denarja je naložil Grošelj za nakup primerne šolskega poslopja. Umrl je v Železnikih in ima v farni cerkvi v vzhodni zunanji steni viden spomenik:

Mihael Grošelj, fajmošter,
oče teh ubogih, stvarnik te šole,
MDCCXVI.

Kasneje se je šola selila sem in tja, dokler se ni leta 1842. preselila v lastni dom, t. j. v hišo

V Železnikih deluje danes društvo »Sokol«, ki ima lasten dom, Gasilno društvo, Izobraževalno društvo, Ciril-Methodova podružnica in še nekaj drugih; dalje obstoji znana Sodarska zadruha z o. z. in več krznarn. Kot denarni zavod pa posluje Hranilnica in posojilnica r. z. z o. z.

Trg prihaja v poštev tudi kot mirno planinsko letovišče in pomembna turistična postojanka.

Jos. Primožič, šolski upravitelj.

Zali log.

Nad Železniki, 534 m visoko in 5 km oddaljena leži prijazna vas Zali log. Izrazit gorski položaj v ljubki, tihi okolici vsposablja to za-
tišno vasico kot prijetno letovišarsko postojanko
med Blegošem (1526 m) in Ratitovcem (1666 m).
Nad vasjo Zali log se prične cesta močno vzpe-
njati, dolina se zožuje in vodi, večinoma med go-
rovitim terenom, mimo Podrošča v Sorico.

Sorica.

Vas Sorica je ena izmed najvišje ležečih kra-
jev na Gorenjskem (945 m nadmorske višine).

Prebivalcev šteje 514, t. j. Spodnja in Zgornja
Sora. V vasi je pošta, trirazredna narodna šola in
župni urad, dalje par trgovin in več obrti. V
tamošnji gostilni L. Pintar je razpoložljivih 10
tujskih sob. Popolna oskrba znaša 30—40 Din.
V poletju prihaja v Soro dokaj letoviščarjev, po-
sebnost iz bližnjih mest Dravske banovine. Oko-
lica je zelo slikovita in nudi izbiro izletov, tako
n. pr. na Grmado, Osovnik, Sv. Katarino in proti
Bohinju. Izmed društev in zadrug v vasi ome-
njamo: Gasilsko društvo, Kmetijsko strojno za-
drugo, Vodovodno zadrugo za uravnavo reke
Sore, podružnici Kmetijskega in Čebelarkega
društva. Razvita je tudi domača čipkarska obrt.
— Oddaljenost od Škofje Loke znaša 30 km.

Kako je Kranj postal industrijsko mesto in kako postaja letovišče

I.

Nesporno je dejstvo, da je izmed vseh slo-
venskih mest Kranj po prevratu gospodarsko
relativno najbolj napredoval. Kranj, ki je zapo-
sloval leta 1920. komaj 300 delavcev, jih zapo-
sluje danes nad 4500. — Ta veliki napredek ni
zgolj slučaj in tudi ne povsem posledica njegove
ugodne naravne lege, ampak rezultat dobro pre-
mišljene gospodarske politike sedaj živečega kranj-
skega meščanstva, ki je znalo izrabiti ugodni čas
in je po razrušenju svojega predvojnega gospodar-
stva takoj našlo pravilno gospodarsko orien-
tациjo, nakar se je z brezprimerno pridnostjo in
vztrajnostjo, pa tudi z dobro srečo lotilo dela,
ki rodi že danes obilen sad.

Pri tem delu je sodelovalo celokupno meščan-
stvo, osobito oni pridobitniki, ki so danes glavni
faktorji velikih gospodarskih edinic v našem
mestu.

Gospodarsko stanje pred vojno v Kranju ni
bilo ravno slabo, če se upošteva tedanji splošni
gospodarski položaj cele dežele. Meščani so bili,
kakor po ostalih kranjskih podeželskih mestih, še
poljedelci, vendar pa je bilo njih glavno opravilo
trgovina in obrt. Samih poljedelcev je Kranj pred
vojno imel že prav malo.

Ker je Kranj središče cele gorenjske kotline,
kjer se je zbirala (in se še danes zbira) ob tržnih
dneh, t. j. ob ponedeljkih, vsa bližnja in daljna
okolica in se vrši živahna izmenjava blaga, zato
je naravno, da je meščanstvo po večini živelo od
ponedeljkov, zlasti obrt in trgovina; v ostalem
so se meščani bavili nekoliko s poljedelstvom,
izvrševali polagoma svojo obrt ali trgovino in
pri tem vobče precej dobro in udobno živeli.
Vendar o kakem posebnem napredku pred pre-
vratom ni mogoče govoriti, nasprotno je gospo-
darski razvoj Kranja pred prevratom dolga de-
setletja skoraj popolnoma stal, ker ni bilo prave
inicijative od strani meščanstva.

Stara obrt, ki je bila svojčas v Kranju zelo
mogočna, ki je za časa reformacije, organizirana v
cehe, dosegla svoj višek, je že davno popolnoma

propadla. Pa tudi podjetja, ki so nastala v dobi
merkantilizma koncem 17. stoletja, kakor zvo-
narna, strojarne, suknarne itd., so koncem 19.
stoletja po večini propadle. In od vseh te vrste
starih, precej močnih gospodarskih edinic, sta se
rešili v 20. stoletje le dve, namreč Mayerjeva pi-
vovarna, ki je bila ustanovljena leta 1653., in pa
Fockova mlarna, ustanovljena leta 1669. Vojno
dobo pa je preživela edino le Fockova mlarna, ki
je še danes v polnem razmahu, ki je od svoje
ustanovitve pa do danes v eni in isti družini ter
brez dvoma najstarejša tovarna mila v celi naši
kraljevini.

Industrije v modernem pomenu pred vojno
Kranj prav za prav ni imel, z edino izjemo veli-
kega Majdičevega valjčnega mlina. Tudi potem,
ko je v 70. letih stekla gorenjska železnica, se
Kranj ni veliko izpremenil.

Prebivalstvo se je vedno kaj hitro menjavalo.
In četudi so kranjski meščani na svoje staro me-
sto kaj ponosni in radi gledajo novega prise-
ljenca od strani kot »pritepenca«
tvorijo vendar ogromno večino sedanjega prebivalstva sami prisel-
jenci.

Pred kratkim je »Kranjski zvon«
iz matrik ugotovil, da je v Kranju vsega skupaj le 16 dru-
žin, ki prebivajo v mestu nad 100 let, in da je
le 8 družinskih imen, ki so bila tu že pred 200
leti.

Tako hitra prememba prebivalstva pa Kranju
vsaj v zadnjem času ni bila v škodo, marveč v
korist, ker so novi ljudje večinoma pripomogli
mestu k novemu napredku. Kolikor poznamo
kranjsko zgodovino, je bilo tudi v prejšnjih časih
tako. Mayerji, ki so najstarejša družina v Kranju,
so iz Bavarskega prinesli s seboj umetnost vare-
nja piva, Focki pa, ki so prišli menda iz Sakson-
skega, umetnost izdelovanja mila. V 70. letih so
prišli v Kranj Majdiči, ki so napravili prvo in
edino veliko industrijo pred vojno v Kranju. Maj-
dičev valjni mlin, v velikosti, kakor ga je zgra-
dil pok. Vinko Majdič, je bil eden izmed naj-
večjih mlinov v celi Avstro-Ogrski; zalagal je s
svojo moko vse avstrijske alpske dežele in jo po-

šiljal celo v prekomorske dežele. Tudi v zadnji dobi so večino novih podjetij v Kranju ustanovili oni, ki so prišli od drugod, ki so prišli že »oblečeni« v Kranj.

Da je priseljenec v Kranju gospodarsko navadno agilnejši kakor domačin, si razlagamo tako, da se je sinovom kranjskih meščanov običajno bolje godilo kakor onim, ki so se semkaj šele priselili, in da so že po svojih starših podedovali toliko imetja, da se jim ni bilo treba posebno truditi za redne potrebe. Ker je pa marsikateri kranjski nadebudni sin imel večje potrebe kakor njegovi starši, se je kaj pogosto zgodilo, da je podedovan imetje zapravil, pridobil ga pa marljiv priseljenec, čigar potomci so bili običajno že pristi kranjski sinovi. To je bil eden glavnih vzrokov, da so kranjske meščanske hiše tako hitro menjavale gospodarje. Upati je, da bo bodoča generacija zapustila to kranjsko tradicijo.

Glavna gospodarska moč Kranja je bila pred vojno v njegovi trgovini. Tik do svetovne vojne ni bil Kranj samo trgovski center gorenjske kotline, ampak je njegova trgovina zalagala tudi velik del Goriške in imela kaj živahne kupčije s Koroško in Trstom.

Z ustanovitvijo Jugoslavije pa je bila velika trgovina Kranja zelo prizadeta. Robovi kranjske kotline tvorijo obenem mejo najsevernejšega dela države. Vso trgovino, kar je šlo onkraj te meje, je Kranj namah izgubil, ostal je zaenkrat navezan edinole na bližnjo in daljnjo okolico. Majdičev mlin, ki je izgubil prav vse zaledje, je definitivno prenehal z obratom. Gospodarska situacija po končani svetovni vojni je bila skrajno neugodna; Kranj je padel na nivo ostalih kranjskih podeželskih mest. Tudi navidezni vojni dobički, ki so si jih nekateri pridobili, bi bili v kratkem izginiti tako, kakor so drugod, ako se ne bi bili znali kranjski meščani tako hitro gospodarsko preorientirati, kakor so to dejansko storili.

II.

V zadnjih decenijah pred svetovno vojno je bil dohod podjetnih pridobitnih slojev v Kranj precej velik, po prevratu pa se je še znatno povečal. Po večini so bili pridni, marljivi, podjetni, delavni in tudi skrajno štedljivi ljudje, v nasprotju s starimi kranjskimi meščani, ki so vzrastli v dobrih gmotnih razmerah in se jim ni bilo treba boriti za svoj obstanek. Ko so vsi kranjski meščani stali po prevratu pred dejstvom, da je dosedanja gospodarska podlaga uničena, niso obupali, marveč takoj začeli iskati novih virov pridobivanja.

Ze v zadnjih dveh desetletjih pred svetovno vojno so kranjski meščani stremeli za tem, da bi pritegnili v Kranj kako večjo industrijo, zlasti tekstilno, in nešteto krat je bilo čuti pritožbe, da je mesto veliko zamudilo, ker svojčas ni privabilo tekstilne industrije, ki se je potem v Trzinu naselila. Zelja po privabljeni industriji v Kranj je bila tako velika, da so nekateri v te svrhe žrtvovali vse svoje ne ravno majhno premoženje. Vendar so bili vsi poskusi brezuspešni, deloma, ker časi niso bili ugodni — saj je imela avstrijska gospodarska politika vse druge tendence, kakor pa na jugu, v slovanskih krajih, podpirati industrijo — deloma, ker metode, ki so si jih oni, sicer podjetni možje posluževali, niso bile primerne.

Dejstvo je, da ob prevratu ni bilo v Kranju nobene omembe vredne industrije več, da pa tudi še ni bilo nobenih predpogojev za privabitev kake večje industrije.

Ker leži mesto Kranj na okoli 30 metrov visoki planoti nad reko Savo, ob kateri je izpeljana železnica, in ker potrebuje vsako večje industrijsko podjetje vodo in železnico v neposredni bližini, dalje ker sta tvorili občinsko mejo Sava in Kokra in se je nahajal za industrijo primeren teren le na desnem bregu Save, v tuji občini, zato Kranj ni imel v svoji občini niti zemljišča, kamor bi postavil večjo industrijo. Manjkalo je tudi vsake pogonske sile. Edina tedaj obstoječa elektrarna Mayer je zadoščala komaj za razsvetljavo mesta, ki pa tudi ni bila vedno sigurna. Seveda je tudi manjkalo potrebnega denarja, a predvsem krepke inicijative od strani mestnega zastopa.

Kakor hitro pa se je začela likvidirati vojna in povojna trgovina, kakor hitro je ponehalo največje pomanjkanje blaga in se je vrnil mir v deželo, se je takoj začelo marljivo gospodarsko delo v Kranju. Prvo industrijsko podjetje, ki se je po prevratu v Kranju povečalo v veliko tovarno in v povsem moderen obrat, je bila stara Polakova usnjarna, ki si je zgradila lastno električno centralo ob Kokri. Le žal, da je ta električna centrala radi nestalnosti vode precej nesigurna, tako da si je morala tovarna omisliti še posebno parno rezervo, da svoje pogonske moči ni mogla dati drugim, ampak jo rabila zgolj za lastno uporabo.

Prvo novo industrijo po prevratu je pripeljal v Kranj Franc Šumi, ki je v inozemstvu nakupil stroje za tovarno gumijevih izdelkov; te stroje je namestil v stari Sodarjevi pristavi. Iz teh početkov je nastala tvrdka Vulkan, tovarna gumijevih izdelkov, ki pa je pozneje, žal, prešla iz rok domačinov v druge roke. Tovarnica se danes krepko razvija, dasi ima neugodno lego v sredini mesta.

Odvetnik dr. Sabothy se je že leta 1919. trudil, da bi spravil v Kranj večjo tekstilno industrijo, in je med drugim pridobil konzorcij, čigar člani so pozneje zgradili v družbi hrvaških pridobitnikov v Oroslavju večje tekstilno podjetje. Eksperti tega konzorcija so na licu mesta položaj Kranja za tekstilno industrijo proučevali ter prišli do zaključka, da je za večje tekstilno podjetje primeren prostor samo ob savski strugi in da bi bil posebno pripraven teren za to Gaštejki pašnik, seveda pod pogojem, da ni izpostavljen vsakoletnim poplavam. Ker ni bilo tedaj v Kranju nobene pogonske sile na razpolago, je ta konzorcij opustil namero, naseliti se v Kranju.

Gaštejki pašnik, to je savska naplavina na desnem bregu Save od savskega mostu pri Kranju med Savo in železnico, je bil sicer last Mestne občine, vendar pa se je nahajal v Stražiški občini. Pašnik je bil za občino skoraj brez vsake vrednosti. Vsaj donasal ni niti pare dohodka, ampak se je uporabljaj za pašnjo koz in krav kakih prekupčevalcev (kajti meščani-poljedelci ga za svojo živino niso uporabljali), tudi so na njem gradbeniki kopali gramoz, namesto da bi ga vozili iz savske struge, otročadi pa je služil za igrišče. Svojčas je bil pri vsaki povodnji preplavljen. Odkar so pa zgradili novi most čez Savo, ga je ščitil nasip pred velikimi poplavami, tako da so meščani na prejšnje poplave pozabili in zatrjevali,

da sedaj ni več nevarnosti za poplavo, tudi ob največji vodi ne.

Ta Gaštejski pašnik je bil torej po mnenju strokovnjakov ugoden za večjo industrijo, vendar bi ga bilo pri tedanjih konservativnih razmerah v mestnem zastopu težko pridobiti. Občinski zastop je tedaj stal na stališču, da je vsaka ped zemlje, katera je last občine, tako dragocena, da je ni oddati za noben denar. Značilno za tedanje mišljenje je bila odklonitev prošnje Ricci Mayr-ja, naj se mu proda prostor med savskim mostom in njegovo pivovarno, ki se je faktično uporabljal kot jama za smeti, ki je bila pravi škandal za mesto Kranj. Njegovo prošnjo je občinski zastop gladko odbil, češ, da se ne sme prav nič mestne lastnine odsvojiti. In tako je ostala jama za smeti tik ob vstopu v mesto še celo vrsto let, dokler ni sedanji lastnik bivše Mayrjeve pivovarne, Delavski dom, napravil aranzma z mestno občino, da se je odpravila.

Ko so se imele vršiti poleti leta 1922. prve občinske volitve, je bila pretežna večina mestnega prebivalstva odločno mnenja, da je treba izbrati zastop, ki bo pripravljen izvesti vse potrebne reforme, ki bo imel tudi primerno inicijativno za potrebe mesta, ki se bori za svoj ekonomski obstanek. Ker pa povzročajo volitve po navadi tudi v takih mestecih, kot je Kranj, velike razprtije in onemogočujejo dalje časa vsako intenzivnejše delovanje, zato so se meščani potrudili, da se temu boju izognejo. In res, zgodilo se je menda prvič v zgodovini kranjskega mesta, da so se vršile volitve brez vsakega boja, — prav za prav, da se niso vršile nobene volitve, ampak da so stranke le sklenile med seboj kompromis, vložile eno samo listo, ki je bila sama ob sebi izvoljena. Tako izvoljeni občinski zastop je izbral iz svoje srede za župana dolgoletnega občinskega svetovalca Cirila Pirca, moža, ki je bil zavzet in dostopen za vsak napredek mesta in ki je še danes župan. V občinski zastop je prišla cela vrsta onih pridobitnikov, ki so ustvarjali nov Kranj in ga še ustvarjajo; in ta zastop je po večini še danes v funkciji.

Eno izmed prvih del, ki jih je izvedel novi občinski zastop, je bila inkorporacija Gaštejskega pašnika, kolodvora in gorenje Save v mestno občino Kranj. Vse, kar je ležalo onkraj Save, s kranjskim kolodvorom vred, je spadalo k občini Stražišče. Če si je hotel Kranj pridobiti industrijo in imeti od nje za občino kakih direktnih dohodkov, je moral skrbeti pred vsem za to, da pride omenjeni svet, ki je bil last mestne občine, v lastno občino. To se je tudi posrečilo, čeprav stvar ni bila tako enostavna. Že dovoljena priklopitev se je preklcala, čim se je premenil politični režim, pa se je zopet pri spremembi režima popravila. Da se je priklopitev izvedla, je mesto Kranj dolžno hvalo zlasti pok. ministru Gregorju Zerjavu in županu Cirilu Pircu.

Čim je bila inkorporacija Gašteja v mesto Kranj izvršena, čim je bilo vsled spremembe občinskega zastopa pričakovati uvidevnosti meščanstva za pridobitev industrije s tem, da se tudi dá industriji na razpolago vsaj bolj ali manj odgovarjajoč stavbeni svet, je mesto takoj začelo iskati zanj interesentov.

Že spomladi leta 1922. je stopil dr. Sabothy s posredovanjem Franceta Vokača iz Ljubljane v stik s praškim industrijalcem Emilom Storza, ki je zastopal konzorcij, čigar namen je bil zgraditi v Jugoslaviji veliko tekstilno tovarno. Franc Vokač je zainteresiral Emila Storza, da si je v zgodnji pomladi leta 1922. v Kranju situacijo ogledal na licu mesta. Radi pomanjkanja vsake pogonske sile, ki bi bila vsaj v začetku tovarni na razpolago, je imel interesent sprva velike pomisleke proti Kranju in ker so ga vabili v razne druge kraje Slovenije, se je bilo bati, da bo tudi ta industrijalec zapustil Kranj, tako kakor je to storila cela vrsta interesentov pred njim. In res se je skoraj že odločil za nek kraj v bližini Celja, ko je član konzorcija France Vokač v svrhu, da se odločitev pospeši, vložil na občino Kranj prošnjo na prodajo enega dela Gaštejskega sveta radi ustanovitve tovarne in se je ta prošnja na občinski seji dne 25. julija 1922. obravnavala. Na tej seji je poročevalec dr. Sabothy obširno pojasnil ves svoj industrijski program, ki ga je že od leta 1919. propagiral. Po temeljiti debati se je sprejel njegov predlog, ki se je glasil: Občinski svet na Gaštejskem pašniku je rezerviran izključno le za večja industrijska podjetja. Mestna občina ga prodaja v ta namen po nizki ceni, ki se določi za vsakega reflektanta posebej po gospodarski vrednosti njegovega podjetja za mesto Kranj, vendar naj bo v kupni pogodbi določena kupnina bolj nekakšna priznalnina, kakor pa resnična protivrednost sveta.

Za vsako pogodbo posebej veljajo še naslednji pogoji:

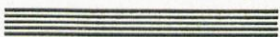
1. Vsaka pogodba se sklene le pod pogojem, da se na odprodanem svetu tekom enega leta začne graditi, tekom dveh let pa prične z obratom. Ako se pogoji v določenem roku ne izpolnijo, izgubi prodaja svojo veljavnost, kupnina pa zapade mestni občini;

2. sedež podjetja mora biti v Kranju;

3. podjetje mora vsem svojim uslužbencem, kateri se preselijo v Kranj, preskrbeti stanovanja v novih stavbah;

4. želi se, da naj podjetje nudi domačim interesentom možnost do udeležbe.

Predlog je bil sprejet skoraj soglasno. Proti je glasoval edino umrl dekan Koblar. Ta sklep je tvoril podlago za prodajo zemljišča, na katerem se nahaja največje kranjsko podjetje, Jugočeška, bil je pa tudi povod dolgoletnim bojem in prepripirom med meščanstvom; vendar danes lahko mirno trdimo, da brez tega sklepa ne bi bilo Ju-

SPECERIJSKA IN DELIKATESNA TRGOVINA
F. DOLENC, KRANJ
Cene zmerne. Postrežba točna.

gočeške v Kranju in brez nje tudi ne ostale večje industrije.

Sklep se je sporočil tudi Emilu Storzi in ga je mestna občina skušala pridobiti za končno odločitev. Njegove pomisleke radi pomanjkanja pogonskega toka je skušala ovreči z dejstvom, da se je Vinko Majdič resno baval z idejo zgradnje velike elektrarne na Savi. Ko mu je dal pokojni Vinko Majdič zagotovilo, da bo elektrarno na Savi gotovo zgradil, se je končno odločil za Kranj.

Za razvoj Kranja je interesantno dejstvo, da je odločitev padla istega dne, ko se je položil vogelni kamen Narodnemu domu, dne 8. avg. 1922. Kakor je bil vogelni kamen Narodnega doma izhodišče razvoja severnega dela Kranja, ki postaja letovišče in vrtno mesto, tako je bila Storzova odločitev odločilnega pomena za prihod tekstilne industrije, ki se je naselila ob Savski strugi v Kranju. Dne 8. avgusta 1922 se je Emil Storza s Francetom Vokačem prav ob istem času, ko je graditelj Narodnega doma, Maks Fock, imel slavnostni govor pri polaganju vogelnega kamna, v pisarni dr. Sabothyaja definitivno odločil za gradnjo tovarne v Kranju. Po končanem poslovnem opravilu se je podala vsa družba k polaganju vogelnega kamna. V vogelni kamen Narodnega doma vklesani datum je torej za Kranj v dvojnem oziru pomemben.

Ker je bil predpogoj razvoja vsake večje industrije za mesto Kranj obstoj velike električne centrale, ki bi dajala ceneje pogonski tok, je mestni zastop z vso odločnostjo podpiral namero Vinko Majdiča gledé izgraditve električne centrale, ki se je pozneje tudi res zgradila.

Sredi med ogromnim Majdičevim mlinom in ostalimi njegovimi poslopiji se je nahajala majhna mestna hišica, ki je imela komaj par m² obsega in ki se je v njej nahajala črpalnica za črpanje vode v mesto. Črpalnico je še skonstruiral ženijalni jezuit Gruber in se ni več uporabljala, odkar je dobil Kranj svoj vodovod. Hišica je imela tudi vodno pravico za circa 40 PH. Praktično je bila hiša in vodna pravica za mestno občino brez vsake vrednosti, kajti zgradba moderne vodne naprave bi veljala za razmeroma majhno kapaciteto ogromno, poleg tega pa bi stavba, nahajajoča se v središču obširnega Majdičevega podjetja, ovirala vsak razvoj večje vodne zgradbe na istem mestu.

V lokalnih političnih bojih je igrala ta črpalnica cela desetletja važno vlogo. Pri vsakih volitvah so se napravljali velikanski načrti, ki so pa seveda po volitvah zaspali. Temu brezplodnemu početju se je napravil sedaj konec. Na predlog dr. Sabothya je občinski zastop dne 22. septembra 1922 prav z ozirom na bodočo industrializacijo Kranja sklenil odprodajo te hišice. Sklep ni bil več soglasen, pokazali so se še ostanki prejšnje mentalitete, pokazala so se nasprotja iz prejšnjih časov, vršili so se burni protestni shodi in vlagale se pritožbe; a vkljub vsemu je sklep kompaktne večine ostal v veljavi in mestna občina je dobila za malo hišico za tedanje čase ogromno vsoto, 1.200.000 K. Vinko Majdič je takoj začel graditi veliko savsko centralo, ki je danes povečini dogotovljena in oskrbuje pogonski tok za vso ostalo kranjsko industrijo, izvzemši Jugočeško.

Ako bi bil občinski zastop pri odprodaji mestne črpalnice ozkosrčen, kakor je bil prej desetletja in desetletja, ako ne bi bil v tem ugodnem času napravil z odprodajo črpalnice odločnega

koraka, ne bi imeli danes v Kranju velike Majdičeve električne centrale in prav gotovo se ne bi bila nobena industrija večjega stila v mestu naselila. Ako bi bil Kranj zamudil ugodno priliko, ki je bila dana v prvih letih mlade države za nove industrije, bi čakal zaman na velike tovarne, tako kakor jih čakajo drugi kraji.

Vprašanje zgradbe velike električne centrale je bila za Kranj ena glavnih etap njegove industrializacije. Ze pok. Vinko Majdič je začel z gradnjo velike savske elektrarne, ki so jo potem po njegovi smrti njegovi nasledniki dogradili, in danes je Majdičeva elektrarna največja elektrarna na Savi, ki oskrbuje s pogonskim tokom ne le industrijo v Kranju, ampak tudi v okolici tja do Medvod. Majdičeva elektrarna je tako eden izmed stebrov kranjske industrije. Danes razpolaga z 2100 KS, vendar je vodni del zgrajen tako, da se strojno lahko vsak čas zviša na 4100 KS.

Pa kakor se je že pri prodaji mestne črpalnice pokazal odpor enega dela konservativnega meščanstva, tako se je odpor še povečal, ko je prišlo do dejanske izročitve Gašteja graditeljem tovarne.

V seji dne 13. aprila l. 1923. je občinski zastop na predlog dr. Sabothya sicer soglasno sklenil, da se Emilu Storzi kot zastopniku snujoče se delniške družbe Jugočeške odproda toliko sveta na Gaštejskem pašniku, kolikor ga potrebuje za nameravane tovarne, in sicer pod pogoji, ki so bili sprejeti na seji dne 25. julija 1922., ostali svet pa da se mu za dobo 5 let v svrhu povečanja rezervira proti plačilu 5 K za m²; toda ko je začela Jugočeška z ozirom na soglasni sklep občinskega zastopa, še predno ga je nadzorstvena oblast potrdila, ker pač ni bilo pričakovati kake pritožbe — torej ko je začela graditi na Gaštejskem pašniku veliko tkalnico, tiskarno za tiskanje bombažnega blaga, belilnico, barvarno ter tri stanovanjske hiše in pomožna poslopja, in ko so bile stavbe že v surovem končane, se je začel, prvotno v zvezi z odporom proti črpalnici, potem pa tudi samostojen odpor proti odprodaji Gašteja. Pogostne spremembe političnega režima so sicer zavlačevale formalno rešitev precej časa, vendar niso novega podjetja v razvoju prav nič ovirale. Predaleč bi šlo, ako bi hoteli popisati vse faze tega boja, ki je zadobil kaj hitro lokalno-politično obeležje, kakor se to med nami pri vseh gospodarskih zadevah le prerado dogaja. K sreči podjetje na vse pritožbe in proteste ni polagalo posebne važnosti, in ker je že v prvem letu tako veliko denarja v zemljišče investiralo, se ni moglo več umakniti s tako malovrednega sveta, kar bi se bilo gotovo že v jeseni 1923. zgodilo, ko je visoko narastla Sava ves Gaštej poplavlila in se je pokazalo, da so se oni kranjski meščani, ki so trdili, da Gaštejski pašnik ni več izpostavljen povodnji, zelo motili. Čim je Jugočeška postavila tovarno, v katero je tekom let investirala nad 60 milijonov dinarjev, ji ni preostalo drugega, kakor da je morala savsko naplavinno, na kateri je stala tovarna, zavarovati proti visoki vodi, kar se je zgodilo z milijonskimi stroški. S tem pa se je poprejšnja pusta, brezplodna in nekoristna naplavinna seveda spremenila v prvovrsten kulturni svet. Četudi je bila prvotna cena 5 K za m², pozneje 5 Din, navidez nizka, se vendar v Kranju še nobeno večje zemljišče ni tako drago prodalo kakor Gaštejski pašnik, če se upoštevajo ogromne

investicije, ki so bile potrebne za samo obrambo sveta pred visoko vodo.

Posestno stanje pa se je na Gaštej u končno-veljavno uredilo šele leta 1928. z razsodbami upravnega sodišča in državnega sveta, ki so ugotovile, da je bilo postopanje občine pri prodaji Gašteja tudi v formalnem oziru vselej pravilno in korektno.

Da je bilo to mestu koristno, dokazuje najbolj dosedanj razvoj celega Kranja; zato lahko trdimo, da ga danes v Kranju ni več človeka, ki ne bi pridobitve Jugočeške za Kranj odobral. Z Jugočeško je pridobilo mesto prvo industrijsko podjetje velikega obsega, ki je dobro fundirano in ki ima od njega prebivalstvo mesta in okolice zelo velik dobiček.

Jugočeška je delniška družba in ima 20.000.000 delniške glavnice. Njene investicije v stavbah in strojih znašajo nad 60 milijonov dinarjev. Tovarna obstoji iz tkalnice z nad 900 tkalskimi stoli, iz tiskarne za tiskanje tkanin, največje v državi, z barvarno, belilnico in pomožnimi obrati, producira na leto nad 10 milijonov metrov vsakovrstnega tiskanega blaga in umetne svile. Tovarna ima lastno kalorično centralo za 1200 PH, ki je v zvezi z deželno elektrarno na Završnici, s katero se medsebojno izpopolnjujeta. Podjetje ima tudi lastno tovarno za pridelovanje krompirjevega škroba, kjer predela na leto do 600 vagonov krompirja, katerega precejšen del nakupi v kranjski okolici. — Jugočeška zaposluje že danes nad 1000 delavcev na dan, ki so po veliki večini okoličani, nadalje nad 100 mojstrov ter veliko število uradnikov. Vsi mojstri in uradniki stanujejo v novih uradniških hišah. Prvi ravnatelj Jugočeške je bil Artur Heller, ki je zgradil prve stavbe in spravil tudi tkalnico v obrat. Sredi leta 1925. ga je nasledil sedanji ravnatelj Maks Horvic, doma iz Sarajeva, ki je gradnjo dovršil ter dal podjetju današnji razmah. Kot dober poznavalec zlasti juga naše države je izvedel prvotno trgovsko organizacijo in ponesel tako Kranjske izdelke v zadnjo vas cele naše države. Jugočeška pa ne prodaja svojih izdelkov samo v naši državi, ampak povečuje svoj eksport tudi v inozemstvo od leta do leta. Na visoko kakovostno njenih izdelkov kaže dejstvo, da se prodajajo na Dunaju, Parizu in Amsterdamu. Precejšen je tudi eksport v Južno Afriko in Južno Ameriko. Leta 1930. je Jugočeška še pridobila vse delnice Beogradske tekstilne d. d. Tako poseduje sedaj 3500 vreten, 1600 tkalskih strojev, dve največji tiskarni za blago in dve kalorični centrali, zato se mora danes prištevati med vodilna podjetja tekstilne stroke v državi.

Jugočeška je bila tudi vzrok in povod, da se je naselila še ostala tekstilna industrija in da postaja Kranj nekako center tekstilne industrije v Sloveniji.

Privabitev Jugočeške v Kranj in način, kako

se je izvršila, je bila šola, ki so se je potem še drugi v Kranju posluževali, včasih z večjim, včasih z manjšim uspehom pri privabljanju nadaljnje industrije. Najmočnejši faktor je bil seveda vzgled sam, ki ga je Jugočeška dajala.

Ko sta leta 1925. poljska državljana Gustav Horak in Pavel Markgraf iz Lodza prišla v Jugoslavijo in iskala primeren kraj za ustanovitev tekstilne tovarne, sta se vsled vsestransko pripravljenege terena hitro odločila za naselitev v Kranju. Prebivalstvo, ki je že videlo in vedelo ceniti vrednost industrije, jim je šlo rado na roke, tako da nista imela več takih težav že s pridobivanjem sveta, kakor ga je imela Jugočeška. Pokojni dekan Koblar, ki je bil od vsega začetka hud nasprotnik odprodaje Gašteja, je med tem časom svoje stališče napram industriji že v toliko revidiriral, da je leta 1926. za zmerno ceno prodal polovico župniškega zemljišča na Farovski loki družbi Intex, tekstilno-industrijalni družbi z o. z., ki sta jo ustanovila imenovana industrijalca. Na tem, za industrijo ob Savi, naravnost idealnem zemljišču, ki ni izpostavljeno nobeni povodnji, je zgradila družba Intex veliko, lepo in povsem moderno opremljeno tovarno za izdelavo volnene in za izdelavo bombažnega blaga. Tovarna obstoji sedaj iz mehanične tkalnice za tkanje volnenga blaga, iz tkalnice za tkanje bombažnega blaga, in iz barvarne z okoli 250 stroji in vsemi potrebnimi pripomočki. Podjetje se krepko razvija in zaposluje okoli 300 delavcev. Ker vodita podjetje oba ustanovitelja, ki sta izvrstna strokovnjaka, ni dvoma, da ima podjetje še veliko bodočnost.

Leta 1928. se je vrnil v Kranj Artur Heller in ustanovil nad Gaštejem veliko tkalnico za bombažno blago, ki jo vodi pod imenom Textilindus, družba z o. z. Tkalnica ima okoli 230 stolov, je povsem moderno opremljena in se dobro razvija.

Istega leta je pridobila v Kranju tvrdka F. Brunna iz Plavy na Češkem zemljišče na gorenji Savi, ki ga je svojčas kupila Puškarna, o kateri bomo še pozneje govorili. K temu zemljišču je prikupila še precej drugega sveta na gorenji Savi ter ustanovila družbo z omejeno zavezo, ki se je prvotno imenovala Kranjske tekstilne tovarne, pozneje pa se spremenila po ustanoviteljih in lastnikih v Jugobruna. Tovarna obstoji iz tkalnice, v kateri je že v obratu circa 350 stolov in tiskarne. Tovarna zaposluje že danes okoli 300 delavcev, je pa deloma še v gradnji.

Vse dosedaj našete tovarne so ustanovili industrijalci, ki imajo za seboj daljšo industrijalno tradicijo in so svojo industrijo iz tujine k nam prinesli. Ta industrija je prišla v Kranj na način, ki se je bil že v prejšnjih časih v Kranju obnesel. Kakor so pred stoletji prišli obrtniki in prinesli iz industrijskih krajev svoje znanje v Kranj, kjer so se krepko razvijali, tako se je v naših časih v drugi obliki izvršil enak historičen proces. Ker

ANDREJ RIBIČ — STRAŽIŠČE PRI KRANJU

MODERNO UREJENA ČEVLJARSKA DELAVNICA

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela od priproste do najfineše izdelave po solidnih cenah in točno postrežbo!

je vsa nova velika industrija v Kranju bila v rokah izkušenih industrijalcev, jim ni bilo treba šele iskati izkušenj in jih drago plačevati, ampak so prinesli svoje bogate izkušnje s seboj; zato tej industriji ni bilo treba preboleti otročjih bolezni in zato danes vse tudi uspevajo razmeroma dobro, vkljub današnji splošni gospodarski krizi.

Ker je vsa velika industrija naseljena ob Savski strugi in ker zavzemajo podjetja velik kompleks — saj zaposlujejo skupno circa 2000 delavcev — zato ima navadno tujec, ki pride v Kranj, pa večkrat tudi domačin pogrešno mnenje, da obstoji vsa kranjska industrija le iz te velike industrije, ki je bila bolj ali manj s pomočjo tujega kapitala ustvarjena. To mnenje je povsem napačno. Tudi domačini so se začeli že pred leti v tekstilni industriji prav krepko udeleževati. Imamo v Kranju že nekaj manjših tkalnic, ki so jih domačini ustvarili in ki obratujejo z večjim ali manjšim številom stolov; skupaj je do 60 stolov. Adolf Prah je ustanovil v mestu tkalnico, ki se uspešno razvija. Ivo Sirc ima tovarno za juto. Izven Kranja nad Gaštem je postavil Franc Sirc tkalnico s circa 60 stoli. Peter Kobal ima tkalnico za zastore.

Celokupna tkalska industrija obratuje danes s circa 1700 stolmi in zaposluje nad 2000 delavcev. Če se upošteva, da je začel prvi tkalski stol obratovati v Kranju šele leta 1924., je to danes rekord, kakršnega menda ni doseglo nobeno mesto v naši državi.

Zelo važna panoga kranjske industrije je pletilna industrija, ki šteje danes 12 obratov in je izključno v domačih rokah. Cela pletilna industrija se je v Gorenjski kotlini precej bujno razvila, za današnje kritične čase mogoče še nekoliko preveč. V njej zavzema vodilno mesto brez dvoma Kranj.

Pletilno industrijo sta vpeljala v Kranj podjetna kranjska trgovca Edmund Kocbek in Anton Adamič leta 1922. Privabila sta iz Češkega strokovnjaka Jungmanna, s katerim sta napravila družbo »IKA« (beseda je sestavljena iz začetnih črk priimkov družbinih ustanoviteljev). Ker je bilo v tej družbi združeno strokovno znanje s prvovrstno trgovsko zmožnostjo obeh domačih podjetnikov, se je nova industrija v Kranju kaj hitro in dobro razvila. Družabnik Jungmann je sicer kmalu iz družbe izstopil, domačina Adamič in Kocbek pa sta jo s svojo podjetnostjo in marljivostjo v par letih spravila brez dvoma na prvo mesto cele pletilske industrije v Gorenjski kotlini. »IKA« zaposluje okoli 300 delavcev, njeni izdelki uživajo dober glas po celi državi. L. 1929. je tudi Kocbek izstopil iz »Ike« in je njegov delež prevzela Adamičeva soproga ga. Marija Adamič, tako da je »Ika«, ki se nahaja v krasni stavbi sredi mesta, danes last Adamičeve družine. Adamič je »Iko« še izpopolnil in je poleg pletenin in trikotaže upeljal še oddelek za nogavice, ki je povsem moderno opremljen.

Večje pletilske tovarne so še v Kranju M. Ogrizek, Jernej Kušlan, M. Macarol poleg cele vrste manjših podjetij. Kranjski pletilski izdelki uživajo po celi državi zelo dober glas.

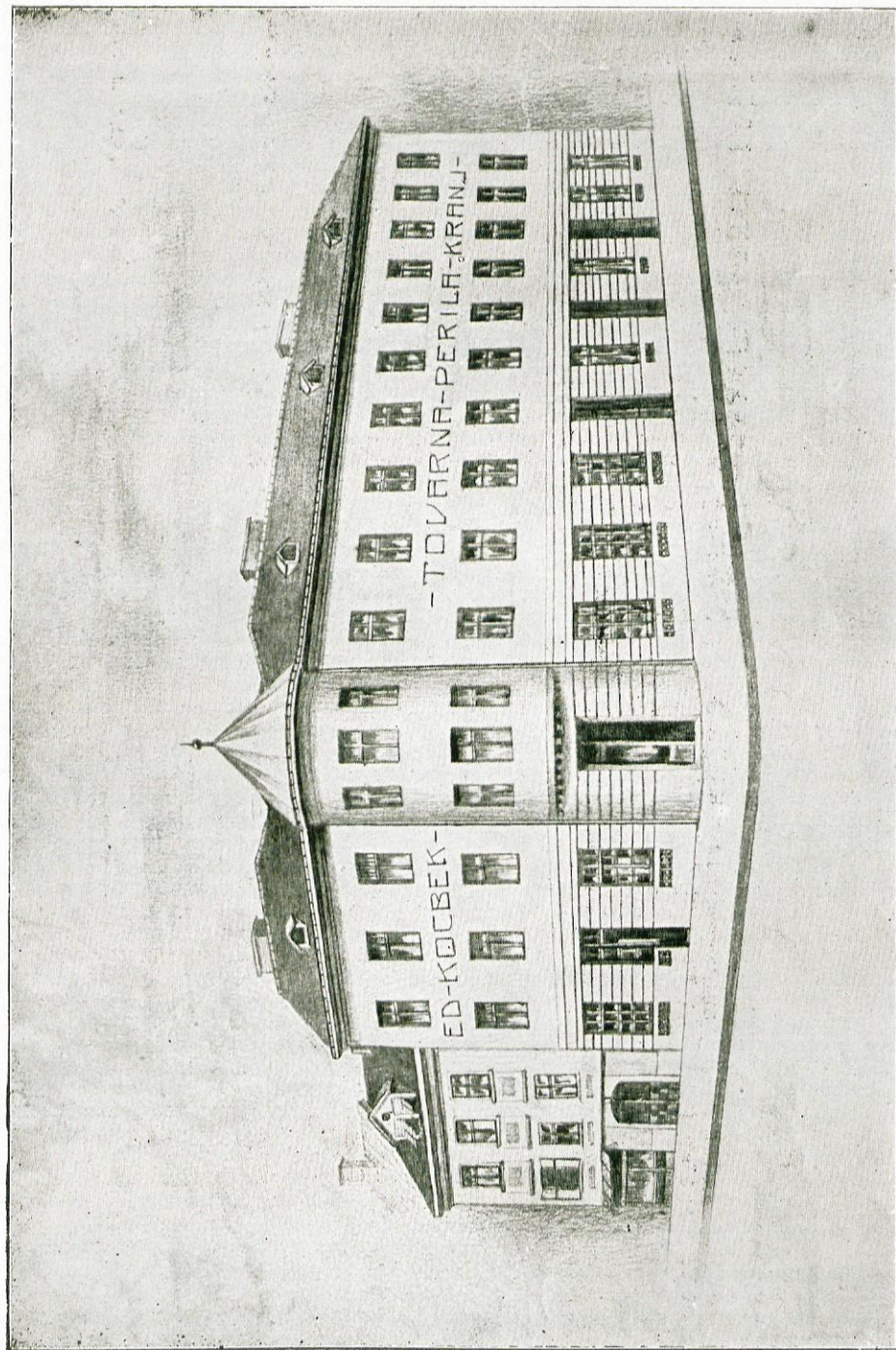
Prav tako važna kakor pletilstvo je v Kranju fabrikacija čevljev, ki se je razvila tudi šele po prevratu. Danes imamo v Kranju tri tovarne čevljev, od katerih je največja Jadransko-posavska čevljarna, d. z. o. z., ki si je ravno letos ob Savi na levi savski strugi nasproti Jugočeške zgradila

čisto moderno in precej obsežno tovarno čevljev, v kateri je zaposlenih okoli 100 delavcev. Jadransko-posavska čevljarna so ustanovili podjetni čevljarski mojstri Bitenc Jože, Ivan Pernuš, Anton Perko, Peter Bajželj in drugi. v zvezi s trgovcem z usnjem Antonom Štefotom, ker so uvideli, da morejo napredovati le, če začno izdelovati čevlje na tovarniški način. Iz majhnih početkov je nastalo veliko podjetje. Tovarna čevljev Ivana Prešerna se krepko razvija in zaposluje okoli 70 delavcev, tovarna Andreja Cernilca pa nekaj manj. Tudi te tovarne so vse opremljene z modernimi stroji. Domačim podjetjem se bo še pridružila tvrdka Vulkan, ki ravno sedaj namerava začeti s produkcijo gumijevih čevljev. Produkcija čevljev v Kranju je precej velika in gre večinoma v naše južne kraje, kakor Bosno, Crno goro, Dalmacijo, zlasti pa v Staro Srbijo in Macedonijo.

Od oblačilne industrije je treba omeniti še tovarni perila Edmunda Kocbeka in Ivana Savnika, ki sta po celi državi precej dobro vpeljana in zaposlujeta veliko število delavk, deloma v domačem obratu, a še v večjem obsegu na domu. Ivan Savnik ima poleg tovarne perila tudi tovarno za naramnice, kravate, turistovske potrebščine; v zadnjem času pa nanovo gradi posebno tovarno za rokavice.

S tem so našteje glavne panoge kranjske industrije; pa je še cela vrsta manjših podjetij, ki jih ne moremo posebej obravnavati, ker bi postal spis preobširen. Vendar pa moramo omeniti sicer ponesrečen poizkus privabiti še neke druge industrije, namreč puškarske. Četudi se je poizkus ponesrečil, je vendar v marsikaterem oziru rodil dobre posledice.

Po nesrečnem koroškem plebiscitu leta 1920. je pribežalo v Kranj nekaj boroveljskih puškarjev in vsi učitelji boroveljske puškarske šole. Pribežali so s seboj tudi nekaj strojev, ki so bili državna last. Kranjski meščani so jih sprejeli z odprtimi rokami in so bili pripravljeni, nuditi jim tudi gmotno pomoč. V ta namen se je napravila zadruga, ki bi se naj bavila z izdelovanjem lovskih pušk po boroveljskem načinu. V zadrugo so vstopili mnogi kranjski meščani. A že v kratkem se je pokazalo, da zadruga z majhnimi deleži ne bo mogla bogsigavedi kaj ustvariti; zato se je skušalo pritegniti meščane z večjo denarno udeležbo. Puškarna se je nastanila v hiši Viktorja Omerse in je poslopje počasi preurejala v tovarno za izdelovanje pušk. Komaj pa se je puškarna začela razvijati v tovarniški obrat, že se je pokazalo, da ji manjka predvsem večjega kapitala, a tudi strokovnega vodstva. Zato so začeli nekateri zadrugarji iskati v inozemstvu večje podjetje, ki bi dalo potrebni kapital, a tudi strokovne moči, da bi se puškarna razvila v moderno tovarno orožja. Res se je posrečilo pridobiti Češko-slovensko zbrojevko, delniško družbo v Brnu, ki je bila pripravljena sodelovati in puškarno tudi denarno podpreti. Spomladi leta 1924. so se podali v Brno zadrugarji Rici Mayr, Viktor Omerša, Ivan Savnik, dr. Sabothy in Franc Sirc in so z Zbrojevko sklenili pogodbo, po kateri se je Zbrojevka v znatni meri podjetja udeležila ter prevzela tudi vse tehnično in komercialno vodstvo. Tudi se je dogovorilo, da se ima takoj nakupiti na gorenji Savi zemljišče, kjer se je namestila postaviti in zgraditi nova moderna tovarna orožja. Zbrojevka je dobavila večje število strojev ter opremila zlasti staro Sokolsko telovad-

Edmund Kocbek, tovarna perila, Kranj

nico v Omersovi hiši v popolno strojnico. Nameravalo se je izdelovati lovsko orožje vsake vrste, razen tega pa tudi vojaško orožje, zlasti puške. Na tej podlagi bi se kranjska puškarina brez dvoma lahko razvila v moderno tovarno orožja v pravcu, kakor je bil svojčas v avstrijskem mestu Steyr. Delavskih moči je bilo dosti na razpolago, ker je prišlo iz Borovelj dovolj puškarjev, poleg tega pa se je iz Borovelj preselila tudi kompletna državna šola, ki je imela v Kranju skrbeti za puškarški naraščaj. Ves načrt bi se dal prav lepo izvesti, če ne bi Kranj ležal tako blizu meje. Uspeh Puškarne kot zadruga bi bil mogoč samo tedaj, ako bi ga državna uprava podpirala in dajala vojaška naročila. Ker je pa državna uprava bila mnenja, da ni v obrambnem interesu države, ako se na eksponirani obmejni točki razvije velika tovarna orožja, je načrt moral propasti.

Vojaška uprava je sicer dala Puškarni nekaj naročil, izjavila je pa, da tovarna nima pričakovati stalnih in večjih nabav. S tem je bila usoda kranjske Puškarne zapečatená, kajti izdelovanje zgolj lovskega orožja se je izkazalo kmalu kot nerentabilno. Zato ni preostajalo drugega, kakor da se Puškarina likvidira, kar se je zgodilo na občnem zboru dne 30. aprila 1926. Likvidacija se je izvršila na ta način, da se je vse preostalo imetje prodalo Jak. Pošingerju, znanemu trgovcu z orožjem in puškarju iz Borovelj, ki je bival po prevratu v Mariboru in se je nato preselil v Kranj ter skušal s svojim strokovnim znanjem puškarno kot zasebno podjetje dalje voditi. Pa tudi ta je kmalu uvidel, da more Puškarina kot tovarna orožja eksistirati le, če ima državna naročila. Vojaška uprava je tudi Pošingerju izjavila, da ga hoče zaposliti, vendar je stavila pogoje, da se preseli v Užice, kjer mu je dala na razpolago primerna poslopja. Pošingerju ni preostalo drugega, kakor da se je koncem I. 1926. z vsem obratom in z mnogimi puškarji preselil v Užice, kjer danes prav dobro uspeva. S tem, da je odšla iz Kranja velika puškarška industrija, je odpadla tudi potreba državne puškarške šole, ki jo je potem državna uprava tudi sama preselila v Užice, kamor faktično spada. Namesto puškarške šole pa je dobil Kranj tkalsko šolo.

Poskus ustanovitve puškarške industrije v Kranju se je sicer v velikem obsegu, kakor je bil zamišljen, ponesrečil, tudi so imeli zadrugarji, a še bolj Zbrojevka materijalne izgube, vendar poskus za Kranj ni imel ravno neugodnih posledic. Predvsem je dala Puškarina skozi leta precejšnjemu številu delavcev zaslužka. Saj je v svojih najbližjih časih zaposlovala nekaj uradnikov in do 100 delavcev. Radi puškarne se je naselilo v Kranju nekaj samostojnih puškarjev, ki tudi še danes samostojno in dobro izvršujejo puškarško obrt in zaposlujejo še precejšnje število puškarjev. Poleg tega je ostala poprej v Kranju povsem neznana trgovina z lovskim orožjem in lovskimi potrebščinami, in ravno v zadnjem času ustvarja Viktor Omersa, ki ima sam trgovino z orožjem, tovarno za lovske potrebščine, zlasti za lovske patrone. Tako je ta sicer ponesrečeni poskus prinesel v Kranj vendar le povsem novo panogo produkcije in pridobivanja, ki preživlja danes lepo število oseb.

Kranjska trgovina si je po prevratu kaj hitro opomogla, čim se je povečal z industrijo domači trg in njegova kupna moč. Delavstvo, ki se re-

grutira iz bližnjih vasi v kranjski okolici, je brez dvoma najboljše vrste delavstvo, ki si ga moremo misliti. Sinovi in hčere kmetovalcev v kranjski okolici, ki so bili v prejšnjih časih na domačih posestvih nepotrební in so morali drugod iskati zaslužka, ostanejo sedaj v domači vasi in hodijo v kranjske tovarne na delo. Po končanem delu se vrnejo zopet v domačo vas in lahko pomagajo zlasti v poletnem času svojim bratom ali staršem pri poljskem delu. Ščasoma si prihranijo nekaj premoženja, pridobe v domači vasi ali dednim ali kupnim potom majhno zemljišče, na katerem si postavijo lične hiše. Tak delavec ne postane nikdar proletarec brez doma; na svojo grudo navezan ne zapravlja prostega časa s popivanjem v gostilni, ampak ga uporablja za obdelovanje svoje zemlje. Kupna moč takega delavca za kranjski trg je večja in solidnejša, kakor delavca, ki nima lastnega doma. Delavec, kakor ga ustvarja sedaj kranjska industrija, tudi lažje prenaša eventualno krizo.

Vidno znamenje takega gospodarskega načina so številne nove lične hiše, ki se veselo grade v okolici Kranja. Kot primer navedemo samo sosednjo vas Stražišče, kjer je zrastle v kratki dobi čez 50 lepo zidanih hiš. Kakor v Stražišču, je v vseh okoliških vaseh. Kranjska trgovina je v tovarniškem delavstvu pridobila precej močnega konsumenta, kar se zlasti v zadnjih letih kaže, ko kupna moč kmeta vsled vedno večje agrarne krize od dne do dne vidoma peša. Zato kranjska trgovina v zadnjih letih ni bila podvržena večjim perturbacijam in ni doživela skoro nobenega gospodarskega poloma.

Kakor hitro si je trgovina kolikor toliko opomogla, je takoj začela iskati nadomestila za izgubljeni oddaljeni trg. Iskala ga je pa, ne kakor poprej, na severu in zapadu, ampak na jugu države in ga je tudi našla v veliki meri. Izvoz agrarnih produktov v Italijo je po prevratu nekaj časa vsaj vegetiral, sedaj je skoro popolnoma prenehal. Živahna je bila z Italijo do lanske krize lesna kupčija. Upati je, da lesna kriza ne bo konstantna, ampak da bo zopet oživila, četudi morda ne v tolikem obsegu, kakor pred krizo. Trgovina s kolonialnim blagom in živili, ki je bila pred vojno velika, je za zunanji trg konečno propadla. Eksportni firmi za živila, zlasti za fižol in deloma za krompir, sta le še A. & J. Majdič in F. Gorjanc, ki izvažata v Italijo in Francijo. Pač pa se je trgovina z oblačili in sploh z vsemi industrijskimi produkti, ki jih Kranj sedaj proizvaja, zelo razvila, tako da se lahko trdi, da trgovina, ki gre vsa v južne dele naše države, daleko in obilno nadomestuje vso predvojno trgovino.

Predvojni kranjski trgovec je imel navadno majhen lokal v hiši, v kateri je stanoval, stanovanja pa je še strankam oddajal in hišo deloma celo za poljedelstvo porabljal. V koliko se je današnja trgovina v Kranju po vojni spremenila, dokazuje dejstvo, da imamo v Kranju sedaj trgovske hiše, ki služijo izključno le trgovini. Semkaj je prištevati trgovske hiše Ivana Savnika, Antona Adamiča, Edmunda Kocbeka, »Iko«, a deloma tudi trgovske hiše Ignaca Andrašiča, Jerneja Kušlana i. dr.

Po drugih naših podeželskih mestih so navadno trgovine z mešanim blagom; teh v Kranju nimamo, ampak se strogo ločijo trgovine z mešanim blagom in manufakturo. Z mešanim in kolonialnim blagom obratujejo po večini na debelo

in zalagajo velik del Gorenjske kotline s svojim blagom. Podobno tudi manufakturne trgovine, ki so v Kranju posebno na glasu. Tako trgovina Franceta Crobatha, Matije Koklina, Antona Božiča, Janka Sajovica itd. Tudi za železnino imamo posebne trgovine, tako Franceta Berjaka, Petra Majdiča in Ivana Fajfarja, za steklo pa Rudolfa Hlebiša.

Pri velikem prometu je prišla na svoj račun tudi kranjska obrt, ki je vsa dobro zaposlena. Dejstvo je, da se v Kranju od Pungrata pa do Stare pošte ne dobi nobene hiše, ki ne bi imela vsaj enega poslovnega lokala. V središču mesta se v vsaki hiši navadno vsaj celo pritličje uporablja za poslovne prostore, mnogo hiš pa je, ki služijo večinoma le v poslovne svrhe. Cene hiš v centru mesta pa so silno porastle in so relativno dražje kot v Ljubljani, ker se ta del mesta, ki leži na skalnati planoti, ozko stisnjen med reko Savo in Kokro, ne da širiti. Kranj se širi, kakor bomo pozneje videli, samo na severni del, prebivalstvo pa se gosteje naseljuje in zida v okoliških vaseh. To je tudi vzrok, da se prebivalstvo, ki ga je sedaj nekaj nad 4200, ne množi tako, kakor bi človek pričakoval od kraja, v katerem je čez dan zaposlenih čez 4500 delavcev. — Meščani-poljedelci so v Kranju popolnoma izginili. Le malo let po prevratu so še nekateri svoja polja obdelovali, a so drug za drugim to opustili, tako da danes ne poznamo nobenega človeka več v Kranju, ki bi živel le od poljedelstva, in težko da so še trije ali štirje meščani, ki se vsaj deloma preživljajo s kmetijo. Ekonomije so opustili popolnoma, in v kolikor se kranjsko polje ne zazidava ali odprodaja kot stavbeni svet, se daje v najem okoliškim kmetovalcem; sicer pa vsak lastnik špekulira s svojim zemljiščem kot stavbenim svetom. —

Industrijalizacija je popolnoma preobrazila kranjsko lice, pa tudi kranjskega človeka. Že leta 1924., ko je prvi občinski odbor polagal račun koncem svoje poslovne dobe, je župan Pirc pričel industrijalizacije reasumiral s sledečimi besedami: »Občinski odbor je s svojim velikopoteznim sklepom glede odprodaje Gašteljskega pašnika omogočil razvoj mesta Kranja, kakor ga ni nihče pričakoval.« Kako resnične so bile te besede, kaže današnje stanje Kranja.

Priznati se mora, da se je tudi struktura prebivalstva v zadnjih letih temeljito preobrazila. Celokupno meščanstvo, rekel bi, tekmuje med seboj v gospodarskem delu in pridobivanju. Zato se je tudi mišljenje meščanstva spremenilo. Spoštovan in veljaven je le oni, ki pridno dela in pridobiva, medtem ko brezdelci ne uživajo nikakega ugleda več. Kar se je poprej v malih mestecih godilo, da so namreč obrtniki, pa tudi trgovci in sploh pridobitniki imeli svoj »blau«, je v Kranju popolnoma izginila. Ne najde se skoraj meščana, ki bi nedeljo podaljševal ter popival dva, tri

dni. Vse stremi za napredkom in blagostanjem. Zato tudi uspeh ne izostaja. V Kranju je podana možnost, da vsakdor, ki hoče delati, lahko najde dober zaslužek. Svetovna kriza, ki prihaja tudi v našo deželo in ki jo posebno občuti ona trgovina, ki je veliko kupčevala z našimi najbogatejšimi agrarnimi deli države, bo tudi v Kranju zahtevala svoje žrtve, vendar upamo, da jo bo naše mesto relativno bolje preneslo kot drugi naši kraji.

Industrijalizacija Kranja, ki še ni zaključena, ampak stalno napreduje, je pokazala in rodila za Kranj dosedaj bolj solnčne strani, dasi ni dvoma, da bodo prišle tudi senčne, ki pa se bodo — upamo — ravno radi posebne strukture kranjskega delavstva kakor tudi meščanstva lažje prenesle kakor drugod.

III.

Ne sicer tako hrupno, kakor se je vršila industrijalizacija Kranja, vendar pa prav tako intenzivno se je vršil in se še vrši danes proces opleševanja mesta in privabljanja tujske industrije v Kranj. Tudi v tem pogledu se je v zadnjem desetletju razmeroma več storilo kakor v katerem koli drugem podeželskem mestecu Slovenije.

Eno izmed prvih del novega občinskega odbora v letu 1921 je bil nakup Ogrinčeve hiše, ki je postala mestni rotovž, in sicer tak, kakršnega ni kmalu kje najti. Ogrinčeva hiša je bila po ustnem izročilu dvorec kranjskih mejnih grofov. Koliko je na tem zgodovinske resnice, se danes ne da dognati, vendar se lahko smatra kot zgodovinska resnica, da se je ta hiša, ki je pravi gospodski dvorec, morala zgraditi v sedanji obseznosti nekako v istem času, kakor se je leta 1491. gradila kranjska stolna cerkev. V letu 1637. se je dvorec, ki je bil prvotno pozidan v gotskem slogu, prezidal v italijansko renesančno palačo in v tej obliki jo vidimo še danes. Mestna občina jo je kupila za razmeroma nizko ceno 700.000 K in je denar za kupnino dobila iz skupičke gramoznih jam pred kolodvorom, ki jih je istočasno prodala. Stavba je bila ob nakupu silno zanemarjena, vendar je bilo prvo nadstropje v obliki, ki jo je dobila leta 1637., vsaj toliko ohranjeno, da se je dalo, četudi z velikimi stroški, restavrirati. Zlasti je lepa sejna dvorana, s krasnim lesenim stropom in znamenitimi vrati. Hiša, ki je bila po načrtih prof. Grebenca adaptirana, je danes zgodovinska znamenitost Kranja in vreden sedež avtonomne uprave kranjskega meščanstva.

Velikega pomanjkanja stanovanj ni skušala mestna občina omiliti na ta način, da bi sama zidala kako drago stanovanjsko vojašnico, ki se ne bi nikoli rentirala, ampak s tem, da si je z učinkovitimi ukrepi prizadevala gradbo stanovanjskih hiš pospešiti. Tako je zahtevala od novih večjih industrijskih podjetij obvezo, da se smejo uslužbenci, ki se priselijo od drugod, nastaniti le v novih zgradbah. Nadalje pa tudi s tem, da je

BREZOBRESTNA POSOJILA

za zidavo hiš, za nakup hiš in posestev, za prevzem hipotek na hišah in posestvih daje svojim članom

Jugoslovanska gradbena in kreditna zadruga r. z. z. o. z. v Ljubljani, Kolodvorska ulica 35/I

Krajevno zastopstvo: **Maribor, Aleksandrova 48.** Pravila proti plačilu Din 5 — v znamkah. Uradne ure od 8. — 12. in od 14. — 18. ure.

Za odgovor prosimo znamko.

„JUGRAD“

dajala svoje stavbene prostore skoraj zastonj na razpolago. Tako je občinski zastop na nujni predlog dr. Sabothya že 13. septembra 1921 sklenil, da se prodajo vsa zemljišča pod takozvanim Jelenovim klanecem reflektantom, ki se zavežejo, tekom enega leta na kupljeni parceli zgraditi stanovanjsko hišo, po 125 Din za m². Občina je torej prodajala prvovrsten stavbeni svet, ki se nahaja v sredini mesta in na zelo prometnem kraju, po isti ceni, kakor je leto pozneje prodala Gaštejski pašnik. Kolike koristi je bil ta sklep, dokazuje dejstvo, da je danes pozidanih na svetu pod Jelenovim klanecem nič manj ko 19 lepih stanovanjskih hiš, katerih vsaka ima v zračnih, solčnih stanovanjih najmanj po dve družini. Na enak način je mestna občina iz izkupička, ki ga je dobila leta 1925. za prodani zadnji del Gašteja Jugočeški, kupila od Rici Mayrja zemljišče za mestnim pokopališčem in ga ceneje, kakor ga je sama plačala, razdelila reflektantom, ki so tako dobili tudi skoraj zastonj stavbišča na sedaj najlepšem kranjskem stavbenem prostoru, kjer so postavili 9 lepih stanovanjskih vil.

Ena prvih posledic industrijalizacije Kranja je bila podražitev stanovanj, ki je tudi dala povod k pospeševanju gradbene akcije stanovanjskih hiš, ker je pokazal rentabilni račun, da se dajo nove hiše v prav kratkem času amortizirati. Saj so bili časi, ko je veljalo trosobno stanovanje v novi hiši do 2000 Din na mesec.

Gradbena akcija v Kranju še ni pojenjala, marveč je še v polnem teku, vendar z izpremembo, da se gradi bolj na periferiji, ker se je svet v bližini mesta preveč podražil. V mestu samem se je v zadnjih desetletjih pozidalo nad sto novih stanovanjskih zgradb. Veliko večje pa je število novih hiš na periferiji Kranja, izven mestnega pomerija.

Prav pogosto se čuje v Kranju očitek, da je mesto kot nalašč ustvarjeno za letovišče, da se pa za privabitev tujcev ne stori nič, vključno temu, da obstoji društvo, ki ima specijelno nalogo v ta namen. Tak očitek je neopravičen in mora izhajati le ali iz animoznosti ali pa iz zadolžene nevednosti, ker oni, ki tak očitek izreče, ne pogleda okoli sebe z odprtimi očmi. Res je namreč, da se je tudi v Kranju glede tujske industrije v zadnjih desetletjih storilo več kakor marsikje drugod. Že takrat, ko se je gradil Narodni dom, se je napravil podroben, velikopotezen načrt, kako se ima Kranj v bodočih decenijah razvijati in kako se ima poleg druge industrije privabiti tudi tujška, za katero je Kranj res kakor ustvarjen. Po tem načrtu se ima naseliti velika industrija tam, kamor spada, to je ob Savski strugi v bližini železnice. Načrt se je tudi izvršil, čeprav je še mnogo prostora, kamor se lahko plasira še veliko industrije. Staro mesto je bilo namenjeno zgolj trgovini in mali obrti, in tudi ta načrt je danes tako izveden, da ga v starem mestu kmalu ne bo prostora, ki ne bi služil poslovnim namenom. Severni del Kranja, t. j. nekako od gimnazije in Stare pošte naprej proti kranjskemu polju, Straheči dolini in Prevaljem, naj se izgradi kot vrtno mesto, katerega prometno središče bodi Narodni dom, ki naj se zgradi sicer kot dom vseh lokalnih kulturnih društev, vendar obenem nekako tako, da bo mogel služiti bodočemu letovišču kot Zdraviliški dom. Od Narodnega doma do gozdov, t. j. do Straheške doline in Prevalj, naj vodi drevoredi, tako da bo mogel letoviščar od Zdra-

viliškega doma do gozda in do kopališč, ki naj bodo v Kokri kakor tudi v Savski strugi, priti vseskozi po senci. Prostor med gozdovi in Narodnim domom naj se zazida zgolj s hišami, ki bodo imele okoli lepe vrtove, a vmes naj se napravijo parki. Zamisel je šla od vsega početka za tem, da se pokopališče čimprej iz mestnega pomerija prestavi, prostor pa spremeni v park, ki naj tvori jedro novega velikega parka. Romantična kokrska soteska naj se odpre s stezo od Rupenskega mostu do Polakove tovarne in okrožna cesta po Kranjskem polju naj zveže savsko šetališče s kokrskimi. Ta načrt se je, kakor bomo še pozneje pokazali, dosledno izvajal, tako da stojimo danes že tik pred zaključkom izvršitve cellega načrta.

Velik nedostatek predvojnega Kranja je bilo pomanjkanje društvenega doma. Društva so bila večinoma nastanjena po privatnih hišah, le katoliškim društvom je cerkev postavila Ljudski dom, ki je v obsegu precej majhen. Tudi Sokol ni imel nobenega primerne prostora, še manj pa primerne telovadnice. Potrebo po ustanovitvi društvenega doma so občutili kranjski meščani že davno in so že leta 1910. ustanovili zadrugo Narodni dom, ki si je dala nalogo postaviti društveni dom, a je od leta 1920. nabrala celih 1.730 Din. Ko se je začelo z novim občinskim odborom leta 1921. v Kranju novo javno udeleževanje je šlo meščanstvo za tem, da se iz zadruge Narodni dom ustvari živa organizacija, ki naj zamišljeno prepotrebno stavbo v Kranju v resnici tudi zgradi. Začelo se je agitirati za pristop k zadrugi ter pobirati tudi prispevke. Agitacija je imela uspeh, da je imetje že tekom leta 1921. narastlo za circa 40.000 Din in je zadruga nakupila Šumijevo pristavo z motivacijo, da bo na njej zgradila Narodni dom; a ker jo je kmalu potem tiskarni Sava naprej prodala, je prišlo vsled tega nakupa in prodaje med meščanstvom do nesoglasja in se je bilo bati, da bo zadeva zopet zaspala.

Od vsega začetka je bilo jasno, da mora Narodni dom, ako hoče izpolniti stavljen nalogo, stati na prikladnem prostoru, in jasno je bilo vsakomur, da spada tako poslopje le na velik prostor, okoli katerega se nahaja park. Zato je ležala ideja, da se postavi Narodni dom v tedanjo Zvezdo, takorekoč na dlani, dasi se je bilo bati, da bo ta ideja znova vzbudila nezaupanje ne nejevoljo zlasti pri onih meščanih, ki so svojčas z velikim trudom in ljubeznijo Zvezdo po vzorcu ljubljanske Zvezde gradili in zasadili, za kar je šla zasluga zlasti neumornemu pokojnemu dr. Edvardu Šavniku. Da se zadeva na hiter način reši, da dobi zadruga končno primeren, a obenem cenen staveni prostor, je stavil dr. Sabothy na občinski seji dne 15. novembra 1921 nujni predlog, da se naj zadrugi Narodni dom od vzhodne strani Zvezde odproda 4.000 m² sveta po Din 1— m²; ta predlog je bil z večino glasov tudi sprejet. Proti odprodaji dela Zvezde je nastopila cela vrsta meščanov. Napravile so se priporočbe, poslane se deputacije in skoraj bi se bila namera tudi preprečila. Odločil je takratni šef politične uprave, minister n. r. Ivan Hribar, ki si je situacijo na licu mesta osebno ogledal in potrdil prodajo, potem ko je še zaslišal strokovno mnenje našega najboljšega arhitekta prof. Plečnika. Minister Hribar je pozneje večkrat izjavil,

KMETSKA POSOJILNICA

LJUBLJANSKE OKOLICE

V LJUBLJANI, DUNAJSKA CESTA ŠTEV. 18

je najstarejši slovenski denarni zavod v Ljubljani, ki proslavi dne 18. septembra t. l. svojo petdesetletnico. Pri njeni ustanovitvi so sodelovali najodličnejši slovenski rodoljubi, zlasti brata Vošnjaka, a njen glavni organizator je bil znani slovenski mecen Ant. Knez. Zaradi svoje priznane solidnosti si je zavod vkljub malim začetnim sredstvom hitro pridobil vsestransko zaupanje slovenskih gospodarskih krogov, se razvijal in rasel brez zaprek in zadržkov tako, da je danes največji kreditni zavod naše države na zadružni podlagi, ki upravlja premoženje nad 225 milijonov dinarjev. Ves čas svojega obstoja je zavod z dosledno vztrajnostjo služil vsem panogam našega narodnega gospodarstva in naše gospodarske osamosvojitve, poleg tega pa žrtvoval lepe vsote v korist vsenarodnih kulturnih ustanov. Absolutna vrednost zavodovih naložb, previdna uprava in solidno poslovanje opravičujejo popolno zaupanje, ki ga ima naš narod do tega zavoda.

kako prav je storil s svojo odločbo, ki je Kranj za toliko olepšala.

Ker je bil del meščanstva radi odprodaje Šumijeve pristave nezaupen, del meščanstva pa radi odprodaje Zvezde nejevoljen, zato stvar ni šla naprej in morda bi se zidal Narodni dom zopet nadaljnih deset let tako, kakor prejšnjih deset, da se ni našlo nekaj odločnih meščanov, ki so z energijo povzeli inicijativo ter Narodni dom tudi zgradili.

Dne 25. februarja 1922 se je vršila običajna Sokolova maškerada v tedanji sokolski telovadnici, ki se je nahajala v Omersovi hiši, tam, kjer je pozneje imela puškarna svojo strojnico. Ker je bila prireditelj zelo dobro obiskana, se je še posebno občutno pokazalo, kakšen nedostatek je v Kranju, ker ni nobenih primernih prostorov za kakor prireditelj večjega obsega, kar je zlasti poudarjal pok. prof. Ivan Masten, ki je navdušeno propagiral idejo Narodnega doma. Na tej priložnosti so se dogovorili Franc Berjak, Maks Fock, Edmund Kocbek, Ivan Savnik in dr. Sabothy, da se prihodnji dan zbero in resno preudarijo, ali se da v Kranju hitro zbrati primeren kapital in stavba postaviti, ali ne. Takoj drugi dan so se imenovani sestali pri dr. Sabothyju in prišli do zaključka, da hočejo poskusiti, jeli je med meščanstvom pravo razpoložanje, čemur bo pritriliti, ako bo mogoče tekom enega tedna zbrati en milijon Kron za gradbeni sklad. Ako se to posreči, potem se bodo dela lotili, ako pa ne, se prepusti zadruga Narodni dom, da živi svoje življenje naprej, kakor poprej. Rečeno — storjeno.

Na pustni torek leta 1922. so se podali na pot Franc Berjak, Edmund Kocbek ter Ivan Savnik in Maks Fock in so hodili z nabiralno polo od hiše do hiše, od meščana do meščana, pobirajoč subskribcije. In glej, zgodilo se je menda prvokrat v zgodovini kranjskega meščanstva, da so nabiralci pri vseh meščanih, brez razlike politične opredeljenosti, našli pripravljenost, za zgradbo Narodnega doma dejansko prispevati velike denarne zneske; in tako se je zgodilo tudi, da so imenovani štirje, še preden je poteklo teden dni, imeli subskribirano svoto nad 1 milijon kron. Ta uspeh je agitacijo za Narodni dom silno poživil.

Na dan 16. marca 1922 v gostilno Petra Maryja sklicani občni zbor zadruge Narodni dom je bilo pravo ljudsko zborovanje, ki se ga je udeležilo vse meščanstvo. Občni zbor je izvolil zadrugi za predsednika Maksa Focka, v odbor pa 24 odbornikov ter dal novemu odboru nalogo, zgraditi Narodni dom.

Izvoljeni gradbeni odbor je takoj začel z delom. Največjo zaslugo, da se je Narodni dom v Kranju zgradil, in največ truda za stavbo je imel brez dvoma Makso Fock, ki ga upravičeno imenujemo zgraditelj Narodnega doma. Prav tolika zasluga gre pa tudi vsem onim meščanom, ki so pri gradnji dejansko sodelovali. Lahko se reče, da je prvotno cel Kranj sodeloval, nekateri so celo prišli za lopate in prav pridno pomagali delavcem. Gramoz za stavbo se je izvozil večinoma zastonj in predsednik Narodnega doma je obilo-krat v najzgodnejših urah hodil po mestu od hiše do hiše ter budil hlapce in jih pošiljal v Savsko strugo po gramoz. Cele gore gramoz so navozili v Zvezdo in zgodilo se je nekoč, da so ob zgodnjih urah na enkrat pripeljali z več kot 20 pari konj gramoz in sicer popolnoma brezplačno. Posebno so se odlikovali pri vožnji gramoz Ivan

Savnik, Franc Berjak, Makso Fock, tvrdka I. & A. Majdič, prevoznik Franc Sirc, Mihael Markič, Puhar Leopold, Karl Zupanc in še mnogi drugi.

A tudi okoličani so k zgradbi krepko prispevali. Tisti, ki so hodili z nabiralno polo po mestu, so šli ob nedeljah tudi v okolico ter nabrali precejšnjo množino brezplačnega lesa. Pozneje se je začela proti nabitranju lesa neka gonja, ki je nabiralni akciji znatno škodovala, vendar pa se je nabralo lesa v vrednosti kakih 30.000 Din.

Pri vodstvu gradnje so pomagali predsedniku zlasti Ivan Savnik in davčni upravitelj Ivan Mešek, ki je vodil vsa zelo obilna pisarniška dela med celo gradnjo Narodnega doma. Večkrat se je poudarjalo, da se kranjsko meščanstvo od tedaj, ko je okoli leta 1491. gradilo mestno župno cerkev, ni povzpelo več do tako velike stavbe kot je Narodni dom. Ni najti kmalu podobnega primera, da bi bilo celokupno meščanstvo tako požrtvovalno sodelovalo, kakor tukaj. Zgodilo se je parkrat, da so zmanjkala denarna sredstva in da je grozila stavbena tvrdka z ustavitvijo dela. V takih primerih je stopilo par meščanov skupaj in v najkrajšem času so bile na razpolago velike denarne vsote.

Narodni dom je bil dograjen leta 1924. in je veljal circa 4.000.000 Din. Porabilo se je zanj nad 40 vagonov cementa, nad 5 vagonov železa in preko 300.000 komadov opeke. Narodni dom je danes center večine kranjskih društev. V njem se nahaja Sokol, ki ima 24 metrov dolgo in 10 m široko dvorano. Narodna čitalnica ima posebno lepo gledališko dvorano s kinom. V domu se nahaja tudi kavarna in restavracija. V suterenskih prostorih je bila nameščena puškarska šola. Park pred Narodnim domom je bil po načrtih vrtnarskega nadzornika Hajnca urejen v lep angleški park, ki nosi ime našega prestolonaslednika in je v njem postavljen spomenik Kralju Petru Velikemu. Slavnostni govor ob priliki odkritja tega spomenika (1. avgusta 1926), katero svečanost sta posetila Nj. Veličanstvi kralj Aleksander in kraljica Marija, je imel graditelj in predsednik Narodnega doma, Maks Fock, ki je med drugim omenil, da je kranjsko meščanstvo s spomenikom obenem postavilo tudi zaključni kamen k celemu kulturnemu delu, ki se je na tem mestu izvršilo.

Z zgradbo Narodnega doma in s preureditvijo parka okoli njega je bil obenem položen tudi temelj novemu vrtnemu mestu na severnem delu Kranja. Center je bil napravljen, nakar se je začel velikopotezni načrt postopoma dosledno izvajati. Okoli Narodnega doma se je istočasno z zgradbo izvršila kanalizacija.

Nadaljnji korak k prihodnjemu vrtnemu mestu je bila kolonija za pokopališčem, ki jo je omogočila občina s tem, da je razdelila zemljišče skoraj zastonj interesentom in jim poleg tega napravila še drago kanalizacijo, ki je veljala nad 15.000 dinarjev. Takrat je marsikdo, ki ni poznal celega načrta ali vsaj ni veroval vanj, ugovarjal, češ da je polaganje kanalov v tako odročnem kraju odveč.

Celo desetletje in še dlje se je vršil med meščanstvom boj za bodočo ljudsko šolo, vendar je veljalo nekaj samo ob sebi umevnega, da mora šola stati tik Zvezde na Šavnikovi pristavi. Toda če bi bilo pri tem ostalo, se ne bi mogel zamišljeni načrt v doglednem času izvršiti. Zato je šlo stremenje onih, ki so si načrt vrtnega mesta zamislili in ga dosledno izvajali, za tem, da se po-

stavi novo ljudsko šolsko poslopje na odprt in širok prostor, tako da bo nova stavba, ki bo, natančno po sedanjih načrtih zgrajena, veljala čez 10 milijonov Din, postavljena na vidno mesto in tako, da bo znatno pospešila izvršitev vrtnega mesta. Trajalo je precej časa, da je kranjsko meščanstvo priznalo tako izpremembo; kajti ko je prvokrat slišalo, da naj bi se nova ljudska šola postavila na svet, ki leži med kokrsko cesto in kranjskim pokopališčem, je imela ta ideja veliko nasprotnikov in prav malo pristašev. A danes, ko je mestna občina zemljišče za pokopališčem že kupila, ko se že vrše priprave za gradnjo, ki se bo tekom tekočega leta pričela, in ko se bodoči šolski park že pripravlja — danes, mislimo, ni več meščana, ki bi gradnji nove šole na tem mestu oporekal. Park pred novim ljudsko-šolskim poslopjem bo po obsegu večji, kakor je park pred Narodnim domom. Med novim šolskim parkom in parkom Narodnega doma se nahaja krasno pokopališče. Ker je to že prenapolnjeno in se ne da razširiti, ga bo treba v najkrajšem času opustiti. Mestna občina je že v pogajanjih glede nakupa primernega sveta za novo pokopališče. Še tekom tekočega ali najpozneje prihodnjega leta se bo otvorilo novo pokopališče izven mestnega pome-rija, a staro se bo spremenilo v park, v katerem bodo ostali le spomeniki slavnih mož, kakor Prešerna in Jenka. Ker bodo meščani po večini svoje grobnice prenesli na novo pokopališče, ne bo tre-

ulica. Pa tudi onkraj kokrske ceste je že zgrajenih cela vrsta vil, in sicer tako, da se hiše nahajajo sredi manjših ali večjih vrtov. Že obstoječe vrtno mesto bo treba še izpopolniti z novimi stavbami, kar se bo v kratkem zgodilo, če se bo v sedanjem tempu gradilo. Spričo tega lepega razvoja gorenjske metropole in pa dejstva, da je dotok tujcev, ki preživljajo svoje počitnice v Kranju, vsako leto večji, je občinski zastop v svoji seji dne 19. septembra 1930 na predlog dr. Sabothya opravil-čeno zaprosil pristojne oblasti, da se proglašajo mesto Kranj letoviščem, kar se je med tem časom tudi zgodilo.

Tujski promet se v Kranju toliko časa ni mogel dobro razviti, dokler je primanjkovalo bolj-ših hotelov za publiko, ki je stavila večje za-hteve. Z dobrimi gostilnami je bil Kranj že prej preskrbljen, saj je na 3000 prebivalcev prišlo 36 gostiln in vse so bile tako urejene, da so računale in obratovala največ s tujci, ki so v Kranj prihajali, sveda predvsem z bližnjimi in daljnji-mi okoličani, ki prihajajo redno v ponedeljkih na trg. Mnoge izmed starih kranjskih gostiln so imele že poprej večje ali manjše število tujskih sob, ki pa niso bile prvovrstno opremljene in niso odgovarjale modernim zahtevam. V zadnjih letih pa so podjetni domačini spoznali, koliko dobička jim donaja reden tujski promet, in so v prav razumevaajočem stremljenju občine in Gostilni-ške zadruga svoje tujske sobe modernizirali, tako

„KARTOTEKA“ d. z o. z. LJUBLJANA

TELEFON 33-38

Najmodernejšše kompletne kartotečne naprave
ZA VSE VRSTE OBRATOV. — Kartotečno
(kopirno) knjigovodstvo sistema ROLEX

354

ba čakati postavne dobe za ohranitev starega, ampak se bo via facti najpozneje v prihodnjih 5. letih lahko spremenilo v park svoje vrste, kakršnega ni v celi državi.

Na desni strani pokopališča se nahaja takozvani Likozarjev kompleks, na katerem je deloma že zgrajena kolonija stanovanjskih vil. V načrtu, ki ga predpisuje občina za stavbe, bo tudi ta del Kranja, ki bo letos večinoma dograjen, izgledal kakor en sam vrt, na katerem se nahaja nekaj hiš. Pri parcelaciji tega sveta je pridobila mestna občina potrebni svet za pota, ki jih ravno sedaj ureja. S tem je vrtno mesto od Narodnega doma pa do kokrske ceste in deloma celo čez kokrsko cesto faktično že gotovo. Središče vrtnega mesta bo tvoril šolski park, ki bo segal od šole pa do vrta dr. Sabothya.

Ker je za izgradbo vrtnega mesta potrebna izprememba regulacijskega načrta, je mestna občina naprosila arhitekta prof. Plečnika za mnenje. Profesor Plečnik načrta ni le odobril, ampak se o njem tudi zelo pohvalno izrazil ter toplo priporočil, da se naj v podrobnostih izvrši.

Ker bo ljudsko-šolska stavba s parkom vred še tekom letošnjega leta v surovem dovršena, bo s tem faktično zgrajeno tudi vrtno mesto od Narodnega doma do kokrske ceste, ki je danes do kokrskega mostu že dejansko zazidana mestna

da imamo danes v Kranju dovolj lepo urejenih sob. Razen tega so se v zadnjih letih postavili trije novi hoteli. Miro Peterlin je zgradil v vrtnem delu mesta zelo ličen manjši hotel »Kranjski dvor«, Ivan Zabret iz Bobovka je kupil pred leti Kuraltovo gostilno v Kranju, ki jo je pozidal v povsem nov, moderno opremljen hotel s centralno kurjavo ter vodo v sobah pa s 30 lepimi tujskimi sobami. Največji in najmodernejši hotel pa je hotel »Stara pošta«, ki ima nad 40 tujskih sob, urejenih tako, da odgovarjajo tudi največjim zahtevam. Hotel »Stara pošta« je last Franceta Gorjanca, ki je nakupil cel kompleks stare pošte ter pozidal na njem novi hotel, ki bi se lepo prezentiral v vsakem večjem mestu in ki mora zadovoljiti tudi tujca z visokimi zahtevami.

Z novimi hoteli in moderniziranimi letnimi stanovanji v privatnih vilah vrtnega mesta se je skušalo ustreči tudi najbolj razvajanem letoviščarjem, ki so tam z vsem preskrbljeni. Ko bodo dovršeni še novi parki in zvezani z drevoredi do gozdov in ko bodo spravljani v medsebojno zvezo vsi krasni izprehodi, ki se nahajajo v celi kranjski okolici, potem bo kranjsko vrtno mesto letovišče, kakršnih imamo malo v naši domovini.

H kranjskemu letovišču spada tudi Šmarjetna gora, to je 669 m visok hrib nad kranjskim kolo-dvorom, odkoder je najlepši razgled.

Ivan Cof je v zadnjih letih prejšnjega stoletja kupil gorski vrh, ga iztrebil in postavil na njem sprva leseno gorsko kočjo; ko pa mu je le-ta pred 30. leti pogorela, je sezidal tam lepo gorsko hišo. Kranjska mestna občina je speljala do sedla, t. j. nekako polovica pota, lepo položeno pot, s katere je najlepši razgled na mesto Kranj. Od sedla naprej do vrha je zgradil pot Ivan Cof sam.

Ker je bila po prevratu nevarnost, da se ta brez dvoma najlepša točka cele Gorenjske odtegne javnemu dostopu, je dr. Sabothy pridobil Ivana Cofa, da je njemu in še 28 drugim kupcem prodal celo svoje zemljišče. Za upravitelja so si izbrali vsi solastniki Ivana Savnika, ki posestvo še danes upravlja in ki je prejšnjo gorsko hišo z ve-

likimi stroški pozidal v pravi gorski hotel, ki je celo leto odprt in prav lahko dostopen. Od vsega početka je bilo jasno, da kupci od te krasne gorske postojanke nimajo pričakovati nobenih dobičkov, zlasti še potem ne, ko je povečanje stavbe zahtevalo velikih investicij; vendar prvotni namen je bil dosežen, četudi tako, da so morali breme nositi posestniki, in ne kaka javna korporacija Planinskega društva. Če se bo tujski promet prihodnje desetletje povečal tako, kakor s sigurnostjo pričakujemo, in če bo Kranj tako napredoval, kakor je v preteklih 10 letih, potem ni izključeno, da bo tudi hotel na Šmarjetni gori postal kedaj pridobitno podjetje.

—y

DR. ŠTEMPIHAR IVAN:

Gorenjsko

(nordokcidenta parto de Slovenio)

la natura parko de Jugoslavujo

Ni Jugoslavoj, precipe ni Slovenoj estas kompare kun aliaj nacioj tre malmultnombraj kaj en la vasta mondo nekonataj. Ankaŭ nia patrujo ne estas multe konata, se ankaŭ ĝi estas vera gemo kaj la gemoj estas malgrandaj kaj raraj.

Vi streku sur la karto, kiu prezentas la eŭropan kontinenton la unuan rektan linion de Napoli ĝis Berlin kaj la duan de Paris ĝis Konstantinopel. Tiuj du rektaj linioj renkontiĝas kaj kruciĝas preskaŭ precize je la loko, kie komenciĝas ĉe la kruciĝo de la limoj inter Italujo kaj Aŭstujo la tria ŝtato, nia Jugoslavujo.

La teritorio de Jugoslavujo sur tiu loko enŝoviĝas kiel kojno inter la teritorioj de Aŭstrujo en nordo kaj de Italujo en okcidento. La supra parto de tiu kojno larĝiĝas kontraŭ la sudoriento iom post iom, enfermita inter du ĉenoj de montarkrestoj, sur kiuj troviĝas la ŝtatlimoj inter ambaŭ najbaroj.

Sekvu la rektan linion, kiun Vi strekis laŭ la rekta distanco de Paris ĝis Konstantinopel, ĝis la cirklo, apud kiu vi trovas la nomon »Ljubljana«, streku trans tiu cirklo la rektan linion en la direkton kontraŭ Graz en Austrujo; sur la karto Vi ricevas triangulon, kies malsupron faras la lasta rekta linio kaj la flankajn liniojn formas la ambaŭ ŝtatlimoj.

Tio estas Gorenjsko.

Tio estas tiu parto de la mondo, pri kiu diris la Anglo (Sir Humphry Davy), ke ĝi estas la plej bela alpa pejzaĝo, de li ĝis nun viditaj.

La alpa arko de la montaro, kiu leviĝas ĉe la Mediteraneo el la lazura Riviero kaj kurbiĝas kun la vicoj de gigantoj komence kontraŭ la nordo, poste en la larĝa zono de Mont Blanc antaŭen kontraŭ la oriento, gardas inter siaj perloj en oriento, antaŭ ol ĝi perdiĝas en la panonia ebenaĵo kiel siaspeca pendanto al la franca riviero: la alpa panoptikono, Gorenjsko.

En Gorenjsko Vi trovos la grandiozan miniaturon de alpaĵ belajoj, kiajn Vi renkontis en aliaj regionoj, trovante ilin cetere en pli granda formato, sed neniel Vi povas alie trovi en miniaturo tian intimecon.

En Gorenjsko Vi trovos multajn rarecojn de la naturo, kiel se tiu naturo estus unu granda kolekto de la plej diversaj rarecoj.

Gorenjsko montras al Vi mirindan harmonion de koloroj, tonoj kaj formoj krom la variecon de la plej saĝa miniaturo amplekso.

Gorenjsko estas la natura alpa parko de Jugoslavujo, ĝia plej okcidenta, plej kultura regiono.

Gorenjsko estas lulilo de tiu Sava, kiu tiriĝas kvazaŭ arterio tra la tuta nordokcidenta duono de la ŝtato, ensorbante ĉiujn alfluojn ĝis kiam ĝi mem alfluas ĝis la ŝtatkoro: Beograd, enfluante Danubion.

Gorenjsko naskis al Jugoslavo kaj al la Slovenoj grandan nombron da eminentuloj, kiuj malkovris en la lastaj jaroj de la politika nacia sklaveco sub la malnova Aŭstrujo nesupozitajn talentojn kaj levigis tiun nacion al la ŝtupo de la plej kultura eŭropa memstareco; ĝi naskis al tiu popolo la korifeon de ĉiuj: dron Preŝeren, kies vivlaboro estas viva bildo de la komparo de miniaturo kun infinito: etan libreton de poeziaĵoj, kiu signifas por la Slovenoj pli ol kolektitaj verkaĵoj de Goethe por la granda germana popolo.

La tipo de la loĝanto de Gorenjsko signifas por la ceteraj Jugoslavo kiel tipo de vera Sloveno, de tiu okcidenta branĉo de la ŝtata nacio kun speciala literatura lingvo de Preŝeren. Tiel esprimita estas la influo de la naturo al la karaktero de la loĝantoj.

Laŭlonge Gorenjsko kondukas de la plej okcidenta unua vilaĝo en la ŝtato Rateĉe ĝis Ljubljana normala relvojo, kiu havas la plej bonajn komunikaĵojn en Eŭropo. La elirstacioj kaj fervojkruciĝoj estas Jesenice kaj Ljubljana. En Jesenice kruciĝas la linioj Tarvisio—Ljubljana kaj Klagenfurt—Gorizia kaj en Ljubljana—Jesenice—Beograd kaj Wien—Trieste. Sur tiuj linioj veturadas precipe dum somero multnombraj intereŭropaj rapidvagonaroj kun direktaj vagonoj (Ankaŭ kun dormovagonoj) krom tio ankaŭ multaj lokaj vagonaroj.

La trafikon pliiĝas la stratoj, konataj kiel la plej bonaj en la ŝtato: ili estas nome konstruitaj sur la firma alpa tereno; en la plej nova tempo ili akomodigas al la modernaj postuloj de aŭtomobiltrafiko kaj en baldaŭa tempo ili egaligos al tiuj en najbara Aŭstrujo.

Publika sekureco estas perfekta, ne ekzistas la timo pri io ajn kiel pensas la neinformitaj fremduloj, kiuj ŝanĝas tiun regionon kun la nekoloniitaj kaj nekulturitaj lokoj en la plej suda Balkano.

En la teritorio de Gorenjsko dense loĝas Slovenoj, kiuj ĝis la jaro 1918 servis al fremdaj popoloj, ĉu al Germanoj, ĉu al Italoj. Krom tio ili konservis sian memstarecon, ili eĉ pliriĉiĝis de la fremdaj kulturoj tiel, ke ili prezentas hodiaŭ la plej kleran parton de jugoslava popolo; ne estas io eksterordinara, se Vin alparolas la simpla kamparano en germana lingvo. De la fortaj najbaroj, precipe de la Germanoj, ellernis la loĝantoj de tiu regiono diversion, antaŭ ĉio la ordemon. Ĉe ilia gastama kaj pura komplezo Vi povos tuĵ kompreni, kial fariĝas Gorenjsko de tempo al tempo pli mondkonata turistratika somerrestadejo kaj travintrejo. Ĝi povas konkuri eĉ kun Svisujo.

Tio estas tiu Gorenjsko, pri kiu la vasta mondo havis ĝis nun nek la geografian scion. La

mondmilito alportis al tiuj lokoj liberecon kaj la politikan memstarecon; la neorientita okcidenta mondo ekkonis la ekziston de malgranda slava popolo sen propra historio — Slovenojn, kiuj kune kun Kroatoj kaj Serboj fondis la novan ŝtaton — Jugoslavujon, la ŝtaton, kies evolviĝo en al plej nova tempo vekas la atenton de Eŭropo: La politika libereco donis al la Jugoslavo la eblecon por la eluzo de iliaj natura riĉeco kaj talentoj per kiuj ili antaŭe servis al la fremduloj, restante ili mem nekonataj.

Unu el la ĉefaj naturaj riĉenoj de Jugoslavo kuŝas en nia Gorenjsko: en la originala natura beleco de tiu pejzaĝo, kie konkuras la laktĉela blueco kun freŝe verda kaj blankŝtona ambiente de la montaraj konturoj, kie estas la tuta panoramo unu sola tuto kaj kolekto de unikaj gemoj. Gorenjsko estas ankoraŭ tute alpa pejzaĝo; tial ni ne miru, ke ĝi estas la centro de jugoslava alpinismo kaj vintra sporto.

En mallonga tempo depost la mondmilito Gorenjsko ekfamigis tra la internacia mondo kiel ĝis nun nekonata paradizo. Unuopaj lokoj kiel Kranjska Gora, Bled, Jezersko, Bohinj atingis la famon de unikaj somerrestadejoj kaj travintrejoj de Meza Eŭropo.

La jugoslavaj Juliaj — kaj Kamnikaj (Savinjaj) Alpoj kaj Karavankoj fariĝis amataj turistaj celoj por tiuj turistoj, kiujn ĝenas la tro granda industriiigo de la fremdultrafiko en la okcidentaj alpaj centroj kaj kiuj deziras rifuĝi sin en la idilon de malgrandaj, sed bonaj alpaj rifuĝejoj kaj valetoj kaj kiuj serĉas netuŝitan naturon en ŝtonegoj inter akvofaloj kaj abismoj.

Laŭlonge la Sava kaj ĝin enfluantaj riveretoj floras idilaj urboj kaj vilaĝoj, neniu kun pli ol 3000 loĝantoj, kie trovas la fremdulo ĉie puran tranoktejon kun bona komforto, sanan akvon kaj elektran lumigon.

En pli grandaj intervaloj sin sekvas malgrandaj urboj, en kiuj trovas la fremdulo tiun naivan miksajon de dormeteco kun modernismo, kiu kiel konate la grandurbanoj dum la restado en tia ambiente tiel multe ŝatas.

Sen konkurenco estas Gorenjsko rilate la malgrandaj prezoj. Pri la karaj prezoj oni povus paroli nur en kelkaj lokoj, sed en tiuj estas je dispono al la gastoj la pli kaprica komforto.

Krom la granda lukso de kelkaj banejoj, kiel ekz. Bled, kiu estas eĉ la somera rezidenco de la jugoslava reĝo, ne malaperas antaŭ la okuloj de la fremdulo la ĉarmo kaj sorĉo de la virga naturo, troviĝanta en la tuja proksimeco.

Se ankaŭ la nacio estas malgranda, tamen estas ĝia turista organizacio eminenta. La alpa societo («Planinsko društvo») sukcesis per la laŭvolaj kotizoj de siaj membroj kaj per privata ini-

ciativo starigi grandan nombron de komfortaj alpaj domoj kaj rifuĝejoj, kies gastema servo pro ĝia simpleco, solideco kaj modereco superas eĉ la similajn instituciojn en la svisaj Alpoj.

Kaj la klubo »Skala« edukis tutan generacion de spertaj turistoj — grimpantoj, kies sperteco savis jam kelkajn vivojn, minacatajn de la elementara danĝero de la montoj. La fiero de tiuj idealistoj, ĝia »preĝejo«, estas Martuljek, alpa angulo en la proksimeco de la somerrestadloko Kranjska Gora sur la fervojlinio Tarvis—Jesenice. Pro ĝia sovaĝa romantiko kaj majesteco ĝi ne havas konkuranton en la Alpoj. Martuljek estas la kulminacio de la slovenaj alpaj ĉarmecoj.

Al Gorenjsko mankas nur ankoraŭ daŭra vizito de ĝiaj amikoj el eksterlando, daŭraj amikoj, al kiuj ĝi volas prezenti ĉiujare dum somero kaj vintro, dum printempo kaj aŭtuno ĉiujn variececojn de ĝiaj sorĉoj.

Kiu ajn iam vizitis la belan Gorenjsko-n — la nombro de regulaj vizitantoj ĉiam pli kreskas — tiu ne pli lasos la okazon por denove eluzi sian libertempon en tiu monda paradizo.

Ĉar per la plej laŭvera priskribo oni malfacile povus montri la ravecon de tiu pejzaĝo, ni konsilas al ĉiu travivi almenaŭ kelkajn semajnojn en nia Gorenjsko, kaj ni estas konvinkitaj, ke li revenos.

Jesenice

Jesenice so najmlajše slovensko mesto. Dne 20. marca leta 1929. je bil dotedanji trg z odlokom Nj. Veličanstva kralja Aleksandra I. povišan v mesto. — Jesenice so zelo obsežen industrijski kraj, ki je v zadnjem desetletju naglo in vsestransko napredoval in se še stalno razvija. Leži ob obronkih 1026 m visoke gore Mirca in ob gorenji dolini podkorenske Save. Industrija je gosto posejana na obeh bregovih tega veletoka Gorenjske. Mesto Jesenice je proti zahodu komaj kakih 28 km oddaljeno od italijanske, na severu pa okoli 9 km od nemško-avstrijske meje. Severno nad mestom se vzdigujejo veličastne Karavanke. V bližini Jesenic nahajamo popularno Golico, ki je 1836 m visoka. Dalje še sledeče, karavanškega pogorja sestavne gore (poleg že omenjene Mirce): Kočna, visoka 1459 m, in Rožica, ki ima 1777 m višine. Sedlo Jekelj med Rožico in Golico služi za prehod v Rožno dolino na Koroškem. Čez Rožico in Kočno so prišli l. 1809. v naše kraje Francozi.

Jesenice so zelo važno prometno križišče; tu se namreč cepijo železniške proge proti Avstriji, Italiji, (Bled, Bohinj, Trst) in Ljubljani. Še bolj pa slov kot glavno izhodišče za neštete alpske ture; zato so posebno privlačno zbirališče turistov in letoviščarjev.

Na Jesenice vodi lepa in dobro oskrbovana cesta, tudi Korenska cesta imenovana, ki se loči od Ljubeljske ceste nekaj kilometrov nad Kranjem pri vasič Naklo. Odtod pelje Korenska cesta skozi Podbrezje in gozd Gobovce pri Podnartu, dalje mimo slovite gorenjske božje poti Brezje in nato skozi vasi Spodnji otok, Zápuzé, mimo Breznice, skozi Žirovnico, Javor-

nik, Jesenice, Kranjsko goro in Podkoren. Tu se vzpenja čez Korensko sedlo v Korotan. Cesta je že zelo stara — še izza rimske dobe. Trasiral in zgradil jo je rimski cesar Julij Cezar l. 57. pred Kr. Do srede osemnajstega stoletja je bil v Ziljski dolini ohranjen v skalo vsekan latinski napis, ki je slovensko slóvel: »Gaj Julij Cezar je po lastnem načrtu in na lastne stroške izpeljal to važno cesto.« Neka legenda pripoveduje, da sta po tej cesti potovala slovanska blagovestnika Ciril in Metod, ko sta peš hitela iz Rima na Moravsko oznanjat Kristusov evangelij.

Na kraju sedanjega mesta in po okolici so bili rudniki že v starih časih. Bogate zaklade železne rude so izkoriščali tod okoli že podložniki Ortenburških grofov. Znano je, da so obratovale po jeseniški okolici peči za topljenje železne rude in kladiiva že koncem 14. stoletja. V začetku 16. stoletja pa je bilo tod zaposlenih veliko število rudarjev, kar priča med drugim tudi to, da so si l. 1523. ustanovili na Jesenicah lastno župnijo. Vsa naslednja stoletja, do današnjega časa, se je izkoriščanje rudniških zakladov postopoma razširjalo in je kraj postajal vedno živahnejše središče železne industrije, kar je seveda vplivalo ter pripomoglo k splošni povzdigi kraja.

Vzrok, da se je sedanje mesto Jesenice v zadnjem času tako krepko razvijalo, leži predvsem v pospešeno rastoči, na podlagi moderne sodobne tehnike obratujoči industriji. Pa saj je kraj že sam po naravi nekako predestiniran za središče težke železne industrije. Ima na razpolago ogromno vodno moč in bogato rudninsko ozemlje, s tem pa tudi vse glavne pred-

Jesenice — kolodvor

pogoje za uspešno industrijalizacijo. Mnogo pa je k napredku in razvoju pripomogla tudi l. 1906. otvorjena karavanška železnica, ki je, kakor že prej omenjeno, dala Jesenicam značaj važnega železniško-prometnega križišča.

Na Jesenicah, ki kot industrijsko mesto tvorijo zelo važno postojanko, so tovarniški obrati ene izmed največjih in najmodernejših težkih industrij v naši državi, namreč obrati svetovno znane Kranjske industrijske družbe.

Nekako simbolično stoji tu v tromejišču ob prestopu v jugoslovansko državo v lepem in romantičnem prirodnem miljeju ta čvrsta vele-industrija, ki opozarja tujca na našo delavnost in ustvarja v njem dojem, da je prišel v ne samo prirodnih krasot bogato zemljo, ampak tudi v deželo, kjer prebiva napreden in deloljuben narod.

Kranjska industrijska družba je bila ustanovljena l. 1869. in ima danes tri velike tovarniške obrate. Prvi in največji se nahaja na Jesenicah, ostala dva pa v okolici: prvi na Ja-

vorniku, drugi na Dobravi. V jeseniškem obratu se izdeluje v Martinskih pečeh surovo jeklo v blokih. Slednji se potem predelujejo v obratu na Javorniku v polsurovine in končno, v kolikor se kot taki ne vračajo na Jesenice, v gotove izdelke. Med glavne spadajo: železo v palicah, profilno železo itd. Na Jesenicah pa se iz polfabrikata izdelujejo: valjana žica, vlečena žica, žebli in železo v trakovih, valjano v hladnem stanju. Tudi livnica za jekleni liv in sivi liv je vključena jeseniškemu obratu, ki je spojen z javorniškim z električno železnico. Zgodovinsko znamenita pa je tovarna na Javorniku radi tega, ker je bil v tamošnji visoki peči prvič na svetu izdelan ferromangan.

Kranjska industrijska družba zaposluje okoli 2500 delavcev in par sto uradnikov in mojstrov. Kapaciteta je zelo velika: izdelava se na leto do 70.000 ton jekla, polsurovin na nad 65.000 ton in zelo velike količine prej navedenih gotovih izdelkov.

Jesenice — najmlajše gorenjsko mesto in priljubljeno zbirališče turistov in letoviščarjev

Samoposebi se razume, da je veleobratu, kakršen je jeseniška Kranjska industrijska družba, potrebno obširno konsumno področje, sicer ne bi mogel razpečati tako ogromne produkcije. Z izdelki zalaga vso Jugoslavijo in

tudi v inozemstvo izvažajo precejšnje množine. Predvsem izvažajo elektrode (ki jih proizvaja dobavski obrat) in pa hladno valjano železo v trakovih v Italijo, Čehoslovaško, Avstrijo in v druge evropske države.

Kranjska gora (Höhenkurort, alpine Sommerfrische und Wintersportstation)

Kranjska gora liegt in der äussersten nordwestlichen Ecke Jugoslawiens, mitten in einer der grossartigsten Alpenregionen der Julischen Alpen und der Karawanken.

Kranjska gora ist Station der Staatsbahnlinie Ljubljana—Jesenice—Planica—Tarvisio (Italien), die in Jesenice an die Tauern-Adria-Bahn Anschluss findet, und liegt unmittelbar an der Bahn.

Fahrtdauer nach Kranjska gora: von Ljubljana 2½ St., Zagreb 5½ St., Beograd 16½ St., Prag 14 St., München 9 St., Wien 9½ St., Graz 6 St., Trieste 3½ St., Gorizia (Görz) 2½ St.

Kranjska gora ist Höhenkurort, alpine Sommerfrische und Ausgangspunkt für Hochtouren in die Julischen Alpen und Karawanken.

Kranjska gora — vornehmste, viel besuchte jugoslawische Sommerfrische (810 M. ü. d. M.)

Charakteristisch und angenehm berührend sind in Kranjska gora die holzornamentierten Häuser und der reiche Blumenschmuck, der fast jedes Fenster ziert.

Kranjska gora verfügt über alle Bequemlichkeiten zu einem angenehmen Aufenthalte. Arzt (mit Hausapotheke), mehrere Verkaufsläden, Fleischer, Bäcker; mehrere Hotels und Gasthäuser, viele Privatwohnungen, elektrisches Licht, Hochquellenwasserleitung, neu gebautes modernes Freibad »Jasna«, herrlich gelegene Frei-, Licht-, Luft- und Sonnenbadaanlage, herrliche Spaziergänge. Reichliche Gelegenheit zum Tennis-, Schwimm-, Fischerei-, Jagd-, Alpen- und Wintersport. Post- und Telegraphenamt. Fremdenverkehrsverein.

Kranjska gora ist trotz der hohen Lage gegen raue Winde geschützt und hat eine völlig staubfreie, durch Nadelwäldungen ozonreiche, kräftig anregende Gebirgsluft. Milder und stets schneereicher Winter, später Frühling, nebelfreier Herbst, sehr günstige Witterungsverhältnisse im Sommer,

wenige Regentage. Dieser klimatischen Vorzüge halber eignet sich Kranjska gora als Höhenkurort und Sommerfrische zu längerem Aufenthalte, insbesondere für Rekonvaleszenten, Anämische, Asthmatische, Herz- und Nervenranke, sowie zu Abhärtungskuren für Kinder.

Für Gäste, die nach Seebädern einer Nachkur bedürfen, ist Kranjska gora eine günstige Übergangsstation.

Für Wintersportfreunde (Eis-, Rodel- und Skisport) ist Kranjska gora wegen günstiger Schneeverhältnisse die vorzüglichste Winterstation in Jugoslawien.

BÄDER. Badeanstalt »Jasna« an der Pišencatalsperrre. Wildromantischer Hintergrund. 7 Minuten vom Dorfe auf schönem Promenadewege erreichbar, Badekabinen, Schwimmbasins, Licht-, Luft- und Sonnenbad nach dem Vorbilde des Wiener Gänsehäufels. Am Bade schöne Parkanlage, Promenadewege, Spielplatz, Tische und Ruhebänke.

UNTERKÜNFTE: Hotel »Razor« (17 Z.), Hotel »Slavec« (14 Z.), Hotel »Balkan« (5 Z.). Gasthöfe: Pristavec (13 Z.), Košir (10 Z.), Juvan (4 Z.), Pension »Zlatorog« und »Škrlatica«, Kaffeehaus »Prisank«. Zahlreiche Sommerwohnungen mit oder ohne Küche.

SPAZIERGÄNGE UND AUSFLÜGE: Promenade zur Parkanlage am Bade »Jasna« am Pišenca-wasserfalle vorbei. 7 Min. Über Mali rovt und Drčev rovt mit breitem Plateau und entzückend schönem Ausblick auf die almenreiche Karawankenkette im Norden und die wildromantischen Bergkolosse im Süden. Am Wege viele Bänke und Tische. Hinab zum Bade »Jasna« 20 Min.

Auf die »Brda« (Hügel) $\frac{1}{2}$ St. Linkes Saveufer. Herrliche Übersicht des Savetales und Ausblick auf die gigantischen Spitzen der Julischen Alpen: Špik, Škrlatica, Križ-Wand, Razor, Prisank, Mojstrovka, Jalovec, Ponca, Mangart, Zahlreiche Bänke.

Auf den »Srednji vrh« (Mitterberg) — 993 m ü. d. Meere. 1 St. Am linken Saveufer. Schöne Aussicht auf die eigenartig gestaltete Felsmulde **Martuljek** mit hohem Wasserfall (1263 m ü. d. M.).

In die **Velika (Gross-) Pišenca** 2 St. Pittoreskes, von gewaltigen Bergkolossen umgebenes Tal, südlich von Kranjska gora. Bis zum Talschlusse, der einen grossartigen Felsenzirkus bildet.

In die **Mala (Klein-) Pišenca** 2 St. Rechtes Seitental von Velika Pišenca. Hochromantische Schlucht mit 2 Bachkatarakten. Weg am linken Pišencaufer.

Nach der Ortschaft **Gozd** (Wald). Gasthaus »Smolej« und Pension »Špik«. $\frac{3}{4}$ St. Einzig schönes Panorama in Süden.

Ins **Martuljektal**. Bei Gozd von der Strasse nach Dovje-Mojstrana rechts einbiegend über Wiesen in einem Kessel, dann den mittleren Weg hinauf in einen grossen Felsenzirkus mit Hütten und 2 hohen Wasserfällen. 2 St. Die oberen Partien, insbesondere die Hochmulde **Za Akom**, welche von den wildzerrissenen Zinken und Türmen der Škrlatica und des Špik umrahmt ist, gehören zu den **grossartigsten Alpenlandschaften**.

Auf den **Vitranc** (1631 m) 2 St. Waldweg. Interessantes Hochgebirgs panorama.

Nach **Podkoren** (Wurzen). Dorf. Sommerfrische. Hier wohnte der berühmte Freund des Ober-Save-Tales, der englische Naturforscher Sir Humphry Davy. (Gasthaus Rasinger u. Kirchmaier.) Westlich von Kranjska gora auf der Reichsstrasse, die von Podkoren über **Sedlo Koren** (Wurznersattel) — (1073 m ü. d. M., österr.-jugosl. Grenze) auf den **Strmec** (Krainberg) führt. Ortschaft mit prächtigem Ausblick auf das Kärntnerflachland und die Tauern. $\frac{1}{2}$ St. von Kranjska gora. Sehr leicht und lohnend.

Auf die **Vožica** (1737 m) in den Karawanken mit grossartiger Fernsicht auf die Tauern und auf die Višgruppe der Julischen Alpen. 3 St. von Kranjska gora direkt oder über Srednji vrh. Leichte Partie.

Nach **Rateče**. Station Planica. Sommerfrische, 875 m. Gasthöfe: Žerjav, Kajžar, Kirchmaier. Ausgangspunkt für **Belopeška** oder **Klanška jezera** (Weissenfelder Seen), Mangart (2678 m), Jalovec (2645 m), Ponca (2272 m). Per Bahn 10 Minuten, zu Fuss $1\frac{1}{2}$ St. von Kranjska gora.

Zu den **Belopeška** oder **Klanška jezera** (Weissenfelder Seen) (italienischer Boden). Die Markierung weist vom Bahnhofe »Fusine Laghi in Valromana« auf bequemem Waldwege in $\frac{1}{2}$ Stunde zum ersten See (Büffet, Kahnfahrten). Den einige Meter höher gelegenen, knapp unter den schneegefleckten Felsmauern des Mangart geradeso idyllisch wie überraschend eingebetteten zweiten See trennt ein Felsriegel »Rudolfsfels«. Zum Besuche dieser zwei Seen ist die Bewilligung des Grenz-Polizei-Kommissariates in Jesenice nötig.

In die **Planica** zum **Nadiža-** (Wurzner Save) Ursprung. 1100 m. Über 10 m tief stürzt die hier entspringende Save über die Felsen herab und verschwindet nach kurzem Laufe im Gerölle. Überwältigende Umgebung. $2\frac{1}{2}$ St. von Kranjska gora.

Sehr lohnend ist der Ausflug auf den Berg **Peč** (1509 m) in den Karawanken, an der Grenze

der 3 Staaten (Italien, Österreich, Jugoslawien). Herrliche Übersicht des Ziller- und Savetales und Ausblick auf die Julischen Alpen und Tauern.

ÜBERGÄNGE: In das sagenreiche **Trentatal** (Ortschaft: Trenta und Log, Isonzoursprung, Baumbachhütte, Gasthaus »Zlatorog« und andere (italienischer Boden) über den **Mojstrovkapass (Vršič-Sattel)**. 5 Stunden. Längs der Strasse befinden sich 2 gut versorgte Schutzhütten: **Koča na Gozdu** (1226 m ü. d. Meere), **Erjavčeva koča** (1515 m), unter dem Mojstrovka-Gipfel. 3 St. Herrlicher Ausblick auf das grossartige Amphitheater der Škrlatica, auf die steilen Wände des Prisank und die schlanke Felspyramide des Špik. Längs der Strasse, unterhalb der Schutzhütte »Koča na Gozdu«, steht die liebliche **Russische Kirche**, erbaut von russischen Kriegsgefangenen zur Zeit des Weltkrieges.

Durch die **Mala Pišenca** in die **Planica** zum **Nadiža-Ursprung**. 4 Stunden.

Durch die **Velika Pišenca** und **Krnica** über die **Križka stena (Križwand)** in das berühmte **Vratatal** unter der Triglav-Nordwand. Aljaž-Haus, modern eingerichtetes Alpenhotel. 7 St. Von hier führt ein gut markierter Weg über **Prag** auf den **Triglav** (2863 m), der höchste Berg in Jugoslawien. 5½ St.

Durch das **Planicatal** über den Pass **Veliki Kot** in das **Koritnicatal** (Koritnicahaus). 6 St.

HOCHTOUREN: **Špik** (2472 m). Schlanke Felspyramide im Hintergrunde des Martuljekgrabens Aufstieg von Velika Pišenca. Von Kranjska gora 6 St.

Mojstrovka (2332 m). Von Erjavčeva koča am Vršič-Sattel. Neuerbauter Weg über die Nordwand. 2 St.

Prisank (2547 m). Eine der schönsten Dolomitenpyramiden zwischen Mangart und Triglav mit prächtigem Felstor (Prisankfenster, 300 m unter dem Gipfel). Neu erbauter Weg über die Nordwestwand. Von Koča na Gozdu 4 St., von Kranjska gora 5½ St.

Jalovec (2643 m). Die begehrteste Spitze der Julischen Alpen. Vom Vršič-Sattel (Erjavčeva koča) 6½ St. Von Rateče über den Planicatschluss 8 St. Nicht ohne Führer!

Velika Ponca (2272 m). Von Podkoren oder Rateče durch das Planicatal. Kletterpartie. Schwierig. 6 Stunden.

Škrlatica (2739 m). Kletterpartie. Nicht ohne Führer! Von Križki Podi 4 St.

Križki Podi-Križka jezera (2410 m). Grandioses Gebirgs Panorama. 2 Gebirgsseen. Durch Velika Pišenca über Križka Stena. 4 St. Schwierig.

Razor (2601 m). Vom Vršič-Sattel (Erjavčeva koča) 5½ St. Von Križki Podi 2½ St. Schwierig. Nordwand-Klettertour.

KRANJSKA GORA IM WINTER: Kranjska gora ist nicht nur eine beliebte Sommerfrische, sondern gewinnt auch als Wintersportplatz immer mehr an Bedeutung, da keine andere Gegend Sloweniens, die direkt mit der Bahn erreicht werden kann, günstigere Schneeverhältnisse aufzuweisen hat.

Für den Rodelsport bildet, neben mehreren kleinen Naturbahnen in der allernächsten Umgebung, den Sammelpunkt der Rodler die **alpine Rodelbahn vom Vršič-Sattel** (1600 m) durch das Grosspišencatal auf der gut angelegten Fahrstrasse. Aufstieg 3 St. Talfahrt 7—10 Min. (Für erfahrene Rodler.)

Eissport: Bad »Jasna«, knapp daneben eine Rodelbahn.

Skisport: Vielfaches Übungsgelände in allernächster Nähe von Kranjska gora sowie reiche Auswahl von Gipfeltouren und Kammwanderungen in den Karawanken, die herrliche Skiabfahrten ermöglichen. In der unmittelbaren Nähe des Dorfes Ski-Sprung-Schanze.

SPECIJALNA RADIO TRGOVINA

RADIOVAL — LJUBLJANA
DALMATINOVA ULICA ŠTEV. 13

Modernizira stare aparate
Zahtevajte ponudbe!

dobavlja radio aparate vseh svetovnih
tvornic po najkulantnejših cenah.
346

Zgodovina Kranjske gore in okoliša

Zgodovine Kranjske gore ni še nihče pisal; jaz vsaj nisem nikjer mogla zaslediti kakih urejenih in celotnih podatkov o tem. Temu bo najbrže vzrok to, ker je potekalo življenje v tej skriti dolinici — ki je baje že okoli 1000 let obljudena — mirno, brez posebnih, velikih dogodkov, ki bi izzivali pero zgodovinarja. Že lega tega kraja sama je nudila varnost pred sovražnimi napadi; in razne zgodovinske dobe, ki so prinesle toliko razburjenja in gorja niže ležečim krajem naše domovine, so komaj kaj večjih sledov zapustile tu. Mirno in sami zase so živeli tod ljudje; rod za rodom se je skromno preživiljal in stoletja so potekla, ne da bi bila dala naselbini kaj posebnih značilnih izprememb. Iz virov, ki so mi bili na razpolago, sem črpala snov, ki bo vsaj v najglavnejših obrisih nudila pogled v davno preteklost in na dogodke, ki so se odigrali tu. Ker pa leži kraj v kotu ob dveh mejah, je imel s Koroško in Belopečjo tesnejše stike kot pa z vzhodom. V tamkajšnjih arhivih bi se morda našlo še marsikaj, kar pa je radi meja, žal, težko dostopno.

Kranjska gora leži v gornji savski kotlini in ima 806 m nadmorske višine. Proti jugu se dviga venec vrhov Julijskih Alp, proti severu jo varujejo grebeni Karavank, na vzhod in zahod pa je dolina odprta. Ime Kranjske gore nahajamo že pri Valvazorju poleg nemškega imena Cronau — Cranau — Creinska gora. Kronau pomenja torej Aue in Krain. Kranjska gora — Kraingora — Creine mons je bilo prvotno ime za Karavanke. Valvazor pa stavi (d. E. d. H. Kr. I., 141—168) Krainberg v okolico Kranjske gore in ga istoveti, kakor se zdi, s Prisojnikom (ima luknjo, t. j. okno). Pa Kronau kakor tudi Kranjska gora sta mlajši tvorbi. Kakor pripovedujejo ljudje, se je imenovala Kranjska gora prej Borovška ves ali Marija na Belem produ. Vaščani zovejo sami sebe Borovce, ne pa Kranjskogorce, kakor bi bilo pričakovati. To dejstvo potrjuje misel, da je Borovška ves v resnici starejše ime za Kranjsko goro. Podstava temu imenu je star bor, ki je stal, kakor pripovedujejo, na mestu, kjer stoji danes cerkev. Ime Marija na Belem produ pa izhaja iz kakovosti zemlje, na kateri Kranjska gora leži. Saj že Valvazor pravi: »Tla so kamenita in za rast malo prikladna.« In kakor je veljalo to pred 300 leti, velja domalega tudi še danes. Imena Gozd, Koren, Borovška ves pričajo o prvotnih razmerah Kranjskogorske doline. Pragozdovi s svojo divjostjo so imeli le malo privlačnosti k stalni naselitvi. Le potreba je mogla Slovence prisiliti k temu. Kot nekaka odškodnina za neizmerni trud pri obdelovanju zemlje in za vedni boj z divjimi elementi jim je bila vsaj varnost pred sovražniki. Zato pa tudi zgodovina molči o teh krajih.

V temačnost je zavita preteklost Kranjske gore. Prvi prebivalci kranjskogorske doline so bili

Slovenci. Odkod so prišli? Na to vprašanje nam odgovarja ljudstvo samo. Pripovedujejo, da je njih prvotna domovina sedanji Korotan. Korošci so imeli planine na Kranjskem. Po solnčnih rebrih Karavank so stali njih pastirski hrami. Se sedaj se oni kraji imenujejo »stani«, od tega ime »V staneh«. Stan pomenja pastirski hram. Ščasoma so se vendar začeli koroški pastirji stalno naseljevati v »Kranj«, t. j. v Kranjskogorsko dolino. Verjetnost takega začetka vasi nam potrjuje tudi borovška govorica, ki se najbolj približuje gornjerožanskemu narečju, s katerim ima mnogo skupnih jezikovnih posebnosti; manj pa se ujema s sedanjim gorenjskim in goriškim narečjem. Borovec in Korošec se kmalu prijaznita pri delu, težje Borovec in Kranjec. Kranjce namreč imenujejo Borovci ostale Gorenjce. Najstarejša vas v kranjskogorski dolini so baje Rateče; pa tudi Koren je starejši od Kranjske gore.

Današnja Koroška in pretežna večina sedanje Gorenjske sta bila sestavna dela starega Norika. Tudi pozneje je »kranjska marka« spadala pod oblast karantanskih vojvodov. Ko so se naselila slovanska plemena, so postali marsikateri dosedaj neobljudeni deli v teh deželah pristopni. Nove naselbine v obeh deželah pa so stremele po zvezah s kraji onstran pogorja Karavank potom ceste. Tako je nastala pot čez prelaz Koren, ki je vezala Koroško in Kranjsko. Ime Koren pa v nemščini ni baš posrečeno prestavljeno z »Wurzen«. Slovani, ki so se večinoma pečali s poljedelstvom, so radi uporabljali imena poljskih sadov za predmete, ki so jim bili slični. In gori, ki je imela obliko stožca, so dali ime po podobni ji rumeni repi, ki so jo narobe obrnili, a to so imenovali koren. In če so Slovani imenovali hrib Koren, so ga hoteli s tem označiti kot »stožkasto goro« (Kegelberg).

Ker je bilo takoj po naselitvi Venetov zelo živahno občevarje dveh delov med seboj, so se vedno pogosteje posluževali pota čez Koren, ki se je v srednjem veku razvil v zelo prometno obmejno cesto. Radi tega so se kmalu naseljenci deloma iz Rateč, katerim je pripadal svet južno od Karavank, deloma iz onostranske Koroške tu naselili. Privlačevala jih je na eni strani zemlja, ugodna za obdelovanje, na drugi strani pa jim je obetal mnogo dobička najraznovrstnejši promet med obema deželama čez Koren. Ker so pa spočetka tu zgrajene hiše obdržale ime po hribu, zato se je tudi kraj, ki se je ščasoma razvil v večjo vas, imenoval »pod Korenom« ali kratko »Koren«. Natančno pa seveda ni mogoče določiti časa, kedaj je nastala ta vas. Zgodaj že je morala biti tu carinarnica, kar potrjujejo najstarejše matrike, navažajoč družine, ki so bile tam zaposlene. Poleg živahnega prometa čez prelaz je pripomogla k povzdigi vasi tudi carinarnica. Že skozi stoletja najdemo tu imena plemenitih družin: Ramschüs-

sel, Oexel, Egger; zadnji so po ustnem izročilu ena veja, ki naj bi bila tu imela svojo dedno hišo, to so grofje von Egger.

Pol ure od Podkorena ob cesti, ki veže preko Korena Beljak z Ljubljano, leži vas Kranjska gora. Svet, kjer leži ta naselbina, je bil v davni dobi od Save in vanjo se izlivajočih hudournikov večkrat poplavljen in z naplavljenimi plastmi peska in kamenja opustošen. Prvotno je bil ta del doline mnogo nižji in ožji kot je sedaj. Ko se je pa dolina dvignila do sedanje višine in tako postala širša, so se začeli deli, katerih ni več dosegla razdiralna sila vode, polagoma zaraščati z gozdovi, ki so celo vodom odkazovali vedno ožjo strugo. Od naplav in pa, kakor tudi od sprhnelih vej in segnitega listja se je tvorila rodovitna plast zemlje, ki je pospeševala rast gozdov. V takem stanju se je nahajala zemlja za časa naselitve Venetov na Koroškem in Kranjskem. Manj vabljiva zanje je bila ta pokrajina vsekako od one v Ratečah, Korenu in onstranskem Koroškem. Ker so pa nekdanji karantanski vojvode vladali tudi Kranjsko marko, je bilo gotovo obema deželama na tem, da izpeljeta skozi to zaraščeno dolino pot bolj globoko proti vzhodu. Deloma iz tega vzroka, deloma pa zato, da bi s prodajo oglja v sosednje obrtne kraje dobili nekaj zaslužka, so prišli drvarji, toda ne iz Koroške, kot pripoveduje ljudstvo, ampak iz nižje ležečih krajev Kranjske. In ko so spoznali, da je tudi ta zemlja v precejšnji meri porabna za poljedelstvo, so se tudi naselili ter združili ogljarstvo z obdelovanjem zemlje. Še sedaj kažejo hišo (pri Pečarju-Bobku, št. 36), ki je baje bila prva zgrajena in za katere zgradbo so dobili ves potrebni les na licu mesta. In tako so v tem prej zapuščenem predelu doline nastali tekom časa kmetiški domovi. Vendar nikakor ne more z gotovostjo dognati, v katerem stoletju je nastala tukajšnja naselbina.

V VI. stoletju, ko so Slovenci zasedli dolino Save, je bila slovenska dežela vobče slabo obljubljena. Frankovski kralj Karol Veliki (768—814) je imel v posesti tudi slovensko zemljo. Reka Drava je ob njegovem času tvorila mejo med solnograško in akvilejsko cerkveno oblastjo. Pokrajine južno od Drave so pripadale od 811. l. oglejski patrijarhiji. In v tem času so bile zgrajene najstarejše cerkve v deželi, med njimi tudi radovljiska, h kateri je pozneje spadala cerkev v Kranjski gori.

Cesar Oton II. je l. 976. ločil Karantanijo od Bavarke in jo dal Henriku Mlajšemu. Tako se je Kranjska, ki je bila združena s Karantanijo, priklopila k nemški državi. V tem času so dobili razni cerkveni dostojanstveniki obširnejša posestva na Kranjskem. Tako so dobili l. 1040. briksenški škofje od nemškega cesarja Henrika III. posestva med Savo Bohinjko in Dolinko. Henrik IV. pa jim je l. 1073. podelil gozdno in lovsko pravico v Bohinju in v Gorenji savski dolini.

Kranjska gora je v XI. stoletju baje že obstajala. V Kranjski gori je bila neka utrdba (munitio), ki jo je okoli l. 1075. plemeniti Henrik prepustil briksenškemu škofu Altwinu v zameno za neko posestvo na Koroškem. Ta utrdba se omenja tudi okoli l. 1080., ko jo je v svoji lasti imela plemenita Wezala, soproga Henrikova. Okoli leta 1085. je neki Vencegoj brezpogojno odstopil posestvo v Kranjski gori briksenškemu škofu. Gornji vrh nad Kranjsko goro (Karavanke) se omenja v listini iz l. 1073. V darilnih in

kupnih listinah iz XI. stoletja se imenujejo skoraj vse vasi z istimi imeni, kakor jih imajo še danes. Posestniki, ki se navajajo v teh listinah so: Winrih, plem. Azi, plem. Nepokor, svobodni Priso-slav, neki Orendil, plem. Perchtolt, osvobojeni Slavko pl. Charilinc, osvobojeni Trebinje, Bojn-slav, Mazili, plemeniti Henrik s soprogo Vezalo, Dobrisko, Bodigoj, Radogoj in drugi. Mnogi teh posestnikov so bili viničarji, nekateri različni veljaki blejskega okrožja. Večinoma so darovali oziroma zamenjavali posestva z briksenškim škofom Altwinom.

Že v XII. stoletju so se raztezala posestva Ortenburžanov daleč preko njihove grofije na Koroškem, tako na Kranjsko in Štajersko. Največ sveta so imeli na Gorenjskem, z nekaterimi presledki vso dolino Save od njenega izvira pri Kranjski gori pa doli do Soče. Kakor z dvema mogočima rokama je ortenburški svet oklepal gospodstvo briksenških škofov, Seveda so bili ti kraji le redko naseljeni. Vsa Gornja dolina od Radovljice do Bele peči je bila pokrita še z neprodinimi gozdovi. Ortenburžani so v začetku XIV. stoletja poslali tja gori nove naseljence in jim sezidali cerkve v Kranjski gori in na Dovjem. Akvilejski patrijarh Ludovik jim je leta 1362. za ti župniji podelil patronstvo. O naselitvi Gornje savske doline in zidanju tamošnjih cerkva priča listina patriarha Ludovika della Torre z dne 30. novembra 1362.

Na podlagi te listine je Kranjska gora v omejenem letu postala duhovnja z lastnim duhovnikom, ki pa je bil podložen radovljiškemu župniku. Patron župnije je bil ortenburški grof kot lastnik radovljiške graščine, po l. 1420.—1456. pa celjski grofje in potem Habsburžani.

O nastanku kranjskogorske cerkve naj navedem sledečo pravljico. Pripoveduje se, da je cerkev sezidala španska kraljica. V snu je baje prosila Mati Božjo, naj ji sežida cerkev pri Mariji na Belemrodu. Kraljica je začela po tem kraju vpraševati daleč naokoli. Pa je bilo zaman. Prigodi se pa, da jo popotnik iz daljnega kraja pride prosit prenočišča. Pobožna kraljica se ga usmili. Tudi njega vprašuje, če ve, kje bi bil kraj Marija na Belemrodu. Z veseljem ji pove popotnik, da je on od tam doma. Tako je kraljica zvedela za zaželjeni kraj ter sezidala cerkev tik prejšnje kapelice. — Zvonik je iz samega rezanega konglomerata. Cerkev je bila prvotno zgrajena v got-skem slogu. Mnoge poprave pa so ji v teku stoletij odvzele marsikatero znake gotskega sloga.

L. 1377. je sklenil Friderik Ortenburški s celjskimi grofi dedinsko pogodbo, po kateri naj bi prišla vsa posestva, ako ena stranka izumre, na preostale. Friderik je imel na Gorenjskem posestva: Naklo, Mošnje, Radovljico, župnijo Gorje in vikarijat Kranjsko goro. Po njegovi smrti l. 1420. so res prešla ta posestva v roke celjskih grofov. Friderik Celjski je sezidal l. 1431. grad Belo peč; pod ta grad je spadala tudi Kranjska gora, kjer je belopeški graščak do l. 1848. pobiral desetino. Ulrik Celjski je užival gorenjska posestva komaj dve leti, od l. 1456. so prešla na Habsburško vladarsko hišo.

Ko je bila l. 1461. ustanovljena ljubljanska škofija, ji je pripadla tudi Radovljica z vikarijatom Kranjska gora.

V tej dobi so napravili mnogo gorja naši deželi turški naval. Ker so pa naši kraji precej oddaljeni, so komaj parkrat okusili njih silo.

L. 1475. so Turki pridrli do Radovljice in hoteli dalje na Koroško. Ker so pa našli gorske prehode Ljubelj, Koren, Jezersko dobro zavarovane, so se vrnili in dalje razsajali po Kranjskem. Prihod Turkov so zaznali na Jesenicah in Fužinah. L. 1476. so v tukajšnje tiho in delavno življenje kruto posegli fanatični sovražniki krščanskega imena. Nimamo sicer natančnega popisa njihovega divjega napada, lahko si pa mislimo, da so tu prav tako gospodarili kot drugod. V četrtek pred sv. Kozmom in Damijanom (27. septembra) so prilomastili na Kranjsko. Bilo jih je 7–10 tisoč pod vodstvom Calumbeg Markučeviča. Ob Savi so drveli na Gorenjsko skozi Kranjsko goro in Belo peč na Trbiž in dalje skozi vrata v Podkloster. Tu so zažgali trg in vnel se je tudi višje stoječi benediktinski samostan, kjer se je zadržalo okoli 200 ljudi, ki so tu iskali zavetja.

L. 1478. — 23. julija — so prihrumeli v Soško dolino, v Log. V borovski soteski so jim Slovenci razrušili most. Tudi so zasedli bližnje hribe, odkoder so hoteli kamenje valiti na sovražnika. Toda Turki so si znali pomagati. Preplezali so visoke brezpotne pečine, po katerih prej morda še nikdar ni hodila človeška noga. Konje so na vrhah vlekli kvišku in jih prav tako spuščali od skale do skale v globočino. Tako se jim je posrečilo priti po ovinkih na Trbiž, odkoder so jo zopet udrlj na Koroško.

Za turških časov je bila zgrajena prva hiša v Srednjem vrhu, in sicer na voljo belopeškega graščaka. Njen prebivalec je imel nalogo, s kresom naznanjati prihod divjega Turka. Še sedaj se pravi pri oni hiši pri »Merkeljnu« (od glagola merkat = paziti). Vasi Rute (Rovte) ali Gozd in Podkuže (iz kluže = Klause) sta mlajši. V Gozdu sta bila prvotno le dva gospodarja, prvi — Oman — je imel posest od sedanjega postajališča, drugi — Pintar — pa vzhodni del sedanje vasi.

V XIV. stoletju je že vodila trgovska cesta po Gorenji savski dolini proti Trbižu.

V XVI. stoletju so razburjali naše kraje tudi verski boji, ki so se pričeli z razširjanjem luteranstva. Z veliko silo se je zastavila luteranska propaganda v blejskem in radovljiškem kotu. V Begunjah je pridigoval Klemen Bobek, ki je svoje krivoversko delovanje širil daleč naokrog. Vlada pa je začela energično zatirati novo versko gibanje. Ustanovila je »protireformacije« ali »verske komisije«, ki so imele nalogo, uravnati verske zadeve. Za to se je posebno trudil ljubljanski škof Tomaž Hren. Dne 22. decembra 1600 je pričela komisija delovati. 7. marca je šel škof na Gorenjsko in pričel s protireformacijo. V Kranjsko goro in Belo peč je komisija poslala svoje pooblaščenke. Protestantske kmete, ki se niso hoteli izpreobrniti, so vojaki spravljali v ječe, njih hiše pa podrlj. Kdor se ni odpovedal krivi veri, je moral v prognanstvo. Na ta način je komisija hitro dosegla velike uspehe in duhovi so se kmalu pomirili.

Kmete so trle velike davščine. Kar so imeli plačevati, je bilo zapisano v urbarjih. Ohranjen je tak urbarij tudi iz l. 1586. Knjiga je pisana v gotških črkah in govori o pravi, ki jo je imel kranjskogorski župnik Gašper Oparnik z oskrbnikom (Pfleger) graščine Bela peč, Gregorjem Komarjem, radi desetine, ki so jo dajali posestniki v Gozdu in Srednjem vrhu župniku v letnem znesku 7 kr, 2 pfen. od 13 pašnikov. Komar in za njim Schwarz je trdil, da morajo dajati toliko

tudi graščini. Priče so morale priseči. Prisega se je vršila z vzdignjenimi 3 prsti, in sicer ali pod milim nebom ali pa v sobi pri odprtih vratih in oknih. Bilo je 26 prič. Ze pred l. 1582. so dajali Ratečani kranjskogorskemu župniku na dan svetega Tomaža za biro gotovo merico pšenice. Dobival je tudi kozlička in sir iz Srednjega vrha in Gozda. L. 1558. je bilo kranjskogorsko župnišče še leseno. Ze takrat so dajali župniku ovco, kadar je umrl gospodar. Pravda se je vlekla 4 leta. Večina prič (stare 80, 70, 60 let, ki so veliko pomnile) je izjavila, da so dajali Sredjani in Rutarjani desetino le župniku, graščini pa nič. Zmagal je župnik Oparnik in kmetom izvojeval pravico.

Urbarij iz l. 1706. — ko je nastopil župnijski Kranjsko goro Janez Jožef Haller Freiherr von Hallerstein — pravi: Biro so dajali tudi nekateri posestniki v Sebenach na Koroškem. V Kranjski gori je 8 kmetij, vsaka dá 10 snopov žita in 1 sir, V Podkorenu 12 kmetij, ki dajejo vsak tretji snop župniku, vsak drugi snop pa graščini. Rutarjani jagenjčka in vsak 13 kr., 2 pfen. in sir. Ratečani so dajali 1 sir, 1 hleb kruha, 1 klobaso, na dan sv. Ahaca pa vse mleko »von Gross- und Kleinvieh«.

Leta 1674. je štel župnik kranjskogorske fare prebivalstvo z Belopečjo in Ratečami vred in jih naštel 1953.

L. 1806. so pisali latinsko »sub Ratice« (Podkoren), »in Matrica« (pri fari), »in Sylva« (Gozd), »in medio monte« (Srednji vrh). Rodbinska imena so pisali z nemškimi pravopisom: Blenkusch, Smoley, Rabitsch, Peschar, Roggar itd. — L. 1867. je začel župnik Artl pisati slovenska imena far-nih vasi.

Težki časi so nastopili ob francoskih vojnah. Avstrijske in francoske čete so večkrat šle skozi te kraje. L. 1797. se je nadvojvoda Karl umikal čez Gorenjsko in Koroško. Dne 10. aprila 1809. so bile avstrijske čete postavljene v Savski dolini od Ljubljane do Trbiža in so začele prodirati v Furlanijo. Kljub zmagi so se morale vrniti proti Dravi. Po soški dolini so pa drli Francozi čez Trbiž in Celovec. Pred njimi je po Savski dolini hitel hrvaški ban Gyulai s svojimi četami proti Ljubljani. Trikrat so slovenske dežele okupirali Francozi. Ilirija je obsegala tudi Gorenjsko; trajala je pa le malo časa, komaj 4 leta. V tem času so se razmere nekolikoboljšale; Francozi namreč niso nalagali tako strašnega davka kot ob času prvih okupacij, ko so zahtevali 35 kratni davek, poleg tega pa še velike dajatve za vzdrževanje francoske armade. Prvi guverner Ilirije je bil Marmont, ki je reorganiziral vojaško in civilno upravo v Ilirskih deželah. Njemu je sledil grof Bertrand, ki je bil tudi jako preudaren mož. Občine so upravljali meri (župani), ki so prevzeli tudi rojstne, poročne in mrljske knjige; v Kranjski gori se je to zgodilo 9. oktobra 1812. leta po županu (meru) Lucas Suppanu.

Po izgubljenih bitkah l. 1812. so Francozi zapustili Ilirske dežele. Za njimi so pritiskale avstrijske čete. V francoskih časih je bil živahen promet čez Podkoren. Kolonialno in drugo blago so na težkih vozovih z železnimi osmi — »parizarji« — prevažali na Koroško. Podjetni vozniki ter krčmarji ob veliki cesti so pri tem služili lepe denarce.

Koncem 18. stoletja je imela Kranjska gora že šolo, kajti med 26 narodnimi šolami, ki so poslo-vale l. 1792., se imenuje tudi Kranjska gora. Toda

te šole so bile precej po domače. Tako n. pr. je bil okrog l. 1806. v Kranjski gori učitelj z imenom Anton Hribar, ki je bil obenem tudi gostilničar in je otvoril gostilno kar v šoli. Za prepoved oblastev se ni dosti zmenil in je dalje točil. Potem so zahtevali, naj prevzame gostilno žena ali sin, ki je študiral. — Preden je izdal maršal Marmont 4. julija 1810. ukaz, kako naj se šole preustroje po francoskem vzorcu, je imel učitelj v Kranjski gori plače 197 gold., kar je bilo za tisto dobo prav ugodno. Sedanje šolsko poslopje nosi letnico 1838; tedaj je tu učiteljeval Lovrenc Hribar, ki se sam naziva c. kr. gimnazijskega profesorja trivijalke v Kranjski gori. Šola je bila dolgo enorazredna, l. 1883. je postala dvorazrednica, l. 1912. je dobila tretji razred, l. 1918. pa še četrti razred; sedaj je šola petrazrednica.

Železnica je bila speljana mimo Kranjske gore l. 1870. — Leta 1872. pa je že posloval tudi poštni urad. Župniško kroniko je začel pisati šele župnik Anton Zlogar l. 1894. — 4. oktobra 1894 je bila osnovana »Posojilnica« v Kranjski gori. Leta 1895. so začeli regulirati Pišenco. Novembra meseca istega leta se je osnovala farna knjižnica, za katero je daroval knjige † župni upravitelj na Št. Urški gori, Simon Robič, znamenit žužkoslovec, rojen 11. februarja 1824 v Kranjski gori. — Naslednje leto je v oktobru poplavila Šava mnogo sveta. 31. julija 1897. je prišel v Kranjsko goro na oddih za nekaj dni »goriški slavček« Simon Gregorčič. Leta 1900. so podrli pokopališki zid okrog cerkve ter napravili nizke zid z železno ograjo. Leta 1904. je dobila kranjskogorska cerkev barvana gotska okna, narejena v Innsbrucku. Cerkev je slikal Matija Bradaška iz Kranja. Leta 1911. je bilo otvoreno postajališče v Rutah (Gozd). Tega leta so začeli zidati kapelico v Gozdu in jo do zime spravili pod streho. Leta 1914. je bila še znotraj spopolnjena in dobila zvon, 162 kilogramov težak, iz prejšnje Mojčnikove kapelice. Blagoslovitev cerkvice se je izvršila 26. julija 1914. Ta dan ostane vsem v živem spominu kot začetek strašne 4 letne svetovne vojne, ki je z neizbrisanimi črkami za vedno zapisana tudi v zgodovini naše doline.

Veliki teden trpljenja se je začel za Kranjsko goro, ko je 23. maja 1915 tudi Italija napovedala vojno. Že isti dan je prišla iz Beljaka stotinaja mladostrelcev ter zasedla vse mostove, ceste, posebno prehod čez Koren. Celó v vasi je bila potrebna legitimacija. 24. junija so prišli prvi begunci iz Bovca z vestjo, da trg gori. Dan za dnem so prihajali aeroplani. Vlaki so vozili neprenehoma, menda kakih 100 na dan. Vse vojaške transporte, vse topove, vse municijo in živila, soloh vse potrebščine za vojno na soški fronti — skoraj vse so spravili skozi Kranjsko goro, in to večinoma ponoči. Podkorenem in na Korenu so skopali strelske järke. Mucna gora nad vasjo je bila vsa preprežena z žicami. Topove so vlekli na Lomiče in na Lisjak. Pa jih niso rabili. Kmet in živina sta grozno trpela. Voziti so morali kmetje vse in brez prestanka. Ljudje so kmalu vsó vprežno živino poprodali. V juniju so že prišli honvedi, ki so zasedli vsak kotiček. Bolnišnica je bila v hotelu »Pri pošti« nasproti župnišča, obvezovalnica pa v kaplaniji. Paroma so stali ranjenci po cele dneve, hudo ranjene so vozili v sivo pregrgnjenih dvokolnicah. Na farovškem vrtu je bila pekarija na vozovih. Honvedi so živeli jako dobro in so tudi mnogo živil razdajali do-

mačinom. A nastopali so sila oblastno. Kmalu so odšli in za njimi je prišla 22. gornjeavstrijska divizija. Begunci so zanesli v vas legar. Epidemija je trajala do oktobra in je mnogo ljudi pomorila (okrog 50).

Vojaštvo je začelo z vsestranskim delom. V juliju je prišlo nad 5000 ruskih ujetnikov. Gradili so mostove, ceste, razširjali kolodvore in delali nove. Začeli so razširjati gorsko cesto skozi dolino Pišence in zgradili moderno avtomobilsko cesto do Soče. Smeli viadukti, betonirani mostovi, zlasti na vrhu pod Vršičem, pričajo o živahnem gibanju in velikanskem prometu, ki se je tu razvijal. Dokler niso — v pomladi 1916. — naredili vzpenjače od kolodvora čez Vršič do Loga v Trenti, se je vila skoraj nepretrgana vrsta trena gori in dolí, noč in dan. Cesta je bila dovršena nekako začetkom oktobra 1917. Stala je ogromno človeških žrtev, zlasti ruskih; njih grobovi so ob poti. Pozimi leta 1915.—1916. je bilo izredno veliko snega. Ker je bilo obenem skoraj vedno južno vreme, se je okrog božiča utrgala z gole Mojstrovke na Vršiču velikanska plast snega, ki je zasula vse barake, podrla močna bruna kakor vžigalice in žal, pokopala pod seboj 182 delavcev Rusov in okrog 80 naših straž. Rešil se je le en sam mož — pek — ki je bil blizu peči.

V februarju 1916. so začeli pokopavati vojake na vojaškem pokopališču v Kranjski gori ob robu gozda pod Vitrancem.

Nastalo je nebroj barak. V pišenski dolini je bila cela naselbina barak. Na pobočju Vršiča, nekako v sredi, je bilo rusko taborišče — skupina treh barak za vojne ujetnike. Rusi sami so si zgradili 1916.—1917. lično kapelico iz okroglega lesa in lubja. Imela je dva stolpča v znani ruski obliki. Okrog cerkvice in ob cesti so ruski grobovi. Ndaleč je tudi Roseggerjev križ, sedaj ruski križ.

Ves Vršič je bil posejan z barakami, ki so bile tudi na goriški strani. Za varstvo barak so naredili sicer močne »grnite«, ki pa seveda niso mogli zadržati plazov. Tudi v vasi sami so postavili nebroj barak (nad 100) po najlepših vrtovih: pri Slavcu »špital«, na župnikovem vrtu 5 barak za klavnico in slednjič še kopališče. Podkorenem je bilo vse polno marškompanij, ki so jih vežbali kakih 3—5 tednov, potem pa pošiljali na fronto.

V novembru l. 1915. je prišel inspicirat tukajšnjo garnizijo in soško fronto nadvojvoda Friderik, decembra pa nadvojvoda Evgen; temu na čast se je tudi imenovala cesta na Vršič »nadvojvoda Evgena cesta«. Ob otvoritvi so spustili vodo po umetno narejenih terasah.

Šola je bila zaprta od novembra l. 1915. do 1916. Bilo je po cesti toliko prometa, da je bilo smrtno nevarno otroke puščati na cesti. V šoli je bilo skladišče oblek, potem kave in slednjič je bila notri vojna pošta.

15. septembra l. 1916. se je sklenilo, da občina z vojaškim sodelovanjem napravi v »Babi« električno centralo. Imeli so dotedaj od pomladi naprej električno luč na bencin. Vojaška oblast pa je tudi domačinom dovolila uporabo elektrike. Z delom so začeli takoj, a otvorili so centralo šele 2. septembra 1917.

Zalostno je bilo 30. aprila l. 1917., ko so morali oddati zvonove iz farne cerkve in podkorenske podružnice sv. Andreja. Ostal je še »veliki« zvon; a 28. avgusta istega leta je moral tudi ta med »topove«. Težak je bil 1492 kg, prejšnji pa so skupno tehtali 2330 kg.

4. junija l. 1917. se je peljal iz Beljaka čez Poljane v Rateče in Belo peč cesar Karol. V Podkorenu so napravili velik sprejem, nagovoril je cesarja župnik Kranjec.

V oktobru je prišlo v vas nemško vojaštvo s trenom in topovi. 8. oktobra so Nemci zažgali Križnikov hlev sredi vasi. Na srečo je prihitelo vojaštvo in kmalu omejilo ogenj, sicer bi bila šla vsa vas v zrak, ker je bilo tedaj vse polno municije, tudi take s strupenimi plini. Barake za municijo so stale v neposredni bližini in prav do kolodvora. Vse, kar so rabili pri ofenzivi 23. do 24. oktobra proti Lahom v bovški kotlini, vse in še veliko več je bilo tedaj tu. Nad 2 meseca so potem odvažali streljivo.

V novembru so prišli italijanski ujetniki. V statusu jih je bilo 25 tisoč, pa so jih pošiljali na vse strani na delo, odkoder so na pol mrtvi prihajali nazaj. Umirali so grozno, deloma od lakote, deloma od mraza in naporov. Maja meseca l. 1918. se je ujetniški tabor umaknil proti Pontebi. Proti koncu aprila so zopet vpeljali 2 redna vlaka.

Splošno veselje je zavladalo, ko se je v novembru l. 1918. sklenil mir. Nekaj časa so še morali domačini čuvati, da niso Italijani ali pa Nemci zasedli vasi, sčasoma pa se je zopet mir in red naselil v to lepo dolinico.

L. 1919. se je podrl most čez Pišenco pri elektrarni. Po veliki povodnji l. 1920. pa so postavili sedanji betonski most. Tedaj je voda utrjala zadržornico in s peskom zasula pišensko dolino in opustošila mnogo sveta. Drugi most čez Pišenco — imenovan Scottyjeve most — je tudi lesen, pa sedaj že precej slab. Povodenj l. 1920. bi bila kmalu uničila elektrarno. Občina se je na vse načine trudila, da jo je zopet popravila. Postavili so lesene rake, po katerih teče voda do betonske

struge in po tej dalje v elektrarno. 31. januarja 1921 je izvršila občina ljudsko štetje; naštel je 1569 ljudi (770 moških in 799 ženskih), t. j. 106 več kakor l. 1910.

L. 1921. sta delovali ob mejah 2 razmejitveni komisiji, in sicer od 21. julija do 28. septembra komisija med Jugoslavijo in Italijo v Julijskih Alpah od Turna pod Prisojnikom do Jalovca, od 6. septembra do 21. septembra pa komisija med Jugoslavijo in Avstrijo po vrhu Karavank od Belce do Peči.

9. oktobra t. l. so došle granične čete, sestoječe iz ruskih beguncev in vojakov — tudi višjih častnikov — Wranglove armade. Prevzele so strážbo meja.

V aprilu 1922. je dobila vas štiri nove zvonove iz jeseniške tovarne, v maju pa tudi Podkoren dva zvona.

V septembru se je definitivno določila meja med Jugoslavijo in Avstrijo, v oktobru pa med Jugoslavijo in Italijo.

L. 1923. — jeseni — je bila precejšnja povodenj, ki je napravila zelo veliko škode. — Pred 2 letoma so postavili v »Babi« modernno kopališče z velikim bazenom, 40 kabinami, restavracijo in prostorom za ogrevanje vode. Leto za letom se grade nove stavbe, popravljajo in dvigajo stare. Vas napreduje, četudi bolj polagoma, in sprejema vsako leto večje število letoviščarjev, ki jih vabi prečisti gorski zrak in divna okolica iz vseh pokrajin naše države, pa tudi že iz inozemstva. A ne le letna, ampak tudi zimska sezona je vsako leto bolj živahna, in tujski promet je postal v življenju naše vasi velevažen faktor, česar se ljudje tudi vedno bolj zavedajo ter skušajo po svojih močeh prihajajočim tujcem nuditi čim udobnejše bivanje med našimi lepimi gorami.

Šoferska šola I. GABERŠČIK

LJUBLJANA, DUNAJSKA CESTA 31.

344

A. Volk, veletrovinar, Ljubljana, Resljeva cesta 24

žita in moko, Brzovjav: Volk Ljubljana

Telefon št. 24-49

Lastni avtomatični valjni mlin. Priporoča po najnižjih cenah razne mlevske proizvode in vse vrste žita, kakor tudi **pšenično moko** iz prvovrstnih banaških mlinov. Specijalna trgovina raznih krmil in semenskega žita. **Import ribjega olja za živino.** Zahtevajte cenik.

345

Letoviška i lečiliška mesta u Gorenjskoj

(Dravska banovina)

Glavna sezona u Gorenjskoj počinje 10. juna i svršava 25. augusta. Proletna sezona od 1. marta do 10. juna, jesenska sezona od 25. augusta do kraja oktobra. Zimska sezona u mesecima decembar, januar i februar.

Bled.

475 m nad morem; stanica Bled ili Lesce je najlepše i najmodernije gorenjsko letovište svetskog glasa. Leži u **lepoj** savskoj dolini, **nadareno** veli-

opravdani stihovi velikog slovenskog pesnika-prvaka dr. Franc Prešerna: »Dežela Kranjska nima lepšga kraja, — Kot je z okol'co ta podoba raja«. Na sredini jezera je dražestan otočić s crkvom, a

Bled

čanstvenom gorskom panoramom Julijskih Alpa i zelenih Karavanaka. Bled je usled svežeg planinskog zraka osobito zdravo zračno letovište i radi svojih termalnih izvora izvanredno jezersko kupatilo. (Bled jeste subalpinsko klimatsko mesto a kao kupatilo ide u red zemno-alkalnih gvoždjevitih hipoterma [26° C]. Klima je suha i vanredno zdrava, položaj dobro zaklonjen od vetrova. Preporučuje se osobito za malokrvnost i živčane bolesti; protiv bolesti srca i konstitucionalnih bolesti. Znamenita su sunčana zdravilišta Rikli i ostala.

Središte sve bledske divote je njegovo jezero. Malogdje je priroda na tako malenom prostoru toliko bogastvo krasote kako ovdje. Doista su

s jedne strane jezera stari grad Bled na strmoj pećini; lepo jezero okružuju planine a u pozadini izbijaju vrhovi Triglava. Bled imade prekrasne parkove i nasade i raspolaže svim komfortom i ugodnostima mondenog i velikog svetskog letovišta.

Vrlo podesan, preporučljiv a i svestrano poznat te obljubljen je Bled i kao prvoklasno zimsko letovište, koje raspolaže izvanrednim sklizalištem na jezeru. Imade smušku skakaonicu, gdje se priredjuju internacionalne utakmice. Kao izhodište služi nebrojnim lagljim i težim turama u najlepše predjele gorenjske pokrajine te u tom pogledu pruža mogućnost svakovrsnih kombinacija i varijacija. Uža pak okolica stvara jedan prelepi

Bled: Pogled na hotel »Toplice«

venac prirodne krasote i zove izletnika u svoje okrilje. Bled izabrao je kao svoju ljetnu rezidencu i jugoslovenski kralj Nj. Vel. Aleksandar I., koji tamo svake godine boravi u dvorcu »Suvobor«.

Od hotela na Bledu spominjemo: (brojevi u zaporcima označuju broj raspoloživih soba) Central (42), Evropa (35), Jekler (33), Lovec (22), Park Hotel (350), Petran (120), Starkl (32), Toplice (300), Triglav (50), Troha (40), Turist (14), Zaka (30). Od pensiona: Gracelj (4), Gorenjka (20), Dr. Hočevar (32), Mon plaisir (85), Vila Jan (15), Raitharek (50), Rikli (100), Sevenard (20), Sasnovka (18), Svoboda (25), Thaler (11), Vovk (60), Wölfling (50). — Od kupatila navadjamo: Toplo mineralno kupatilo »Toplice« akroterma temp. 23°C sa velikim drvenim i manjim kamenim basenom, fisio-, hydro- i elektroterapijom, masažom i dijetskom kuhinjom, kao i kupatilo (kod Hotela Toplice) u rimskom stilu. Osobito poznato sunčano i prirodno zračno lečilište »Grajska kopelj« raspolaže sa 400 otmeno opremljenih koliba

te imade parno kupatilo, elektroterapiju i naprave za sunčano i zračno kupanje. Uz obalu jezera postoji još veći broj drugih kupališta sa raspoloživim maserima, frizerima, mani- i pedikirom. Najveća kupališta uz jezero jesu: Petran i Grajsko kupalište sa cca 200 kabina. U jezeru leti dosiže toplina vode do 28°C a poprečna je cca 26°C. **Primjećivamo, da imade Bled najdulju kupališnu sezonu medju svima alpskim letovištima.**

Razume se, da Bled kao najveće i najlepše letovište u Jugoslaviji izvrstno je opskrbljen lekarima, apotekom, svakovrsnim trgovinama, bencinskim stanicama, garažama, električnom razsvjetom itd. Imade više kafana opskrbljenih sa svim većimi inostranim journalima, otmjene plesne etablismente i zabavišta (barove i varietéje). U sezoni priređuju se dvaput dnevno u lečilišnom parku koncerti, brojna gostovanja kazališnih trupa, izabrani umjetnički pjevački i glazbeni koncerti. Bled imade krasan Zdraviliški dom (Kurhaus) sa velikom salom za priredbe, sobama za čitanje,

Bled: Stari grad

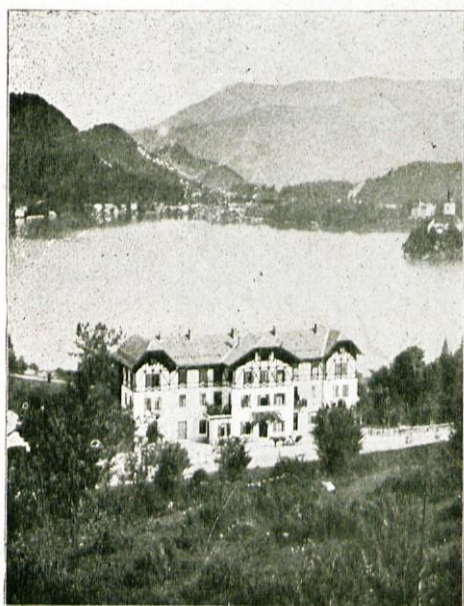
Vintgar kod Bleda: Pekel — Wintgarklamm bei Bled

Blejsko jezero

Bled: Čolnarenje (ladjarenje na jezeru)

Bled: Hotel »Triglav«

biljar, kartanje itd. Svestrano mogu se gosti posvećivati svakovrsnom sportu tako u letnoj kao i zimskoj sezoni.

Osim brojnih prije spomenutih hotela i pensiona razpoloživih je stalno veći broj stanova u vilama i ljetnikovcima, koje leže uz jezero. Frekvencija u sezoni doseže do 20.000 letovištara, iz celog sveta, koji broj dostalno opravdava obljubljenost tog kraja. O Bledu postoji brojna literatura, vodiči i opširni prospekti u raznim jezicima, koju svaki zainteresat može nabaviti kod putničkih biroja »Putnik« ili kod lječilišnog poverenstva (Zdraviliške komisije) na Bledu, gde može tražiti i detaljne informacije. Stoga našli smo shodnim ograničiti se na ovom mestu samo na kratak opis sa najvažnijim podatcima.

Bohinjska Bistrica.

Na krajnjom zapadu naše kraljevine diže se iznad sunčanih planina i srebrnoblestećih snežnika u nebesnu sinjinu veličanstni Triglav, najviša jugoslovenska gora. Uz njegovo podnožje u mogućnom slapu nalazi se izvor Savice, bistre kčerke Triglava, koja se pretvara i postaje kao veletok Sava, kraljica jugoslovenskih rijeka i spaja međusobno prestonice triju jugoslovenskih plemena Ljubljana, Zagreb i Beograd. Još jednom odmara se u tamnozelenom jezeru, da onda svojom pobjedonosnom mladostnom silom prodiere skalnate gorske velikaše, koji joj preče put u strane daljine. Doline i tjesni uz koje se pjeni i proviruje prije nego dospije u bledski raj, nazivamo Slovenci Bohinj.

U ovom predjelu na žel. pruzi Ljubljana—Jesenice—Trst nalazi se Bohinjska Bistrica. Odaljena je od Ljubljane samo 96 km i leži 512 m nad morem te predstavlja središnje mesto Bohinja. Smeštena je podno zbog planinske flore sloveće Črne prsti (1844 m) odkuda pruža se prekrasan razgled na triglavske snežnike i bohinjske planine, osobito kod sunčanog izlaza i zalaza panorama biva nadasve krasna.

Mesto broji oko 1000 stanovnika. Imade poštu, brzozav i telefon, liječnika, apoteku, vodo-vod, električno osvetljenje, dobro uredjene hotele i gostione (hoteli »Markeš«, »Radica«, »Bistrica«, Mencinger i gostione Grobotek, Mavrič, Ravhekar), razvijenu trgovinu i obrt te industriju drva. Gorski vodiči, autotaksi i fijakeri razpoloživi su. U kraju je kupalište i park »Danica«.

Bohinjska Bistrica obljubljeno je subalpinsko klimatsko letovište i opravilište za živčano bolestne, bolesti srca, arteriosklerozu, iznemoglost, duševnu umorenost itd.

Još više kao u letu posjećivan je Bohinj u zimskoj sezoni kao najvažnija zimsko-športna

Bohinjska Bistrica: Kopališče »Danica«

stanica u Dravskoj banovini, te tada predstavlja središte međunarodnog prometa stranaca i sastaju se svi športaši: sankaći, smučari i sklizači. Sankanje vrši se u velikom stilu na sankalištima »Belvedere« (koje je dugo preko 2 km, iskopano je u zemlju te nasipima osigurano. Imade dvije lepe »S« kurve i različite pade. Donji dio upotrebljava se kao zabavno sankalište), dalje na posebnoj dječjem sankalištu i na serpentinskoj cesti iz Raven, dugo 2 km. Smučki (ski) sport

isto je vrlo razvijen. Održavaju se smučki tečajevi (14 dnevni i sedmični te nedeljom poduka za novince). Priredjuju se svakogodišnje glasovite bohinjske smučke utakmice, ture i izleti. Teren je opširan i prvoklasan. I treće vrste zimski sport: sklizanje na ledu, je vrlo živahno razvijen. Sklizalište »Danica«, (umetni basin na obrežju Savice) stoji posjetiocima na raspolaganje. Vrš se igre na ledu i može se promatrati znameniti prirodni fenomen »pucanje leda«. Sva detaljna razjašnjenja

Zimski sport v Bohinju

Bohinjska Bistrica

i informacije kod Tourist-Office u Bohinjskoj Bistrici.

Bohinjsko jezero.

subalpinsko klimatsko mesto, letovište i opravilište te obljubljenno zimsko-sportno sabiralište, na žel. pruzi Ljubljana—Jesenice—Trst (stanica Bohinjska Bistrica), 523 m visine nad morem. Sloviti biser Bohinjsko jezero u srcu Juliskih Alpa smješteno je u tihu gorsku romantiku, kristalnočisto kao smaragd medju tamnima, šumom obraslim gorama vrlo podsjeća na Hallstattsko jezero. Bohinjsko jezero dugo je nešto više od 4,5 km te široko 1 km. Dubina 45 m, površina 6.60 km². Od Bohinjske Bistrice udaljeno je cca 5 km. Na južnoj strani jezera nalazi se krasna promenade i avtomobilska cesta, koja veže trojicu glavnih jezerskih tačka od istoka prema zapadu.

1. Sv. Janez uz Bohinjsko jezero sa slikovitom crkvicom više mosta kod izliva Savice na donjem kraju jezera sa pogledom na panoramu Bohinjskih planina u pozadini. U blizini nalazi se vila »Royal« sa krasnim razgledom po Bohinjskom jezeru usred divnog prostranog planinskog parka, koji siže do Save Bohinjske. Prelaz u borovu šumu i

dostup do slovito Bohinjskog Vintgarja (savske tesni). Uz vilu nalazi se remiza, staje, garaža, tenis igralište, sunčane i zračne kupeli, čamci i kupalište kod jezera. Naokolo u šumi smještene

Motiv iz Bohinjske Bistrice

su klupe i stolovi te šetalište. U vili takodjer nalazi se čitaonica za otmjenu publiku. Par časaka odavle nalazi se letovište Ribčev Laz sa potpunom opskrbbom. Dalje »Hotel sv. Janez« sa depandansom (40 soba, restavrant, vrt, kupalište, tenis, čamci, ribolov, lov na divlje koze).

2. Sv. Duh (527 m) u lepom položaju i pogledom na gorostasni Peršivec (1761 m) je naseobina u blagoj samoći usred južne obale jezera. Ovdje nalazi se hospic »Kod sv. Duha« (Restavrant sa 27 soba, vrtom, kupalištem, čamcima) i vila S. Pirc.

3. Hotel »Zlatorog« u »Ukanci« na gornjem zapadnom kraju jezera, gdje pritutni Savica izpod

Bohinjska dolina

Hotel »Sv. Janez« ob Bohinjskem jezeru

Sv. Duh ob Bohinjskem jezeru

slapa iz stene Komarče. (U hotelu »Zlatorog«, koji je vlasništvo Slovenskog planinskog društva, razpoloživih je 20 soba, depandansa 12 soba, veranda, parkovi, celogodišnja opskrba, kupaona, kupelji u basenu i jezeru, sunčano-vazдушnim kupa-

lištem te čamcima). Od žel. stanice Bohinjska Bistrica oddaljen je »Zlatorog« oko 8 kilometara.

Spomenuti nam je ovdje i bohinjsku **Srednju vas** (45 minuta od hospica »Zlatorog«) kao vrlo prijatno letovište sa više gostiona, u kojima se do-

Hotel »Zlatorog« ob Bohinjskem jezeru

bije potpuna opskrba («Hodnik», »Triglav« i »Hodnik-Berce«) te 15 minuta oddaljeno letovište **Stara Fužina**. (Opskrba u gostioni »Gašperin« vulgo Mihovka.)

Bohinjsko jezero jedno je od najznamenitijih zračnih lečilišta u Gorenjskoj sa izvrsnim, ozona punim te mirisom planinskog cvijeća prepojenim zrakom.

Tkogod posjeti Bohinj i Bohinjsko jezero, neka nikako ne propusti ugodne prilike i neka posjeti glasoviti 60 m visoki iz divljeromantičnih stena prodirajući slap Savice, kojeg je opevao slovenski poet-prvak Prešeren u svom opisu »Krst pri Savici« i koji predstavlja najinteresantniju sceneriju u Julijskim Alpama. Informacije u hotelu »Zlatorog« i kod Tourist Office, Bohinjska Bistrica.

Brezje kod Radovljice.

Kraj leži (516 m n. v.) na vrlo lepom uzvišenom položaju sa divnom okolinom. Stanica Otoče na pruži Ljubljana—Jesenice, odkuda je 45 minuta pešputa oddaljeno.

Brezje su najsloovitije i najviše posjećeno hodočašće u slovenskoj pokrajini. Na desetljudu hodočasnika iz sviju krajeva svake godine dolazi ovamo »k Mariji Pomagaj«. Hodočasna crkva je vrlo lepa zgradba u modernom renesanskom slogu i oskrbovana od oo. sv. Franje, kojih samostan nalazi se tik uz crkvu. Boravak na Brezjama osobito je preporučiti za kraće ljetne odmone. Opskrba i stanovi razpoloživi su u dostatnom broju. (Gostione M. Finžgar, Gabrijelčič, Ušaj i Murnik.)

Dobrava kod Bleda.

Kraj Dobrava uz željezničku stanicu Vintgar—Dobrava na žel. pruži Ljubljana—Jesenice—Trst maleno je ali vrlo ugodno subalpinsko klimatsko letovište, koje leži 577 m nad morem. Nalazi se u blizini Bleda (6 km) na ulazu veleromantičnog tesna Vintgar, dotično neposredno iznad vintgarskog vodopada u divnom alpskom svetu. Zdrav sveži planinski zrak u mestu pruža rekonvalescentima, živčano bolestnim itd. vanredno preporučljivo boravište. (Opskrba: Hotel »Slon«, gostione Matjan i Stare.) Izletne varijacije brojne su. Tako n. pr. prije spomenutom vintgarskom vodopadu »Blejski šum«, na Bled, turistički izlet u Karavanke na Stol (2236 m) i mnogo drugih. U selu Dobrava, koji broji 600 žitelja nalazi se pošta i telegraf, na razpolaganje je garaža itd. Sve informacije mogu se dobiti od vlasnika hotela i gostiona.

Dovje

je vrlo obljubljeno letovištarsko mesto na želez. pruži Ljubljana—Jesenice—Planica sa stanicom istog imena. Selo broji 600 stanovnika i leži 750 m

nad morem. (Pošta i telegraf nalazi se u vrlo blizkom mestu Mojstrana.) Smješteno je na ograncima Karavanaka spram sunčane strane. Odlikuje se alpskom klimom i vanredno zdravim kristalno čistim zrakom. Zbog sunčanog položaja imade blagu zimu, ugodno proleće i jesen a ljeti ugodnu hladovinu.

Ovo, sve preporuke vredno gorsko letovište zdravi anemiju, bolesti nerva i srca, astmu (organe za disanje) a osobito je prikladno za boravak rekonvalescentima nakon operacija i težkih bolesti. —

Kraj imade vodovod i električno osvetljenje te prirodno kupalište u Savi. Pod senokošnim pobočjima Rebra moguće su ugodne šetnje i sunčanje. Izleti i ture u Karavanke sa prekrasnim razgledima mogu se poduzimati u sve smeri a napose na Golici (1833 m), na sedlo Mlinicu (1645 m), Jopicu (1587 m), Babu (1892 m) i romantičnu tesnu Belicu. Za zimski šport isto je kraj vrlo podesan, jer je smuški teren u okolini ugodan. (Hoteli i sanatoriji: »Triglav«, »Šmerc«, »Rabič«, »Aljažev dom« u dolini Vrata; pension Železnik te opskrba po privatnim kućama.) Informacije kod vlasnika hotela te kod Tourist-Office, Ljubljana.

Golnik

(gledaj na drugom mjestu zasebno poglavlje: »Znamenito gorenjsko zdravišče »Golnik«.)

Jezerko.

Jezerska dolina idiličan je i divan komadić zemlje u kraljevstvu veličastvenog mira usred prekrasne, božanstvene prirode, smještene podno smedjih gorostasa. Stara mična crkvica sv. Ožbolta sa ubavog brega blagosavlja rajsku dolinicu, kojoj nema visinskog premca.

U davnim vremenima bilo je ovdje jezero, kojeg je već davno nestalo. Otdud ime Jezersko sadašnjemu mjestu u dolini.

Jezerko je najviše ležeće alpsko klimatsko mjesto i letovište u Gorenjskoj i Dravskoj banovini uopće. Nadmorska visina 906 m. Kao oporavište i za zdravljenje plućnih katara, nervnih i srčanih bolesti zaslužuje prvenstvo. Odlična alpska klima te potpunoma bezprašan i bez magle je taj divan, sunčanim zracima bogato obdareni kraj. Okolica bogata je na ubavim črnogoričnim šumama i obiluje ugodnim promenadama. Mnogštvo mogućnosti u svrhu poduzimanja zanimljivih šetnja, izleta i tura u romantični gorski svet Karavanaka i Kamniških Alpa. Selište Jezersko broji cca 750 stanovnika. Imade poštansko-telegrafski ured, razvijenu trgovinu (osobito drvom) i obrt. Od hotela spominjemo »Kazino« sa većim brojem komfortnih soba, salonom, restoranom, baščom, parkom i kuglanom, od gostiona »Štular«, »kod

Strmca« i »kod Hudina«. Jezersko gravitira na željezničku stanicu Kranj na pruzi Ljubljana—Jesenice. Iz Kranja saobraćaju redovito avtobusi po izvršnoj cesti kao i obratno. Vožnja na Jezersko traje nešto više od 2 sata.

Letovištu predleži velika budućnost. Uvjereni smo, da svatko tko si odabere jednom Jezersko kao letovište, vraćati će se ponovno svake naredne godine. Zašto i ne, kad je jednom upoznao njegove odlike i zdravstvene prednosti.

Kamnik

(gledaj na drugom mjestu zasebno poglavje: »Prirodne krasote i letoviško zdraviliške prednosti Kamnika«.)

Kamniška Bistrica.

Izhodište za ovo letovište je Kamnik (na lokalnoj žel. pruzi Ljubljana—Kamnik) odkuda avtobusom ili taksijem treba produljiti vožnju do Kamniške Bistrice, koja leži u nadmorskoj visini 501 m u središtu skupine Kamniških Alpa.

Kamniška Bistrica u zimi — Wintermotiv aus Kamniška Bistrica

Pribraja se u red prvovrsnih alpskih klimatskih mesta sa kristalno čistim ostrim zrakom, slobodnim prašine. Okolina nadasve je romantična, bogata na prirodnim znamenitostima. »Dom« u Kamniški Bistrici na divnom položaju biva izvršno opskrbljivan preko cele godine. Rekordan posjet, koji kreće oko broja 7000 najbolje svedoči koliko je to obljubljena turistička postojanka. Radi orijentacionog i informacionog u vezi sa letovištem Kamniška Bistrica skrećemo pažnju na sadržaj zasebnog poglavlja u knjizi pod naslovom: »Prirodne krasote i letoviško zdraviliške prednosti Kamnika«.

Kokra — Predvor.

Izlazna željeznička stanica za letovište Kokra — Predvor je Kranj (pruga Ljubljana—Jesenice).

Leži 520 m nad morem. Kraj je ubavo selo sa sjedištem poštansko-telegrafskog i telefonskog ureda i liječnikom. Imade i tri dvorce (gradove). Iz stanice Kranj saobraća redovito avtobus. Ovo ubavo planinsko letovište nalazi se u zaklonjenom, mirnom položaju i okrenuto spram juga. Okolica puna je omorikovih i hrastovih šuma i lepih nasada. Odlično zdravo i lekovito podneblje. Zrak ozonovit, sasvim bez prašine. Prirodno kupalište u Kokri. Polazna tačka za najlepše šetnje i divne izlete, kao i za visoke ture. Najpodesnije letovište odmora potrebnim, za rekonvalescente, nervozne te za zdravljenje kroničnih katara disala, nervoznih pojava srca, slabokrvne i slabunjeve. Boravak u prvorazrednom pansionu, obiteljski pansion »Grintovec«, gdje se mogu dobiti opširni prospekti, gostione Velkavrh i Peternel.

Koroška Bela

maleno ali ugodno letovište pod planinom Belščicom pokraj Stola (2336 m), najvišeg vrha u Karavankama. Nalazi se u lepom zaklonjenom polo-

žaju spomenutog gorskog kuta. Preporuča se osobito ljudima, koji vole letovati i u mirnom kraju bez žamora i buke te polažu važnost na lepe izlete i ture, koje odavle mogu poduzimati u divnu planinsku okolinu. Stanovi i opskrba u gestionama (»Pri Jurčku«, »Pri Orehovniku«) i privatnim kućama. Koroška Bela leži u neposrednoj blizini željezničke stanice Javornik (pruge Ljubljana—Jesenice), većeg industrijskog sela. Nadmorska visina 609 m. Selo broji oko 800 žitelja te ima poštu i telegraf.

Kranj

(gledaj na drugom mestu zasebno poglavje »Kranj — gorenjska metropola«.)

Kranjska gora

(gledaj u vezi sa ovim letovištem na drugim mestima zasebna poglavlja: »Ob vznožju Julijskih Alp«, »Zgodovina Kranjske gore in okoliša« i Kranjska gora njemački opis).

Erjavčeva koča (1515 m) — Touristenhütte
»Erjavčeva koča« auf dem Vršičpasse

Lesce

žel. stanica na pruzi Ljubljana—Jesenice jesu manje ali nadasve ugodno letovište i odmaralište sa subalpinskom svežom klimom i zdravim planinsko-čistim zrakom. Najbliže su izhodište za Bled

i okolišna mesta. U mestu je električno osvetljenje i vrsna pitka voda. Nadmorska visina 494 m.

Lesce dolaze u obzir kao vrsno letovište i odmaralište za sve vrsti rekonvalescenata, nervno smalaksane, izcerpljene i odmora potrebne. Pošta i telegrafski ured u mestu. Avtotaksi i fijakeri razpoloživi. Za opskrbu dobro preskrbljeno. Hoteli: »Legat« (kupaćilo, veranda, bašča i veći broj komfortnih soba), »Triglav« (salon, bašča, veranda, više soba) »Pri Krištofu« i »Pri Majdenku«. Stanovnika broji selo oko 500.

Mojstrana

je odlično uređeno letovište i zimsko-športno sabiralište a kao najpodesnije izhodište za ture na Triglav dapače svetski poznato. Subalpinsko klimatsko mesto Mojstrana prostire se u ubavoj ravnici na izlivu Triglavske Bistrice i podno severnih ogranaka Triglava i okruženo gorskim vršcima obraslim omorikovim i crnogoričnim šumama. Nadmorska visina 650 m. Leži na žel. pruzi Ljubljana—Jesenice—Kranjska gora — Tarvis. Stanica Mojstrana (postajalište brzih vozova).

Na Savi letovištari imaju lepo prirodno kupalište i sunčališta; na izbor krasna šetališta i izletišta u okolicu kao n. pr. k slapu »Peričnik«, koji znači zbog svoje prirodne znamenitosti pravu atrakciju za svakog stranaca; glasovite tri triglavske doline: Vrata, Kot i Krma, dalje u velero-mantičan gorski amfiteater Klin itd. Uz Bohinj Mojstrana od uvijek slovi kao najobljubljenija zimsko-sportna i turistička stanica, od godine do godine sve bolje posjećivana.

Letovištarsko mesto Mojstrana broji oko 700 žitelja, u njem ima poštansko-telegrafsku-telefonsku stanicu, električno osvetljenje te vodovod.

Pogled na letovište Mojstrana

Liječnik i apoteka u blizini na Jesenicama. Avto-taksi, nosači i fijakeri raspoloživi su.

Zbog zdrave i blage alpske klime sa čistim planinskim zrakom, osobito se preporuča rekonvalescentima i odmora potrebnim za preboravljenje u vreme letnih ferija. (Opskrba i stanovi u hotelima i gostionama »Triglav«, »Šmrc« sa vilom »Zlatorog«, M. Rabič itd. kao i u privatnim nastanima.)

Poljčane — Begunje.

Izlazna stanica Lesce na žel. pruzi Ljubljana—Jesenice, odkuda za nekoliko časova vožnje avto-taksom ili dobar sat pješke dopije se u kraj, dotično letovišta Poljče—Begunje. U nadmorskoj visini 507 i 578 leže Poljče—Begunje na podnožju planine Begunjščice (2063 m) oddaljene međusobno jedno deset časaka. Begunje su lepo uređeno veće selo uz potok Begunjščica te vrlo ugodno subalpinsko klimatsko mesto na sunčanom položaju sa blagom klimom i zaštićeno spram vetrova. Opskrba i stanovi dobiju se u gostioni »Begunjščica« (koja imade za goste na raspolaganje salon i bašču sa verandom) i »pri Tavčarju«. Dalje u vilama i privatnim kućama. U Begunjama ima ženski kazneni zavod, koji se nalazi u nekadašnjem dvorcu Katzenstein iz 16. vijeka. U njem očuvane su lepe freske i krasne dvorane. Ulaz u svrhu ogleđa dozvoljen samo uz predhodnu dozvolu uprave.

Poljče manje su ali umiljato selo na podnožju gore Sv. Petra usred šarenog zelenila a kao letoviško mesto vrlo dobro uređeno sa poštansko-telegrafskim uredom, pansionom »Šturm« sa 2 depandansa. Razpolaze većim brojem komfortnih soba, kupatilom, oddelenjem za zračne i sunčane kupelji, parkom i baščom. Takodjer je i privatnih stanova u vilama i kućama dosta raspoloživih. Prilika za gojenje ribolova, tenis-sporta itd.

Oba letovišta imadu električno osvetljenje, vodovod te valjaju kao odlična oporavišta. Osobito se mogu preporučiti za zdravljenje: lakih plućnih katara, iznemoglosti, anemije i neurastenije. Setnje i izleti mogu se poduzimati iz Poljč i Begunja u divnu i romantičnu okolinu. Takodjer i interesantne gorske ture na Begunjščicu (Vilfanova koča), na Zelenicu, Sv. Ana nad Tržičem itd. Sve informacije kao i prospekte može se tražiti od pansiona »Šturm«, Poljče.

Rateče — Planica.

Divan planinski kraj medju Karavankama i Julijskim Alpama i na razvodju Save i Drave, usred divlje romantične visokogorske okoline, smešten je pred ulazom u veličastnu dolinu Planica. Odlično letovište i zimovište Rateče i Planica sa izlaznom stanicom Planica na pruzi Ljub-

ljana—Jesenice—Trbiž (Tarvisio) sa nadmorskom visinom 870 m. Klima subalpinska sa vrlo svežim letom. Napominjamo, da u selima Rateče i Planica uz vrlo umjerene cene u doskora svima privatnim kućama mogu gosti unajmiti lepe i čiste stanove sa ili bez hrane, koju si mogu po volji i sami pripremati. Ovaj izvrstan klimatski kraj biva iz godine u godinu sve više posjećivan i većinom svaki gost ponovno i redomice se povraća letovati u ovaj prirodnih lepota puni kraj, u kom je tako prijatan odmor i koji je izvor zdravlja i novih snaga. Sve informacije i upute daje najpripravnije Društvo za promet stranaca u Ratečama. (Vidi na drugom mjestu poglavlje: Jos. Lavtižar: »Na podnožju Julijskih Alpa«.)

Radovljica.

Sreska varoš Radovljica leži 491 m nadmorske visine na visoravni Save te je vrlo ugodno letovište opkoljeno divnim vencem panorame Julijskih Alpa. Željeznička stanica pruge Ljubljana—Jesenice. Okolina krasna, već najkraći izleti vode do najlepših vidika, do gora i u plodnu ravnicu medju Savom i Karavankama. Stanovi i opskrba u više boljih gostiona (»Lectar«, Avguštin Dornič itd.). (Vidi na drugom mjestu zasebno, opširnije poglavlje o Radovljici u slovenskom jeziku.)

Škofja Loka.

U vezi sa ovim letovištem skrećemo pažnju na zasebni opširniji opis na drugom mjestu u slovenskom jeziku.

Žirovnica.

Kraj leži na žel. pruzi Ljubljana—Jesenice—Bohinjska Bistrica i pruža sve uslove prijatnog letovišta. Vrlo podesno izlazište za ture na Stol, Zelenicu itd. Okolica puna zanimljivosti sa zahvalnim izletima. U Žirovnici kod crkve, u kojoj se nalaze interesantne freske iz doba reformacije, bilo je otkriveno veliko staroslavenko groblje. Rodjeno je mjesto slovitog slovenskog jezikoslovca Matije Čopa (1797—1835).

Nedaleko nalazi se selo Vrba, rođeno mjesto najvećeg slovenskog pesnika Francé Prešerna (1800. do 1849.). Njegova rođena kuća još sve do danas je očuvana u prvotnom obliku sa ugrađenom spomen pločom. U domu nalazi se i spomen knjiga za posjetnike.

Selo Žirovnica (560 m nadmorske visine) ima poštu i telegraf te broji cca 300 žitelja. Stanovi i opskrba u više gostiona (F. Mešek, M. Čop, Svetina i Kržišnik). Dalje u 5 min. oddaljenom Selu gostiona-pansion »Pri Kuntu« (v. A. Osvald) razpolaze sa 15 komfortnih soba, lepim restauracijskom lokalima, vrtom i kuglanom.

Najvažnejše določbe mednarodnega hotelskega reda (IHO)

Zbirka v mednarodnem hotelijerstvu sprejetih in veljavnih zakonov in navad.

Sprejem.

1. Sprejemna pogodba (dogovor) je storjena z najemom sobe in sporazumom v ceni, kakor tudi z event. posebnimi pogoji. Osnove temu pogodbenemu razmerju so:
 - a) posebna določila hotela (hišni red), ki so redoma nabita v vsaki sobi ali se na kak drug način dajo gostu na znanje;
 - b) državljanski zakonik dotične države;
 - c) mednarodni hotelski in tujsko-prometni običaji.

Pravice gosta.

2. Gost si s sprejemom pridobi naslednje pravice:
 - a) vporablja najete prostore v smislu krajevnih navad;
 - b) souporablja vse ugodnosti in naprave v hotelu;
 - c) do ostale posluže.

Dolžnosti gosta.

3. Gost pripozna posebno sledeče:
 - a) najem velja izključno le za njega in za osebe, ki jih je pri najemojemalnem sklepu imenoma navedel. V primerih podnajema je potreben poseben sporazum;
 - b) cene sob so ugotovljene s pridržkom, da se gost poslužuje prehrane v prvi vrsti v hotelu, kjer stanuje. Kjer je lokalno v navadi, da gost zajtrkuje v hotelu, velja to kot molče priznan predpogoj. V slučajih, da gost obeduje in večerja izven hotela, je hotelska uprava — z ozirom na potrebno vzdrževanje in pripravljenost kuhinje in visokih obratnih stroškov — prisiljena, mu povišati ceno sobe. Povišek se ravna po krajevni navadi;
 - c) živali sme gost vzdrževati le, ako se je predhodno sporazumel z lastnikom, oz. z upravo;
 - d) godba in prireditve vseh vrst, katere povzročajo v hotelu vrišč in motnje ali kratijo gostom potreben mir in domačnost, so dovoljene le v toliko, kolikor drugim gostom niso v motnjo.

Prednaročila za sobe.

Prednaročila sob imajo zelo pogosto za posledico neprijetnosti in razočaranja, zato naj ista, kadar so podana brzojavno ali pismeno (telefonska je odsvetovati), vsebujejo:

- a) število željenih sob;
- b) število in razdelitev postelj;
- c) v katerem nadstropju;
- d) dan in čas prihoda;
- e) ali za eno noč ali za več dni (brez obveze);
- f) stalno bivališče naročnika.

(Pri brzojavnih naročilih naj se uporablja mednarodni hotelsko-brzojavni ključ!)

Z navedbo točnega naslova pridobi naročilo mnogo na vrednosti, namreč vsakemu naročilu, katero vsebuje tudi točen naslov, se zagotovi tudi večja vrednost in zanesljivost. Istotako daje navedba naslova gostu jamstvo, da se bo naročilu čim skrbneje in kar najboljše mogoče ustreglo.

Hotelirju osebno nepoznani gostje, ki naročijo vnaprej in si rezervirajo v glavni sezoni ali v zelo obiskovanih zimskih letoviščih sobe za daljšo dobo, naj istočasno z naročilom vpošljejo primeren znesek kot predujem. S tem obvežejo hotelirja, da jim pravočasno pripravi sobo.

Prekliči naročil. Ako se pojavi nepotreba naročene sobe in da se hotel obvaruje škode, ki bi mogla nastati, je treba takojšnjega brzojavnega preklica.

Nevporaba naročenih sob. V kolikor potnik že naročeno sobo iz kateregakoli vzroka — vis major je izjema — prekasno uporabi ali pa sploh ne, je dolžan hotelirju plačati polno odškodnino. To velja pa le tedaj, ako so bile dotične sobe dokazno in resnično rezervirane in so po velikosti, položaju ter v ceni povsem odgovarjale naročilu. V vseh odškodninskih primerih pa je vpoštevati vse okolnosti in jih kar najlojalneje respektirati. Nikoli ne sme odškodnina predstavljati dobiček za oškodovanca.

Pravočasna napoved odhoda je v interesu gosta, kakor tudi hotelirja. Ako gost zakasni z odjavo in prepreči oddajo sobe, je razumljivo in pravilno trgovsko ravnanje, da se mu soba zaračuna tudi za

naslednjo noč. Istotako ako je bila soba naročena za zgodaj zjutraj, n. pr. za 5. uro, pa mora biti pripravljena že večer prej. Vsekako pa je hotelir upravičen, v prvem ali drugem slučaju zaračunati le pri velikem navalu tujcev.

Povišanje cen tujskim sobam nastopi običajno, če je gost na hrani izven hotela, s čimer odteguje hotelirju izvesten dobiček, ki je sam ob sebi razumljiv in že vnaprej pogojen ob določitvi cene sobi. Povišanje se giblje med 10 in 15 odstotki.

Deponiranje vrednot. V interesu potnikov je, da večje svote gotovine ali druge vrednostne predmete predado v hrambo hotelirju, da se tako izognejo izgubi in obvarujejo neprijetnosti.

Trajanje najema.

Zaračunavanje, odpoved itd.

4. a) Stanovanje se zaračuna običajno le za en dan, oz. eno noč. Dan prihoda se zaračuna kot cel, dan odhoda pa se, ako je pravočasno prijavljen in soba izpraznjena, ne računa.

Ako ni drugače dogovorjeno, velja najem za 1 dan. Najem velja za naslednji dan podaljšan, ako soba ni pravočasno odpovedana (kar se ravna po krajevnih običajih) najkasneje do 17. ure.

- b) Potniki, ki dospejo z jutranjimi vlaki in so sobe naročili za uro prihoda, so dolžni plačati za preteklo noč, ker najem sob samo za del noči ni mogoč.
- c) Znižanje cen se dovoli le v primerih, kjer je pogojen **pension, arrangements** itd. Daljši odpovedni rok je v takem slučaju po zakonu obvezen.

Pri dogovorjeni penziji in kadar ni drugače dogovorjeno, se vzame znižana cena v obzir takoj, ko je gost prvič obdoval; prvi dan se zaračuna s polno ceno. Na dan odhoda odpadlo kosilo in večerjo je odračunati v odgovarjajoči protivrednosti. Ostale odbitke, n. pr.

za odpadlo nepovžito kosilo ali večerjo, se pri dogovorjeni penziji ne jemlje v poštev, ker je radi rednega in daljšega bivanja gosta že prvotno določeno osnovno znižanje.

- d) Ako so pri daljšem bivanju v veljavi posebni pogoji, sme hotel zahtevati popolno odškodnino, v vsakem primeru in okoliščinah pa plačilo po **polni tarifi**.
- e) Povišanje najemne cene je dovoljeno, ako gost zamudi odpovedni rok.
- f) Ako je gost stanovanje v določenem terminu odpovedal in je bilo isto po upravi hotela drugemu oddano, ga mora gost na zahtevo izprazniti. Uprava hotela pa naj po možnosti preskrbi gostu drugo stanovanje.

Penzija (Arrangement).

5. a) Penzija ali **arrangement** pomeni za dalj časa med hotelom in gostom sklenjen dogovor za **hrano in stanovanje ali samo za hrano**. Tako ostane delni znesek za hrano vedno enak, medtem ko je v ceni penzije že všteta najemnina za sobo, odvisna od kakovosti in cene hrane.

- b) Pod nazivom stanovanje razumemo sobo (z eno posteljo), običajno razsvetljava in posrežbo (service), ne pa tudi napitnino, ki je v navadi.

Posebne kurilne naprave, kakor peči, kamini po francoskem vzorcu, nadalje razsvetljava v sicer neobičajnem času in v neobičajne svrhe, kakor tudi odvezetje električnega toka (likanje, kuhanje, pogon raznih aparatov) se posebno zaračunajo. Ponekod je vpeljana tudi posebno zaračunavanje posteljnih in stoječih svetilk (električnih ali petrolejskih).

- c) Pod **hrano**, če ne bi bilo drugače pogojeno ali določeno, se razume: zajtrk (kava, čaj itd. kompletno), kosilo (diner, table d'hôte) ali južina (Lûncheon) in večerja (souper) ali obed (diner); vedno pa vse **brez pijače** (tudi brez čaja, mleka, mineralnih vodâ itd.) ter ob trdnjo določenem času. Za izven določenih časov povžite jedi se zaračuna primeren povišek.

Razveljavljenje najema brez predhodne odpovedi.

6. Brez odpovedi se smatra najem kot razveljavljen poleg že v zakonu določenih slučajih:

Od strani najemnika:

Kadar se v hiši pojavi nalezljiva bolezen in je podana nevarnost okuženja, kar pa mora biti po pristojni oblasti ugotovljeno.

Od strani najemodajalca:

- a) kadar najemnik ostro in ponovno prekrši hišni red;
- b) kadar najemnik ali kdo drug izmed njemu pripadajočih ljudi oboli na nalezljivi bolezn ali se dožene, da se je že obolel vselil.

Jamstvo hotela za osebno prtljago.

7. Dolžnost jamstva predstavlja še iz rimskega prava izhajajočo zelo težko obremenitev hotelske industrije. Vendar se novejša pravosodstvo v večini držav pri pravdorekih pogostokrat konku-

renčno poslučuje krivde gosta in odbija odškodninske zahteve, ako ni gost sam posvetil vso pažnjo in skrbnost, da bi se obvaroval škode.

V kraljevini Jugoslaviji, in sicer v področju dravske banovine, se v smislu §§ 970 in 1316 obč. državljanskega zakonika z dne 1. junija 1811., št. 946 zb. p. z., razteza jamstvo hrambe le na reči, ki so bile hotelu izrecno vročene v pohrambo.

Pohranjevanje predmetov.

8. Pri pohranjevanju raznih predmetov se vporablja splošne določbe državljanskega zakonika.

Plačilo (računi, čeki itd).

9. Računi se dostavljajo ali na dan ali na teden. Tedenski računi so plačljivi najkasneje tri dni po predaji. Kot plačilno sredstvo veljajo poleg državnega denarja tudi tuje valute, ki se obračunavajo po vsakočasnem dnevnem tečaju; kuponi državnih in drugih vrednostnih papirjev in obligacij pa le izjemoma in če je bilo prej dogovorjeno.

Vsled vsakoletnih velikih izgub, ki jih mora hotelska industrija trpeti radi nevnovčljivih čekov, je mednarodno društvo hotelskih lastnikov določilo, da njega člani sprejemajo samo take čeke, ki so vnovčljivi v roku, veljavnem pri bančnih zavodih. Vse stroške informacij, brzojavov itd. trpi izdajatelj čeka. Kreditna in priporočilna pisma bančnih zavodov mora gost predložiti lastniku hotela, oz. v hotelski pisarni.

Jamstva za poštne pošiljke in nakazila radi dandanes skoro v vseh državah uvedenih poštних izkaznih kart hotelirji nič več ne prevzemajo. Vrednostne pošiljke, ki dospo na naslov hotela, mora uprava ali lastnik slednjega prevzeti le, ako je gost preskrbel potrebno pooblastilo.

Napitnine.

10. Napitnine so nekaka prostovoljna nagrada za dobro in prijazno postrežbo; seveda za posebne zahteve je pa tudi treba plačila, ki ne spada med prostovoljno nagrado. Mednarodno društvo hotelskih lastnikov priporoča, da naj se priračunava pri manjših računih 15%, pri večjih pa le 10% k računski svoti. Sicer je pa vprašanje napitnine največkrat odvisno od tarifnih dogovorov z nastavljenici.

Spori.

11. Spori se najpogosteje in najuspešneje rešujejo z mirno in stvarno pritožbo pri hotelirju, oz. v pisarni hotelske uprave. Če se pa sporazum ne dá doseči, se je poslužiti razsodišča mednarodnega društva hotelskih lastnikov (Schiedsgericht des internationalen Hotelbesitzer-Vereines) s sedežem v Kölnu, Nemčija. Omenjeno društvo, ki ima namen, pospeševati hotelsko industrijo in skrbeti za nje ugled, se trudi, na podlagi svojih izkušenj biti pravično ne samo svojim članom, ampak tudi potujočemu občinstvu. Javne pritožbe v dnevnem in ostalem tisku niso priporočljive, ker se lahko zgodi, da prizadeti vloži tožbo za povrnitev škode; zato se take pritožbe gostom najresneje odsvetujejo.

FELIKS TAVČAR - opekarna VODICE NAD LJUBLJANO.

izdeluje vsakovrstno zidno in strešno opeko, vsako množino po konkurenčnih cenah, dostavi na željo na dom ali poljubno postajo.

732

BLAGO ZA MODNE, POTOVALNE, SALONKE in ŠPORTNE

OBLEKE NAJBOLJŠE V VELIKI IZBIRI IN

NAJCENEJE

VAM PRIPOROČA ZNANA SPECIALNA TRGOVINA

NOVAK—LJUBLJANA, KONGRESNI TRG ŠTEV. 15
NASPROTI NUNSKI CERKVI

494

Mednarodni hotelski brzojavni ključ

za naročevanje sob.

Namen ključa je

olajšati naročila za sobe in da so prejemniku jasna in razumljiva.

Naročila za hotelske sobe naj vsebujejo:

1. število naročenih sob in postelj;
2. dan prihoda;
3. ali zgodaj zjutraj, ali tekom dneva, ali pozno zvečer;
4. ali samo za eno noč ali za več dni (brez obveznosti);
5. podpis in naslov naročnika mora biti točen.

(Z navedbo točnega naslova predstavlja podano naročilo jamstvo za čim boljšo izvedbo od strani prejemnika.)

Ako iz kateregakoli vzroka potreba naročene sobe izostane, se mora naročilo brzojavno preklicati. Zadostuje beseda: anul in podpis.

Primere:

1. **Jutri arab bat matin stop Danilo Kostić Beograd Terazije 41.**

Brzojavka znači: Za jutri naročam sobo z 2 posteljama in zasebno kopalnico za več dni, pri dem med 7. in 12. uro.

2. **26. avgusta alba pass sera Milan Borić Zagreb Mihanovičeva 96.**

Brzojavka znači: Rezervirajte mi za 26. avgusta 1 sobo z 1 posteljo za 1 noč, prihod med 19. in 24. uro.

3. **Danes birac sal stop sera Jovo Stanković Novisad Wilsonova 35.**

Brzojavka znači: Za danes naročam in rezervirajte 2 sobi s tremi posteljami in salon za več dni, dospel ponoči med 19. in 24. uro.

Medjunarodni hotelski brzojavni ključ

za poručevanje soba.

Svrha ključu jeste

olakšati poručbine soba te jih učiniti primaocu tačne i lako razumljive.

Poručbine na hotelske sobe treba da sadržavaju:

1. broj poručenih soba i broj kreveta;
2. dan dolazka;
3. ili rano u jutro preko dana ili kasno u večer;
4. ili samo za jednu noć ili za više dana (bez obaveze);
5. kao podpis tačna adresa stalnog boravišta naručitelja.

(Navedbom tačne adrese pridobije naručba na vrednosti te upliviše i jamči, da bude naručba što bolje i odgovarajuće izvršena.)

U slučaju, kad iz bilo kojeg uzroka postaje već upućena naručba suvišna, mora se odmah brzojavno opozvati jedinom riječju: anul i podpis.

Primjeri:

1. **Sutra arab bat matin stop Danilo Kostić Beograd Terazije 41.**

Navedena depeša znači: Za sutra poručujem sobu sa 2 kreveta i privatnom kupanom za više dana, dolazim između 7 i 12 sati.

2. **26 avgusta alba pass sera Milan Borić Zagreb Mihanovičeva 96.**

Navedena depeša znači: Reservirajte mi za 26. avgusta 1 sobu sa 1 krevetom za jednu noć, do-lazak između 19 i 24 sati.

3. **Danas birac sal stop sera Jovo Stanković Novisad Wilsonova 35.**

Navedena depeša znači: Za danas poručujem i rezervirajte za više dana 2 sobe sa tri kreveta i salon, stignemo između 19 i 24 sati.

Internationaler Hotel-Telegraphen-Schlüssel

für Zimmerbestellungen.

Der Zweck dieses Schlüssels:

ist, die telegraphischen Zimmerbestellungen zu erleichtern, und sie für Empfänger klar und verständlich zu machen.

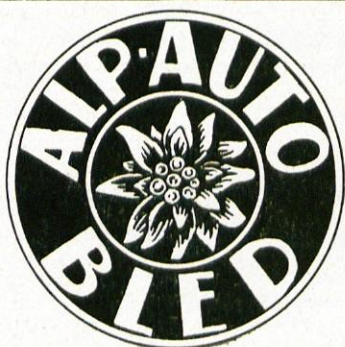
Zimmerbestellungen sollen enthalten:

1. die Zahl der Zimmer und die Zahl der Betten;
2. den Tag der Ankunft;
3. ob morgen früh, tagsüber oder abends spät;
4. ob für eine Nacht oder mehrere Tage (ohne Verbindlichkeit);
5. als Unterschrift die ständige Adresse des Bestellers.

(Mit der Angabe der ständigen Adresse gewinnt nämlich die Bestellung derart an Wert, daß dadurch die größte Gewähr für bestmögliche Ausführung derselben geschaffen ist.)

Beispiele:

1. **Morgen arab bat matin stop Bohuslav Stanek Praha Wilsonova 4/II.**
heißt: Auf Morgen 1 Zimmer mit 2 Betten und 1 Privat-Badezimmer reservieren für mehrere Tage, Ankunft zwischen 7 Uhr Morgens und Mittag.
2. **26 Avgust alba pass sera Leo Ortner München Berggasse 68/I.**
heißt: Reservieren für 26. Avgust 1 Zimmer mit 1 Bett für eine Nacht, Ankunft zwischen 19 abends und Mitternacht.
3. **Heute birac sal sera Alfred Kalos Budapest Donaugasse 5a.**
heißt: Für heute 2 Zimmer mit 3 Betten und 1 Salon reservieren für mehrere Tage, Ankunft zwischen 7 Uhr abends und Mitternacht.

Redni avto-promet z zanesljivimi in udobni avtobusi.

Celoletni promet:

Redna zveza z vsemi vlaki postaje Lesce-Ble-Bled in obratno. Postajališča: Hotel Beograd-Jekler-Park-Hotel-Toplice-Central-Petran.

Sezonski promet od 1. maja do 1. oktobra:

Redna zveza z vsemi vlaki postaje Bled-Jezero Bled in obratno. Postajališča: Hotel Triglav-Potočnik-Troha-Jekler-Park-Hotel-Toplice-Central-Petran.

Vozni red na obeh železniških postajah, v vsakem hotelu in restavraciji.

Prireja izlete

z udobnimi in razglednimi izletniškimi avtobusi v blejsko okolico: Vintgar, Behinj-Savica, Mojstrana-Kranjska gora itd.

In dalje izlete v tu- in inozemstvo:

Vrbsko jezero-Ljubelj-Jezersko-Gorica-Trst-Opatija-Postojna itd.

Društva, šole, zakl. izletn. družbe uživajo znaten popust!

Informacije: Zdravko Rus, tel. 28 in A. Molnar, tel. 2. 635

Franc Šešek

modno krojaštvo

Medvode števil. 16

684

BRATJE LOGAR — STROJNO MIZARSTVO ŽELEZNIKI števil. 92

Velika zaloga pohištva. — Prevzemamo vsakovrstna stavbena dela. — Prevzeta dela izvršujemo promptno in po najnižjih cenah.

596

Naročila — Narudžbe — Bestellungen

1 soba Zimmer mit	1 postelja krevet Bett	alba	otroška postelja dječji krevet Kinderbett	kind
1 soba z dvojno posteljo soba sa dvojnim krevetom Zimmer mit zweifachem Bett		alduo	salon salon Salon	sal
1 soba soba Zimmer mit	2 postelje kreveta Betten	arab	soba za služinčad soba za poslugu Dienerzimmer	serv
1 soba soba Zimmer mit	3 postelje kreveta Betten	abec	posebna kopalnica privatna kupaona Privat-Badezimmer	bat
2 sobi, vsaka z 1 sobe, svaka sa 1 Zimmer mit je 1	posteljo krevetom Bett	belab		
2 sobi s sobe sa Zimmer mit	3 posteljami kreveta Betten	birac		
2 sobi s sobe sa Zimmer mit	4 posteljami kreveta Betten	bonad		
3 sobe s sobe sa Zimmer mit	3 posteljami kreveta Betten	ciroc		
3 sobe s sobe sa Zimmer mit	4 posteljami kreveta Betten	carid		
3 sobe s sobe sa Zimmer mit	5 posteljami kreveta Betten	calde		
3 sobe s sobe sa Zimmer mit	6 posteljami kreveta Betten	caduf		
3 sobe s sobe sa Zimmer mit	7 posteljami kreveta Betten	casag		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	4 posteljami kreveta Betten	danid		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	5 posteljami kreveta Betten	dalme		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	6 posteljami kreveta Betten	danof		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	7 posteljami kreveta Betten	dalag		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	8 posteljami kreveta Betten	diriv		
4 sobe s sobe sa Zimmer mit	9 posteljami kreveta Betten	durbi		

Prihod — Dolazak — Ankunft

med polnočjo in 7. uro zjutraj izmedju ponoči i 7 sati u jutro Zwischen Mitternacht und 7 Uhr	notte (0-7 ^h)
med 7. uro in poldnem izmedju 7 sati i 12 podnem Zwischen 7 Uhr und Mittag	matin (7-12 ^h)
med poldnem in 19. uro izmedju podne i 19 sati Zwischen Mittag und 19 Uhr	apres (12-19 ^h)
med 19. uro in polnočjo izmedju 19 sati i ponoči Zwischen 19 Uhr und Mitternacht	sera (19-24 ^h)

Bivanje — Boravak — Aufenthalt

eno noć jednu noć Eine Nacht	pass
već dni više dana Mehrere Tage	stop

Preklic — Odkaz — Abstellung

anul
ali
cancel

Pripombe

Kakovost sob se more označiti z dodatnimi besedami „best“ za najboljše razpoložljive sobe, „bon“ za dobre sobe, „plain“ za enostavne sobe.

Napomene

Kakvoću soba treba označiti sa dodatnim rečima „best“ za najbolje razpoložljive sobe, „bon“ za dobre sobe, „plain“ za obične sobe.

Bemerkungen

Die Qualität der Zimmer kann bezeichnet werden durch die Zusatzworte „best“ für die besten vorhandenen Zimmer, „bon“ für gute Zimmer, „plain“ für einfache Zimmer.

1. Ostali podatki, katerih besede v ključu niso vsebovane, kakor:

dan prihoda;
ali po železnici, z ladjo, pošto, avtom ali vozom;
v katerem nadstropju naj bo soba itd.,

je brzojaviti kakor v običajnih brzojavah in jeziku.

2. Besede v ključu za naročanje hotelskih sob so prirejene tako, da prejemnik brzojava razvidi po začetnih črkah število sob, po zadnjih črkah pa spozna število postelj, ki so naročene.

Primer: „calde“, c je tretja črka v abecedi in znači tri sobe, e je peta črka in znači 5 postelj.

1. Svi ostali podatki, kojih riječi u ključu niso sadržane, kao: dan dolazka;

ili željeznicom, parobrodom, poštom, avtom ili vozom;
u kojem katu je soba poželjna itd.,

potrebno je depeširati kao inače u običajnim depešama i jeziku.

2. Riječi u ključu za poručivanje soba su priredjene tako, da primaoc depeše razabire sa početnih slova broj soba, a sa posljednjih slova raspoznaje broj kreveta.

Primjer: „calde“, c jeste treće slovo u alfabetu i znači 3 sobe, e jeste peto slovo i znači 5 kreveta.

1. Alle weiteren Angaben, für welche keine Code-Wörter eingeführt sind, wie:

Tag der Ankunft;
ob per Bahn, Schiff, Post, Automobil oder Wagen;
in welcher Etage die Zimmer gewünscht werden usw.,
sind in der bisher üblichen Weise und Sprache zu telegraphieren.

2. Die Code-Wörter für Zimmerbestellungen sind so gewählt, dass der Empfänger des Telegramms aus dem Anfangsbuchstaben die Zimmerzahl, und aus dem Endbuchstaben die Bettenzahl erkennen kann,

Beispiel: „calde“, c ist der dritte Buchstabe des Alphabets und bedeutet 3 Zimmer, e ist der fünfte und bedeutet 5 Betten.

Zgodovina Radovljice

Prav mično gorenjsko mesto je Radovljica. Stoji na prijazni slikoviti planoti, visoko v gorenjski dolini. Razprostira se v podolžno okrogli obliki nad obalo reke Save, ki šumi in se peni doli pod mestom. Ta naravno utrjena lega kraja je v starih časih dobro varovala mesto pred sovražnimi napadi.

Radovljiška okolica je bila obljudena že v starodavnih časih, kar se dá zanesljivo sklepati po spomenikih iz rimske dobe, ki jih je najti v mestu in okolici. Kedar je bila Radovljica naseljena, se ne dá zgodovinsko dognati. Kljub temu pa se lahko trdi, da je bil kraj začetkom srednjega veka že obljuden in v njem že postavljena prva bivališča. Mestni grb nosi sliko moža, ki drži v eni roki kolo, v drugi mesto. Zato domnevajo nekateri zgodovinarji, da je bil ustanovitelj mesta kolar in da odtod tudi nemško ime Radmannsdorf. Je pa to prav malo verjetno. Nasprotno pa je dokazano, da je bilo že prvotno ime slovensko.

Kako in kedar je dobila Radovljica mestne pravice, se ne dá sigurno dognati. Domnevajo, da koncem 15. ali začetkom 16. stoletja. Tako n. pr. omenja Valvazor, da je Radovljici podelil te pravice rimsko-nemški cesar Henrik III. (1039.—1056.), Hoff pa, da jih je prejela že za časa Henrika II. (1002.—1024.). V neki listini iz l. 1343. pa se Radovljica še vedno imenuje trg. Graški grof Gaiselcher je namreč v navedenem letu razsodil neko pravdo v trgu Radovljici. Na listini se med drugimi čita ime

radovljiškega sodnika Ulrika. V neki drugi stari listini cesar Friderik IV. zopet naziva Radovljico trg. Mesto se imenuje kraj prvič šele l. 1510.

Tekom časa je imela Radovljica razne gospodarje. V začetku srednjega veka je bila podložna ne le v cerkvenih, ampak tudi v svetnih rečeh oglejskim patrijarhom, ki so izročevali svoja posestva v fevd raznim imenitnim rodbinam. Te pa so si posestva prilastile kot lastno imetje. Do Rudolfa Habsburškega je bila Gorenjska večidel pod oblastjo koroških vojvodov. Potem se je dajala dežela razni gospodi v zastavo. V 14. stoletju so imeli Radovljico v lasti mogočni grofje Ortenburški. Njihovemu imetju je pripadal razen Radovljice tudi Walenburg-Lipniški grad, ki je stal blizu na vrhu strme gore. Valvazor ga sicer omenja, a tedaj je bil že zapuščen. — V Radovljici so bivali tudi graški grofje, ki so podložnikom razsojevali pravde. L. 1343. se je nahajal tu graški grof (Burggraf) Gaiselcher. L. 1337. je radovljiška farna cerkev kupila zemljišče v Zabreznici. Na kupnem pismu sta podpisana Ortenburška grofa Krištof in Oton. Pogostokrat so člani mnogih rodov prebivali v Radovljici. Po smrti grofa Albrehta Ortenburškega je preživljala svoje poslednje dni v Radovljici njegova vdova Helena, ki je tukaj tudi umrla. Nje zemeljski ostanki so pokopani v farni cerkvi, pri kateri je ustanovila tri tihe in eno peto sv. mašo zase, za prednike in potomce.

Notranjščina lepe gotske cerkve Sv. Petra v Radovljici, nekdanj zelo slovita božja pot. V stranskem oltarju je shranjena sv. Kri
Foto A. Vengar, Radovljica

Grof Friderik Ortenburški je l. 1377. v oporoči določil, da, če umrje brez potomstva, pripadejo vsa njegova obširna posestva celjskim grofom. K tem posestvom je spadal tudi trg Radovljica. Velikaška rodovina Ortenburžanov je izumrla l. 1418. in potem so nje obširna posestva prešla v last celjskih grofov. Celjski grof Friderik se je po smrti svoje prve žene zaročil s prelepo Veroniko Deseniško. To pa ni bilo po volji Friderikovemu očetu, mogočnemu grofu Hermanu II. Vrgel je v ječo sina in Veroniko Deseniško, ki jo je dal 17. okt. 1428. zavrtno umoriti. To je Friderika tako užalostilo, da je nedolgo potem v ječi nevarno obolel. Nečloveški oče ga je slednjič izpustil iz zapor. Friderik se je podal na svoj grad v Radovljico, kjer je živel dve leti. Odtod je romal v Rim, ker se je pojavil sum, da je svojo prvo ženo v postelji zadušil. Njegov sin Ulrik II. je podelil Radovljčanom razne pravice. Privolil je, da smejo na malo prodajati sol in da sme radovljški sodnik razsojevati v vseh sporih, ki se dogode v trgu.

Leta 1456. je ta poslednji celjski grof umrl v Belgradu nasilne smrti. Vsled obstoječe pogodbe so njegova posestva pripadla cesarju Frideriku IV., med njimi tudi Radovljica. Sedaj so svoj delež zahtevali tudi drugi; med njimi mladi ogrski kralj Ladislav, ki je bil bližnji sorodnik celjskih grofov. To je dalo povod vojni, ki je povzročila Kranjski veliko škodo. Cesar je poslal vojsko, ki naj bi zavzela radovljški trg, in je celo sam prišel dne 14. junija 1457. Ostavil je v trgu posadko in odšel v Beljak. Komaj je to zvedel Janez Vitovec, vojskovodja celjske grofinje vdove Katarine, je pridrl z vojsko čez Trojane do Loke, jo pre-

magal in zažgal, nato pa zavil preko Kranja proti Radovljici. Gašper Lambert, poveljnik cesarske posadke, se je zbal celjskih čet; zažgal je Radovljico in pobegnil. Vitovčeve čete so požar pogasile, a v mestu je ostala posadka. Ker so vojaki celjskih grofov nadlegovali prebivalstvo, je Friderik IV. zbral deželno brambo in prisilil posadko k udaji. Tudi je dal povelje, porušiti močno obzidje, globoki jarek pa za-

Radovljica: Palača grofov Thurn-Valsasina na Glavnem trgu

Foto A. Vengar, Radovljica.

MESTNA HRANILNICA V RADOVLJICI

ki je začela poslovati 1. junija 1896, je bila ustanovljena od mestne občine radovljiške, ki z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo jamči za njo; poleg tega je prevzela še posebno poroštvo za vse hranilne vloge in njihovo obrestovanje. Je tedaj popularno varen denarni zavod, kamor nalagajo tudi sodišča denar mladoletnih otrok in javnih fondov. **Sprejema:** vloge na hranilne knjižice in tekoči račun ter jih obrestuje časovno najugodneje. **Daje:** hipotekarna posojila na amortizacijo, kredite v tekočem računu proti zastavi menic, vrednostnih papirjev, posestev itd. pod najugodnejšimi pogoji. — Eskontira menice. — Daje informacije o vseh v denarno stroko spadajočih zadevah.

Určuje vsak delavnik od 8. do 14. ure.

Na račun pri poštni hranilnici št. 10.958 je mogoče vršiti vsa plačila in nalagati denar po položnicah.

Telefon šte. 5

Ekspozitura na Jesenicah uraduje vsak delavnik od 9. do 14. ure.

547

suti. Kmalu potem pa je Ulrikova vdova sklenila s cesarjem mir ter mu izročila obširna posestva proti odškodnini; seveda tudi Radovljico, ki je tvorila del njene posesti. S tem je Radovljica postala cesarska; cesarji pa so jo zastavili zdaj temu, zdaj onemu. Leta 1476, jo je dobil Jurij Kacijaner, že dve leti kasneje pa je Lenard Kacijaner, oče slavnega vojskovodje Janeza Kacijanerja, potrdil iz Gradca prejem cesarske graščine Wallenberg, tamkajšnje sodnije, urada in dolnje Radovljice.

V časih, ko je pripadala k celjski grofiji, in radi sporov v njej, je Radovljica mnogo trpela. Cesar je uvidel potrebo, da se povzročena škoda popravi, in je za to tudi skrbel. Podelil je trgu razne pravice; tako n. pr. je leta 1473. odredil, da se mora prevažati blago skozi Radovljico, pobrana mitnina pa naj pripada radovljiški mitnici. Cesarjev oskrbnik Gašpar Hawenspeck je moral skrbeti, da se je ukaz vestno in točno izvrševal. Nekaj let pozneje je cesarski gospod dovolil tržanom, tudi inozemce sprejemati med tržane. Za sprejem je bila določena pristojbina, ki je znašala 13 gol-dinarjev, in se je morala vplačevati v občinsko blagajno. Prisega, ki je bila pogoj sprejema, se je vršila v slovenskem in nemškem jeziku.

Radovljica: Spomenik g. Hočevanjeve, izdelan od † Janeza Vurnika

KMETSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA V RADOVLJICI

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, — vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davek plačuje Kmetška hranilnica sama. Varnost vlog je popolna, ker se denar ne izposoja nesigurni trgovini, industriji ali za kake spekulacije, ampak v smislu pravil le **kmetiskim** posestnikom. Ker je zavod ustanovljen z **neomejeno** zavezo, jamčijo za vloge še vsi člani — posojilojemalci z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog, jamči pa tudi lastno premoženje, vredno nad $\frac{3}{4}$ milijona dinarjev. Ker je torej vsaka izguba vsikdar izključena, so tovrstni zavodi najbolj varni za nalaganje prihranjenega denarja. Posojila daje Kmetška hranilnica na vknjižbene, poroštvene in amortizacijske zadolžnice ter na menice in tekoče račune. Čekovni račun ima štev. 11.346.

POSOJILNICA V RADOVLJICI

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

ustanovljena leta 1891

je najstarejši denarni zavod v radovliškem srezu.

Sprejema hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu.

Daje posojila vseh vrst in oskrbuje za svoje člane vsakovrstna nakazila in denarne transakcije.

Uradne ure ob delavnikih od 8.—14.

Naslednik cesarja Friderika, Maksimilijan I., je dne 21. marca 1510. l. prepovedal v mestu Radovljici vse krčme, katere niso bile mestne, ker so meščanstvu povzročale škodo. V tem času bržkone si je Radovljica pridobila mestne pravice. Kdo ji jih je podelil, kakor že rečeno, ni znano. Vsekako pa eden izmed zadnje imenovanih cesarjev.

Začetkom 16. stoletja je bilo mesto v polnem razmahu. Imelo je sodnijo, vinotržstvo in kupčijo s soljo; istotako mitnice v Bohinju, na Jesenicah in v mestu, kar vse je donášalo lepe dohodke. Graščinski gospodi je mesto plačevalo le neznaten davek: 92 goldinarjev in 15 krajcarjev na leto.

Leta 1604. je nadvojvoda Ferdinand mestu potrdil prvotne pravice in svobodščine. Tudi novega graščinskega gospoda je tačas dobila Radovljica. Nadvojvoda Ferdinand je namreč l. 1616. radovljiško graščino z vsemi pravicami prodal Janezu Ambrožu Thurn-Valsasiniju, ki je bil deželni glavar in zelo zaslužen mož. — Graščini je pripadalo 441 kmetij, več drugih pravic in dohodkov. Po volji novega gospodarja je postala Radovljica fideikomis.

Cesar Jožef I. pa je dne 6. februarja 1706. l. s pismom iz Laksemburga, torej po osemindvetdesetih letih, mestu zopet podelil stare pravice. Isto je storil dne 28. maja l. 1721. cesar Karol VI., l. 1784. pa Jožef II., ki je podelil še novo pravico, da sme biti v Radovljici vsak torek tržni dan. Pri vsem tem pa je mestna občina hodila rakovo pot. Mestni očetje so pridobljeno občinsko imetje prodajali, občina pa je ležla v dolgove. Posledice slabega občinskega gospodarstva seveda niso izostale. Leta 1787. je prišel dvorni ukaz, naj se občinska samouprava izpremeni ter izroči tamošnji graščini. To se je naslednje leto tudi izvršilo. Mesto z vsemi pravicami, svoboščinami in dohodki se je izročilo tedanjemu lastniku graščine, grofu Vincenciju Thurnu. Ta pa se je zavezal, vzdrževati sodnika, ter prevzel vsa bremena in dolgove. Obljubil je, da pusti meščanom vse pravice glede posesti, nepremičnin in rokodelstva. Leta 1795. pa je celo dovolil Radovljčanom, da si smejo izvoliti župana; seveda s pridržkom, da bo imel pravice, ki mu jih bo on določil. — Tako je mesto za-

pravilo samoupravo in pravice, ki so mu jih podelili razni vladarji, ter padlo pod grajsko upravo, kakor že nekoč za časa Ortenburških grofov. —

Okrajno glavarstvo je dobilo mesto l. 1840.

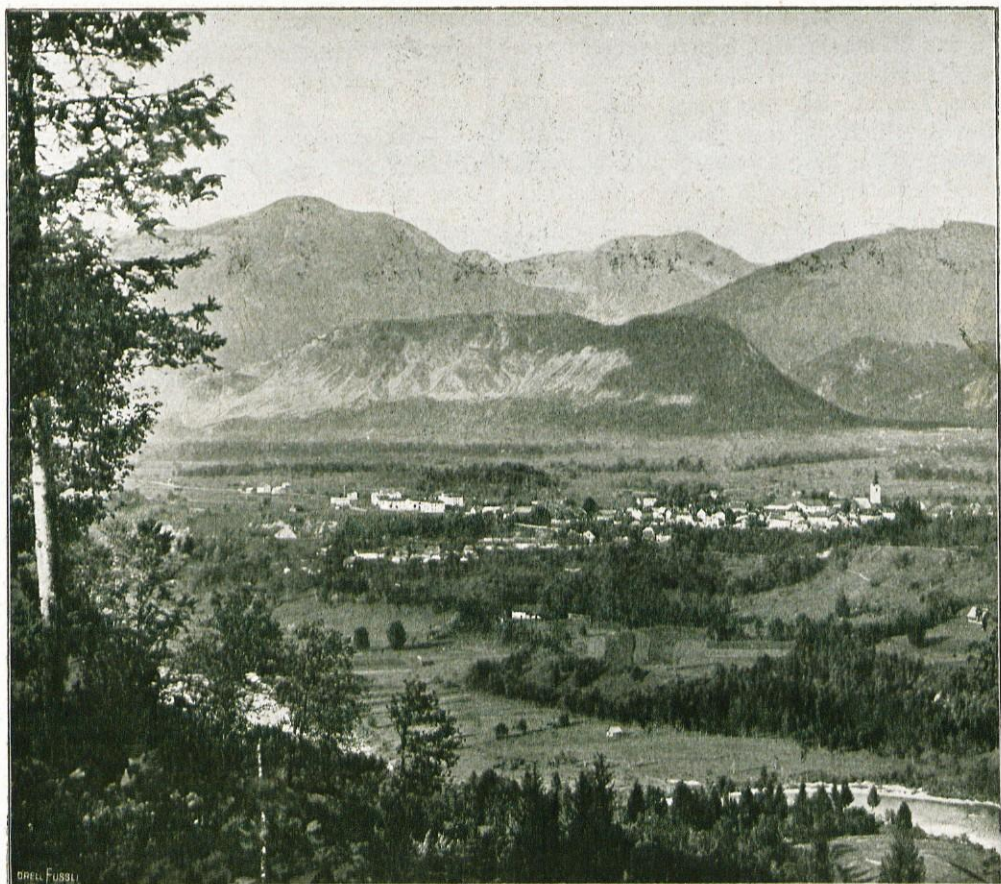
Zelo stara je tudi radovljiška fara, ki je bila že v starih časih obsežna. V zapisniku kranjskih farâ jo najdemo že za časa oglejskega patrijarha Pazana, ki je patrijarhoval začetkom 14. stoletja. L. 1348. je župnikoval v Radovljici Viljem de Cucagna. Ko so v Kranjski gori in na Dovjem zgradili cerkve, je podelil l. 1362. patrijarh Ludovik takratnemu radovljiškemu župniku in njegovim naslednikom pravico, v obeh duhovnijah postavljati namestnike, ki so jim bili podložni. Imenovani patrijarh je nato že l. 1363. ovlastil ortenburškega grofa in njegove dediče, ki so bili obenem tudi patroni farne cerkve sv. Petra. Vpliv radovljiških župnikov se je tako povzpел, da so prejeli arhidijakonat kranjske in slovenske meje. Naslednik Henrika je bil župnik Jakob. Ko je izumrl rod Ortenburžanov, je l. 1421. prešla pravica patronata na Celjance, za poslednjim celjskim grofom pa habsburškim vojvodom. Cesar Friderik IV. je imenoval l. 1461. takratnega radovljiškega župnika Leonarda pl. Jamničarja za prvega ljubljanskega prošta, obenem pa tudi podaril njemu in naslednikom vse dohodke radovljiške fare. Odtlej so ljubljanski stolni proštje podržavali v Radovljici svoje namestnike-župnike.

Potrebno se nam zdi na tem mestu omeniti še nekaj najbolj slavnih ter zgodovinsko pomembnih radovljiških rojakov. Jože in Matej Prešeren sta bila profesorja modroslovja; prvi je izdal l. 1698. zbirko pesmi v latinščini. Najslavnejši med vsemi pa je bil Anton Linhart, rojen dne 11. decembra 1755.; opravljal je razne državne službe in umrl l. 1795. v svojstvu deželnega tajnika. Prevel je iz francoščine l. 1790. splošno znano in priljubljeno veseloigro »Županova Micka« in »Veseli dan«.

Prebivalstvo v Radovljici se je v l. 1850. do 1900. gibalo med številom 600—700 duš. Bavili so se večinoma s trgovino, obrtjo in poljedelstvom. Za olepšavo znamenite gotske farne cerkve se je koncem preteklega stoletja zavzel zelo zaslužen župnik J. Bononi.

BAEBLER strojno pletilstvo **RADOVLJICA**

Izdeluje fine ženske flor, svilene in volnene nogavice.
Cene brezkonkurenčne!

Radovljica s Stolom, Begunjščico in Sv. Petrom

JAKOB ŠPICAR:

Radovljica — danes

Kdor se pelje po železnici mimo našega mesta, opazi par hiš in zvonik cerkve in že leti vlak spet po grapi naprej, kdor pa priroma iz Kamne gorice ali Lipnice preko Lancovega v našo dolino, zapazi na višini na levem bregu Save, slično Kranju, lepo, obsežno mesto, ki mu dajejo slikovito ozadje naše divne Karavanke. Toda kdor bliže pozna ta kraj, vé, da naše mestce ni tako brezpomembno, kakor ga vidimo iz vlaka, pa tudi ne tako obsežno, kakor se nam kaže z Lancovega.

Po zadnjem ljudskem štetju ima Radovljica 836 prebivalcev. Tu pa je treba upoštevati, da je sosednji Predtrg lastna občina, dasi je organično zvezan z Ra-

dovljico. Prebivalci Predtrga tedaj v Radovljici niso šteti.

V Radovljici je sedež uradov našega obmejnega sreza. Nahaja se tu sresko načelstvo, okrajno sodišče, davčna uprava, žandarmerijski vod in drugi uradi, kakor v vseh mestih s sedežem okr. glavarstva.

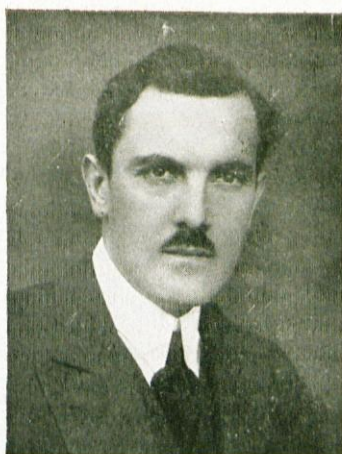
Že pred vojno se je občina borila za meščansko šolo, ali do danes imamo še vedno samo osnovno šolo, ki pa se je radi pomanjkanja otrok od osemrazrednice skrčila na šestrazrednico. Edino, kar nas v tem oziru nekoliko dviga od podeželske povprečnosti, je državna pletilska šola in obrtni nadaljevalni tečaji na osnovni šoli, ki pa se vrše samo pozimi.

V zadnjih letih se je razvila pletilska industrija, imamo pa tudi tovarno klobukov, barvarijo in razne druge obrti. Da nismo brez lesne industrije, tega na Gorenjskem že skoro ni treba poudarjati. Industrija je, kolikor sedanji časi dopuščajo, v stalnem napredovanju, tudi delovanje trgovin je za naše razmere dosti živahno. Denarništvo usmerjajo trije denarni zavodi. Imamo tri pridobitvene in dve stanovski zadrugi in gremij trgovcev.

Tudi društev ne manjka v Radovljici. V Sokolskem domu deluje Sokol, v Ljudskem domu Prosvetno društvo, tudi Galsko društvo ima svoj dom. Poleg tega sta še podružnici SPD. in SLD. ter Kmetijsko in Obrtno društvo.

Mnogo znamenitosti Radovljica nima, a med prve je šteti lepo gotično farno cerkev Sv. Petra, včasih znamenito božjo pot, ki hrani v stranskem oltarju Sveto kri. Tu je sedež radovljiške župnije in dekanije. Na lepem, idiličnem kraju z razgledom na obe Savi in na Triglav, kakor nekako odmaknjeno od vse vsakdanjosti, leži tiho med cipresami pokopališče s kapelo, grobnico grofov Thurnov. Napisi pričajo o močnem nemškem vplivu preteklih dob. Na trgu stoji mogočna palača grofov Thurn-Valsassina, ki bi, kakor pravi M. Zois, tako rada kopirala Italijo. Ta stavba je zanimiva po zunanosti, vredno pa si je ogledati vsaj stopnišče in dvorišča. Lepo je tudi poznogotično dvorišče prostije. Nasproti palače vzbuja pozornost nekaj gotičnih hiš. Edini spomenik, ki ga ima Radovljica, je spomenik ge. Hočevarjeve, delo pokojnega Janeza Vurnika.

Pred vsem pa je Radovljica posebno pripraven kraj za letoviščarje. Lepi sprehodi in izleti na vse strani nudijo priliko za izvrsten odpočitek ljudem, kateri se

Dr. Vidmar Ivan, okrajni načelnik v Radovljici

hočejo umiriti od mestnega vrvenja in osvežiti v čistem planinskem zraku. Taki izleti so v Begunje, na Brezje, v Kamno Gorico, na Bled itd. Planinske ture na Begunščico in Jelovico niso težavne. Za bivališče in hrano skrbe dobre gostilne, pa tudi v privatnih hišah se dobe sobe za tujce. Za prevoz na vse kraje služi avto-taks, redno vsak dan pa vozi avtobus na Bled in v Bohinj do Zlatoroga. V zdravstvenem oziru skrbita za vse potrebno dva zdravnik in lekarna. Kdor hoče ovekovčiti svoje bivanje tu, dobi izvrstnega fotografa, ki amaterjem izvršuje vsa potrebna dela. V vseh zadevah, tikajočih se tujskega prometa, daje pojasnilo županstvo.

E. Bayer je pisal leta 1908. v »Reise- u. Bäder-Zeitung« o Radovljici sledeče:

»Posebne važnosti za Radovljico in okolico bi bila zgradnja velikega alpskega hotela. Spekulativna glava bi tu brez dvoma prišla na svoj račun, kajti, kar se tiče

Levo: **Radovljica.** — Desno: Pogled iz Radovljice na Lancovo in Triglav
Foto A. Vengar, Radovljica.

okolice, bi moglo to skromno mesto konkurirati celo z našim Semmeringom. Ali ne bi kazalo, da bi — recimo — Mestna hranilnica, Posojilnica in nekaj bogatejših in uglednih osebnosti ustanovili sindikat in bi se odločili za gradnjo takega hotela? Ali je treba, da bi ugrabil tovrsten zaslužek kdo drug?»

Ta nemški publicist je imel prav. Ali

žal, do danes se njegov nasvet ni uresničil. V bližini Radovljice (4 km oddaljena) leži tudi vas in občina Lancovo s 600 prebivalci. V občino spadajo še naslednje vasi: Sp. in Zg. Lipnica, Mošnja, Vošče in Brda. Povsod je zelo razvita lesna trgovina in industrija, celo podjetje za izdelovanje orgelj se nahaja tamkaj.

BOHINC & VOGELNIK

TOVARNA PLETENIN
RADOVLJICA

543

Higijenski in moderno urejen
moški in damski brivski salon

IVAN MRAK RADOVLJICA

Specijalno striženje modernih frizur z električnimi stroji. — Vodna ondulacija. — Umivanje glave. Parfumiranje.

Postrežba „comme il fot“.

549

Pogled na trg Kropo s cesto proti Podnartu ter Dobrču in Begunjščico v ozadju

Kropa

Marsikomu je znana ona narodna »Kropa je en velik mest — not' se pride skoz po cest'«, da pa vendar ne bi bil kdo v zmoti ter očitil resnicoljubnim Kroparjem prešernost in ničemurnost, vam povemo, da je Kropa prav prijazen gorenjski trg, ležeč ob potoku Kroparica v tako zvanem kroparskem kotlu 546 m nadmorske višine. Prijeten sprehod nas pripelje k romantičnemu izviru Kroparice (Prebrovke), ki je oddaljen od trga dobre četrt ure hoda pod Zidano skalo v Jelovici.

Trg Kropa je zelo star in ima danes okoli 575* prebivalcev. Kropa je že odnekad slovela v svetu radi izdelovanja žebeljev, ki so jih izvažali na vse strani sveta. Natovarjali so jih na konjiče in se podali po kupčiji. Vselej, kadar

so odhajali, je vsakemu zazvonil mrtvaški zvon, takojmenovani »navček«, to pa zato, ker niso vedeli, če se še kedaj povrnejo v domači kraj, in ker »noč in dan so odprta groba vrata«. Ako se vživimo v one čase, ko je bilo vsako daljše potovanje združeno z mnogimi nevarnostmi, potnik pa izpostavljen napadom itd., bomo najbolje razumeli, da je imel ta običaj svoj opravičljiv vzrok.

Stara žebljarska hišna obrt se je ohranila do današnjih dni. Izdelki pa uživajo povsod sloves in so zelo iskani. Njih izvoz je usmerjen v razne sosedne države. Proizvodnja železnih izdelkov: žebeljev, žbic, spojk in kljuk se vrši z ročnim kovanjem pri nedosegljivo veliki izurjenosti domačinov, ki jim je bila žebljarsko-

* Prejšnje čase je imela Kropa več kot še enkrat toliko prebivalcev kot jih ima danes. Naj navedemo v dokaz temu zanimivi odstavek iz l. 1889. izdane knjige župnika Janeza K. Azmana »Jožef Zupan, stolni prošt ljubljanski« (na strani 32), ki glasi: »Še nam preostaja omeniti, kaj je Zupan posebej storil za kroparski trg!

Tu je v prvi vrsti njegova hitra in velika pomoč ob času kolere meseca avgusta l. 1855. Takrat so bili res žalostni časi za Kropo, kakor se pisatelj teh vrstic še dobro spominja. Grozna morilka je neusmiljeno gospodarila med gosto naseljenimi in z živežem slabo preskrbljenimi kovači. Posebno s šnopsu udanimi je opravila

navadno prav hitro v štirih do osmih urah. Pri nekateri hiši sta oče in mati oba en dan zbolela, ali pa tudi oba en dan umrla. Delati se nikomur več ni ljubilo. Ljudje so klavirno okoli tekali in pri Mariji pomoči prosili pa k spovedi hodili, ne da bi jih bil kdo silil. Bila sta takrat dva zdravnika v Kropi zraven domačega župnika Kahla, ki je dajal homeopatiška zdravila. Ali vsi trije so komaj zadostovali vsem bolnikom, katerih je bilo ves čas okoli 150. Umrlo jih je čez 50 za kolero, tedaj dobro tretjina zbolelih. Kakšen dan je bilo po pet do sedem mrličev. Za kraj s 1300 prebivalci res grozno število!«

Kropa na Gorenjskem: Pogled na trg
iz takozv. »Kotla«

kovaška obrt že v krvi. Na moderen način s stroji pa se izdelujejo v velikih množinah vijaki, matice, zakovice (Nicten), žičniki itd. Produkcija je v glavnem organizirana na združni podlagi in smotreno izvedena. Delo se vrši od zore do mraka, delajo pa ne samo moški, ampak tudi žene. Naš veliki poet Oton Žu-

pančič je v svoji pesnitvi tako lepo in plastično proslavil neutrudljivost teh ljudi. Pesem slovi:

Žebljarska.

Od štirih do ene,
od štirih do ene
so zarje rumene,
so trate zelene,
od štirih do ene
vodà nam kolesa, mehove nam žene,
nad nakli smo sključeni;
vsi, fantje, možje in dekleta in žene
od štirih do ene
že vsi smo izmučeni:
Vodà nam kolesa, mehove nam žene
od štirih do ene,
od štirih do ene.

Pol treh, pol treh —
spet puha nam meh!
Žareči žebli so nam v očeh,
do osmih zvečer žebli, žebli v očeh.
Od štirih do ene
vodà nad kolesa, mehove nam žene,
do osmih od treh
žareči žebli, žebli v očeh...

Smo jih v polje sejali?
Po polju naši žebli cvetó;
poglej v nebó:
vanj smo jih kovali
od štirih do ene, do osmih od treh,
da nam bodo tudi ponoči v očeh...

Vijake

Matice

Tirfone

Izolatorske opore

Kovane žeblje

za tračnice, zgradbe, za čevlje in
druge slične predmete
izdeluje

**Prva žebljarska in železoobratna
zadruga v Kropi in Kamni gorici**

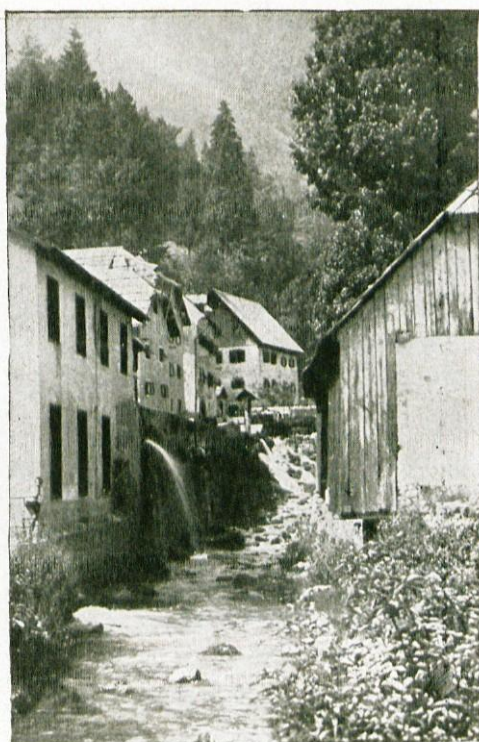
P. Z. Z O. Z.

623

Pa ondan sem pred zrcalom postal:
o, kakor da sem po sebi koval!
O, kakor da delam ves božji dan greh
od štirih do ene, do osmih od treh.

Od štirih do ene,
od štirih do ene
vodà nad kolca, mehove nam žene,
do osmih od treh
žareči žebli, žebli v očeh...

Okolica Krobe je prav mična in romantična in nudi prijetne sprehode. V trgu je pošto-brzojavni urad, osnovna in obrtno-nadaljevalna šola ter dvojce cerkvá, farna sv. Lenarta in romarska Matere božje, imenovana »pri kapelici«. Železniška postaja Podnart-Kropa je od trga oddaljena 7 km. Kraj pride tudi v poštev kot prijetno majhno letovišče in tamkaj sta dve dobri gostilni, ki razpolagata s tujskimi sobami. Prirodno kopališče pa ima ob Lipnici. Največje podjetje v kraju je Prva žebljarska in železoobratna zadruga z o. z., ki ima urejen moderen tovarniški obrat. Večjega obsega pa so: Tovarna železne žice in žebeljev Simon Pirc in tovarna žebeljev M. Hafner. Nadalje obstoji tovarna mehov A. Supan nasl. in dve lesni žagi. Denarni promet oskrbuje Hranilnica in posojilnica r. z. z o. z.

Kropa: Motiv ob Kroparici
Foto A. Vengar Radovljica.

Kamna gorica

je večja vas z okoli 500 prebivalci, oddaljena od Krobe samo 3 km in leži v ozki dolini na podnožju planote Jelovica (ki se razprostira v višini čez 1000 m nad morjem in je pokrita deloma s krasnimi jelovimi gozdovi, deloma pa s pašniki, kar vse je državna posest) in stoji 516 m nad morjem. V Kamni gorici, ki je, kakor Kropa, že od prastarih časov bila središče hišne žebljarsko-kovaške obrti, ki v zadnjem času nanovo oživlja in kjer udar kladiva neprestano zveni, sta se med drugimi odličnjaki rodila Lovro Toman, pesnik in politik, ki je tamkaj tudi pokopan in so mu v rojstno hišo vzdali

spominsko ploščo, in Matevž Langus, znani slovenski slikar v sredi XIX. stoletja (čigar krasne freske so se marsikje ohranile in predstavljajo zanimive spomenike slovenske umetnosti, tako n. pr. kompozicija na oboku glavne kupole v šmarnogorski cerkvi, ki predstavlja vnebovzetje Marije Device, oltarne slike v cerkvi na Vačah pri Litiji itd.). Kamnogoričan je bil tudi med Slovenci, žal, zelo malo poznani, toda med svetovnimi prirodoslovci sloveči dr. Fran Megušar, ki ga je vzela vojna v najlepši življenski dobi in za našo državo zaslužni rojak Aleksander Toman († 1931).

M. in N. GRACELJ — BLED I.

Pension. ●■■■■● Cementni izdelki vseh vrst.

709

Pogled na Kamno gorico iz ptičje perspektive

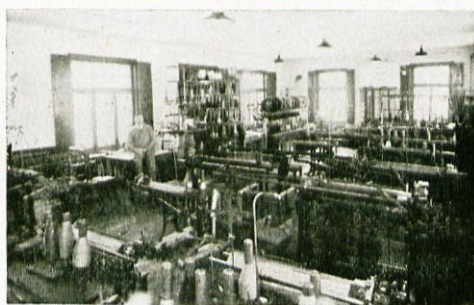
Foto A. Vengar, Radovljica.

V bližini vasi (dobre pol ure proč) stoje 586 m visoko nad morjem ruševine Pustega gradu, kjer so nekoč gospodarili mogočni Celiški grofje. Pot ob potoku Vrčiči pa nas po kratki hoji pripelje v gozd do dveh zdravilnih izvirkov, »kisla studenca« vsebujočih železnate snovi in ogljikovo kislino, ki se jih domačini zelo radi poslužujejo. V Kropi je tudi pensionat »Jelovica«, last magistratnih uslužbencev v Ljubljani.

Poleg par gostiln s tujskimi sobami je v vasi še pošta in osnovna šola. Žebljarska in železo-obrtna zadruga Kropa-Kamna gorica pa ima tudi tu, ker je okolica bogata železne rude, svoj tovarniški obrat večjega obsega.

Poset Kamne gorice je zelo zanimiv radi najstarejše industrije, ki ji ni enake samo v Ju-

goslaviji, marveč v vsej zapadni Evropi ne. Marsikaj je ostalo tam še precej tako, kakor je bilo pred sto leti. Prastara žebljarska in

ANA PREVC, STUDENO 7

p. **ŽELEZNIKI**

trgovina z mešanim blagom in de-
željnimi pridelki.

616

Priporoča se trgovina z mešanim
blagom

**FRANJE HAFNER
LESCE**

717

JANKO NOVAK

tovarna najfinejših pletenin
RADOVLJICA.

ЯНКО НОВАК

творница најфинијих плетенина
РАДОВЉИЦА.

545

Kamna gorica na Gorenjskem, kjer je doma staroznana žebljarska obrt — Kamna gorica in Oberkrain, wo die uralte Hausindustrie der Nagelschmiede noch heutzutage bewahrt blieb

Foto A. Vengar, Radovljica.

železo-obrtna domača industrija skoro gotovo ne bo mogla še dolgo vzdržati; napredujoči tehniki namreč ne bo mogla trajno kljubovati.

Dalje radi starih zgradb, katerih večina je starih že po več sto let, nekatere celo po petsto in več let.

ALFONS SKALA, tajnik Tujsko-prometnega društva v Kamniku:

Tujsko prometno društvo v Kamniku

Kamnik, obdarjen z vsemi krasotami divne narave, se je že davno pred vojno razvijal v živahno letoviško mesto. Dohod tuincev-letoviščarjev se je od leta do leta večal.

Že takrat se je izkazala nujna potreba, da se ustanovi društvo, ki naj bi pospeševalo in urejalo promet izletnikov in letoviščarjev. Do realizacije te ideje je prišlo leta 1904., ko je bilo z odlokom deželnega predsedstva z dne 10. oktobra 1904., štev. 3997/Prez. ustanovljeno »Društvo za pospeševanje prometa tujcev za Kamnik in okolico«. Njegov prvi predsednik je bil pokojni odvetnik dr. Alojzij Kraut, podpredsednik pokojni posestnik in gostilničar Josip Fajdiga, blagajnik sedanji mestni župan Fran Kratnar, tajnik pa pokojni tiskarnar in trgovec Anton Slatnar.

Društvo je razvilo obširno delovanje, uredilo izprehajališča v Kamniku in okolici, postavilo na izletnih točkah klopi, markiralo izletna in promenadna pota v okolico itd.

Med leti vojnih grozot se je društvo razšlo ter bilo črtano v registru društev leta 1919. Staro kopališče je začelo propadati in ko se tudi sicer

niso nudile letoviščarjem in obiskovalcem Kamnika posebne ugodnosti, je izgubil Kamnik prejšnji sloves in število letnih gostov je postalo prav neznanost. Ob takih prilikah in razmerah se je ponovno čutila potreba, da se ustanovi tujsko-prometno društvo, ki naj z drugimi činitelji zopet dvigne Kamnik in okolico ter zlasti pripomore do razmaha tujkega prometa.

Tako je dne 16. septembra 1929. leta občinski odbor mestne občine Kamnik izvolil iz svoje srede odsek za tujski promet, sestojč iz treh članov, ki je izvršil vse potrebne predpriprave za ustanovitev »Tujsko-prometnega društva v Kamniku«.

Z odlokom štev. 5249—1929/II-2 z dne 20. decembra 1929. kraljeve banske uprave dravske banovine v Ljubljani so bila društvena pravila odobrena in društvo formalno potrjeno.

Na rednem ustanovnem občnem zboru društva dne 15. januarja 1930. je bil izvoljen društveni odbor, ki se je konstituiral sledeče:

Predsednik sreski načelnik dr. Fran Ogrin, podpredsednik faktor tiskarne Slatnar Rajko Kos,

tajnik trgovec Alfonz Skala, blagajnik trgovec in pek. mojster Vinko Možina, odborniki gg. mestni župan Fran Kratnar, trgovec in gostilničar Anton Cerer, lekarnar dr. Rihard Karba, lesni trgovec Miha Kladnik, ter trgovca Miloš Kramar in Makso Zargi.

Društvo šteje nad 80 članov ter je na podlagi odborovega sklepa z dne 11. februarja 1930. pristopilo kot redni član k Zvezi za tujski promet v Sloveniji.

Tujsko-prometno društvo se je zavedalo svoje dolžnosti in pričelo takoj z intenzivnim delovanjem.

Postavilo in delno popravilo je preko 50 klopi in preko 10 mizic na vseh izprehajališčih v Kamniku in okolici. Vse to je lično opremilo z društvenimi tablicami. Izvedlo je obširen popis in pregled vseh za tujce-letoviščarje razpoložljivih stanovanj in sob v mestu in okolici; to ima vedno v evidenci ter se vrši oddaja stanovanj večjidel potom društvenega tajništva. Tajništvo društva vodi prijavo in odjavo tujcev ter skrbi za čim točnejšo evidenco in statistiko. Statistika za sezono 1930. n. pr. izkazuje nad 450 stalnih letoviščarjev s cirka 7000 prenočinami. Med temi so v pretežni večini Jugoslovani, zastopane pa so i

države: Grčija, Avstrija, Nemčija, Čehoslovaška, Anglija, Italija, Madžarska, Sev. Amerika itd.

Društvo skrbi tudi za razvedrilo gostov-letoviščarjev ter prireja s pomočjo dramatičnih odsekov gledališke igre, v zvezi s Kamniškim salon-skim orkestrom in Mestno godbo pa vedno dobro obiskane koncerte.

Založilo je skupno z Zvezo za tujski promet v Sloveniji posebno, lepo opremljeno brošuro Kamnika v srbo-hrvatskem in nemškem besedilu ter razpošilja te interesentom v tu- in inozemstvo.

Društvo je intenzivno sodelovalo pri zgradbi modernega velikega kopališča ob Nevljici nad Kamnikom, ki bo vsekakor velika nova privlačna točka Kamnika.

Pri vršitvi društvenih poslov je društvo v stalnem stiku z Zvezo za tujski promet v Sloveniji, dela pa po potrebi skupno z lokalnimi javnimi činitelji, kot n. pr. z mestno občino, s srbskim načelstvom, podružnico SPD. (ki je markirala okoliške poti in postavila lepe razgledne deske), s cestnim odborom itd.

Storilo in doseglo se je marsikaj, skrbelo pa se bo še v naprej, da dokažemo svetu, da zasluži Kamnik, ki ima toliko divnih prirodnih krasot, v resnici ime letovišča in planinskega zdravilišča.

PAVEL TAVČAR, mlin in strojno mizarstvo ŽELEZNIKI štev. 82.

Trgovina mlevskih izdelkov domačega mlina. Strojno mizarstvo, izdelovanje pohištva in stavbnih del. Izdelovanje in eksport domačih drož za krušni kvas. **Tvrdba solidna.**

613

M. ŽUMER sin
ŽELEZNIKI
DRAVSKA BANOVINA

Delavnice kovinsko-galante-rijskih izdelkov. Strojni obrat, množinski izdelki lastnih patentov.

590

ALOJZ LANGUS - RADOVLJICA

Strojno pletenje specijelno moških in ženskih nogavic. Trpežna izdelava. Vzorci na razpolago. Cene zmerne. LESNA INDUSTRIJA IN ŽAGA NA VODNI POGON.

574

Umetnostni spomeniki v kamniškem okraju

Kakor sem že v uvodu k spomenikom kamniškega sodnega okraja pribil, je kamniški okraj razmeroma bogat na spomeniških posameznostih, nudi pa le malo estetskih celot, ki so za turista kot neposredni istočniki umetniško estetskih ali vsaj miljejsko estetskih utisov predvsem važne. Pod prvimi razumemo ostanke in priče umetniške preteklosti, ki same kot proizvodi na umetniško ustvarjanje usmerjenega človeškega hotenja in dejstvovanja neposredno učinkujejo in mikajo. K drugim pa prištevamo same po sebi sicer manj pomembne stavbe in umetnine, ki pa vsled svoje srečne združitve z naravo ali v skupine kot poudarek ali dopolnilo tudi že po naravi estetsko pomembne točke ali položaja zadobijo tako zvano miljejsko vrednost, ki jo doživljamo kot bistven del lepe narave.

Zgodovinski vzroki so povzročili zgoraj označeno stanje spomeniške posesti kamniškega okraja. Srednji vek s svojimi, v romanskih in gotških oblikah izvršenimi spomeniki je doživel v tem okraju kakor drugod na bivšem Kranjskem začetek 18. stol., ko se je pod vplivom ojačenega kulturnega središča v Ljubljani izvršila do druge polovice 19. stol. največja umetniška revolucija v naši zgodovini. Po stoletni pripravi od časov protestantizma do konca 17. stol. je nastopil okr. l. 1700. pri nas na videz kar naenkrat popoln preokret umetniškega naziranja, ki se javlja v vsem, tako v tlorisu in splošnem konceptu stavb, kakor v slogu in vsebini slikarstva in kiparstva, pa posebno tudi v njih skupnem uporabljanju v cerkvah, gradovih ter meščanskem in celo kmečkem življenju in njega estetiki. Zunanje se pa preobrat veže na organizirano družbo učenih in umetniško stremelih mož v Ljubljani, na l. 1693. ustanovljeno Academijo operosorum. Redko kje kakor v kamniškem okraju se tako neposredno čuti vpliv teh mož, v katerih krog je spadal tudi takratni kamniški župnik M. L. Rasp in njegov goreči sotrudnik tuhinjski vikar Paglovec. — Može istega duha so delovali v vseh drugih krajevnih središčih tako v Moravčah in Vodičah kot v Mengšu; neko svoje stališče, ki pa je

po svojih ciljih skladno z onim, pa zavzema komendska fara, kjer sta delovala P. J. baron Testaferata in njegov varovanec legendarni duhovnik in narodni gospodar P. P. Glavar. Z malimi izjemami vse cerkve kamniškega okraja so bile takrat temeljito restavrirane in prilagojene zahtevam novega baročnega sloga, ako niso bile sploh podrté in na novo sezidane. Tako je v cerkvenem stavbarstvu kamniškega okraja gotika potisnjena na razmeroma zelo majhno število, posebno če vpoštevamo dejstvo, da nam stari seznam, posebno oni iz leta 1526., pričajo, da število stavb koncem srednjega veka ni bilo manjše od današnjega.

Drugo globoko rano je zadala stari spomeniški posesti kamniškega okraja druga polovica 19. stol., ki je v novejši evropski zgodovini splošno najusodnejša doba estetske desorientiranosti, doba, ki je hotela za vsako ceno ustvariti novo, boljše od starega, a zato notranje ni dozorela. Dočim je barok nadomeščal stare vrednote z neoporečenimi novimi, je ta novejša doba stare vrednote pač pridno odstranjevala in nadomeščala z novimi, pa največkrat uničila predvsem ono, kar je razen absolutne umetniške vrednosti najvažnejše, medsebojno harmonijo predmetov z naravo ali v notranjščinah stavb harmonijo med seboj, torej zgoraj imenovane miljejske vrednote. Na pomoč je tej tendenci prišel ravno v kamniškem okraju še prav posebno potres leta 1895., ki je povzročil pogosto prenegljeno uničenje tega, kar bi bilo sicer bržkone kljubovalo sili človeške volje, če bi bilo uničevalno delo samo njej pripuščeno.

Ko govorimo o baročni umetniški preobrazitvi kamniškega okraja, ne smemo pozabiti tudi imen tistih mož, ki so jo izvedli. Bili so to kar po vrsti prvaki domače baročne umetnosti, od katerih sta dva tudi kamniška rojaka: Slikar Franc Jelovšek ali Ilovšek, je rojen v Mengšu, slikar Fortunat Bergant pa v Mekinjah pri Kamniku. V arhitekturi je igral vodilno vlogo stavebenik novega ljubljanskega magistrata Gregor Maček, ki ga srečamo povsod pri stavbnih delih v našem okraju. V kiparstvu je delovala pomembna rezbarska delavnica, ki smo ji dali

ime frančiškanska, ker se zdi, da je identična s tisto samostansko delavnico, ki jo omenja kot izvršiteljico novih frančiškanskih oltarjev samostanska kronika v Kamniku. Njeno največje delo je veliki oltar v Mekinjah. Med pomembne kiparje tega časa moramo šteti tudi Janeza Gabriča, ki je izdelal veliki oltar v Komendi. Med slikarji srečujemo samo znana imena: Valentin Metzinger ima v kamniški župni cerkvi in pri frančiškanih eno največjih serij svojih popularnih slik. Njegova dela srečavamo skoro po vseh važnejših cerkvah, na gradu na Križu pa doslej edine znane njegove historične slike. Mengšan Fr. Jelovšek, najboljši slovenski freskant-iluzionist, je zapustil svoja najzgodnejša doslej znana dela pri sv. Miklavžu nad Šmartinom v Tuhinju, freske pa v Kamniku, Grobljah, Nevljah in Komendi. Vipavec A. Cebej je ustvaril poleg drugih del posebno serijo slik za Moravče. Najosebnejši med slovenskimi baročnimi slikarji, Kamničan F. Bergant je zastopan s slikami v Kamniku; klican je bil kot strokovnjak v slikarski stroki na Križ, sicer pa v svojem kraju ni veliko delal. Dobro sta zastopana dalje poznobaročna slikarja J. Potočnik in L. Layer.

Kar se posameznih posebne omembe vrednih spomenikov tiče, moramo v prvi vrsti opozoriti na mesto Kamnik, ki spada že po svoji zunanji kompoziciji, posebno pa po srečni slikoviti zvezanosti s položajem med najmikavnejša stara mesta naše domovine. Grajske razvaline, na rob hriba pri vhodu v mesto srečno postavljeni grad Zaprice ter iz ozadja tuica mikajoč samostan Mekinj, dajo mestu izredno učinkovit kulturno historični milje. Kakor so posameznosti na pododgovani starini v mestu že skoro povsod, razen malih izjem na Malem gradu, Trgu in Veliki ulici, že zabrisane, vseeno tako v celotni koncepciji mesta, njegovih ulic in delov še jasno odseva vloga historičnega razvoja mesta in njegovega značaja kot svoj čas utrjenega selišča. Na Malem gradu je v dvonadstropni kapelici s kripto pod prezbiterijem ohranjen redek primer srednjeveške grajske kapele z ogleda vrednim portalom in notranjščino. Serija poznogotskih skulptur na fasadi hiše št. 32 na glavnem trgu in dve plošči z reliefi v mestni hiši so poleg drugih malenkosti vidni ostanki gotskega Kamnika. Estetsko visoko pa moramo ceniti pred vsem samostansko cerkev v Mekinjah, z velikim oltarjem, dvema kapelama in izrednim korom.

Izmed spomenikov izven mestnega območja je po svojem bogastvu in estetski moči na prvem mestu sv. Primož, ki je obenem eden viškov naše umetniške in spomeniške posesti.

Obe cerkvi sta še dobro ohranili starinski milje zunanjščine in posebno notranjščine. V veliki cerkvi sv. Primoža imamo opraviti z bogato kasno gotsko arhitekturo, odlično predvsem radi bogatega figuralnega okrasja svodov in vsled vrste slokih stebrov slikovite prostornine. Mal biser gotske arhitekture je v ladji postavljeni kameniti baldahin, pod katerim se nahaja mala grobnica za relikvije patronov cerkve sv. Primoža in Felicijana. Zelo dobro dopolnjujejo okvir te arhitekture trije oltarji iz prve polovice in srede 17. stol. Med njimi je posebne pozornosti vreden najstarejši med njimi, veliki, ki ga oblikuje neizrečeno nežna stara polihromacija. Tudi prižnica z Metzingerjevimi slikami spada med zanimivosti te cerkve. Ladjo pa dviga izmed stotih slovenskih gotskih cerkev v prvo vrsto pred vsem fresko slikarja iz ok. 1250. na obeh stenah. Novi lepotni ideal renesanse se

Sphinx bencin. Garage.
Gargoyle Mobiloil

I. PRETNAR
BLD, LJUBLJANSKA CESTA št. 4

634

A. REBOLJ
tvornica ščetk in čopičev
MEDVODE-PRESKA

Pošta telegraf in žel. postaja
MEDVODE

PROIZVODI:

vsakovrstne **ščetke**, **omela** in **ščetke** za
industrijske svrhe po naročilu.

Čopiči za zidarje, slikarje in pleskarje v
vsaki kakovosti in velikosti.

687

tu pri nas prvič v večjem delu spaja v učinkovito estetsko enoto z gotso tradicijo, ki se kaže posebno v sestavi posameznih prizorov, gubah oblek in slikanem arhitektonskem okviru slik ter v pre mnogih posameznostih. Slike predstavljajo pohod in poklonitev sv. treh kraljev, Marijo zaščitnico pred kugo, lakoto in vojsko s plaščem, ter obsežno, deloma zelo intimno pripovedovano življenje Marije.

Cerkev sv. Petra nad opisano je posebnost radi tega, ker je edina pri nas, ki je v notranjosti ohranila stari gotski leseni, bogato s patroni poslikani strop. Z rebri in sklepniki obokani gotski prezbitenij in trije oltarji iz srede 17. stol. posrečeno dopolnjujejo sliko notranjštine do ene najboljše ohranjenih sploh.

Med gotskimi cerkvami sta velike pozornosti vredni ona v Praperčah pri Lukovici s slikarijami iz tretjega desetletja 16. stol. in po tlorisu in notranjštini brez prezbitenija edina pri nas ona v taboru na Krtini. Poleg gotške dvoranske obočne arhitekture jo oblikujejo predvsem ostanki fresk iz tretjega četrtsotletja 15. stol., ki predstavljajo svete tri kralje, rojstvo Jezusovo in posebno zelo zanimivo iz posameznosti bogato sliko poslednje sodbe.

Izmed dobro ohranjenih in učinkovitih baročnih cerkva je treba omeniti predvsem s freskami okrašeni cerkvi v Grobljah in na Skaručini; prvo je slikal Jelovšek, druga pa je tudi sorodna njegovi umetnosti. Kot arhitektura pomembna je Mačkova cerkev v Šmartinu v Tuhinjski dolini, posebno bogata pa je tako po zunanjskosti kakor po arhitektonski obdelavi tudi za okolico Kamnika velevažna cerkev v Tunjicah, ki ima izredno harmonično notranjštino.

Pozabiti ne smemo dalje vrste zanimivih gradov, katerih je kamniški okraj zelo bogat. Mnogi se odlikujejo po srečno izbranih položajih, tako predvsem Križ, Habah, Brdo in Krumperk. Po arhitekturi starinski je posebno s te strani učinkoviti Krumperk. Sicer pa so podobno cerkvam tudi gradovi skoro vsi do-

živeli temeljito prezidavo in preureditev v 18. stol. Za baročno plemiško kulturo tega razkošnega časa nam nudijo še marsikak ostanki, ki zgovorno ilustrira tako dobo gosposkega sentimentalnega pastirjevanja kakor galantno družabnost nekdanjih prebivalcev. — Posebno mnogo historično miljejskih vrednot je ohranil v svoji notranji opremi v prvem nadstropju Habah, nekaj tudi Zaprice s svojimi slikanimi sobami, posebno dvorano z lovskimi prizori, končno pa tudi Križ v bogato slikani dvorani, v arhitektonsko učinkoviti drugi dvorani s finim marmornim kaminom in obsežno serijo plemiških portretov. — Pomembnejšo serijo slik tujih mojstrov hrani samo Habah v skupini šestih dopasnih slik apostolov, ki jih je koncem 17. stol. naslikal znani štajerski slikar H. A. Weissenkircher.

Izluščili smo samo najpomembnejše, kar ima kamniški okraj. Popotnik pa, ki bo peš ali z avtomobilom prepotoval ta kos naše domovine, bo odkril še mnogo drugih skritih, malo opaženih in mogoče ne tako vsiljivih vrednot kakor so opisane. Bodo to predvsem miljejske vrednote selišč, cerkvic ali graščin. Kdor ima odprto oko za lepoto narave, bo brez mentorja sam občutil tudi lepoto takega baročnega čebuljasto ostrešenega zvonika, takega znamenja na križpotju ali kapelice sredi polja. Lepa narava bo v kamniškem okraju danes pred drugimi tisti element, ki bo v njegovih očeh dvigal tudi vrednost mogoče ne več pristnih, ker nerazumljivo spremenjenih, spomenikov. Narava in davni vidni zgodovinski spomini, ki se držijo, je predvsem tista, ki daje estetsko vrednost Kamniku kot selišču, ki ustvarja okvir, v katerem skoro verjame, da resničnost bajk kakor je ona o Veroniki na Malem gradu in druge. Bolj vabljivih vrat do skritih lepote Kamniške Bistrice in Kamniških Alp bi človeška umetnost ne mogla ustvariti kakor so ta, ki sta jih v sedanjem Kamniku dali naši domovini narava in kulturna preteklost.

ANTON ŠTEBE, tesarstvo MOSTE pri Kamniku.

Izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela — brez in z dobavo gorenjskega lesa. Izdeluje stopnice za vile iz politiranega hrastovega lesa, kakor tudi vsakovrstne ograje in vrtno utice.

735

BRUNON ROTER:

Planinske koče, zavetišča in hoteli na Gorenjskem

(Pregleden opis, seznam in vodnik.)

Kratice: h = ura, min. = minuta, s. = soba,
p. = postelja, ž. = žimnica, stud. = studenec,
lež. = ležišče.

I. JULIJSKÉ ALPE.

a) Skupina Mangartova.

Erjavčeva koča (1523 m).

Pod sedlom Vršič, ob prelazu iz Kranjske gore v Trento, malo pod drž. mejo, je zgrajena l. 1900.

Oskrba: Od 29. junija do 16. septembra, 8 s., 25 p., lež. za 20 oseb.

Dohod: Kranjska gora: po Veliki Pišenci 2½ h, po Mali Pišenci 4½ h. Log v Trenti čez Vršič 3¼ h. Rateče 5–6 h.

Jalovec

Foto Fr. Pavlin, Jesenice.

Prehodi: V Rateče čez Rupe, Sleme in Planico 3¼–4 h. V Kranjsko goro čez Rupe 4 h. V Trento (Log) 2 h.

Ture: Vršič 3¼ h, Rupe ½ h, Rupe–Robičje (1942 m) 1 h, Prisojnikovo okno 2 h, Mojstrovka (2332 m) čez Vršič (po ital. tleh) 2 h, po novi poti SPD 2 h. Prisojnik (2547 m) čez Vršič 3 h, po novi poti mimo koče na Gozdu 4 h, Razor (2601 m) 6 h, Jalovec (2643 m) 5½ h (težka tura). Planica k izviru Nadiže 3 h; čez Krnico na Križ 6 h.

Dom na Vršču (1630 m)

zgrajen l. 1912, je zaseden po Italijanih.

Koča v Krnici

namerava postaviti Kranjsko-gorska podružnica.

Koča na Gozdu (1226 m)

pod Prisojnikom, ¾ h pred Erjavčevo kočo, zgrajena med vojno.

Oskrba: Od 29. junija do 16. septembra, 7 p. in lež.

Dohod: Kranjska gora 2 h.

Ture: Iste kakor od Erjavčeve koče.

Ruska kapelica

stoji 20 min. pod kočo ter je bila postavljena med vojno po ruskih ujetnikih, ki so gradili cesto iz Kranjske gore preko Vršiča v Trento.

Koča v Koritnici (1350 m),

zgrajena l. 1909, je popolnoma oropana in stoji v zasedenem ozemlju.

b) Skupina Triglava.

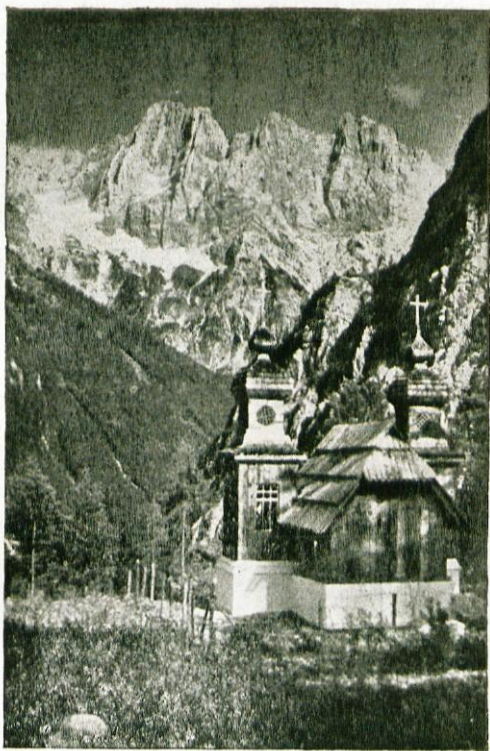
Aljažev dom v Vratih (1010 m).

Turistovski hotel stoji ob vznožju Triglava v romantični dolini Vrata ter je bil zgrajen leta 1909. V krasnem kolobarju so gorski velikani Triglav (2863 m), Begunjski vrh (2461 m), Cmir (2391 m), Stenar (2501 m), Dolkova Špica (2582 m), Skrlatica (2738 m).

Oskrba: Od 20. junija do 30. septembra. Ima 12 s., 30 p., 10 ž. in lež.

Dohod: Od žel. postaje Dovje skozi Mojstrano in Vrata 2½ h. Iz Trente čez Luknjo 5 h.

Ture: Triglavski dom: po Tominškovi poti 4½ h, čez Prag 5 h. Od Begunjskega vrha na levo pot do Staničeve koče ½ h bližja. Triglav čez severno steno (nevarna plezalna tura). Po Bambergovi poti 6–7 h. Križki podi (Križka jezera) 4 h, Razor (2601 m) 6–7 h, Dovški

Ruska cerkvena na pobočju Vršiča (zgradili so jo leta 1916 ruski vojni ujetniki) v ozadju Škrlatica (2738)

Foto Fr. Pavlin, Jesenice

Križ (2410 m) 3½ h, Stenar (2501 m) 4 h, Škrlatica (2738 m) 6 h, Sovatna (2274 m) 4½ h. Čez Križko steno po Pišenci prehod v Kranjsko goro 10 h. Peričnik 1 h, Dovje 2 h, v Trento 5 h.

Aljaževa koča (stara)

stoji poleg Aljaževega doma in ima lež. za 6—10 oseb.

Aljaževa kapelica,

zgrajena l. 1928, stoji med skalino »Malim Triglavom« in staro Aljažovo kočo.

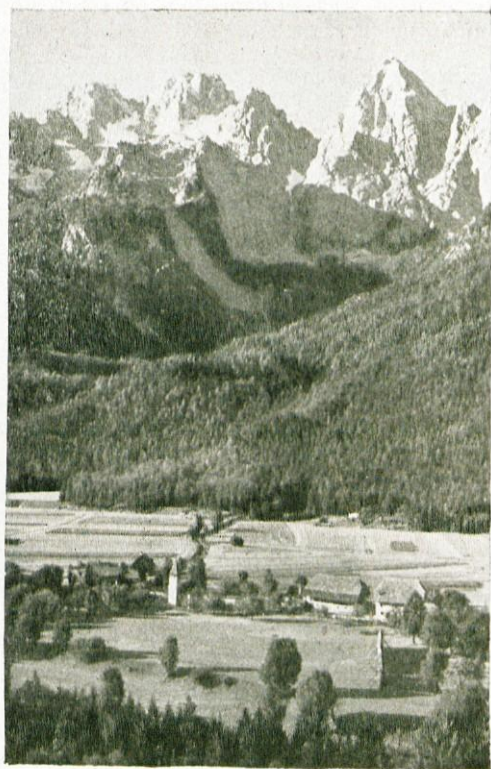
Triglavski dom na Kredarici (2515 m).

Na sedlu Kredarice, tik nad Triglavskim ledenikom, pičlo uro pod vrhom Triglava, je bil postavljen l. 1896, povečan 1909 in 1930.

Poleg koče kapelica za službo božjo. Meteorološka postaja.

Oskrb: Od 15. junija do 30. septembra, 11 s., 20 p. in 3 skupna ležišča za 40 oseb.

Dohodi: Mojstrana—Vrata (Aljažev dom) 2½ h; po Tomiškovi poti 4½ h, čez Prag 5 h. Mojstrana — Kot — Pekel — Kredarica 6—7 h. Mojstrana — Gor. Krma — Kredarica 8 h. Srednja vas — Lom — Uskovnica — Velo polje — Kredarica 7½ h. Stara Fužina (Bohinj) — Voje — Velo polje — Kredarica 7 h. Bohinjsko jezero — dolina Triglavskih jezer — Aleksandrov dom — Kredarica 10 h. Bled — Pokljuka — Konjščica — Velo polje — Kredarica 10—11 h.

Gozd: Martuljkova skupina, Špik — Martuljek-grupe bei dem Dorfe Gozd im Oberen Savatale (4 Km von Kranjska gora), wo sich ein prachtvoller Blick auf die bizarre Martuljekgruppe bietet, die überhaupt als allerschönste in den Alpen betrachtet wird

Foto Fr. Pavlin, Jesenice

Ture: Triglav (2863 m) čez Mali Triglav 1½ h. Rjavina (2532 m) 2½ h. Cmir (2391 m) 2½ h. Begunjski vrh (2461 m) 1 h, Urbanova špica (2299 m) 1½ h.

Sestopi: Vodnikova koča na Velem polju 2 h. Aleksandrov dom 1 h. (V ostalem glej »dohode« ter Vodnikovo kočo in Kočo pri Triglavskih jezerih.)

Staničevo zavetišče (2808 m)

se nahaja 55 m pod vrhom Triglava; tam se lahko vedri ob nenadno nastopivši nevihti.

Aljažev stolp vrh Triglava

je postavil in daroval O. o. SPD l. 1895 blagopokojni župnik Jakob Aljaž. Pernhartova panorama, spomin. knjiga, pečat.

Staničeva koča (2332 m).

Stoji eno uro pod Triglavskim domom na krasni planoti med Triglavskim ledenikom in kotlino Pekel. Postavljena l. 1886, povečana 1907 in 1930.

Oskrb: Od 29. junija do 25. septembra, 9 s., 12 p. in 10 ž.

Dohodi: Mojstrana — Kot — Pekel 5 h.

Mojstrana — Aljažev dom 2½ h, po Tominškovi poti 4 h, čez Prag 4½ h.

Ture: Begunjski vrh (2461 m) ½ h. Urbanova špica (2299 m) 1 h. Cmir (2391 m) 2 h. Rjavina (2532 m) 2 h. Vsa ta pota zavarovana. Triglavski dom ¾ h. Triglav 2 h. (V ostalem glej Triglavski dom.)

Aleksandrov dom (2408 m).

Stoji na ravnici pod vrhom Triglava nad planino Velo polje ter je bila zgrajena l. 1911.

Oskrba: Od 28. junija do 25. septembra. 12 s., 19 p., 17 ž.

Dohodi: Mojstrana—Gorenja Krma 8 h. Bohinjska Bistrica — Srednja vas 1 h. Uskovnica — Tolstec—Velo polje 5—6 h. Stara Fužina — Voje — Velo polje 6—7 h. Bled — Pokljuka — Runo polje — Velo polje 10 h. Vodnikova koča 2 h. Bohinjsko jezero — preko doline Triglavskih jezer in čez Hribarice 9 h.

Ture: Triglav (2863 m): Mali Triglav 1 h po grebenu na vrh ½ h, skupno 1½ h. Težavna

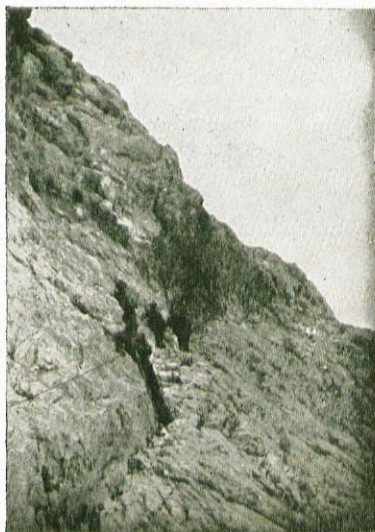
4½—5 h. Stara Fužina — Voje — Spod. Vrtača (na desno) čez »Štapce« pod Toscem — Velo polje 4—5 h. Bled. Krnica 1 h. Mrzli studenec na Pokljuki — Kranjska dolina — Rudno polje) 4½ h. Konjščica 1 h. Tolstec ¾ h. Velo polje 1 h, skupno 8 h. Mojstrana — Gornja Krma čez Vratca 5½—6 h. Bohinjsko jezero (Zlatorog) — Komarča — koča pri Triglavskih jezerih 4 h. Dolič 3 h, tu proti jugovzhodu nizdol skozi Mišljsko dolino na Velo polje 1 h, skupno 8 h.

Ture: Triglavski dom 2 h. Aleksandrov dom 1½ h. Triglav: čez Triglavski dom 3½ h, čez Aleksandrov dom 3 h.

Sestopi: glej »dohode«.

Koča pri Triglavskih jezerih (1683 m).

Leži v dolini med petim in šestim jezerom ter ima krasno lego in diven razgled. Postavljena l. 1878, povečana 1913. Narodni park. Nekako 10 min. oddaljen je grob ruskih mučnikov-ujetnikov.

Levo: Na poti iz Aleksandrovega doma proti Hribarici — desno: Slap Savice pri izviru

pot čez Dolič (samo z vodnikom) 1½ h — za Planjo (Kugyjeva zveza) 1½ h — Triglav 1¼ h, skupno 4¼ h. Kanjavec (2568 m) 3 h. Triglavski dom 1 h.

Sestopi: Koča pri Triglavskih jezerih 5 h, Komarča — Boh. jezero (Zlatorog) 3 h, skupno 7 h. Vodnikova koča na Velem polju 1 h. Srednja vas 4 do 5 h. Stara Fužina 4—5 h.

Vodnikova koča na Velem polju (1805 m).

Stoji tik nad Velem poljem v kotu med Toscem in Vernarjem. V bližini močen stalen studenec. Postavljena l. 1895, prestavljena 1908.

Oskrba: Od 29. junija do 25. septembra. Spalnica, 6 p.

Dohodi: Srednja vas — Lom 1 h — Uskovnica (1100 m) ¾ h — Čiprje 1 h — Gornji Tolstec (1784 m) ¾ h — Velo polje 1 h, skupno 4—5 h. Srednja vas — Lom — Uskovnica — Konjščica (1438 m) — G. Tolstec — Velo polje

Oskrba: Od 29. junija do 25. septembra. 10 s., 24 p., 6 lež.

Dohod: Zlatorog ob Bohinjskem jezeru čez Komarčo 4 h. Po bližnjici do mosta čez Savico 1 h, po nadelani in zavarovani stezi strmo po 600 m visoki steni Komarče 1½ h, krasen pogled na Bohinjsko jezero, skozi bujno vegetacijo do Črnega jezera ¼ h, mimo Bele skale (studenec) v gornjo teraso, potem na planoto »Pri dveh jezerih« in ob desnem jezerskem bregu do koče 1½ h.

Ture: V Aleksandrov dom 4½ h. Od jezera vedno v severni smeri polagoma navkreber (ne na levo čez Komno) mimo 4. jezera k 3., odtod desno navkreber proti severovzhodu (ne na levo čez Dol v Trento), na grušč ob steni in mimo razmetanih skal, čez snežišče pod Kanjevčevimi obronki na sedlo Hribarice (2357 m), od sedla navzgor ter v polkrogu na levo po grušču k razpotju na Dolič (2151 m) 3 h. Tu proti vzhodu navzgor k Aleksandrovedu domu

Levo: Rjava mlaka ali takozv. Drugo triglavsko jezero pod Kanjavcem — desno: Črno ali takozv. Četrto jezero

1½ h. Kanjavce (2568 m) čez sedlo Hribarice 3 h. Lepa špica (1398 m) 2½ h. Vogel (2348 m) 2 h, težka pot.

Sestopi: Hotel Zlatorog čez Komarčo 3 h ali čez plan. »Na kraju« 4½ h. Čez plan. Ovčarija — Dedno polje in planina »Pri jezeru« v Staro Fužino 4 h.

Imena jezer: 1. Pod Vršacom ali »v Podstenju« (2002 m); 2. Rjava mlaka (1993 m); 3. Zeleno jezero (1987 m); 4. Veliko jezero ali Ledvica (1830 m); 5. Na Močilu (1682 m); 6. Pod Tičarico (1677 m); 7. Črno jezero v Komarčah (1340 m).

Hotel Zlatorog (527 m).

Turistovski hotel z dependanco v divni Ukanci ob gorenjem koncu romantičnega Bohinjskega jezera je kupil O. o. SPD l. 1913. P. Sv. Janez ob Boh. jezeru. Primerno planinsko letovišče za daljše bivanje! Hotel ima krasno solnčno lego brez prahu, okrog travniki in obširni gozdovi, ves sklep doline je prirodni park. Tik hotela se izliva Savica v jezero. Za izlete po jezeru čolni na razpolago. Kopališče v jezeru 5—10 min.

Oskrba: Celo leto. 35 s., 50 p.

Dohod: Od žel. postaje Bohinjska Bistrica 2½ h, z avtom ½ h.

Ture: Slap Savice 1 h. Črez Komarčo k Triglavskim jezerom in v Triglavsko pogorje. Črez Komno na Planino na Kraju. Bogatin in obmejno pogorje. Črez Globoko ali Škrbino v obmejno Bohinjsko pogorje (Vel. Vrh, Podrta gora, Vogel, Rodica itd.).

Hotel Sv. Janez (530 m)

ob Bohinjskem jezeru ima O. o. od prevrata v zakupu.

Samo za letoviščarje.

V glavnem posloppju 14, v posebni dependanci 23 zelo lepih in popolnoma moderno opremljenih sob (68 postelj). Hotel ima 2 obednici, kavarno, lovsko izbo, v dependanci elegantno opremljen salon, 2 verandi, prostor za tenis, kopališče z 20 kabinami za gospode in 20 kabinami za dame ter več prostorov v parku za oddih. Na razpolago več čolnov za vožnjo po jezeru, med temi tudi jadnica. Hotel ima pošto in brzojav v posebnem poštnem posloppju ter interurban T.

Izleti: Stara Fužina 10 min., Sv. Duh 20 min., Hotel Zlatorog 1 h. (Ture glej: Stara Fužina in Hotel Zlatorog.)

c) Bohinjsko pogorje.

Orožnova koča pod Črno prstjo (1349 m).

Stoji na planini Lisca na severni strani Črne prsti ter je zgrajena l. 1894. Poleg nje stoje pastirske koče.

Oskrba: Od 29. junija do 15. septembra. 16 p. in lež.

Dohodi: Iz Bohinjske Bistrice 2½ h, od Bohinjskega jezera (Hotel Sv. Janez) 4 h, iz vasi Polje 3 h.

Prehodi: Iz Podbrda čez vrh Črne prsti 5 h.

Ture: Črna prst (1844 m), krasna flora, 1½ h. Višinska pot čez Črno prst in po grebenih na Rodico (1695 m) 3 h, Bohinjsko jezero 2½ h.

Malnerjeva koča pod Črno prstjo (1343 m).

Oskrba: Od 28. junija do 25. septembra. 2 s., 12 ž., lež. na senu. Prenovljena l. 1926.

Dohod: Iz Bohinjske Bistrice 2½ h.

Tura: Črna prst (1844 m) 1½ h. Višinska pot po grebenih od Črne prsti na Rodico, 1965 m, 3 h. Od Rodice k Sv. Janezu 2½ h, k Zlatorogu 3 h.

Zavetišče na planini Vogel (1424 m).

Oskrba: Od 29. junija do 10. septembra. Lež. za 8 oseb. Priredil l. 1924 TK Skala.

Dohodi: Koča pri Sedmerih jezerih — Planina na Kraju — Planina Govnjač — Planina Vogel 6 h. Hotel Zlatorog 2 h. K Sv. Janezu 3 h (krasna pot z razgledom na Boh. jezero in Triglav). Orožnova koča — Črna prst po grebenih (Visoki vrh — Rodica — Plan. Suha — Plan. Vogel) 4 h.

Ture: Šija (1886 m) 1½ h. Konjski vrh (1527 m) 2 h. Migovec (1899 m) 2 h. Vel. Škrbina (2045 m) 2 h. Kuk (2086 m) 3 h. Podrta gora (2050 m) 3 h. Planina Suha (1428 m) — Rodica (1965 m) — Novi vrh (1968 m) — Visoki vrh (1937 m) — Črna prst (1844 m).

Sestopi: Hotel Zlatorog 1½ h. Hotel Sv. Janez 1½ h.

Krekova koča na Ratitovcu (1666 m)

je bila zgrajena l. 1925 na severni strani pod Gladkim vrhom.

Oskrba: V sezoni. — 4 s., 16 p., damska spalnica.

Dohodi: Iz Češnjice čez Prtovč 3 h. Iz Nomnja 3½—4 h. Iz Boh. Bistrice čez Nemški rovt 4 h.

II. KARAVANKE.

Kadilnikova koča na Golici (1835 m).

Prostorna koča stoji prav na vrhu Golice, ki je znana po svojem razsežnem razgledu in svoji krasni flori. Zgrajena l. 1905.

Oskrba: Od binkošti do oktobra. 6 s., 20 p.

Dohodi: Iz Jesenic skozi Planino (Sv. Križ) 1 h, mimo Karlovega rova 3 h, čez Rajhenberg 3½ h, skozi grapo Belega potoka naravnost na vrh 2½ h. Iz Javornika čez Javorniški rovt (krasna pot) 4½ h.

Ture: Stol (2236 m) 6—7 h: Podgorsko sedlo (1442 m) ½ h — čez gozd v sedlo in pobočje Kočne (1459 m) 1½ h — sedlo Kočna (1459 m) 1½ h — Medjidol (1696 m) ½ h — čez planino Belščica (1862 m) 1½ h — pod Vajnašem (2103 m) in ob grebenih Belščice do sedla pod Stolom in na vrh 1½ h. Od tega pota so sestopi: od Podgorskega sedla v Podgorje 2 h ali v Jesenice 2 h, od sedla Kočne v Podgorje, ali Javornik 2½ h, od Medjega dola v Bistrico 2½ h ali v Javornik 2½ h. Kepa (2143 m) 6 h: čez Klek (Petelin 1754 m) — sedlo Rožica (1594 m) — za Sedlom — pod Rožico in Babo — sedlo Mlinica (1645 m, blizu studenec) 4 h — Gebno (1974 m) ¾ h, vrh Kepe 1 h. Od tega pota se sestopi: od sedla Rožica v Podrožčico 1½ h, od sedla Rožica v Dovje 2 h, od sedla Rožica v Hrušico 2 h, od Babe (1892 m) v Dovje 2 h, od Mlinice v Podrožčico 2½ h, od Mlinice v Dovje 1½ h.

Sestopi: Št. Jakob v Rožu: čez Kladje in Leše 3½ h, čez Klek na sedlo Rožico 4 h. Podgorje čez Podgorsko sedlo in Zajčji dol 4 h. Sveče čez Podgorsko sedlo — skozi gozd do sedla Kočne in Suho dolino 5 h. Jesenice 2½ h, čez Klek in sedlo Rožico 4 h. Javornik 2½ h. Hrušica čez Klek (Petelin) in sedlo Rožica 3½ h.

Golica v spomladi ko cveto narcise

Fotoamater A. Pogačnik.

Pogled iz Stola

Fotoamater A. Pogačnik.

Spodnja koča na Golici (1582 m).

Ta koča leži samo ½ h nižje kakor Kadilnikova koča. Prevzeta po prevratu.

Oskrba: Od 20. maja do 15. septembra. 7 s., 18 p., 10 ž.

(Dohodi, prehodi in ture kakor Kadilnikova koča.)

Prešernova koča (2098 m).

Na Malem Stolu, ¼ h pod vrhom Stola, zgrajena l. 1910, povečana l. 1928.

Oskrba: Od 1. junija do 15. septembra. Dr. Kušarjeva soba, 5 s., 26 lež.

Dohodi: Iz Žirovnice 5 h. Iz Javornika 6 h. Iz Begunj 6 h. Iz Bistrice na Koroškem čez Klagenfurter-Hütte 6 h.

Ture: Stol (2236 m) ¼ h. Golica (1835 m) po grebenih 7 h. Zelenica (2180 m) 3½ h.

Sestopi: Žirovnica 3 h. Javornik 3½ h. Bistrica čez Klagenfurter-Hütte 4—5 h. Podgorje 6—7 h.

Valvazorjeva koča pod Stolom (1180 m).

Oskrba: Celo leto. 3 s., 8 p. Prevzeta po prevratu.

Dohodi: Iz Žirovnice 1½ h. Iz Javornika 2 h.

Prehodi: Čez Stol v Klagenfurter-Hütte 4½ h. Na Golico po grebenih Karavank 6 h.

Ture: Stol (2236 m) 2½—3 h.

Vilanova koča na Begunjščici (1500 m).

Stoji na južnem pobočju Begunjščice v neposredni bližini planšarije na Planini ter je bila zgrajena l. 1909.

Oskrba: Od 1. junija do 30. septembra. 2 s., 7 p.

Dohodi: Begunje pri Radovljici čez Medvode po dolini Draga 3 h. Begunje čez Luknjo 4 h. Poljce pri Begunjah, čez Kališe ali Poljško planino 3 h.

Ture: Na vrh Begunjščice (2063 m) 1½ h.

Sestopi: V Tržič 4 h. V dolino Završnice mimo rudokopa ali čez Poljško planino in skozi Završnico v Moste (Žirovnica) 3½ h.

Planinski dom na Kofciah (1500 m).

Stoji na jugozahodnem pobočju Košute v krasni legi. Last je zadruga istega imena. Dom

je večja stavba, ki ima poleg obednice 8 sob s 5 posteljami in skupno ležišče za 40 oseb. — Zgrajen je bil l. 1928. — Nedaleč nad njim na planini Kofce stoji privatna Klemenčeva koča (1 s., 2 p., lež.).

Smučarska koča na Zelenici

Foto F. Jug, Tržič.

Oskrba: V Planinskem domu celoletna. Dohod: Iz Tržiča čez Kal 3 h, od Sv. Ane mimo Matizovca 2½ h.

Izleti: Veliki vrh (2088 m), Visoka gora (1967 m), Košutnikov turn (2135 m), Košuta (2058 m).

Planinska koča na Zelenici (1534 m).

Stoji na planini Zelenica v nadvse lepi legi in je bila zgrajena l. 1930. Last je graditelj: dr. Elberta, Stransky-a, Jocifa in drugih. — Oskrbovana je celo leto (edina v svojem območju) po solastniku g. Jocifu iz Tržiča. Zimskim sportnikom je zelo priljubljena točka. Tudi v poletju je dobro obiskovana. (2 s., 10 p. in 20 l.)

Dohod: Iz Tržiča čez Sv. Ano (ljubeljsko).

Izleti: Na Košuto in Begunjsčico.

III. SAVINJSKE ali KAMNIŠKE ALPE.

Češka koča na Spodnjih Ravneh (1543 m).

Leži na zeleni terasi severno pod masivi Grintavca in Kočne in je bila zgrajena po Češki podruž. SPD l. 1900.

Oskrba: Od 20. junija do 15. septembra. 3 s., 13 p., 10. ž.

Dohodi: Iz Jezerskega: čez Stularjevo sedlo (1330 m) 2½ h po Ravenski Kočni k Rujavemu plazu 2½ h. Od Cojzove koče čez Mlinarsko sedlo 5 h. Od Frischaufovega doma čez Savinjsko sedlo — Vodine — Žrelo 4—4½ h.

Ture: Kočna (2539 m) po Kremžarjevi poti na Dolsko škrbino (2268 m), eksponirano, 2½; pred isto za veliko skalo na desno nova pot na vrh 1 h, skupno 3½ h. Grintavec (2556 m): po

Frischaufovi stezi na Mlinarsko sedlo (2356 m) 2½ h, desno čez Mali Grintavec 1 h, skupno 3½ h; po Kremžarjevi poti na Dolsko škrbino, na levo po Spremovi poti na vrh 4 h; s Kočne čez Dolsko škrbino na Grintavec 3½ h. Dolgi Hrbet (2454 m) čez Mlinarsko sedlo 3½—4 h. Na severni strani več plezalnih tur. Skuta (2532 m): od Mlinarskega sedla levo pod Dolgim Hrbtom, strmo na sedlo pri Štruci, mimo Štruce (2457 m) na vrh 4 h; od Mlinarskega sedla čez Dolgi Hrbet 4½ do 5 h. Rinka (2451 m): skozi Žrelo — Vodine — Jezersko sedlo 2½ h — na Križ (2429 m) (eksponirana, nezaznamovana pot) in desno na vrh 4 h. Babe (Koroške) (2123 m). Jezersko sedlo 2½ h, na levo po označeni poti 1½ h, skupaj 4 h. Sestop na Jenkovo planino (1493 m) 2 h, od tam na desno v Belsko Kočno in Belo 2 h ali levo v Ravensko Kočno in Jezersko 1½ h. Mrzla gora (2202 m), čez Savinjsko sedlo v Mrzli dol in na levo po Potočnikovi poti na vrh 4½ h. Mala vrata ½ h, razgled na Jezersko.

Prehodi: Frischaufov dom: Žrelo 1 h — Vodine ¾ h — Jezersko sedlo ¾ h — Savinjsko sedlo 10 min. — Okrešelj 1½ h, skupno 4—4½ h. Cojzova koča: Mlinarsko sedlo 2½ h — navzdol na Legarje pod Dolgo steno na Mala vrata in Kokrsko sedlo (1791 m) 1½ h, skupno 4 h.

Sestop: Na Jezersko 2 h.

Cojzova koča na Kokrskem sedlu (1791 m).

Oskrba: Od 20. junija do 15. septembra. 2 s., 8 p., 13 lež. Zgrajena l. 1897.

Dohodi: Iz Kranja: Po drž. cesti do Povšnarja v Kokrski dolini; do Suhadolnika 1½ h in naravnost navkreber mimo nekdanje Frischaufove koče 2 h, skupno 3½ h; od Suhadolnika desno, strmo v gozdu in pod stenami

Cojzova koča na Kokrskem sedlu

Grebena 4 h, studenec 20 min. pred kočo; od Povšnarja (gostilna) takoj zaznamovana pot, ki se višje združi z ono od Suhadolnika 4½ h. Iz Kamnika: Lanišče — Sidraž — Jagošče (834 m) — Sv. Ambrož (1084 m) — Planina Na je-

zeru (1435 m) — Križka planina (1494 m) — Dolga njiva — Greben (2223 m) — Kokrsko sedlo 8 h. Iz Kamnika do Doma v Kamniški Bistrici 3 h, dalje po dolini severozahodno, mimo Žagane peči in strmo na sedlo $3\frac{1}{2}$ h, skupno $6\frac{1}{2}$ ure.

Ture: Grintavec (2556 m): od kočice čez $\frac{1}{4}$ h razpotje: tu na levo po starem potu 2 h, od kočice na Mala vrata $\frac{1}{2}$ h, tu na levo po grebenu Dolge stene, potem sprekoma na zahodni greben, kjer se združita oba pota $\frac{3}{4}$ h in na vrh $\frac{1}{4}$ h, skupno $1\frac{1}{2}$ h; na Mala vrata $\frac{1}{2}$ h, desno skozi ista in na Legarje 1 h, na Mlinarsko sedlo (2356 m) $\frac{1}{2}$ h, čez severni Mali Grintavec na vrh 1 h, skupno 3 h. Na Legarjih odboči drugi pot na levo, strmo na sedlo med Velikim in Malim Grintavcem, dalje skupen pot na vrh. Kočna (2539 m) po zaznamovani poti na Dolec in levo po stenih na vrh $4\frac{1}{2}$ h; z Grintavca čez Dolsko škrbino $3\frac{1}{2}$ h, nadalje v Češko kočico 2 h. Skuta (2532 m): čez Mala vrata na Legarje $1\frac{1}{2}$ h, tu desno navkreber, na prodišče strmo na sedlo med Dolгим Hrbotom in Štruco 1 h in na vrh $\frac{1}{2}$ h, skupno 3 h. Dolgi Hrbot (2454 m) na Mlinarsko sedlo 2 h, strmo na greben, dva vstopa po 1 h, skupno 3 h. Hoja po grebenu proti Štruci precej težavna. Kalška Greben (2223 m) težavno 3 h, od tam na Mokrico (1999 m) ali Košutino (1972 m) $3\frac{1}{2}$ h.

Grintavec (2559)

Foto F. Jug, Tržič.

Prehodi: Češka kočica: Čez Dolsko škrbino (2268 m) 5 h; čez Mlinarsko sedlo (2356 m) $4\frac{1}{2}$ h. Frischaufov dom: na Legarje $1\frac{1}{2}$ h, do Slemenca 1 h, čez Sleme (zavarovano) $\frac{1}{2}$ h,

po Malih Podih do Turskega žleba $\frac{3}{4}$ h, na Okrešelj $1\frac{1}{4}$ h, skupno 5 h. Kamniška kočica: čez Kotličce na Tursko goro $2\frac{1}{2}$ h, dalje čez Male Pode, Sleme, Legarje na Kokrsko sedlo 3 h, skupno 6 h.

Sestopi: Dom v Kamniški Bistrici 2 h, Kamnik 5 h, Kokra do Povšnarja 2 h.

Dom na Krvavcu (1700 m).

Zidana stavba na zahodnem odrastku Krvavca nad Kriško planino, postavljena l. 1925. Najkрасnejši razgled po celi Gorenjski, bujna flora.

Oskrba: Celoletno. 7 s., 14 p., 30 ž.

Dohodi: Iz Kamnika čez Sidraž — Sv. Ambrož 4 h. Iz Stahovice čez Osredek $4\frac{1}{2}$ h. Iz Cerkelj mimo Stiške vasi — Sv. Ambrož $3\frac{1}{2}$ h. Iz Kranja čez Štefanovo goro 5 h, iz Kokre $3\frac{1}{2}$ h.

Ture: Krvavec (1853 m) $\frac{1}{2}$ h, Vel. Zveč (1973 m) čez Ježo na Koren 2 h, Dolga njiva — Kalški Greben (2223 m) 2 h, Cojzova kočica 2 h, skupno 6 h. Na Mokrico (1999 m) ali Košutino (1972 m) $2\frac{1}{2}$ h.

Kamniška kočica (1884 m).

Na vrhu Kamniškega sedla, kjer je glavni prehod iz Kranjske na Štajersko s krasnim razgledom po Savinjskih Alpah, Kamniškem predgorju in Logarski dolini ter proti jugu na ravnino proti Ljubljani, je bila zgrajena l. 1906.

Oskrba: Od 20. junija do 25. septembra. 6 s., 12 p., 7 ž.

Dohodi: Dom v Kamniški Bistrici 3 h. Od Frischaufovega doma na Okrešlju $1\frac{1}{2}$ —2 h. Od Kocbekovega Doma na Korošici pod Ojstrico $2\frac{1}{2}$ —3 h.

Ture: Brana (2253 m) 1 h. Planjava (2399 m): po nadelanem potu čez Sukalnik 2 h, plezalna tura skozi Brinškov kamin 5 h. Ojstrica (2349 m): na Planjavo 2 h, čez Babo na Škarje 2 h in na vrh 1 h, skupno 5 h. Turska gora (2233 m): pod Brano v Boštjanico po nadelanem potu v Kotličce ter strmo na vrh 3 h. Skuta (2532 m) po potu na Tursko goro, naprej do Turskega žleba in po zaznamovanem potu na vrh 5 h.

Sestopi: Do Doma v Kamniški Bistrici 2 h, dalje do Stahovice 2 h in v Kamnik še 1 h. Na Okrešelj 1— $1\frac{1}{2}$ h.

Dom v Kamniški Bistrici (601 m).

V Bistriški dolini blizu vira Bistrice, zelo romantično. Kraj za planinsko letovišče. Svet je last Kamniške korporacije, v najemu O. o. SPD od l. 1910. Novi Dom je SPD v letih 1927 in 1928 zgradilo in preuredilo.

Oskrba: Celo leto kakor v hotelu. 13 s., 38 p., 20 lež.

Poleg kočice kapelica za službo božjo.

Dohod: Kamnik — Stahovica 1 h, po Bistriški dolini mimo Predoslja (naravni most) 2 h, skupno 3 h. Iz Kamniške kočice 2 h, iz Cojzove kočice 2 h, iz Kocbekovega Doma na Korošici 4 h.

Ture: Na Kamniško sedlo 3 h. Na Kokrsko sedlo 3 h. V kočico na Veliki Planini: do Kopsčica $\frac{1}{2}$ h, Dol 2 h, Konjščica $\frac{1}{2}$ h, kočica 1 h,

Kapelica na Krvavcu

skupno 4 h. Na Mokrico: Brusniki — Mokrica ali Košutina 5 h. Na Korošico (Kocbekov Dom): po Beli črez Presedlaj 5 h. K slapu Orglice v dolini Bele 2 h.

Koča na Veliki Planini (1558 m):

Oskrba: Celo leto. — 2 s., 8 lež. — Poleg koče 70 pastirskih sanov. Krasen smuški teren.

Dohodi in prehodi: Iz Kamnika: do Stahovice 1 h, Sv. Primož 1 h, v kočo 2 h, skupno 4 h. Iz Stahovice v Kopsiče 1½ h, na Dol 2 h in do koče 1½ h, skupno 5 h. Od Doma v Kamniški Bistrici po Beli na Presedlaj 3 h, Konj ¾ h, Dol 1 h, Konjščica ½ h in koča 1 h, skupno 5¾ h. Od Kocbekovega Doma na Korošici 4½ h. Iz Črne na Volovljek (kmetija Rak) in čez Malo planino 2½ h. Od Sv. Antona v Podvolovljeku črez Volovljek 3 h. Iz Gornjega grada črez Črnilec 6 h.

Panorama Kamnika in Kamniških planin
Foto Fr. Aparnik, Kamnik

Desno: Veliki Predaselj v Kamniški Bistrici — levo: Mali Predaselj — zgoraj: Stahovica pri Kamniku, odkoder je izhodišče na Veliko Planino, Krvavec in Kamniško Bistrico

Foto Fr. Aparnik, Kamnik.

„**METLA**“ *trgovsko industrijska družba z o. z.*
NOVO MESTO

priporoča vsakovrstne metle v najboljši kakovosti po brezkonkurenčnih cenah.
ZAHTEVAJTE PONUDBE!

OPEKARNA — MENGEŠ, Gorenjsko

MILAN JENČIČ in DRUG

priporoča vsakovrstno zidno in strešno opeko iz najboljše preizkušene gline.

731

VAVPOTIČ RUDOLF

čevljarstvo — Schuhmacher und Schuhgeschäft
BLED.

Priporoča svojo zalogo
čevljev lastnega izdelka.
Posebno specialne **gor-
ske smuške** in „haferl“
čevlje.

Popravila in barvanje
čevljev.

Nizke cene!

Empfehle meine Lager
in Schuhen
eigener Erzeugung.

Besonders aber spezielle
**Touristen- (Berg-),
Ski- und Haferlschuhe.**

Mässige Preise!

708

F. TOMC, MEDVODE št. 11
LESNA INDUSTRIJA IN GOSTILNA

Lesna industrija in skladišče vsakovrstnega lesa
v Medvodah in Zg. Šiški, Aleševčeva ul. šte. 17

Gostilna ob izlivu Sore v Savo, 2 minuti od kolodvora, krasen prostor za
kopenje. — Lasten ribolov, vsak dan sveže postrvi (forele). — Pristna vina.

Nizke cene, postrežba točna!

685

ЈОС. ЛАВТИЖАР:

На подножју Јулијских Алпа

Дуго дуго писмо знали по вредности ценити горењски део покрајине у Дравској бановини. Сада инак дошло је време, да упознавамо дивоту наших планинских покрајина. Од године до године све више увиђамо, да особито горењска покрајина не плаши се такмаца ни у другим земљама са најдивнијим сликама, које оне пруже. У част и понос може нам служити то, што јесмо управо ми тако богато обдарени природним лепотама.

Опртиме си напличњак и узмимо у руку путни штап, те спремимо се на оглед, скалнатим вршацима застражену долину од Мојстра-Довјег тамо до највише тачке гдје лежи село Ратече и камо нас зове толико опјевана Планица.

Тко се још није дивно разгледу тамо од цркве на Довјем према Триглавском погорју! У долини по широком белом продутече Сава, уз њезин десни брег стоји село Мојстра, опскрбљено са свим што може требати турист на свом путу. Испред нас отворене су наједном три долине. Прву називају Врата, другу Кот а трећу Крма. На све стране уз њих дижу се гореки колоси: Дебела печ, Цмир, Степар са осталим саврешћацима, који окружују као почасна стража свог поглавара, дједа Триглава. Заиста, већ само овај поглед, који се пружи очима испред цркве у Довјем даде нам окусити грандиозност бајног краљевства у којем домује дивља коза и планински орао. Управо поред нас, уз зид цркве благопокојно спива онај, који нам је отворио тај бајни свет те њим упознао странце. На његовом надгробном спомен-камну читамо у словенском језику стих, који србохрватски гласи:

Свако јутро у зори повој
наши зажаре вршаци,
гледајући, кад ћеш онет доћи,
који си јим био чувар свет:
Наш триглавски краљ Матјаж
жушник с' Довјега — Аљаж.

Кад оставимо Довје наскоро дођемо до скалпате тесни у којој тутњи у време кишних наљева дивља Белица. Ова бујица толико је опустошила ондашњи свијет, да више уопће не може поузроковати никакве штете. На крају тесни запажамо 2144 м високу Кену, која стоји као погранична тађка између бивше Крањске и авестријске Корупке.

Одавље води нас цеста у пасеобину Подкуже, која броји неких десет кућа. Ови крајеви бијашу све дотле, док није била изграђена железница потпунома разстављени од свега. Сада пак су повезани на све стране. Онај који нема осјећаја за природне лепоте, држи ову околину за пустару; прави пак турист наиђе овђе на прекрасне узорке горских облика.

Наш пут постаје све више самотнији, али чекају нас наскоро велика изненађења. Уз десну страну прате нас окомите стене Караванака, поред цесте теће Сава, која се зауставља у зеленим толмунима (тамнозеленим поточним дубинама) на супротној страни подижу се у вис опасне пећине Кукове шнице и њезиних суседа. Вишек величавства нако се пред нама отвара у долини Мартуљек. Нога нама застаје; нехотице морамо, да се зауставимо и дивимо слици, коју нам пружи ова изредна горска трупа. И говор нам застаје будућ имаде одлучујућу улогу једино дивљење и уживајуће очи. На уши удара нам величавствени и јак тутањ слана у Мартуљковим попорима, усред вршаца пак држи краљевско жезло Шникова пирамида, коју симетрички окружују частни трабанти. Није моћи тако брзо нахранити поглед овим прекрасним и јединственим призором.

Сада пак преко села Гозд према Крањској гори. Већ из далека поздравља нас мноштво кућа са лепом готском црквом из 14. виј. Сва околина овђе била је у давним прошлим временима зараштена шумама, у којима је имао вук и медо удобно боравиште. Праобитаваоци пак су тај неплодовити

свијет сјекиром промјенили у њиве, пашњаке и сенокоши. Ортенбуршки грофови, тадањи власници у овим крајевима народу су зградили цркву, оглејски патријарха Лудовик dela Toge пак њима је документом, изданим 30. новембра 1362. године основао жупу и послао првог свешеника. Грофови Ортенбуршки били су врло богати те мирољубиви и праведни господари. Више градова, тржишта, жупа, манастира и осталих културних установа бише основаних њиховим утином и субвенцијама. Исти саградише дворца у Радовљници. Опширна властелинска имања након изумрећа Ортенбуршких грофова у г. 1420. баштинили су цељски грофови.

Након што је била 1870. године дограђена железничка пруга Љубљана—Трбиж Крањска гора долазила је до све ветег признања. У најновије време представља среднште странаког промета у Горењској долини. Прекрасан положај и здрава субалинска клима оправдавају Крањској гори велики напредак. На јужној страни окружује ју венац Јулијских Алпа, које творе и наследњи главни орјаша: Присанк, Разор, Шкрлатица и Мојетровка. Сви имају преко 2000 м надморске висине. До њих подножја води кроз долину Нишенце врло добро уређена цеста све горе до Вршича гдје је данас граница између Југославије и Италије. Са сјеверне стране осигурана је Крањска гора шумама покривеним вршацима Караванака, према истоку и западу пак је долина отворена.

Пошто је долазак странаца не само лети, већ и зимом све већи и већи, саградили су крањскогорски становници мноштво нових кућа те исте опекрили са потребним намјештајем. Подигли су и више саврим модерних и комфортних хотела, који пруже гостима првокласну подворбу и сву удоб-

ност. Сви знаци показују, да ће се Крањска гора као надасве угодно летовалиште стално развијати и све више напредовати.

Ако продужимо пут из Крањске горе, можемо си огледати цел сата оддалеко село Подкорен, развиђено уз државну цесту, која прелази преко Коренског прелаза и одатле води у Вељак. Подкорен имаде угодан сунчани положај на бреговитом терену, па стога није се нимало чудити кад сваке године овде борави и одмара се тако много лето-виштара.

Из Подкорена требамо још само пол сата до Ратеча. Ова планинска насебина лежи 868 м над морем и твори последњу, у промету ипак врло важну југославенску предграничну етапу. На 1511 м високој Печи, која је саставни део Караванака. И управо на Печи налази се изванредно лепа разгледна тачка, са које је отворен свет у најдаљекије крајеве. Стога имаде у летно, као и у зимско доба много посјетноца.

Ратече називају »Крањска Сиберија«. По није баш поетичан овај назив, будућ усиркос тога стављају ону околину у ред најодличнијих покрајина наше земље. Ратешка планота (равнина) дуга је четири километара а широка један километар. Са сјеверне стране заштићена је Караванкама, на јужној страни бувар су јој Јулијске Алпе. Ако-прем је према истоку и западу отворена, ипак нема јакних ветрова али зато много снега, па весеље сваког смучара (скијаша).

Између странаких долина је најважнија Планица, која је последњих година постала управо гласовита и задобила свјетски ре-номе. Она јесте гигантека скаловита тјесан, која почиње на јужној страни Ратеча и си-же шест китометара у дужини управо до подножја смеђих вршца.

Оба двоје страна окружују окомите стене

DOMAČA ŽGANJEKUHA IN DESTILACIJA

IVAN ZALETEL

STANEŽIČE 39, pošta ŠT. VID NAD LJUBLJANO

nudi domače, priznано najboljše žganje, posebno PRISTNI domači zdravilni brinjevec, hruševец, slivovko, borovničar, vinsko žganje, likerje, rum, želodčni zdravilni liker „JELEN“.

Odlikovan z zlato kolajno na kmetijski razstavi 1928.

704

разсејених гора. На десној страни окружује ју Висока, Средња и Мала Понца (Поладневница, Mittagkogel). — Крајем ових троје стоји Стругова Шпица. На левој страни долине подижу своје главе Цирник, Сухи Врх и Срачник. Свршетак Планице сличн велебном амфитеатру, на којег се нагињу различљане чери (печине) двију гигајта. Један киш са пирамидалним, пресећеним вршацем 2655 метара високо у зрак. То јест силни Јаловец, такмац Маугарта и Триглава. Друга висина је поносна Мојстровка, поносно подижућа своју 2367 м високу главу спрам плавог небесног свода. Међу споменутом вуће се циклонски зид који имаде нагомилано огромно складовје једно поврх другог.

Толико већи захват даје Планици Сава Долинка, које извор налази се у њој. Већ као извор из пећине врло је јака и пјенуши и тече према долини. Кад привије на равницу, понире у песак. Само за време дуготрајних киша напуњава се изсушена струга водом, која брзи спрам ратешке планиоте и ствара међу Ратечама и Подкореном дугуласто језеро. Из језера протека као доста велик поток те се коначно над Радевљинцом спаја својом посестримом Савом Бохињком. — Дуго времена постојале су тврдње, да извире Сава-Долинка у споменутом језеру. Сада је установљено, да се из језера само излива, прави извор пак се налази у Планици. Тамошњи становници називају је Надижа* јер се појавља тек неколико дана после великих киша.

Нека допунимо овај опис о природним красотама са неколико ријечи о фолклористици, да тако боље упознамо народ, који живи у »Крањској Сибирији«.

Све испричује, да је насеобина у Ратечама врло стара. Обзиром на име »Ратече« тврде фитолози, да означаје оно што »разтече« и што значи исто као »развође«. На тој горској планиоти тече наиме према истоку Сава, а неколико других потока према западу на Корунску страну.

Дакле када су дошли први становници у Крањску гору? Црква св. Томажа на крају ратешког села свједочи својим романским торњем, да је била дограђена у давним вековима. По причању народа био је опчини изабран као заштитник св. Томаж из разлога, што прастановници у Ратечама нису били баш склони примити кршчанску веро-

исповест. Према пучком устном изручењу значило би дакле, да су људи овдје обитовали већ у поганским временима.

Стари становници нису били самосвојни већ намјештеници великашких господара. Били су робови витеза, који су имали утврђен дворца у Белој Печи. Неко време било је ово витешко гнездо власништво Ортенбуршких и цељских грофова. Послије њих прешао је у власт цара Фридрика IV. (1439—1493). Дворца стоји на доста високом брду те се већ дуго тога налази у рушевинама и ратешки становници још данас добро памте причање својих прадедова, како тежак кулук морали су обављати код градње двораца и зграда. Рапо у јутро отишли су воловима од куће и возили сав дан камење на брдо, на вечер пак су се врачали кући огреботинама на кожи и измореним животињама.

У садашњем, 145 кућа бројем седу живи радни народ пољопривредника и марвогајца. Свих жупљана има нешто више од 700. Говор је доста тврд и затегнут. Борба природним силама, свагдашњи послови код домаћих животиња и недостајање душевног рада дава језику оштрији карактер.

Народне пошње код мушкарца нестало је, док код женског свијета неколико и до данас се одржала, тако и старих узорака. У зимско доба преду и плету. Ратешвина ткана из вуње и пређе имаде симо тамо још увјек своје право. Сукње из црног бојадисаног раса, обшивене су ус доњи руб са широком зеленом врпцом и у некојим породицама посе се још данданас. Онда дрвене цокуле! Ни ове нису потпуно напуштене. Зашто би и биле? У сваком погледу врло су практичне. Ноге у њима се по каменитим и леденим путевима чврсто опримају тла, да не склизну. Поред тога дрвене цокуле јефтине су и не истроше се тако брзо. Да је овака обућа добра, свједочи ње стародавни опетанак.

Примјетити је, да стари народни обичаји све више и више гину. Нова доба прокрчила еи пут и у ово, страном упливу тако тежко приступачно село. Куће, које су некада биле писке и дрвене, данас су доскоро све једнокатнице. Похвалити треба домаћнице, које врло воле снагу. Ратешка домаћница брине се, да бива кућа сваке године двапут окрећена. Столови и клупе морају бити сваке суботе опране а под често песком очишћен. На стенама висе свете слике једна поред друге. Старих слика, сликаних на стакло више се не виђа. Ту и тамо висн на

* Ријеч деж, дијалектички »дизж« значи у словенском језику »киша«.

стропу дрвена голубичица, гледајућа доле на столове, покривене белим столњацима, на које полажу јестивине.

Несмијемо заборавити опрему за кревете, која је код домаћица особито у числима. У свакој кући стоји лично уређен кревет без прегрињаћа. Опремљен је јастуком, снежнобелим плахтама и шареним покривањем. Свака невјеста, која је и само мало имућна, донесе кући барем 8—12 покриваћа за кревете. Узглавље на креветима врло је високо те састоји из јастука који су повијени у платнене превлаке и имаду на крајевима црвене или вишњевог црвене. — Узглавље налази се увјек уз доњу страну кревета, наиме тако, да ноге оног који лежи никада нису окренуте кућним вратима већ према прозорима. Народ каже, да човјек док је жив несмије имати ноге окренуте вратима, већ тек тада када умре. Домаћице пак имаду жељу, да их сахрањују у јутро а не према вечеру. Као разлог навађају, да нису никада ником путујућем, који јих је умоллио за коначниште истог одрекле већ сваког послужиле вечером те га одржале на конаку. Стога ни њих не треба према вечеру носити од куће.

Погледом на промет странаца опажамо у последње три године велики напредак. Ратече постале су врло обљубљено и стога бројно посјечивано летовалиште. Године 1928. боравило је овђе 550 странаца, године 1929. становало јих је 760, године 1930. већ нешто преко 1000. Брзи пораст броја показује, да имаде крај лену будућност а то из следећих разлога:

1. ратешка горска планота много је шира као што су остале постојанке у Горењској долини;

2. ради тога имаде више сунца као остале које су ниже и више стиснуте међу голама;

3. изморени становници из градова требају мира и пађу га у Ратечима колико хођу;

4. живот у овом крају одржао је још увијек онај карактер, којег је имао у прошлом времену. Нема ни гласба ни забавишта, нема кино-казалишта и барова, није потребно обући сваки дан друго одело, већ је све домаће и преносто. Зар нам може тко дати вечег весеља и љенши ужитак као нам га пружи величаствена природа.

MIHAEL OSTERMAN

MESARIJA IN PREKAJEVALNICA

Priporočam vedno sveže meso in razne mesne izdelke z električnim obratom izgotovljene. - Imam lastne hlādilne naprave in led v kockah v poletju vsak dan na razpolago!

POSTREŽBA TOČNA!
CENE ZMERNE!

FLEISCHHAUEREI UND SELCHEREI

Empfehle immer frisches Fleisch und verschiedene Fleischprodukte im elektrischen Betriebe angefertigt. Besitze eigene Kühlanlagen und habe im Sommer Eis in Würfeln ständig jeden Tag zur Verfügung.

SOLIDE BEDIENUNG!
MÄSSIGE PREISE!

KRANJ, GLAVNI TRG šte. 105

DR. ŠTEMPIHAR IVAN:

Gorenjsko přírodní park Jugoslaviie

Jihoslovanů, zejména pak Slovinců nás jest málo v poměru k ostatním národům, proto nejsme v širokém světě známi. Málo pak nás jest proto, jelikož jest naše vlast klenotem; klenoty jsou totiž malé.

Ved'te na mapě, která Vám představuje evropský kontinent, prvou čáru od Neapole do Berlína, druhou pak od Paříže do Cařihradu. Tyto dvě čáry se setkávají a křížují skoro přesně na onom místě, kde počíná při křižovatce hranic mezi Itálií a nynějším Rakouskem třetí stát, naše Jugoslaviie.

Uzemí Jihoslaviie se na tom místě vrývá jako klín mezi území Rakouska na severu a Itálie na západu, jako klín, jehož plocha se zvolna rozšiřuje proti jihovýchodu, vklíněná mezi dva řetězy hřebenů, po kterých běží statní hranice s oběma sousedy.

Sledujte čěru, kterou jste vedli ve vzduchové linii od Paříže proti Cařihradu, do kruhu, u kterého najdete jméno »Ljubljana«, ved'te přes tento kruh čáru ve směru proti Štýrskému Hradci v Rakousku; tak dostanete na mapě trojúhelník, jehož úpatí tvoří poslední čěra, postranní odvěsny pak obě stěnní hranice.

To je naše Gorenjsko!

Jest to onen kus světa, o kterém pravil Angličan (Sir Humphry Davy), že jest to nejlepší alpská krajina, kterou kdy viděl.

Alpský oblouk hor, který počíná u Středozemního moře z azurové Riviery a který se s řadou velikánů kloní nejdříve proti severu, na to pak v širokém pásu od Mont Blanku nejdříve proti východě, dříve, než se ztratí v panonské planině, jako pedant francouzské Riviery svého druhu, alpské panoptikum: Gorenjsko.

Na Gorenjsku najdete grandiosní miniaturu alpských krás s kterými jste se setkali v jiných krajích sice ve větším formátu, nikoliv však ve vlastním miniaturním kouzlu intimitnosti.

Na Gorenjsku odkryjete spoustu řídkostí

přírody, jakoby sbírku zvláštností nejrozmanitějšího druhu.

Na Gorenjsku spatříte zázrak harmonie barev, tónů a tvarů s miniaturoou obsahu a pestrostí.

Proto seznáte skutečně v okouzlujícím skladu tohoto kusu světa pramen mimořádných schopností a kulturního stupně obyvatelstva, jež jest v opačném poměru se svým počtem, jako jest účinek a pestrost gorenjských přírodních kouzel v opačném poměru k obsahu krajiny.

Gorenjsko jest přírodním parkem Jugoslaviie, její nejzápadnější, nejkulturnější díl.

Gorenjsko jest kolébkou oné Sávy, která se vine jako artirerie celou severozápadní polovinou státu, čerpá všechny přítoky, dokud sama nepřispěje do srdce státu: Bělehradu, kde se vlévá do Dunaje.

Gorenjsko dalo Jihoslovanům a Slovincům nespočetně vynikajících lidí, kteří v posledních letech politického otroctví za starého Rakouska vykopali neslychané talenty a vyzdvihli tento národ nad stupeň nejkulturnější Evropy; rodilo tomuto nérodu prváka všech: Dra Prešerna, jehož životní dílo jest živou podobou miniaturní nekonečnosti: drobná knížka poesie, jež má pro Slovince větší význam, než vybraná díla Goetheho pro veliký národ německý.

Gorenjský typ obyvatele platí mezi ostatními Jihoslovany jako typ Slovince, této západní větve státního národa se zvláštním spisovným jazykem Prešernovým. Tak svérázný jest vliv přírody na povahu zevnějšíku obyvatele.

Po délce celého Gorenjska od krajně západní prvé osady ve státě Rateč do Lublaně, běží železniční trat s normálními kolejemi, která mě vynikající interevropská spojení. — Krajní stanice a železniční křižovatky jsou Jesenice a Lublaň. Na Jesenicích se křižuje trať Trbiž—Lublaň a Celovec—Gorice, v Lublani pak Jesenice—Bělehran a Vídeň—Terst. Po těchto tratích jezdí zejména v letní sezoně

četné interevropské rychlovlaky s přímými vozy (také spacími), nepočítaje v to nesčetné vlaky lokální.

Dopravu podporují silnice, jež se těší pověsti nejlepších ve státě: stavěny jsou na tvrdém alpském terénu, v poslední době se přizpůsobují moderním požadavkům automobilové dopravy a budou v dohledné době na stejné výši, jako v sousedním Rakousku.

Veřejné bezpečnost jest úplná; zde není ani stopy po zjevech, jež straší neorientované cizince, kteří zaměňují náš kraj s kraji hluboko, dole na Balkánu, dosud ne zcela vyčištěnými a řídce obydlenými.

Uzemí jest hustě obydleno Slovinci, kteří byli do roku 1918 v otroctví cizích národů, ať již Němců aneb Italů, kteří však vzdor tomu uchovali si svoji svéráznost a ještě se obohatili z cizích kultur tak, že dnes představují nejvzdělanější díl jehoslovanského národu; není zvláštností, osloví-li vás prostý rolník německy. Od silných sousedů, zejména Němců, naučili se obyvatelé tohoto území leccemus, zejména pořádkumilovnosti. Při jejich pohostinství a čisté obsluze snadno pochopíte, proč se stává Gorenjsko ode dne ku dni známějším světovým místem vyhledávaným v létě i v zimě cizinci, odkud se běže konkurenční schopnost tohoto kraje samotnému Švýcarsku.

To je toto Gorenjsko, o kterém do dnes neměl široký svět ani geografické potuchy. Výsledek světové války přinesl do těchto krajů svobodu, politickou samostatnost, po čemž zvěděl neorientovaný západní svět o existenci malého slovanského národa bez vlastní historie — Slovinců, kteří společně s Chorvaty a Srby utvořili nový stát — Jihoslovii, stát, jehož vývoj vzbuzuje právě v poslední době pozornost Evropy: Politické svoboda dala Jihoslovánům možnost vzdělání jejich přírodního bohatství a jejich talentů, s kterými dříve sloužili cizincům, zatím co sami zůstávali neznámými.

Jeden z hlavních druhů přírodního bohatství Jihoslavie jest pak právě na našem Gorenjsku: v původní přírodní kráse této krajiny, kde mléčná modrost mísí se svěží zelení a bělostí skal horských kontur, kde jest celé panorama jediný celek a sbírka jedinečných klenotů. Gorenjsko jest ještě zcela alpský kraj; proto není divu, platí-li za centrum jihoslovanského alpinismu a zimních sportů.

V krátké době po konci světové války se Gorenjsko zatřpytilo v mezinárodním světě jako dosud neznámý ráj. Jednotlivé kraje, jako Kranjska gora, Bled, Jezersko, Bohinj, získaly si pověsti jedinečných letovisek a zimních krajů střední Evropy.

Jihoslovanské Julské Alpy a Kamnické (Savinjske) Alpy a Karavanky staly se oblíbeným cílem turistů a alpinistů, kteří se lekají příliš velké industrialisace cizineckého ruchu v západnějších alpských centrech, kteří si přejí utéci se v idylu dobrých a malých horských útulků a dolin, těch, kteří hledají nedotknutou dosud přírodu ve skalách, vodopádech a roklích.

Podél Sávy a jejích přítoků kvetou idylické města a vsi, samé osady s nejvíce 3.000 obyvatel, kdež najde cizinec všude nocleh a obsluhu, vodu i elektriku.

Ve větších vzdálenostech sledí za osadami také malé města, ve kterých setkáte se s onou naivní směsí ospalosti s modernisací, jež na cizince zvyklému ruchu velkoměsta blahodárně působí při přechodném pobytu v takovémto prostředí.

Pokud se pak týče cen jest Gorenjsko bez konkurence. Zde lze mluvit o drahotě pouze v několika krajích, kdež však za to má cizinec k dispozici také nejlepší kapriciosní komfort. Při vši modenosti letovisek, jako na př. Bledu, který jest i letní residencí jihoslovanského krále, neujde cizinci kouzlo nezkažené přírody v bezprostřední blízkosti.

HOTEL-PENSION UNION-DEPENDANCE

BLD I. — JUGOSLAVIJA

Feinbürgerliches Haus, schöne Zimmer mit Balkon und Fernsicht, Seenähe, grosse Gartenanlagen, angenehme Aufenthalt, Gesellschaftszimmer, Wiener-süddeutsche Küche, Mittelstandspreise.

Prvotřídní městanský dům, krásné pokoje s balkonom i širokým razhledom — veliká zahrada pro hosty — Příjemné bydlení k dispozici společenské pokoje — vídenská jižnoněmecká kuchyně. Ceny za střední sloj.

Prvoklasna gradjanska kuća, lepe sobe sa balkonom i širokim razgledom, blizina jezera — velik vrt za goste, ugodan boravak — društvene sobe — bečka i jižnonjemačka kuhinja — Cena za srednji sloj.

Pro malý slovinský národ jest přímo velikorysou organizace turistiky.

Planinský spolek utábořil se na všech vážnějších bodech a postavil z dobrovolných příspěvků členstva a s privátní iniciativou četné komfortní horské chaty, jichž pohostinství značně podporuje turistiky a předstihuje ve značné míře stejná zařízení ve švýcarských Alpách, svojí prostotou, solidností a skrovností.

Klub »Skala« vchoval si celou generaci sportovních alpinistů-horolezců, jichž zkušenost zachránila již mnohý život, ohrožený elementárním nebezpečím hor. Pýcha těchto idealistů, jejich chrámem, jest Martuljek, alpské zákoutí v blízkosti Kranjske gory, na trati Trbiž—Jesenice, jemuž není pro divokou romantiku a grandiosnost v Alpách rovna. Martuljek jest kulminačním bodem gorenjské alpské divokosti.

Gorenjsku chybí ještě trvalá návštěva přátel z ciziny, stálých přátel, kteří si přejí prožít každoročně, v létě, v zimě, na jaře i na podzim všechny variace kouzel.

Kdokoliv náhodou přišel na Gorenjsko —

takých je však stále méně a méně, jelikož jest stále více pravidelných návštěvníků — ten nikdy nepropase příležitosti, aby se vrátil opětně k odpočinku.

Proto, jelikož ani nejskutečnější náčrt nemůže vystihnouti pravé skutečnosti, radím každému, aby prožil aspon několik týdnů na Gorenjsku: vrátí se sem každého roku.

ANTON KREMŽAR

strojno podjetje — delavnica poljedelskih strojev
ŠT. VID NAD LJUBLJANO

762

Mestna hranilnica ljubljanska

Med domácími denárnými zavodi zavzema prvo mesto Mestna hranilnica ljubljanska. Ustanovila jo je ljubljanska mestna občina l. 1882. v spomin na zgodovinski dogodek, ko je prešla uprava mestne občine v narodne slovenske roke. Po dolgotrajnem zavlačevanju potrditve pravil je začela Mestna hranilnica ljubljanska poslovati dne 1. oktobra 1889. v majhni nizki sobici mestnega magistrata. Toda njen razvoj je bil tako nagel in živahen, da si je po nekaterih letih l. 1904. zgradila lastno palačo v Prešernovi ulici, kjer ima danes svoje uradne prostore.

Mestna hranilnica ljubljanska je osnovana po načelih hranilničnega pravilnika (regulativa) kot občinska ustanova. Na podlagi deželnega zakona z dne 8. novembra 1886. d. z. št. 27 je prevzela mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo splošno poroštvo za hranilnico in še posebej poroštvo za vloge in njihovo pravilno obrestovanje. S tem je zadobila Mestna hranilnica ljubljanska sirotinsko (pupilarno) varnost, vlagatelji pa jamstvo,

da so njihove vloge v tem zavodu popolnoma varne. V prvi vrsti jamči za vloge

Palača Mestne hranilnice v Ljubljani

hranilnica sama z vsem svojim aktivnim imetkom in s svojimi rezervami.

Zavedajoča se, da leži podvig in moč narodovega gospodarstva edino le v delu in varčevanju naroda, nudi Mestna hranilnica ljubljanska vlagajočemu občinstvu vse možne ugodnosti. Poleg navadnih, dnevno izplačljivih vlog na knjižice sprejema vloge tudi na tekoči račun in proti odpovedi, ki jih obrestuje po dogovoru čim najvišje. Za sodne naložbe mladotnikov in oskrbovancev ima upeljan poseben oddelek. Za nalaganje denarja po pošti daje vlagateljem na razpolago položnice svojega poštnega hranilničnega računa št. 10.533.

Da bi se že mladina vadila v štedenju, je uvedla »domače hranilnike«, ki jih izposoja otrokom, da nabirajo in shranjujejo v njih drobiž, katerega dobe ob raznih prilikah. Ko je hranilnik poln ali že tudi poprej, ga prineso v hranilnico, kjer se odpre, prešteje denar in naloži na knjižico, glasečo se na mladega vlagatelja. Lični domači hranilniki Mestne hranilnice ljubljanske so kaj pripravna darila otrokom za krst, birmo, sv. Miklavža, Božič in ob drugih svečanih prilikah.

Do danes šteje Mestna hranilnica ljubljanska 205.918 vlagateljev, ki so vložili v njo ogromno vsoto Din 1.453.842.109⁰² in dvignili Din 1.127.198.635¹¹. Do konca leta 1930. je Mestna hranilnica ljubljanska svojim vlagateljem pripisala in izpla-

čala na obrestih Din 124.241.280²⁷. Dne 30. aprila letos je bilo v njej naloženega denarja Din 481.302.731⁹¹.

Te številke jasno pričajo, kako veliko je zaupanje, ki ga uživa ta denarni zavod med Slovenci doma in v tujini in koliko se vlagateljem nabere obresti.

Denar, ki se steka v Mestno hranilnico ljubljansko se proti zadostni (pupilarni) varnosti izposoja zasebnikom, korporacijam in občinam. S tem se podpira poljedelstvo, obrt in trgovino, združno in občinsko gospodarstvo. Stotine in stotine slovenskih kmetov si je uredilo svoje domove, zboljšalo in povečalo svoja posestva s posojili, ki so jih dobili pri Mestni hranilnici ljubljanski pod ugodnimi pogoji. Za podpiranje osobito malih trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno posebno »Kreditno društvo«. Največja opora pa je Mestna hranilnica ljubljanska mestu Ljubljani. Malo je hiš v Ljubljani, ki so se po potresu l. 1895. zgradile brez pomoči Mestne hranilnice ljubljanske. Zlasti pa je ves čas svojega obstoja podpirala mestno upravo pri izvedbi njenih gospodarskih, kulturnih in socialnih načrtov z izdatnimi posojili pod najugodnejšimi pogoji ter na ta način pomagala lajšati stanovanjsko in gospodarsko krizo občine ter omejevati brezdelnost.

Mestna hranilnica ljubljanska posluje za stranke, izvzemši nedelje in praznike, vsak dan od 8. do 12½ ure.

Priporočamo

TOMAŽ HAFNER

STROJNO MIZARSTVO

VAŠE štev. 36, p. MEDVODE

Velika zaloga pohištva. — Moj stavbni obrat zadovolji vsem potrebam stavbnih del, ki jih izvršim po načrtu v najkrajšem času in najceneje.

Izdelava garantirano solidna.

680

Objave

**industrijskih, trgovskih in obrtnih tvrdk
ter tujskoprometnih interesentov.**

Objave v pričujoči knjigi kažejo

pravo pot

do prvovrstnih nabavnih virov.

KRANJ IN OKOLICA

Ustanovljeno 1924

Telefon 24

Jadransko posavska čevljarna

d. z o. z. v KRANJU

Podružnica: Ljubljana, Sv. Petra c. 25, hotel Tratnik

Oglejte si pred nakupom čevljev našo zalogo znamke

„JADRAN“

Velika izbira čevljev za šport, turistiko, smuk, dnevni štrpaci, delavskih za rudarje in za šumarje. Zaloga snežnih čevljev in galoš. Ob dežju in snegu so naši čevlji neprekosljivi! Vsi izdelki so prvovrstno izdelani in priznani po vsej naši državi kot najboljši, nedosežni v kvaliteti in jakosti.

Na drobno.

Na debelo.

Sprejemajo se vsa popravila, kakor tudi galoše in snežni čevlji.

Cene popravilom konkurenčne.

29

ŠIVALNI STROJI — KOLESA — GRAMOFONI

JUSTI KOPRIVA

Trgovina v novem poslojpu hotela „STARA POŠTA“

Postrežba točna!

Cene brezkonkurenčne!

KRANJ

48

HRANILNICA IN POSOJILNICA V KRANJU

(LJUDSKI DOM)

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

TELEFON št. 69
ČEKOVNI RAČ. 11.693

Sprejema hranilne vloge in tudi vloge na tekoči račun. — Posojila daje na vknjižbo in poroštvo. — Hranilne vloge se lahko vplačujejo potem poštne hranilnice in so vlagateljem tozadevne položnice na razpolago. — Hranilne vloge se obrestujejo najugodnejše brez odbitka rentnega davka. — Večje hranilne vloge se obrestujejo po dogovoru in se izplačujejo brez napovedi.

USTANOVljENO L. 1907

PRIPOROČA SE TRGOVINA
GALANTERIJE, MODNIH
PLETENIN IN ROČNIH DEL

M. OGRIZEK

KRANJ

Istotam se entla, ažurira,
predtiska, veze na roko
in na stroj — najhitreje
po solidni ceni!

57

JANKO ZUPAN

STROJNO MIZARSTVO KRANJ — ROŽNA ULICA 73

Raznovrstno pohištvo — Stavbeno mizarstvo
Postrežba točna in solidna.

41

MIHAEL LUŽAR

POSTREŠČEK IN PLAKATER
ZASTOPSTVO „PAKETOŠPED“
TRANSPORT I PAKETSKO PODUZEČE
KRANJ, CERKVENA UL. 162

39

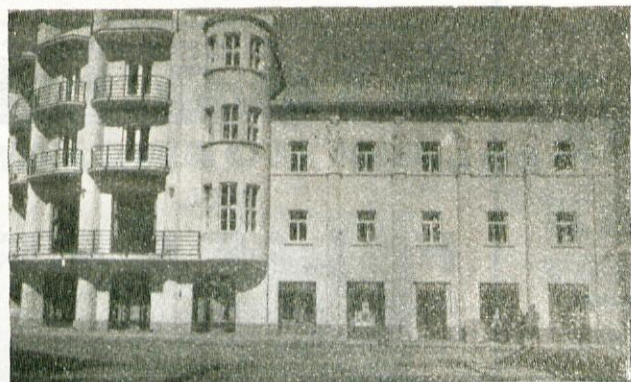
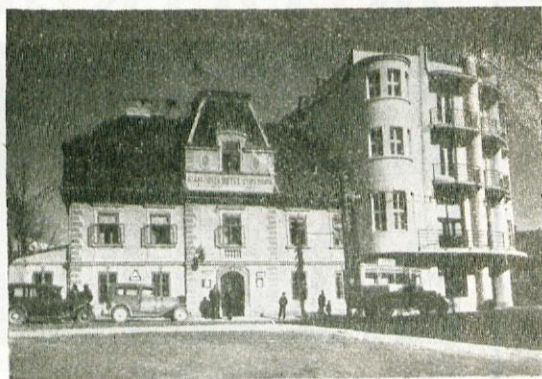

FOTO JUG, KRANJ

KAVARNA RESTAVRACIJA HOTEL „STARA POŠTA“ V KRANJU

40 krasnih tujskih sob,
tekoča mrzla in topla voda,
kopalnica, centralna kurjava

TELEFON ŠTEV. 58

Izvrstna kuhinja.

Dobra pijača.

Točna in solidna postrežba.

LEP SENČNAT VRT.

Avtobusna postaja vseh prog.

MAKS in MILA MUCOLINI

38

JOSIP FINK

TRGOVINA Z VINOM IN GOSTILNA
KRANJ, Kokrško predmestje 73

51

PAJER IVAN

Motorno žaganje drv

KRANJ, Gl. trg 114

64

FRANC SUŠNIK

TRGOVSKI VRTNAR **KRANJ** STARA POŠTA

63

FOTO JUG, KRANJ

HOTEL „NOVA POŠTA“ KRANJ

Na razpolago tujske sobe.
Prvovrstna kuhinja, pristna dobra
vina in vedno sveže pivo.
Cene solidne. Postrežba točna.

FRANCI in FRANCKA LIEBER

32

FOTO JUG, KRANJ

MESARIJA IN PREKAJEVALNICA
M. GOLOB
„PRI MOSTICKU“

NASL.

F. LIEBER

Priporoča vedno sveže meso domačih
pitanih volov, telet, prašičev in ko-
strunov. — Velika zaloga raznega
prekajenega mesa, mesnih iz-
delkov in priznanih pristnih
kranjskih klobas. — Higi-
jenski obrat! — Umetna
hladilnica! — Točna
in solidna postrežba!

33

ALBIN JAZBEC, konfekcija, KRANJ

Trgovina z izgotovljenimi
oblekami.

Izdelovanje suknjenih
gamaš.

31

IVAN ANZELC
ŠČETAR

KRANJ, ROŽNA UL. 86

44

TISKARNA »KOLEKTOR«

ALBIN POGAČNIK

STRAŽIŠČE PRI KRANJU

Telefon interurban: Stražišče 4 —

Poštni čekovni račun štev.: 13514

Brzjavi: Kolektor Stražišče — —

Utemeljeno leta 1927. — — —

Tiskarna stoji tik ob državni cesti
Ljubljana-Kranj (pred Laborami),
oddaljena cca 10 minut od železn.
postaje Kranj. — Na željo se avto-
bus (Ljublj.-Kranj) pred hišo ustavi.

151

AVGUSTIN SLABE

KROJAŠTVO — KRANJ

izvršuje vsa v stroko spada-
joča dela, kakor tudi duhov-
niške obleke ter se vsem p. n.
č. gg. duhovnikom in ostale-
mu občinstvu toplo priporoča!

Solidna izgotovitev! Zmerne cene!

MARIJA
BUČAR

PEKARIJA IN PEČNICA
KRANJ št. 6

71

RUDOLF RAKOVČ

TRGOVINA Z USNJEM

KRANJ,
GORENJSKO

Nudimo:

vsakovrstno usnje
najboljših kakovosti
in vse čevljsarske
potrebščine po
nizki ceni.

Postrežba točna!

153

**GOSTILNA IN TRGOVINA Z VINOM
IVANA JENKO
V CERKLJAH št. 67 pri Kranju**

Ima na razpolago vsakovrstna vina.
Postreže z jedili in ima prenočišča.

118

ERNEST RUČIGAJ
IZDELOVANJE SODAVODE
IN RESTAVRACIJA
KRANJ 104

91

**Izletnikom priporočamo:
AVTOBUS POSTAJO:**

IVAN KERN
GOSTILNA IN TRGOVINA
CERKLJE pri KRANJU

Toči dobra štajerska in dolenska vina.
Vseh vrst žganja in likerjev. — Sveže
pivo. — Na razpolago topla in mrzla
jedila. — Postrežba točna! Cene zmernel!

Specerijska in delikatesna trgovina.
Manufaktura. — Železnina. — Deželni
pridelki. Konkurenčne cene!

119

ANDREJ RADANOVIČ
V CERKLJAH PRI KRANJU
TRGOVINA S ŠPECERIJO, DELIKATESAMI IN
MANUFAKTURO

PRIPOROČA

svojo bogato zalogo vseh
v gorenjo stroko spada-
jočih predmetov, kakor
tudi steklo, porcelan, klo-
buke. itd.

Cene nizke!

Postrežba točna!

121

PRIPOROČA SE
RUČIGAJ JERNEJ
SODAVIČAR
KRANJ, ČIRČICE ŠT. 27

100

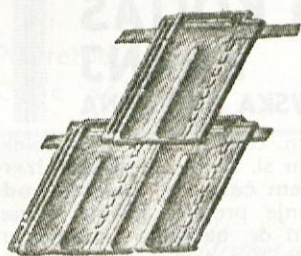
IVAN ŠUŠTARŠIČ
KOLARSTVO
KRANJ ŠTEV. 22

77

PRIPOROČAMO NOVO TRGOVINO
VINKO BAR — CERKLJE PRI KRANJU

Špecerija, manufaktura, železnina, dež. pridelki. — Kolesa in posamezni deli v
veliki izbiri po najnižji ceni stalno na razpolago.

120

PRIPOROČAMO ZUPANEC VENCEL

ŠENČUR pri KRANJU

Izdelovanje cementnih izdelkov: zidakov, cevi in strešnikov v solidni izdelavi in nizkih cenah.

TRGOVINA Z MEŠ. BLAGOM, DEŽ. PRIDELKI IN MANUFAKTURO

138

FRANC MAJDIČ – KRANJ

Trgovina s kolonijalnim blagom, delikatesami in dež. pridelki, DOMAČA ŽGANJARNA. VELEZALOGA ZA GORENJSKO valjčnega mlina Franc Majdič, Vir pri Ljubljani. Telefon št. 12 Poštno hran. račun št. 10.335

55

I. PFEIFER

TRGOVINA Z ŽELEZNINO
KRANJ

25

MANUFAKTURA
I. ČERNELIČ
KRANJ, POLEG „STARE POŠTE“

24

I. COLNAR

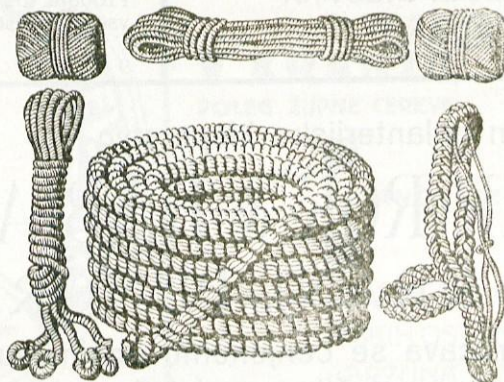
TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM, STEKLO, PORCELAN, KUHINJSKA POSODA

K R A N J

22

VRVARNA

Priporoča svoje prvovrstne lastne izdelke vrvarstva: škaga blaga: Štrange, ujdze, vrvice in vse vrste vrvi zastave in zvonove. Dalje motvoz, gurte za pogon, različne mreže itd. - Imam tudi vedno na zalogi: cvilih, cvilčne vreče, fedre za modroce, žimo, morsko travo, biče in bičevnike

Vse v veliki izbiri in po znatno znižanih cenah.

Na debelo!

Na drobno!

Prevzema v izdelavo tudi vsako količino prediva.

A. ŠINKOVEC st., KRANJ

150

JOSIP LIKOZAR, KRANJ

Nudi specerijsko in kolonijalno blago. — Lastna pražarna kave.

Trgovina s spec. in kolonijalnim blagom
Glavni trg 128

Samoprodaja Meinlovih specialitet.

21

**ŠTEFAN
ROVŠEK**

FOTOGRAF

KRANJ

DRAV. BANOVINA

65

**VALENTIN
STURM**

specialna trgovina
barv in lakov

KRANJ

nasproti hotela
„Stara pošta“

23 73

Barvarna in kemična čistilnica
**ANTON KOLIAŠ
KRANJ**
DRAVSKA BANOVINA

Barvanje in kem. čiščenje vseh vrst oblek, pletenin, blaga in sl. Žalne predmete izvršuje v najkrajšem času. — Specijalni odelek za barvanje preje iz pavole, volne, jute, um. svile in dr. barvama Indanthren in Naphtol as. — Vsa dela izvršuje na moderni način s trajnimi barvami v brezkonkurenčnih cenah.

PIVK IVAN

trgovina s čevlji in delavnica
Kranj, Glavni trg 127

Izdelovanje vseh vrst čevljev. Vršil vsakovrstna popravila snežk, galoš etc. po najnižjih dnevnih cenah

Foto-Jug
Kranj

20

Delo strokovno in
brezkonkurenčno !

ZDRAVKO FALE

SPECERIJSKA TRGOVINA
KRANJ

75

IVAN VIDMAR
urar — **KRANJ** — Glavni trg

Prodaja ur, srebrnine in zlatnine, popravila vseh v to stroko spadajočih predmetov po najnižjih cenah.

9

Stavbeno in galanterijsko kleparstvo — Vodovodne instalacije

LEBAR ROK & HABJAN STANKO
KRANJ, PUNGRAT 33

Priporočava se cenjenemu občinstvu za vsakovrstna naročila, spadajoča v to stroko.

Postrežba točna!

Delo solidno!

78

ŠTEFE CIRIL

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

KRANJ, GLAVNI TRG

10

STROJNO MIZARSTVO

KAROL AŽMAN

Postrežba točna!
Cene solidne!

KRANJ

SAVSKO PREDMESTJE

Izvršuje vsa stavbena dela
V stalni zalogi pohištvo

74

76

ŠINK FRANC

SLAŠČIČARNA IN MEDIČARNA
KRANJ, GLAVNI TRG 107

Priporoča svoje prvovrstne slaščičarske izdelke vseh vrst, vrši nakup in prodajo medic, ima vedno v zalogi čokolado in bonbone domačih in tujih tovarn.

NA DROBNO!

NA DEBELO!

4

P MANUFAKTURNA TRGOVINA
PETER ARNŠEK, KRANJ

Vedno velika izbira
najnovejših vzorcev
po priznani najnižji
dnevni ceni.

5

Nove:

Ustanovljena 1929

Hessian za moko, otrobe,
kavo, riž. Bombay za sladkor,
oglje. Tarpaulin za žito.

Juta tkanine: Slamnjače. Embalaža. Vreče.

Nudi najceneje

IVAN EV. SIRC, KRANJ

Specialna in edina tvornica te vrste.

84

M. PIRC

TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM
IN GALANTERIJSKIM BLAGOM

V KRANJU

POLEG ŽUPNE CERKVE

USTANOVLJENA LETA 1863

VELIKA ZALOGA TOVAR-
NIŠKIH OSTANKOV SUKNA,
BARŽUNA, CORD. ŽAME-
TA, SVILE, TISKA, BAR-
HENTA PO NAJNIŽJIH
KONKURENČNIH CENAH.

81

FRANC BRULC

GOSTILNA
„ZLATA RIBA“

KRANJ
SAVSKO PREDMESTJE

28

IVAN ČESENJ, nasl.
sodarstvo in trgovina pletarskih
ter lesenih izdelkov
KRANJ, Rožna ulica.

Vedno na zalogi sodi, pletarski in sodarski izdelki, kakor
tudi drugi lesni izdelki.

42

PAVLA BIDOVEC
gostilna pri „CILKI“, KRANJ
Rožna ulica.

Toči priznano najboljša vina in dobra kuhinja.
Točna in solidna postrežba.

40

ANTON BOH
gostilna „na Bekseljnu“ in trafika.

Pristna dolenska in štajerska vina.
Domača kuhinja. -
Pivo, čaj in kava vedno na razpolago.
Hrana abonentom.

Točna postrežba. Cene solidne.

66

Priporoča se:

Ob priliki 25-letnice otvoritve trgovine
Jos. Hudobivnika na Kokrici
trgovina z mešanim blagom in pekarija.

155

Gostilna „PRI KNEDELJNU“ - Kranj.

Pristna domača vina. — Sprejemajo se abonenti na domačo hrano.

Na razpolago lep senčnat vrt.

POSTREŽBA TOČNA!

CENE ZMERNE!

46

Kavarna Jäger
Kranj, Glavni trg 188.

Gorke in mrzle pijače ter
biljard vedno na razpolago.

3

Žganjarna FRANC GROŠELJ
Kranj.

:- Žganjetoč na drobno in debelo. -:
Na razpolago vseh vrst žganje in likerji.

154

Schifrer Franc
gostilna
Kranj - Glavni trg 110.

6

JANKO BIDOVIC

KRANJ
GLAVNI TRG

GOSTILNA PRI STAREM

„MAYRU“

Toči pristna štajerska in dolenska
vina. Vsak dan sveže nastavljeno pivo.
Domača, priznana dobra kuhinja.

POSTREŽBA TOČNA!
CENE SOLIDNE!

52

NACE KOKALJ

GOSTILNA „PRI MATIČKU“

Toči pristna štajerska in do-
lenjska vina. — V zalogi vedno
sveže pivo. — Domača kuhinja
s toplimi in mrzlimi jedili.

Cene solidne! — Postrežba točna!

KRANJ, GLAVNI TRG

53

Miha Burgar

gostilničar

Kranj, Savsko predmestje

16

Gostilna

Franja Puhar
v Kranju

Priporoča dobro jedačo in pijačo!

152

IZLETNIKI!

FRANC BENEDIK

gostilna in trgovina pod Sv. Joštom
v Stražišču pri Kranju

Pristna dobra kapljica. — Razna
topla in mrzla jedila. — Izdelo-
vanje žime za blazine!

Zmerne cene, postrežba solidna!

147

Ivan Kumar

gostilna pri „ZORCU“

Kranj, Savsko predmestje

13

PRIPOROČAMO VINOTOČ

Kati Martelanc, Kranj, Savsko predm.

Toči pristna dolenska, štajerska in dalma-
tinska vina, žganje in likerje. Brezalkoholne
pijače! Na razpolago različna mrzla jedila.
Točna postrežba!

Cene solidne!

148

ANDREJ IN MICA KMETIČ

Priznana dobra pijača!
Tujske sobe!

Cene solidne!

GOSTILNA „V KOTU“

KRANJ, GLAVNI TRG

Sprejemajo se abonenti
na dobro domačo hrano.
Postrežba točna!

54

PETER MAYER

„PRI PETERČKU“

KRANJ, GLAVNI TRG 3

62

Restavracija pri kolodvoru
Kranj

12

FRANC LUKEŽ, KRANJ, Glavni trg 118

18

BREZPLAČNI

načrti za vse vrste slikarskih in pleskarskih del

SAMO PRI

JOS. GREBENŠKU v KRANJU

Podružnica v **RADOVLJICI**, kateri izvršuje stavbena in pohištvena, slikarska in pleskarska dela po najmodernejših vzorcih v solidni izdelavi in nizkih cenah!

161

STANISLAV PESJAK

izdelovanje tehtnic

KRANJ, Savsko predmestje

Sprejema tudi popravila te vrste.

160

„Kino Talja“
Kranj

101

PRIPOROČAMO
STROJNO MIZARSTVO

JURIJ POLLAK, KRANJ

FAROVŠKA
LOKA

Izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela, kakor tudi raznovrstne stopnice, stavbena dela in pohištvo po najnovejših oblikah in slogih. Solidna in točna izdelava!

159

FOTO JUG, KRANJ

ALOJZIJ SMOLEJ

KLEPARSTVO IN VODO-
VODNA INSTALACIJA

KRANJ

Sprejema naročila
vseh v to stroko
spadajočih del, vrši
strel vodne nape-
ljave, prevzema po-
krivanje zvonikov
po najnižjih dnev-
nih cenah.

Postrežba točna!
Delo solidno!

37

ST. CYRANSKI

Specijalna
mehanična
delavnica;
popravlja
automo-
bile, mo-
tocikle,
polje-
delske
stroje

AUTO REPARATURE

ter
vrši
razna v
mehanič-
no stroko
spadajoča
dela najku-
lantneje.

KRANJ

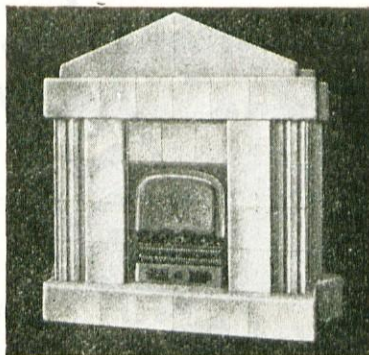
26

FOTO JUG, KRANJ

J. JERŠIN, MESAR IN
PREKAJEVALEC, **KRANJ**
SAVSKO PREDMESTJE 19

17

Zaloga in postavljanje peči ter štedilnikov

VINKO KOKALJ KRANJ

Izdeluje vsa v to stroko spadajoča dela, kakor peči, štedilnike, obkladanje sten z emajl ploščicami, polaganje tlaka etc. po konkurenčnih cenah in v solidni izdelavi.

107

MODNA KROJAČNICA

JOŽKO AMBROŽ, KRANJ 140

V borbi za obstoj sem se potrudil preskrbeti cenj. občinstvu najmodernejše kroje ala Milan, Turin etc., katere izvršujem solidno in po **najnižjih cenah.**

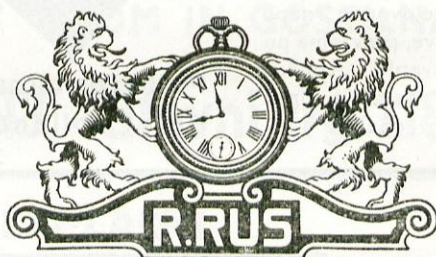
96

RUDOLF RUS

URAR

KRANJ 138, Poleg lekarne

Velika zaloga ur, zlatnine, srebrnine in optičnega blaga. Vsa v to stroko spadajoča dela se strokovnjaško izvršujejo. Sodnijsko zapriseženi cenilec. Najstarejša trgovina te stroke na Gorenjskem.

Ustanovljeno l. 1885

93

SPLOŠNO STROJNO MIZARSTVO
V KRANJU

JURIJ WENDLING
ZALOGA RAZNOVRSTNEGA POHIŠTVA

43

VALENTIN ROZMAN

Moderna in higijenska brivska dvorana

KRANJ — GLAVNI TRG

45

A. A. ZUPANČIČ

Trgovina z južnim sadjem in zelenjavo

KRANJ

104

Velika izbira damske, moške in otroške konfekcije
LADO GOLTES, KRANJ, ŠT. 133

V zalogi najmodernejši vzorci raznobarvne svile za perilo in obleke, nogavice, vseh vrst čipke, vezene etc. po najnižji ceni.

95

Tovarniška zaloga
trboveljskega in dalmatinskega

PORTLAND CEMENTA

Trsja za strope, lepenke
in žice, manjše ali večje
množine na razpolago.
Dalje razne vrste prima
pšeničnih mok, fina
krmilna moka za živino,
koruza in razno špece-
rijsko blago; oglje razne
vrste, vse po najnižji
konkurenčni ceni.

TRGOVINA PRI „ZVEZDI“
LJUDEVIT SIRC
KRANJ

85

ANTON KRIŽNAR

GOSTILNA IN TRGOVINA
Z MEŠANIM BLAGOM

STRAŽIŠČE—KRANJ

TELEFON INTERURBAN ŠT. 3

88

LOGAR & KALAN, manufakturna zaloga, KRANJ

GLAVNI TRG

82

Pletenine — galanterija — torbice
perilo — nogavice

M. KANDUČ, KRANJ

Postrežba točna!

Cene solidne!

72

Ferdinand Polak

modna trgovina

Kranj, Glavni trg šte. 2

1

Pavel Rozman

posestnik in gostilničar
Stražišče
pri Kranju

92

Trgovina s čevlji in galanterijo

KRISTANČIČ ANA, KRANJ

60

Janez Hafnar

mesarija
Stražišče
pri Kranju

90

ZUPAN IVAN

usnjarna, KRANJ, Savsko predmestje

14

Strojno ključavničarstvo in mehanična delavnica
autogenično varenje

FRANC MARKIČ, KRANJ

Dela v naši delavnici so precizna
Vsaka izvršitev strokovnjaška

Zato se z za-
upanjem za
vsa sem spa-
dajoča dela ob-
račajte na nas.
Načrt in prora-
čun brezplačno.

Prvovrstna de-
lavnica ograj
za balkone; na-
prava štedilni-
kov, vsa stav-
bena dela po
zmernih cenah.

113

ANTON MUŠIČ

MESAR IN PREKAJEVALEC

KRANJ ŠTEV. 149

86

Jelenc Ciril

strokovna puškarska delavnica

Kranj štev. 45

87

M. OGRIZEK, KRANJ

PLETILNA
INDUSTRIJA

Izdeluje vseh vrst
pletenine po naj-
novejši izvedbi.
Prvovrstno blago,
po zmerni ceni!

En gros!

En detail!

30

SLIKAR IN PLESKAR

KRANJ ŠTEV. 55

ANTON SOKLIČ

Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela. — Vzorci najmodernejši.

Postrežba točna!

Cene solidne!

83

Kupujte in naročajte

pri tvrdkah, ki oglašajo v naši knjigi!

319a

Priporoča se prevozniška tvrdka **FR. SIRC** v **KRANJU**

116

I. SUHADOLNIK nasl. **P. AŽMAN**
UMETNO VRTNARSTVO — KRANJ

Na izbiro vedno sveže cvetje kakor tudi
šopki in venci po solidnih cenah.

109

Priporoča se
FRANČIŠKA BURGAR
gostilna in trgovina
ZG. BERNIK pri KRANJU

128

OSREDKAR IVAN

MANUFAKTURNA TRGOVINA

KRANJ

GLAVNI TRG 112

7

Priporoča se
Janko Zorman
gostilna in mesarija
Zg. Bernik pri Kranju

127

PRIPOROČAMO TVRDKO
MILOŠ VINTAR
trgovina z mešanim blagom
SP. BERNIK
CERKLJE pri KRANJU

129

MIHAEL URANIČ
DIPLOMIRANI KROJAŠKI MOJSTER
STRAŽIŠČE PRI KRANJU

ODLIKOVAN

z zlato kolajno na Fakulté Nationale
de Coupe de Paris 1926

146

FRANC SLABE
BRIVSKI SALON
STRAŽIŠČE — KRANJ

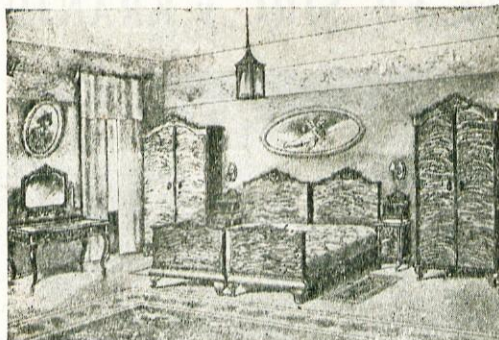
15

FRANC ČAMERNIK, CERKLJE PRI KRANJU

SPLOŠNO KLJUČAVNIČARSTVO

Gnojnične črpalke, reporeznice, štedilniki, ograje, razna omrežja, ograjne mreže, mreže za gramoz, železna okna, vrata itd. Popravlja poljedelskih strojev vse v priznani solidni izdelavi. **Cene zmerne.**

132

Priporočamo:

Strojno mizarstvo priznane firme v
CERKLJAH PRI KRANJU
JOŽE-TA ERZAR

kateri izvršuje poleg del navedene stroke še vsa ostala stavbena in po-
hištvena dela najsolidneje!

131

Pletemo vseh vrst pletenine.
Izdelujemo samo dobro blago.

FRANC JAKOPINA, pletilna

V ceni smo konkurenčni.
Zato Vas postrežemo mi najboljše!

V CERKLJAH PRI KRANJU

125

ANDREJ LIPAR, CERKLJE PRI KRANJU

TRGOVINA KOLES IN DELOV

Ima vedno na zalogi moška in damska kolesa, pnevmatike in druge sestavne dele.
Na razpolago kuhinjska emajlirana in lesena posoda po najnižjih cenah!

117

JERNEJ VOMBERGER, CERKLJE pri KRANJU št. 30

SLIKAR IN PLESKAR

Se priporoča v izvršitev vseh v stroko spadajočih del po najnovejših vzorcih in sprejema popravila!
Izvršuje poljubne odrske kulise po najnižjih cenah, vsled česar se p. n. društvom najtopleje priporoča.
Delo solidno!

V hiši nakup kož od divjačine!

123

Franc Fende
gostilna in trgovina
Orehovlje pri Kranju

157

Marija Leben
trgovina z mešanim blagom
Šenčur pri Kranju

141

MARIJA KURALT, PREDOSLJE pri KRANJU

GOSTILNA IN TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

Priporoča dobro jedačo in pijačo; na razpolago tujske sobe, izleti v gore — sprehodi po
jelovih šumah in kopanje v Kokri.

Voz na razpolago!

156

A. & F. OKORN

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM
ŠENČUR PRI KRANJU

134

Franc Kristanc, gostilničar
v Šenčurju štev. 176 pri Kranju

Ima vedno v zalogi pristna dolenska in štajerska
vina, dobro žganje, pivo. Na razpolago topla in mrzla
jedila. Cene zmerno! Postrežba točna!

135

Ust. leta 1900

Lastni telefon

HRANILNICA IN POSOJILNICA

V ST. JURJI PRI KRANJU

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Sprejema vloge na hran. knjižice in
jih obrestuje po 5%. Večje vloge pa
po dogovoru. Ima lastni dom, 1 hišo
nasproti farne cerkve in Ljudski dom
(vrednost te rezerve 500.000 Din).
Posojuje do 250.000 Din proti poroštvu
ali vknjižbi. Poslovanje točno in po-
strežba kulantna. Uradne ure ob četrt-
kih od 8.—12. ure, v nedeljah in praz-
nikih od 7.—12. ure. V potrebi je
hranilnica odprta vsak dan.

139

MATIJA GAŠPERLIN

mesar in prekajevalec

ŠENČUR ŠTEV. 134 PRI KRANJU

136

ALOJZIJ KOPAČ

podkovski in kovaški mojster

se osobito priporoča za kovanje konj in
raznovrstnih vozov.

ŠENČUR št. 89 PRI KRANJU

137

IVAN GAŠPERLIN

GOSTILNA IN PRENOČIŠČE, GLAVNA
ZALOGA PIVA — TRGOVINA Z ME-
ŠANIM BLAGOM

POSTREŽBA TOČNA!

Izletnikom se posebno
priporoča avtobusna
zveza Kranj—Cerklje
—Ljubljana z avtobus-
no postajo pred Ga-
šperlinovo hišo. Na
razpolago pristna do-
lenska in štajerska
vina, vedno sveže pivo,
topla in mrzla jedača,
po zmerni ceni.

**ŠENČUR
PRI
KRANJU**

140

JERNEJ LEGAT, kolarstvo, NAKLO

Izdeluje krožne žage, posebno varno za žaganje drv; reporezne stroje, garantirane proti rji in vsa v to stroko spadajoča dela.

Cene konkurenčne!

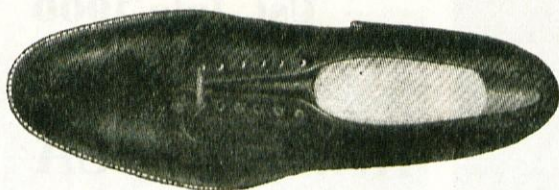
Delo solidno!
250

FRANJO SLEMC

TRGOVINA Z MOKO IN DEŽ. PRIDELKI

ZG. BERNIK, CERKLJE pri KRANJU

130

PRIPOROČAMO:

Industrijo specijelno nizkih, moških, damskih in otroških čevljev, ki se izdelujejo iz najboljšega usnja po najnižjih cenah.

Izvoz na debelo in detail.

MIHAEL ČERNILEC

STRAHINJ

Pošta Naklo, srez Kranj

245

Tovarna tržaških bičevnikov

STRAHINJ—NAKLO

Priporoča specijelno izdelavo garantiranih tržaških bičevnikov v vsaki množini po najnižjih cenah!

243

Kdor hoče dobro in trpežno obuvalo, naj se še danes obrne na industrijsko čevlarsko podjetje

katero izdeluje raznovrstne moške, ženske in otroške čevlje iz najboljšega usnja v šivani izdelavi in po nizkih cenah.

EN GROS!

EN DETAIL!

ANDREJ VIDIC — NAKLO

246

Priporočamo

F

Predilnica volne in ročno ter strojno pletenje volnenih jopic, rokavic in nogavic. Prodaja tudi spredeno volno v različnih barvah na drobno in debelo! — Kupuje ovčjo volno po najvišjih dnevnih cenah!

Delo solidno!
Cene nizke!

FRANC ČERNILEC

NAKLO PRI KRANJU

249

TRŽIČ IN OKOLICA

HOTEL IVAN LONČAR TRŽIČ

Restavracija, kavarna, zimsko kegljišče, tujske sobe, radio-koncerti, poleti na razpolago senčnat vrt! Toči se pristni dolenski cviček, štajerska vina, kraški teran, butelčna vina etc. Nastavljeno vedno sveže pivo v sodčkih. Priznana najboljša tržiška kuhinja.

Točna postrežba!

Cene nizke!

223

PRIPOROČA SE

GOSTILNA „PRI BASTELJNU“, TRŽIČ

katera toči pristna dolenska in štajerska vina po zmernih cenah.

DOBRA KUHINJA! POSTREŽBA TOČNA!

226

ZUPAN HUBERT, TRŽIČ

SEDLAR — TAPETNIK — TAKSI

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela najkulantneje.

Sprejema vse vožnje — tudi v inozemstvo.

225

PRIPOROČAMO:

TVRDKO FRANC ŠOBER, TRGOVEC

PRISTAVA PRI TRŽIČU

Trgovina špecerije, delikatese, katera nudi vedno sveže blago iz svoje bogate zaloge po najnižjih dnevnih cenah! V zalogi manufakturno blago domačih tovarn. — Galanterija.

228

I. D. ZUPAN

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

SV. ANA, NAD TRŽIČEM

231

S. DOVŽAN

gostilničar in trgovec. Edini nudi vsem turistom in potnikom dobra okrepčila v jedi in pijači.

V DOLINI PRI SV. KATARINI

332

FRANJO STRITIH, TRŽIČ

konces. mestni tes. mojster (Dravska ban.)

Izvršuje vsa v njegovo stroko spadajoča dela, n. pr. ostrejša vseh vrst, planinske kočice in domove, lesene hiše, vodne naprave itd.

215

IVAN ENGELSBERGER, TRGOVINA Z MANUFAKTURO, ŽELEZNINO IN ŠPECERIJO V TRŽIČU

Zaloga tirolskih lodnov za turiste in lovce, delikatese, sadni sokovi, marmelade, pristni gorenjski med lastnega pridelka!

Postrežba točna! Bencinska postaja! Cene solidne!

165

GOSTILNA PRI „JOŽU“

TRŽIČ

Prporoča pristna dolenska, štajerska in dalmatinska vina.

Pristna domača kuhinja! — Tujske sobe!

Prporoča se posebno izletnikom in turistom!

POSTREŽBA TOČNA!

ZELO NIZKE CENE!

168

FRANJA ANKELE

modistinja, TRŽIČ, Glavni trg

Prporoča svojo bogato zalogo damskih in otroških klobukov in čepic najmodernejših vzorcev! Sprejemajo se popravila, katera se izvrše strokovnjaško.

Cene solidne!

Postrežba točna!

170

DANILO KRAŠOVEC, TRŽIČ

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

Trgovina špecerije, galanterija, čevljar-skih potrebščin. Zaloga „Puch“ koles.

167

L. LAVŠ (VDOVA), TRŽIČ

Trgovina špecerije, manufakture, galanterije, porcelana, posode, čevljar-skih in krojaških potrebščin, pletenin, klobukov, dežnih plaščev itd.

169

Prporočamo:

BLAŽ JEGLIČ, TRŽIČ

MESAR IN PREKAJEVALEC

Higijenično urejena mesnica in prekajevalnica, katera ima vedno v zalogi la in sveže meso, govedine, svinjine, teletine, bravetine (kostrun) in perutnino. Na razpolago vseh vrst mesnih izdelkov, gnjati, kranjske klobase najboljše kakovosti.

Hladilnica na razpolago!

Cene zmerne!

180

Podpisani naznanjam vsem turistom, smučarjem in letoviščarjem, da sem prevzel planinsko kočo na

ZELENICI

višina 1534 m, katera je **stalno** oskrbovana. Tu se dobe prenočišča, mrzla in topla jedila ter pijača. Izhodna točka na Celovško kočo, Ljubeljsko dolino, Stol, Begunjščico, Vrtačo, vrh Zelenice in na Žirovnico.

Avtobusna zveza. — Dostop lahek!

Za obilen poset se priporočam:

FERDINAND JOCIF

184

PRIPOROČA SE GOSTILNA KAVČIČ JOŽEF V TRŽIČU

kjer se dobi pristna dolenjska in štajerska vina. — Gospodinja pa pripravi zelo okusno domačo hrano!

Cene nizke!

Postrežba točna!

196

M. GLOBOČNIK, TRŽIČ Tovarna kos, srpov in slamoreznih nožev Ustanovljeno l. 1784 Obratovanje na vodo in turbino. IZDELUJE:

kose kranjske, koroške, štajerske, pologrske, ogrske, polturške, turške oblike

KOSA ČUDO

KOSA BLISK

v vseh mogočih izdelavah. Posebna specialiteta, **naravna siva kosa** iz zajamčenega švedskega jekla.

Za vsako koso se garantira.

Cene solidne!

Postrežba solidna!

Izdelava dovršena!

nudi priznano najboljšo pijačo, na razpolago prvovrstna kuhinja — in na novo opremljene tujske sobe.

192

PERKO JOŽE, TRŽIČ MESAR IN GOSTILNIČAR

V zalogi vedno raznovrstno sveže meso in mesni izdelki, kakor kranjske klobase, šunka, salami itd. V gostilni prvovrstne pijače in jedila.

Postrežba točna in solidne cene!

173

ANDREJ KRISTAN

urar in trgovec z zlatnino in srebrnino
TRŽIČ, poleg cerkve sv. Andreja

171

Ha-lo!

Kupujte le pri tvrdki:

Franc Globočnik v Tržiču
kateri ima vedno najbogatejšo zalogo manufakturnega, galanterijskega, specerijskega blaga; turistijske potrebščine in raznovrstne vedno sveže konzerve. Klobuke, največjo zalogo šolskih potrebščin, firnežev, barv, lakov, po najugodnejših cenah. Zaloga vedno svežega „Portland“ cementa.

178

EMILIJA SIMČIČ

trgovina z južnim sadjem in slaščicami

TRŽIČ

175

K. PRETNAR

MEHANIČNO PLETILSTVO NOGAVIC

TRŽIČ

186

KAVARNA JAVORNIK, TRŽIČ

Na razpolago mrzle in tople pijače, mrzla jedila, pristne kranjske klobase, vseh vrst žganje, likerji etc. po zmernih cenah.

Priporočam se posebno turistom pred odhodom na Ljubelj in okolico.

172

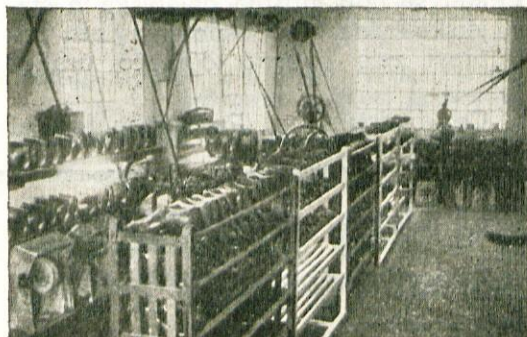
LEKARNA V TRŽIČU — Ph. Mr. B. Lavička

Bogata zaloga inozemskih in domačih specijalit, dijetetičnih in kozmetičnih preparatov in obvezil, rudninskih voda, pripomočkov pri živinoreji, domače kakor tudi žepne lekarne in zdravila za turiste.

Gorenjski malinovec.

Lastne kulture zdravilnih zelišč.

182

PAVEL BOHINC

ČEVLJARSKA INDUSTRIJA

TRŽIČ

185

Turistom in ostalim gostom se priporoča

z zračnimi tujskimi sobami, kjer je na razpolago topla in mrzla voda. - Dobra jedaja in pristna vinska kapljica.

Lastnica

181

GOSTILNA
„LJUBELJ“ V TRŽIČU

ANAGLOBOČNIK

LOVRO KOŠIR

Trgovina čevljev na debelo

Bistrica pri Tržiču

179

CIRIL PROSEN

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM
TRŽIČ (Dravska banovina)

190

MATEVŽ LUKANC, TRŽIČ

STROJNO KOLARSTVO

Priporoča se za izdelovanje smučk in sank.
Delo solidno! Cene konkurenčne!

188

KOS ALOJZ, STROJNO IN STAVBENO KLJUČAVNIČARSTVO, TRŽIČ

Priporoča se za montaže vseh transmisij, sprejema popravila avtomobilov, motorjev in dvokoles. Izvršuje vse stavbeno in strojno ključavničarstvo ter avtogenično varenje. — Delo solidno!

189

VIKTOR RABIČ URAR TRŽIČ

Zaloga ur, zlatnine, srebrnine in optike

183

ERNESTINA ŠTER gostilna pri „Slugi“ V TRŽIČU

Priporoča vsem
cenj. turistom
svojo dobro pi-
jačo in kuhinjo!
200

„TRIGLAV“
meh. delavnica in pilarna
v Tržiču (Drav. ban.)
Pile in rašple vseh
vrst in velikosti

„ТРИГЛАВ“
механична радиона и
турпијана
У ТРЖИЧУ
Дравска бановина
Турпије и рашне свих
врсти и величина.
202

TRŽIŠKA POSOJILNICA REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENO ZAVEZO V TRŽIČU

Sprejema denarne vloge, katere
obrestuje z 6⁰%, večje po dogovoru.
Uradne ure ob nedeljah od 10.—12. ure
in vsak delavnik od 13.—14. (1.—2.) ure.
203

VINKO KOŠIR, kolodvor, TRŽIČ

gostilna, ki nudi vsem potujočim
razna okrepčila v jedachi in pijači.

trgovina z mešanim blagom,
delikatese, specerija etc.

Kegljišče

Tujske sobe

Poletni vrt
201

Tone Ovsenek
čevljarski mojster
TRŽIČ
Izvršuje vsa v to stroko
spadajoča dela solidno in
kulantno.
193

Rudolf Kogolj
čevljarstvo in razpošiljalnica cipela
Tržič 174, (Dravska banovina)
194

TIŠLER ANDREJ INDUSTRIJA ČEVLJEV TRŽIČ

Izdeluje najtrpežnejše čevlje
za turiste, smučarje in
gozdne delavce.
Na željo tudi z nepremočljivi-
mimi kreppgummi podplati.
Popravila snežnih čevljev!

Delo solidno!

Cene zmerne!
205

KALIŠNIK I. ČEVLJARSTVO TRŽIČ

INDUSTRIJA IN
EXPORT RAZNOVRST-
NIH ČEVLJEVI

207

MARTIN SLAPAR, čevljarstvo, TRŽIČ
Izdeluje vseh vrst čevlje za šport, promenado,
salon in štrapač. Sprejema naročila za izvoz
in po meri na domu. Izdelava iz prvovrstnega
usnja.
Cene solidne!
206

FLORIЈAN TADEL
INDUSTRIJA VSEH VRST ČEVLJEV
TRŽIČ 8
Specijalna delavnica sandal
195

**Noži za
poljedel-
ske stroje**

**Vsakovrst-
no polje-
delsko
orodje**

DOVŽAN STANKO || MARIJA SLAP PRI TRŽIČU

Nakup in prodaja raznega lesa vseh vrst in oblik.

Izvoz v tu- in inozemstvo.

Tekoči račun pri Tržiški posojilnici.

Trgovina s specerijskim, manufakturnim, galanterijskim blagom in deželnimi pridelki.

SOLIDNA POSTREŽBA!

218

IVAN DEBEVC TRŽIČ (GORENJSKO)

Industrija apna (kreča)

Izdeluje la belo z drvni žgano apno in dobavlja promptno vsako množino po kulantnih cenah. Izvaža letno do 400 vagonov.

219

ERLAH IVAN BISTRICA PRI TRŽIČU

Specijalna delavnica in zaloga raznovrstnih priznana najfinejših moških, damskih in otroških čevljev ročnega dela po nizkih cenah.

214

ANTON JEŠE TRŽIČ INDUSTRIJA ČEVLJEV

Izdelovanje in izvoz vsakovrstnih čevljev

204

ANTON STRITI, TRŽIČ

MODNI KROJAŠKI SALON

se tople priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela.

212

PRIPOROČAMO: KARL BOCAK

Strojno kleparstvo in vodovodne inštalacije, toplovodne naprave in centralne kurjave.

TRŽIČ

210

KAROL RUECH

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM IN GOSTILNA
PRI FARNI CERKVI V

Priporočā:

TRŽIČU

Pristna dolenjska in štajerska vina, ka-
kor tudi topla in mrzla jedila.

216

TOVARNIŠKA ZALOGA PLATNA IN BOMBAŽA

PAVLA STRANSKY

TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM BLAGOM

Prodaja **vseh izdelkov tržiške predilnice** na drobno, kakor **bele** in surove **tkanine**,
preje, vate itd.

Posebnost: pravo češko blago iz **REICHENBERGA ČSR**. Loden za turiste, lovce in
smučarsko blago.

Dobra in solidna postrežba!

RUDOLF STRANSKY, športna trgovina

213

JANEZ VERDIR

mesar in prekajevalec

Vedno sveže meso in različni
narezki, klobase, suho meso,
slanina itd.

V sezoni stalno v zalogi engro
in detail jeleni, divje koze,
srne, zajci etc.

TRŽIČ

209

Priporočamo:

UDE JERNEJ, BISTRICA

PRI TRŽIČU

Industrija in zaloga raznovrstnih čevljev naj-
boljše kakovosti! Delo solidno in nizke cene!

220

LOVRO ALJANČIČ, BISTRICA

GOSTILNA
pri TRŽIČU

Se priporoča cenj. gostom in izletnikom. Toči
prvovrstna vina in postreže z dobrimi in
okusnimi jedili po zmernih cenah.

221

P R I P O R O Č A M O T V R D K O

ANTONIJA KOKALJ

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM **V TRŽIČU**

166

PRIPOROČAMO TVRDKO

FRANC KOTNIK

**POSESTNIK IN LESNI TRGOVEC
CERKLJE PRI KRANJU**

Vodna in parna žaga

124

JANKO GRASMEIER, SPECIJALNA TVORNICA ŠIVANIH TRŽIČ (DRAVSKA BANOVINA)
USTANOVLJENA 1870

Industrija in izvoz raznovrstnih specijelno otroških šivanih čevljkov, sandalov in slap. (Kommod-schuhe). Obrat je urejen z najmodernejšimi v to stroko spadajočimi novimi stroji!

227

ANTON KOŠIR

trgovina z mešanim blagom in dež. pridelki
KOVOR, p. KRIŽE pri TRŽIČU

237

KOVAČ JOŽE

AVTOPROMET v TRŽIČU št. 135

Avtotovorni promet Tržič—Kranj—Ljubljana
in retour. Avtotaksi na razpolago.

235

**Jerhaste hlače
in lovske obleke**

Vam na roke napravi naj-
preciznejše splošnoznana
KROJAŠKA DELAVNICA

JOŽE TOPORIŠ

TRŽIČU—CEGELŠE

kjer si lahko ohladite žejo
z raznimi brezalkoholnimi
pijačami, gredoč na Lju-
belj in okolico in nazaj!
TUJSKE SOBE!

230

Priporočamo :

JAKOB SMOLEJ INDUSTRIJA ČEVLJEV
ROČIVNICA 38, PRI TRŽIČU

Izvršuje specijelno šivane vsakovrstne moške, dam-
ske in otroške čevlje, sandale, špangerčke, iz naj-
boljšega usnja, po najnižjih cenah. Cenik na razpolago.

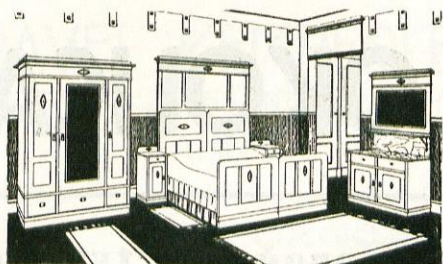
238

Priporoča se:

ČEVLJARSKA INDUSTRIJA IN IZVOZ
FRANJO PRAPROTNIK
v KOVORJU PRI TRŽIČU

kateri izdeluje vsakovrstne moške, damske in otroške
čevlje iz najboljšega usnja in po nizkih cenah.

239

PRIPOROČAMO

JOŽE SITAR — strojno mizarstvo
KRIŽE NA GORENJSKEM

kateri izvršuje vsa stavbena in pohištvena dela po najmodernejših vzorcih, solidno in po zmernih cenah.

923

MARIJA GOLMAJER

gostilna pri „JURČKU“ v KOVORJU
priporoča svojo izborno kuhinjo in pristne
pijače. - Na razpolago tujske sobe. - V hiši
trgovina z mešanim blagom.

240

Lovro Ferjanc, trgovina in
gostilna
STRAHINJ—NAKLO

Toči priznano najboljšo pijačo in ima na razpolago
prvovrstna jedila. Cene zmerne! Postrežba točna!

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

244

JOŠKO PRIMOŽIČ, gostilna
PRISTAVA PRI TRŽIČU

katera toči vedno najboljša vina in ima na
razpolago iz priznane kuhinje izvrstne
jedi.

Planinska koča na Kofcah 1505 m. Pre-
nočišče, topla in mrzla jedila, vino, mleko,
sir etc.

229

FRANC VARŠEK, STAVBENO
TRŽIČ—KRANJ
PODJETJE,

Izvršuje nove zgradbe, zvonike, planinske in lovske koče, po lastnih in pred-
loženih načrtih.

Izdeluje proračune, načrte etc.

Delo solidno in po zmernih cenah.

233

Za zavarovanje proti požaru,
vlomskim tatvinam, nesrečam na
potovanju z avtomobili, železnico
itd. in za vse vrste zavarovanja
življenja se priporoča

DOMAČA ZAVAROVALNICA

T. J.

SLAVIJA
JUGOSLOVANSKA ZAVA-
ROVALNA BANKA D. D.
V LJUBLJANI

Podružnice so v BEOGRADU, ZAGREBU, SA-
RAJEVU, NOVEM SADU, OSIJEKU in SPLITU

Lastne hiše v Ljubljani, Sarajevu
in Osijeku.

Brzjav: BANKA SLAVIJA
TELEFON št. 21-76

199

KAMNIK IN OKOLICA

PRISTNI

KAMNIŠKI BRINJEVEC,
SLIVOVKA, HRUŠOVEC,
BOROVNIČAR ITD.

NEŽIMA FERDO
KAMNIK

DESTILACIJA ŽGANJA

261

Priporočamo trvdko

KAROL KUMER

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

V KAMNIKU

259

Restavracija pri „MEJAČU“ v Kamniku

priporoča pristna dolenska in štajerska vina, vedno sveže pivo, mrzla in topla jedila ala karta. Lep senčnat vrt. Abonenti.

Postrežba točna!

Cene zmerne!

275

Priporočamo čevljarsko delavnico

JOS. POGAČAR

V KAMNIKU

o kateri je splošno znano, da so Pogačarjevi čevlji res najboljši.

Poleg tega se **garantira**, da v njih ni ne trsk in ne papirja.

Delo solidno!

Cene nizke!

262

Soboslikarska, pleskarska in ličarska dela izvršuje po najnovejših vzorcih, trpežno in po zmernih cenah

Stanko Windschnurer, slikar in pleskar
KAMNIK, Majstrova ul. 18

257

PRIPOROČAMO GOSTILNO

PRI „GROGU“

MATEVŽA PINTARJA

v KAMNIKU, na Grabnu

katera toči pristna dolenska in štajerska vina. Vedno sveže pivo in razne žgane pijače. Na razpolago priznana najboljša kuhinja ala karta do 11. ure zvečer, kjer se dobe topla in mrzla jedila po najnižjih cenah!

260

PAVEL KEMPERLE

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM
KAMNIK

277

J. HOČEVAR

ŽELEZNINA, PORCELAN IN STEKLO
KAMNIK

278

PRIPOROČAMO RESTAVRACIJO

„GRAJSKI DVOR“ V KAMNIKU

kjer se dobi najboljša pijača in priznано dobra jedila
Cene nizke! Postrežba točna!

274

HALO!

HALO!

Nabavite si čevlje samo pri čevljarstvu

DROLC v KAMNIKU
SAMOSTANSKA UL. 58

ker samo tam lahko dobite najboljše in najcenejše blago lastnega izdelka.
Samo en poskus Vam zadostuje in ostati hočete naš odjemalec.

Naše geslo se glasi:

Za mal denar se dobro blago dobi!

283

Priporočamo trdko

KAROL ALBRECHT
trgovina z železnino, porcelanom in steklom
v KAMNIKU

ki ima največjo zalogo palčnega železa, kuhinjske posode, žag in raznovrstnih štedilnikov. Na razpolago ključavničarske mizar-ske in čevljar-ske potrebščine.

PORCELAN, STEKLO.

Prevzema tudi vsa v ključavničarsko stroko spadajoča dela!

265

PRIPOROČAMO

HOTEL JOS. KENDA, nasl., KAMNIK

v katerem se dobi pristno jedačo in pijačo
TUJSKE SOBE! POSTREŽBA TOČNA! CENE ZMERNE!

273

PRIPOROČAMO RESTAVRACIJO
GRAŠEK v KAMNIKU

Lep senčnat vrt, pristna vina in priznано dobra kuhinja.

279

Vsem c. gostom, tujcem i. dr. priporočamo

Albert Uršič v Kamniku

restavracijo na mirnem in brezprašnem kraju v SAMOSTANSKI ULICI št. 47, vis-à-vis glavnega trga. Prvovrstna vina. Vedno sveže pivo, priznано najboljša kuhinja.

284

PRIPOROČAMO MODERNO UREJEN HIGIJSKI BRIVSKI IN DAMSKI SALON

MARTIN GJURIN — KAMNIK

Zaloga parfumerija, ko-linske vode etc.

GLAVNI TRG

Postrežba solidna!

281

ŽERTUŠ C.
KAMNIK

Izdeluje vseh vrst pletenine solidno in po zmernih cenah.

285

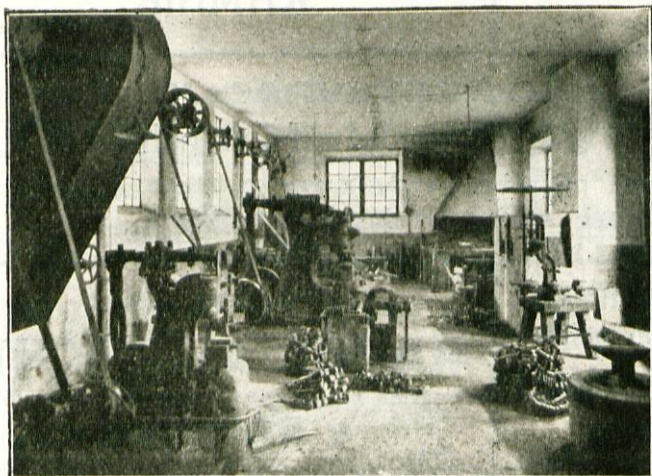
Priporočamo trdko

JOSIP JANKO
urar in trgovec z zlatnino in srebrnino
KAMNIK, NA ŠUTNI

katera Vas ob vsaki priliki najkulantneje postreže.

289

BRATJE HOČEVAR DRUŽBA Z O. Z. MEKINJE—KAMNIK

TOVARNA NA
VODNI POGON
KRAMPOV,
MOTIK, SEKIR,
LOPAT

Najrazličnejša izdelava,
delo solidno in odliko-
vano z zlato kolajno v
Osijeku.

Ceniki na razpolago!
302

Lekarna Dr. R. Karba, Kamnik

Zaloga vseh tuzemskih in inozemskih zdravil, specijalitet, obvezil itd.
299

ČEH JOSIP KAMNIK

↓
SPLOŠNO MIZAR-
STVO IN POGREBNI
ZAVOD. — KRSTE
NA ZALOGI.

300

VILKO CERAR, urar in optikar KAMNIK, MAJSTROVA UL. 20

Zaloga vsakovrstnih ur, zlat-
nine in srebrnine. — Razno-
vrstni optični predmeti. —
Prodaja koles in njih posa-

meznih delov. Ugoden
in cenen nakup na
obroke. Sprejema tudi
popravila vseh v to
stroko spadajočih del
po najnižjih cenah.

294

ANTON STERGAR, KAMNIK

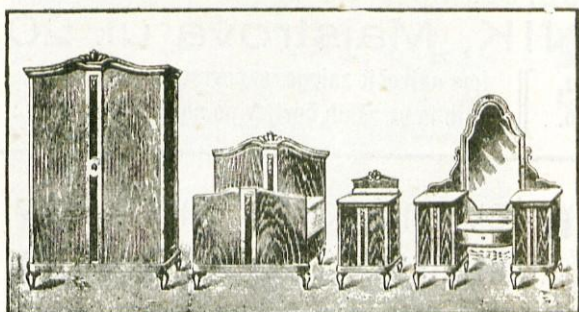
Eksport z drvmi žga-
nega apna (kreč).

Nakup in eksport
zdravilnih zelišč.

306

Kupujte in naročajte
pri tvrdkah, ki oglašajo v naši knjigi!

306a

Priporočamo splošno strojno mizarstvo

ALBIN JUSTIN V KAMNIKU

kateri izdeluje vsa v to stroko
spadajoča dela najkulantneje!
Specijalna delavnica žaluzij —
šolske in cerkvene oprave itd.

Delo solidno! Cene zmerne!

316

PRIPOROČA SE KREGAR & FAJDIGA KAMNIK

Tehnične in elektro-
tehnične potrebsči-
ne, avtobus in avto-
taksi, mehanična
delavnica.

319

ANTON LAP TRGOVSKI VRTNAR V KAMNIKU

Nudi razne vrste rastlin za vrt in okna,
sadno drevje in lepotično grmičevje,
izdeluje sveže in suhe vence ter šopke

320

PRIPOROČAMO

ZORE ANTON KOVAŠKA DELAVNICA V KAMNIKU

317

FRANC AHČIN LECTAR IN SVEČAR V KAMNIKU

Prodaja voščene sveče in slaščice

325

K. DRAŠČEK trgovina in mehanična delavnica KAMNIK—ŠUTNA

Trgovina s kolesi, šivalnimi stroji, otroškimi
vozički, gramofoni in ploščami, za vse na-
vedene predmete nadomestni deli itd.

Lastna specijalna mehanična delavnica.

291

DOLINAR CIRIL V KAMNIKU

Splošno kleparstvo in napeljava stre-
lovodov, se vsem p. n. župnim uradom,
šolam in drugim toplo priporoča.

305

Priporočamo

ST. ŠAVS, KAMNIK, Majstrova ul. 20

prvo kemično čistilnico in pralnico v Kamniku,
katera kemično čisti obleke, pere in lika perilo.

Ima največjo zalogo raznovrstnih moških, dam-
skih in otroških čevljev po najnižjih cenah. ::

258

„ETA“ tovarna gorčice in konzerv, družba z o. z. v Kamniku

nudi svoje odlične proizvode:
„ETA“ estragon-gorčico, razne
marmelade, brusnice, kumarce,
gobice, kaperne itd. ===

CENIKI NA RAZPOLAGO!

295

===== Turistom in vsem potujočim priporočamo staroznano ===== **gostilno „PRI VIDETU“ v Lazah**

katera nudi vsakomur najboljše pijače ter topla in mrzla jedila.

Trgovina z mešanim blagom! Hlev za konje! Autogarage!

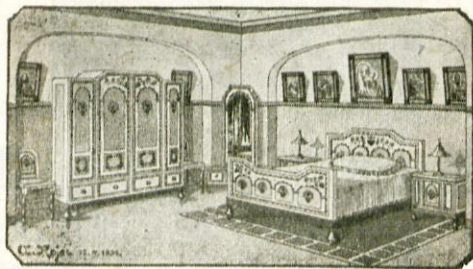
330

Točna postrežba!

Solidne cene!

**Strojno mizarstvo in zaloga
pohištva**

MEJAČ & ROJEC KAMNIK.

Specijalna delavnica narodnega
pohištva.

Šolske in cerkvene opreme.

CENIKI NA RAZPOLAGO!

293

M. KRAMAR, trgovina Kamnik.

Velika izbira manufakturnega in
galanterijskega blaga.

276

BERLEC JERNEJ, KAMNIK, Šutna 68 **splošno čevljarstvo.**

Barvanje vseh usnjenih predmetov in
popravlila gumijastih čevljev. 309

PRIPOROČA SE

ERNEST ŠKOF

IZDELOVANJE SODAVODE

KAMNIK 91

Nudi brezalkoholne pijače: American kola, Skaut, čokolad-limonada, oranž-limonada, nektar-planinski cvet, pristni malinovec. Vedno v zalogi pokalice itd.

313

MIHAEL PIRŠ

LESNI TRGOVEC IN POSESTNIK

KAMNIK

310

FRANC PETERLIN

KAMNIK—ŠUTNA 15

Zaloga raznovrstnih čevljev domačega izdelka. Sprejema naročila po meri — in popravila. Delo solidno in nizke cene!

311

DEISINGER MAKS

V

KAMNIKU

slika in pleska po najmodernejših vzorcih, lastnih ali od c. strank predloženih, solidno in najceneje. Izvršuje tudi cerkveno slikarstvo!

288

Splošna mizarska delavnica za raznovrstno najmodernejše pohištvo iz oklenjenega lesa

Franc Koncilja, Mekinje 45, Kamnik

303

Vsem izletnikom priporočamo v Tuhinjski dolini

„GOSTILNO PRI ZLATI KAPLJI“ V VRHPOLJU

3 km od Kamnika, kjer se točijo najboljša dolenjska in štajerska vina. Na razpolago topla in mrzla jedila. Vedno sveže pivo. Vrt. V hiši trgovina z mešanim blagom. V bližini smrekovi gozdovi. Točna postrežba! Cene zmerne!

329

Priporoča se

gostilna „pri Plevelu“, Mekinje
kjer se dobe dobre jedi in pijače.

Gustel Ogrinec, gostilničar

Mekinje 30, p. Kamnik

335

Priporoča se

ANTON KOSTA

V KAMNIKU

SPLOŠNO MODNO KROJAŠTVO

318

Priporočamo

Restavracijo pri Cererju v Kamniku, Majstrova ul.

kjer se točijo priznana najboljša dolenjska in štajerska vina ter sveže pivo. — Iz kuhinje slastna jedila ala karta, abonenti, tujske sobe. — Avtogarage, velik konjski hlev, dvorišče. — Glavna zaloga Union piva.

312

V **KAMNIKU** priporočamo
trdko

ANTON JANEŽIČ

ki ima največjo zalogo raznovrstnih moških, damskih in otroških čevljev — priznано najboljših domačih tovarn. K vsem čevljem, na izbiro pripadajoče nogavice.

Galanterija, trafika, trgovina razglednic, papirja itd.

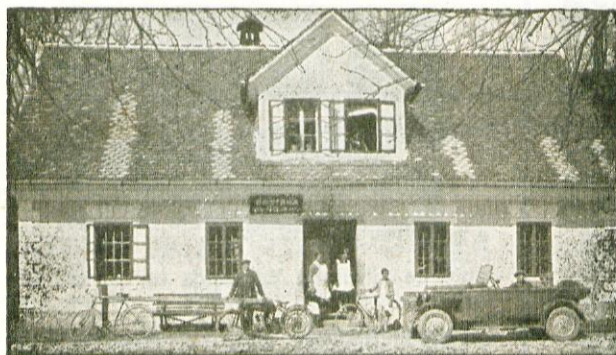
POSTREŽBA SOLIDNA! CENE NAJNIŽJE!

264

Priporočamo kavarno na Glavnem trgu v **KAMNIKU**
PAVEL KÓSAK

ležečo na mirnem in brezprašnem kraju, katera nudi vsem p. n. tujcem, gostom in domačinom poleg telesnih osvežil najudobnejši postanek v centru mesta.

292

Priporočamo

GOSTILNO PRUSNIK

pri sejmišču

v **Kamniku**

katera nudi vsem gostom najboljše jedače in pijače. Tujcem na razpolago miren in brezprašen gostilniški lokal.

Avtotaksi v hiši vsak čas na razpolago (podnevi in ponoči).

Cene nizke! Postrežba točna!

304

MAKSO ŽARGI

trgovina manufakturnega, galanterijskega in specerijskega blaga

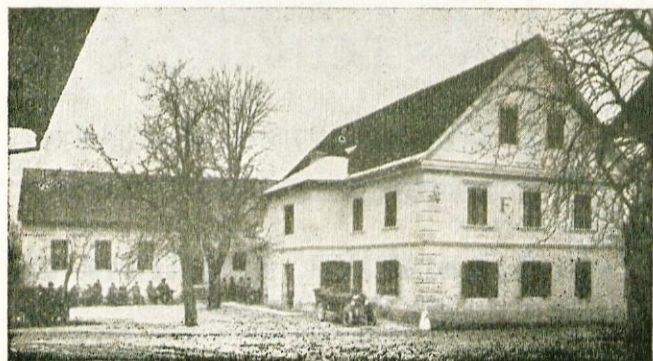
KAMNIK.

STEKLO

PORCELAN

282

Priporoča se veletrgovina
z vinom in gostilna

FERDO VODE

V KAPLJI VASI

pri **Kamniku**

kateri ima izbrano zalogo sortiranih vin po najnižjih cenah. V gostilni se točijo priznано najboljša vina; kuharica pa nudi vsak čas topla in mrzla jedila ala karta!

Tujske sobe!

324

PRIPOROČAMO
GOSTILNO:

TEREZIJA FAJDIGA KAMNIK

katera nudi tujcu
in domačinu prvo-
vrstna dolenska in
štajerska vina ter
topla in mrzla je-
dila.

296

BOŽO REPIČ

splošno stavbeno
in pohištveno mi-
zarstvo

KAMNIK

zaloga vsakovrstnega
pohištva v solidni izde-
lavi. Izdeluje po naro-
čilu in v najmodernejših
vzorcih.

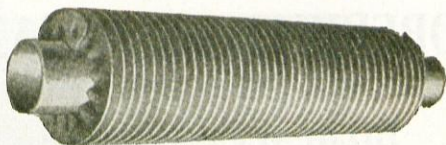
Cene zmerne!
272

STROJNO PODJETJE

R. WILLMANN

LJUBLJANA, SLOMŠKOVA ULICA ŠT. 3

TELEFON 20-55

Beneški jermeniki, cirkularke, nihalne žage
najnovejše konstrukcije, brusilni stroji. —
Železni deli k pogonu mlinjskih kamnov,
zatvornice. — Transmisijski deli, kakor oso-
vine, ležišča, spojke, jermenice vseh vrst in
velikosti. — Rebraste cevi iz kov. železa z
ugodnim grelnim učinkom. — Elektro-tovarna
in jamska dvigala, vitli in dvigalne ter trans-
portne naprave. — Projektiranje in oprema
žag in mlinov ter drugih industrijskih naprav.

Vsakovrstna popravila strojev.

**Ponudbe brezplačno, na željo stro-
kovnjaški obisk.**

347

ČITATELJ

VPOŠTEVAJ VEDNO SAMO
TVRDKO, KI OGLAŠUJEJO
V TEJ KNJIGI!

328a

Toplo priporočamo trgovsko tvrdko

SENOŽETNIK IVAN

TRGOVEC IN POSESTNIK

KRIVČEVO PRI KAMNIKU

Pripominja se, da je g. Senožetnik župan občine Gozd, v kateri župa-
nuje že 10 let in ima zasluge za novo solo. Dalje je predsednik krajev-
nega šolskega odbora, bivši 6letni predsednik urada za izravnavo
sporov. Je tudi predsednik Živinorejske zadruga in sploh zelo dela-
ven ter je bil za številne zasluge odlikovan z redom Sv. Save V. r.

287

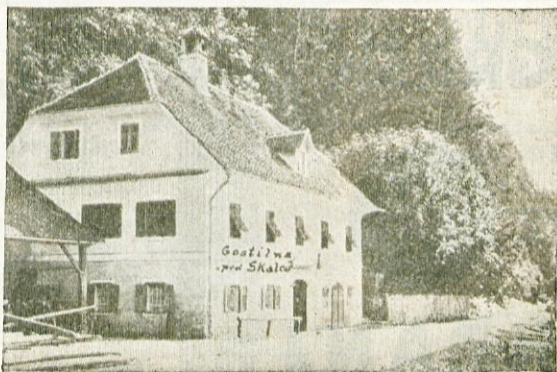
Priporočamo

gostilno »Pod skalco«

poleg kopališča

v Kamniku

Na razpolago lep senčnat vrt pri gozdu.
Točijo se pristna štajerska vina, vedno
sveže pivo, brezalkoholne pijače itd. Ku-
harica pa vam servira ala karta razno-
vrstna topla in mrzla jedila po najugod-
nejših cenah.

328

LOŽAR ROMANA, DOMŽALE

TRGOVINA

nudi vedno sveže specerijsko in delikatesno blago! Dalje manufakturo po najnižjih dnevnih cenah.

334

OBERWALDER TOMAŽ

INDUSTRIJA ŽENSKIH SLAMNIKOV

DOMŽALE—KAMNIK

349

M. STRAŽAR

TRGOVINA USNJA IN ČEVLJARSTVO

DOMŽALE, Kolodvorska ul. 18

352

A. PRAPROTNIK, DOMŽALE

Tovarniška zaloga koles, motorjev, šivalnih strojev, gramofonov, otroških vozičkov in vseh sem spadajočih sestavnih delov. Ugodne cene, dajem tudi na obroke. — V hiši mehanična delavnica, katera vrši popravila vseh gori navedenih predmetov.

351

LOVRENC URBANIJA

KROJAŠKI MOJSTER

DOMŽALE 49

333

AUGUST FIEK, PEKARIJA

DOMŽALE

nudi vsakovrsten vedno svež kruh iz pšenične in ržene moke

339

FRAN FLERIN

KLOBUČARSTVO

DOMŽALE

EN GROS
EN DETAIL

Moški in damski klobuki po lastnih in drugih vzorcih

POSTREŽBA IN CENE SOLIDNE!

343

VINKO MÜLLER

TRGOVINA Z VINOM

DOMŽALE

326

ALOJZIJA BREGAR

STROJNO PLETENJE, DOMŽALE

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela najsolidneje!

327

GRAŠIČ STANKO, KLEPARSTVO

KRANJ

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela, sprejema naročila stavbenih del, pločevinastih izdelkov, napeljavo strelvodov,

POKRIVANJE ZVONIKOV

etc. — ter se vsem p. n. župnim uradom in ostalemu občinstvu najtopleje priporoča.

36

Razni kraji na Gorenjskem

FRANC ZAPLOTNIK, GOSTILNA NA POSTAJI, KRIŽE pri TRŽIČU

Turistom in vsem potujočim priporočamo gostilno in restavrant na kolodvoru **v Križah pri Tržiču**, kjer se toči pristna pijača in je na razpolago priznana najboljša kuhinja. Tujske sobe. Autogarage. Senčnat vrt. Veranda itd. V okolici krasni jelovi gozdovi in zdravilišče Golnik. **Veleprodaja usnja!**

241

ANTON BELHAR

mesar in prekajevalec
V TRŽIČU

nudi vedno sveže
meso kakor tudi
najrazličnejše mes-
ne izdelke priznane
najboljše kakovosti

**Ustanovljeno
leta 1810**

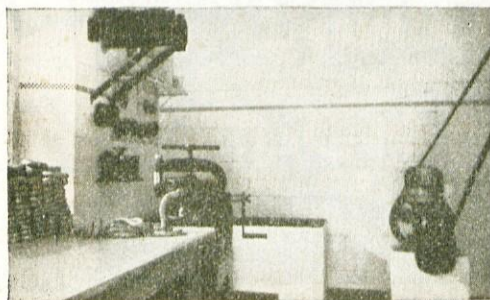
Izletnikom na Kofce in Storžič se pri-
poroča gostilna

„PRI KRVINU“ A. AHAČIČ, SLAP pri TRŽIČU

toči pristna dolenska in štajerska vina,
ima na razpolago mrzla in gorka je-
dila iz priznane dobre kuhinje. Lep
senčnat vrt ob najlepši in najbližji
cesti za na gore.

Cene nizke!

Postrežba točna!
217

LOVRO MARINŠEK

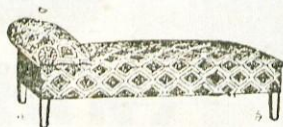
GOSTILNA IN MESARIJA

NAKLO PRI KRANJU

247

M. ŠIPIC, KRANJ
zaloga tapetniških izdelkov

35

J. OVČJAK, KRANJ

TRGOVINA MOŠKIH IN DAMSKIH KLOBUKOV
TER KOŽUHOVINE

ROŽNA ULICA 126

19

Priporoča se tvrdka

Nikolaj Theuerschuh
steklarna in trgovina z meš. blagom
v Tržiču

174

Priporočamo

Gostilno „Pri Bundru“ na Grabnu v Kamniku

kjer se točijo najboljša dolenjska vina iz
Gadove peči in pristni „Štajerc“.

Na razpolago vsak čas sveža topla in mrzla
jedila.

V hiši svetle in zračne tujske sobe s kopeljo-
Lep senčnat vrt.

Trgovina z manufakturnim blagom, na zalogi
vedno najmodernejši vzorci po nizkih cenah.
Točna postrežba! Cene zmerne!

322

VEDNO KUPUJTE

IN NAROČAJTE SAMO PRI TVRDKAH, KA-
TERIH OGLASE NAJDETE V NAŠI KNJIGI

OBISKUJTE

SAMO HOTELE, RESTAVRACIJE IN GOSTIL-
NE, KATERE PRIPOROČA NAŠA KNJIGA
480a

Priporoča se: Gostilna „pri Jurčku“ Ahacij Ramšak-a v Črni pri Kamniku

lesna trgovina, vodna
žaga, mlin in kom-
fortne tujske sobe
pod „Veliko in Malo
Planino“

v Kamniških Alpah.

Na razpolago: Pristna
dolenjska in štajerska
vina, pivo in druge pi-
jače. Topla in mrzla
jedila iz domače kuhinje.

Postrežba točna!

Cene zmerne!

286

Priporoča se splošno mizarstvo MATIJA GABRIČ v Domžalah

kateri izvršuje vsa v
to stroko spadajoča dela najsolidneje.

342

Priporočamo tordko

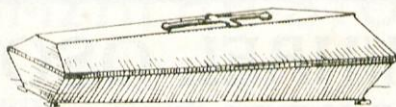
MOKOREL IVAN

industrija čoljev

BISTRICA pri TRŽIČU,

222

Obračajte se za vsa mizarška dela
le na tvrdko

URBANIJA ALOJZ v DOMŽALAH

ki ima konc. pogrebni zavod in
krste v zalogi.

341

POSETNIKOM V DOMŽALAH PRIPOROČAMO STAROZNANO

„GOSTILNO PRI JOŽETU“

LAST FRANC JANEŽIČA

kjer se točijo priznано najboljša
vina in dobe vsak čas topla in
mrzla jedila po najnižjih cenah.

TUJSKE SOBE — — VRT

337

Priporočamo

AHČIN FRANC

modno krojaštvo
DOMŽALE

Postrežba solidna!

369

Priporoča se čevlarska
industrija in zaloga
čevljev najsolidnejše
izdelave

IVAN CERAR
v DOMŽALAH 59

Sprejema naročila po
meri. - Vrši popravila
snežk, galoš itd. naj-
točneje in po zmernih
cenah.

338

KAROL ZAJC DOMŽALE

**INDUSTRIJA CEMENTNIH IZDELKOV IN
UMETNEGA KAMNA**

se priporoča za napravo vodovodnih
(kanalskih) izpeljav, nagrobnih spome-
nikov, terazotlakov v raznih barvah, vrt-
nih ograj itd.

Delo solidno!

Postrežba točna!

350

MIHAEL OSOLIN DOMŽALE PRI LJUBLJANI

I. Kranjska izdeloval-
nica bičev, sedlarstvo
in jermenarstvo.

Dobavitelj livarskega
in kremenčkovega
peska (Stahlgußform-
sand) (Quarzsand).

371

A. PRAPROTNIK, Domžale.

Tovarniška zaloga koles, motorjev, šiv. strojev, gramofonov, otroških vozičkov in vseh sem spadajočih sestavnih delov. Ugodne cene; dajem tudi na obroke.

V hiši mehanična delavnica, katera vrši popravila vseh gori navedenih predmetov.

351

JAKOB MARINČEK, Dob pri Domžalah

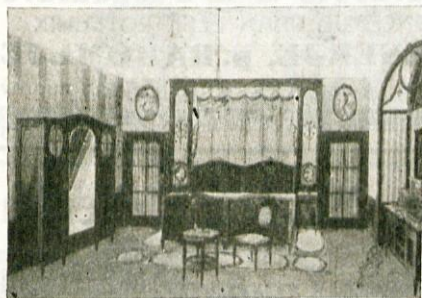
Zaloga raznovrstnih moških, ženskih in otroških čevljev, kjer se sprejemajo tudi vsa popravila in naročila.

363

Jože Rape

trgovina z manufakturo, modno krojaštvo in konfekcija
Domžale.

366

Priporočamo stavbeno in pohištveno
strojno mizarstvo

PETRA JUVANA v DOMŽALAH-STOB

V zalogi vedno
pohištvo raznih vzorcev
po najugodnejših cenah.

365

TISKARNA VEIT IN DRUG

družba z o. z.

VIR, p. DOMŽALE.

361

CIRIL KMETIČ, DOB pri Domžalah

trgovina šivalnih strojev, gramofonov in koles najboljših svetovnih znamk, ter vseh sem spadajočih sestavnih delov.

362

KONČAN FRANC

SPLOŠNO KLUČAVNIČARSTVO

Izdelujem razna okovja, železna vrata in okna, železna stopnišča, škarjasta omrežja, železne in žične ograje za vrtove, vse vrste železje za štedilnike in ventilacije. — Popravilo vseh vrst strojev, ter vsa v to stroko spadajoča dela. — Autogeno varjenje in rezanje.

DOMŽALE

CERKVENA ULICA ŠTEV. 7

Stalna zaloga štedilnikov v priznani vestni in solidni izvršitvi.

373

Priporoča se

JERMAN ETBIN, ŠMARCA

p. KAMNIK

Trgovina z vedno svežim specerijskim in delikatesnim blagom. V zalogi najmodernejši vzorci manufakturnega blaga.

427

IVAN ROZMAN

posestnik in lastnik valjčnega mlina
v **MENGŠU štev. 44**

Priporoča svoje la mlinске izdelke.

434

Josip Per

vozni in podkov. kovač

Mengeš 86

400

Mihael Weit

čevljar

Mengeš

405

FRANC TOMŠIČ

Izdelovanje keramičnih izdelkov

MENGEŠ ŠTEV. 116

Izvršujem kmečke, krušne in sobne peči, imam v zalogi tudi emajl plošče za oblaganje sten, štedilnikov in kopalnic po zmernih cenah.

DELO TRPEŽNO

424

FRANC PETERLIN

KONCESIJONIRAN ELEKTROTEHNIK

PRESEKJE, p. RADOMLJE

Izvrševanje vseh elektroinštalacijskih naprav in popravil. — Delo solidno in garantirano.

435

Tovarna slamnikov, M. Hribar, Mengeš, Slovenija

Товарна сламних шешира, М. Хрибар, МЕНГЕШ СЛОВЕНИЈА

425

Trgovina HELENA RUČIGAJ
VEL. MENGEŠ št. 52

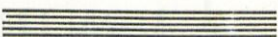
priporoča raznovrstno manufakturno blago in svilo za obleke, specerijo, potrebščine za krojače, šivilje, čevljarje itd. Postrežba točna. Cene konkurenčne.

433

Priporočamo splošno
čevljarstvo in zalogo
čevljev

VINKO WEIT v DOMŽALAH

360

PRIPOROČA SE SPLOŠNO MIZARSTVO

FRANC IPAVEC, VEL. MENGEŠ

kateri izvršuje vsa pohištvena in stavbena dela iz zdravega lesa brez grč, najsolidnejše 422

Priporoča se
**ŠKOFIC FRANC, krojaštvo
MENGEŠ**

kateri izdeluje vsa krojaška dela najsolidnejše
in po nižanih cenah. 416

Priporoča se
ŠTEMPELJ JOŽEF
splošno strojno mizarstvo
v MENGŠU

Delo solidno in trpežno 417

JANČIGAJ ANTON

Izvršuje vsa kolarska dela iz presušenega in zdravega
lesa trpežno in po nizkih cenah.

MENGEŠ

423

AUGUST ŠUŠTARŠIČ — MENGEŠ

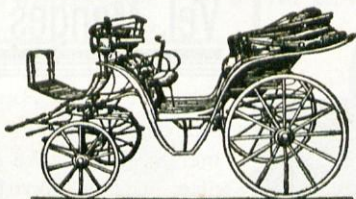
Strojno pohišt. in stavbeno mizarstvo z električnim pogonom
V hiši trgovina z mešanim blagom

432

FRANC KOŽAR, DOMŽALE

 KOVAŠKI MOJSTER

Specijalno in strokovnjaško izdelovanje vozov vseh vrst

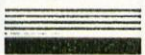

358

PRIPOROČA SE

Umetno in trgovsko vrtnarstvo

IVAN JANEŽIČ

 v MENGŠU št.132

kateri izvršuje šopke, vence ter razne
arangmaje za godove, svatbe itd. —
Velika izbira cvetlic-lončnic, vrtnic,
sadik in raznih zanesljivih semen.

418

Priporoča se **OGRIN TOMAŽ**

čevljarska industrija **v MENGŠU**

kateri izdeluje razna obuvala po lastnih
in danih vzorcih najsolidnejše!

401

SPLOŠNO KLJUČAVNIČARSTVO

IGNAC MUŠIČ v TRZINU

TRGOVINA KOLES IN DELOV.
IZDELOVANJE ŽIČNIH PLETENIN 428

EDINO: PRI

**IVAN MOČNIKU
V MENGŠU**

kateri izdeluje in liča vozove vseh vrst, bode te najsolidnejše postreženi. V zalogi ima vedno raznovrstne vozove na peresih. Cene razmeroma zelo nizke. V hiši kolarstvo. Sprejemajo se tudi vsa v to stroko spadajoča popravila!

408

USNJE

najboljše kakovosti, kakor: specialiteta krom-usnja za suknjiče in plašče, boxkalf, box iz goveje kože nepremočljivo izdeluje, stroji po naročilu in prevzema v komisijo

**USNJARSKA
INDUSTRIJA**

**FRANC PODGORŠEK
DOMŽALE**

391

**ANTON TAJČ, dežnikar
MENGEŠ**

prodaja novih in popravila pokvarjenih dežnikov. Blago in delo solidno. Cene nizke.

412

**JOŽEF FLERIN nasl. GABRIJELA
MESARIJA MENGEŠ**

Ima v zalogi vedno sveže meso in razne mesne izdelke, kranjske klobase etc. po ugodnih cenah.

415

Priporočamo gostilno

„Pri Kriškarju“

poleg postaje

Jarše-Mengeš

kjer se točijo pristna bizeljska, štajerska vina, vedno sveže pivo in žgane pijače. Kuharica pa ima na razpolago vsak čas topla in mrzla jedila, ob točni in solidni postrežbi.

387

JERNEJ LEVEC

kamnoseško podjetje

Vel. Mengeš 54

Moderni nagrobni spomeniki. Rodbinske grobnice. Grobni okvirji. — Plošče, ograje etc. Graviranje novih napisov. — Zlatenje starih. Poprava starih spomenikov. — Izvršuje vsa dela po najnižjih cenah. Delo točno in solidno po lastnih in danih vzorcih.

409

MILAN DEKLEVA, DOMŽALE
KOLODVORSKA ULICA št. 12 (v hiši g. Flerina)

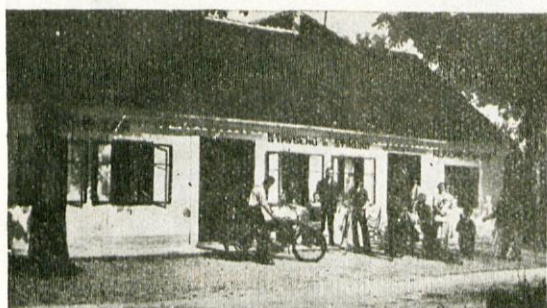
mehanic in trgovec z dvokolesi, šivalnimi stroji in nadomestnimi deli. Lastna mehanična delavnica za vsa v to stroko spadajoča popravila. Cene zmerne.

340

Se priporoča cenj. občinstvu manufakturna in modna trgovina

DANILO DEKLEVA
MENGEŠ ŠTEV. 86

413

Priporoča se:

MIHAEL KREMŽAR

DOMŽALE

stavbeno in strojno ključavničarstvo
ter trgovina z železnino. Izdelovanje
žičnih ograj in prevzem vseh v to
stroko spadajočih del.

378

PRIPOROČAMO

FRANC STEINERJA v DOMŽALAH

MESARJA IN PREKAJEVALCA

kateri ima vedno na zalogi raznovrstne mesne izdelke.
Specijelno le svinjino, svežo in prekajeno. Prvovrstne
kranjske klobase!

385

Obiščite v Mengšu staroznano gostilno

„FUNTEK“

na križišču cest Ljubljana—Kranj—Kamnik,
kjer boste vsestransko najboljše postreženi.

406

IVAN GOSTINČAR, PŠATA-DOL pri LJUBLJANI
INDUSTRIJA UMETNEGA KAMNA

Izdeluje: cementne izdelke vseh vrst, cementno mozaične tlakove v raznih barvah
in poljubnih vzorcih za cerkve, veže, kuhinje itd. Postrežba in cene solidne!

394

Priporoča se

K. FLERIN

mesar in prekajevalec

V DOMŽALAH

383

Vsestransko in po zmernih cenah Vam postreže

ŽIROVNIK CIRIL

MODNI KROJAŠKI SALON

v MENGŠU štev. 130

407

Priporoča se podobar-
stvo in pozlatarstvo

**DRAGOTIN
HROVAT**

DOMŽALE

397

Priporoča se:

Specijalni

MLIN

za izdelavo kaše,
ješprenja, ješpren-
čka in moke, last

**VINKOTA FLERINA
V IHANU**

PRI DOMŽALAH

381

Barve kupite najceneje pri

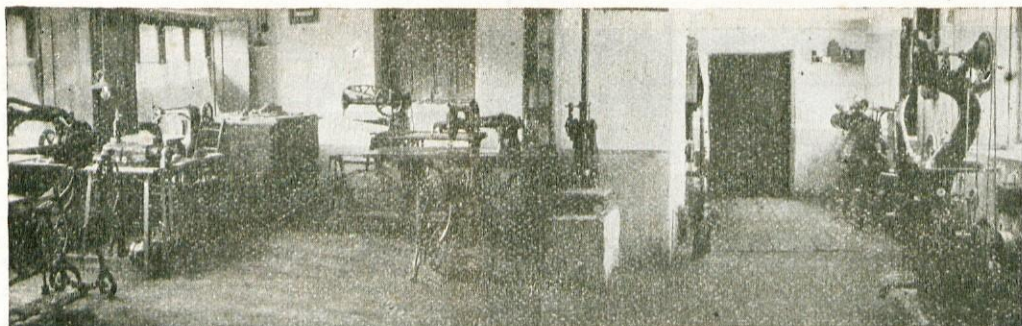

HERMAN GRČAR

tovarna zemeljskih in kemičnih barv

IHAN-DOMŽALE

380

Priporoča se:

Z najmodernejšimi stroji opremljena čevlarska industrija

ZALOKAR FRANJO

MENGESŠ št. 41

ЗАЛОКАР ФРАНКО

МЕНГЕШ бр. 41

katera izvršuje vsakovrstne luksus in štrapac čevlje (bakandže, gojzere itd.) po najugodnejših cenah.

Razpošilja en gros in en detail.

402

Soboslikarstvo in pleskarstvo

FRANC VOJSKA
DOMŽALE

Izvršuje vsa sobo-
slikarska dela po
najmodernejših
lastnih in danih
vzorcih. Pleskarstvo
v okusnih in trpež-
nih barvah.

Točna in solidna postrežba!

374

ANDREJ PUČKO

IZDELOVATELJ UMETNEGA KAMNA

VIR, p. DOB

376

V hiši, kjer je gostilna Januš,
izvršuje vsa kleparska dela naj-
solidnejše in po nizkih cenah

JOŽE GAŠPERIN

SPLOŠNO KLEPARSTVO

v DOMŽALAH

359

Vsem cenj. gostom in posetnikom Gorenjske
se priporoča restavracija

„Orehok“ v Domžalah

Vedno gorka in mrzla jedila. — Delikatese.
Izbrana štajerska in dolenska vina.

377

MARTIN MALI — DOMŽALE

specijalna, moderno
„Duco-ličanje“ intape-
mobiliij itd. - Večletna

urejena delavnica za
ciranje avtomobilov,
inozemski praksa

356

LOVSKE

ATRONE

Z N A M K E

KRANJ—KRAJ

IZDELUJE

VIKTOR OMERSA **DRUŽBA**
K R A N J **Z O. Z.**

ZA ČRNI IN BREZ-
DIMNI SMODNIK

114

PAVEL KOSEC
MENGEŠ

Toči najboljša vina in vedno sveže
pivo. — Topla in mrzla jedila.
Abonenti, radio, avtobus-postaja.
V hiši strojno, stavbeno in po-
hištvno mizarstvo ter zaloga
pohištva.

438

PRIPOROČA SE

GOSTILNA
„PRI NAVŽARJU“

V I H A N U

KJER STE POSTREŽENI VSESTRAN-
SKO NAJBOLJE

382

POZOR!

Poizkusite enkrat in priznali boste, da je res
najboljše kupiti ali naročiti čevlje v

Vel. Mengšu št. 88, pri „Frčičarju“

tvrdka **Zalokar Josip**

nasproti gostilne pri „DRNOVŠKU“

Lastna novo urejena čevljarska delavnica
in prodaja čevljev. V zalogi imam ročni in
strojni izdelek v modni barvi in obliki.
Obiščite me in oglejte si posamezne mo-
dele. Na željo postrežem z vzorci na dom;
zadostuje dopisnica. Vsa naročila in po-
pravila izvršim vestno po Vaši želji in
skrajno nizki ceni. Priporočam se!

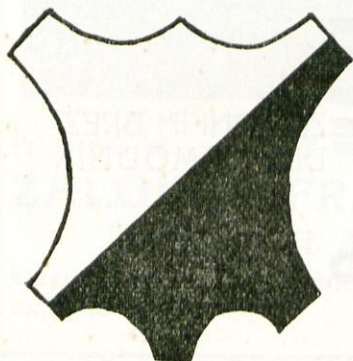
421

JANKO AUMAN, VIR, pošta DOB

Izdelovanje vsakovrstnih vozov po lastnih in danih vzorcih. Dopršitev strokovnjaško nenadkriljiva. Cene po dogovoru najnižje.

375

Jernej Bolhar

industrija usnja
Domžale

Strojim: boks, ševro, ševret, vsakovrstni „krom-futter“ usnje. Sprejemam v stroj vsako množino kož. Strojim po najnižji ceni.

Usnje za suk-njiče.

306

PRIPOROČAMO

gostilno

„pri Matičku“

last

Petra Liparja v Mengšu,

kateri Vam postreže s priznano najbolj-
šimi pijačami in jedili. Cene zmerne.

404

BRATA NAGLIČ, TOVARNA ŠČETK IN ČOPIČEV, ŠMARCA—KAMNIK

Največja in najstarejša tovarna za izdelavo ščetk in čopičev v Dravski banovini. Izdelujejo se ščetke in čopiči vseh vrst za vsakdanjo rabo, kakor tudi specialne ščetke in čopiči po vzorcih in rizbah prvovrstno.

426

FRANC PREMK
SPLOŠNO KLEPARSTVO
MENGEŠ

414

I. KRANJSKA KARTONAŽNA TOVARNA

FRANC ROPRET
MENGEŠ, SLOVENIJA

USTANOVLJENA LETA 1897

419

F. PÁPA

PAPIRNICA IN KNJIGOVEZNICA

ŠKOFJA LOKA

447

GABRIEL MATTEWEBER

URAR

ŠKOFJA LOKA (DRAVSKA BAN.)

Popravila se izvrše točno in poceni.

446

LEKARNA V ŠKOFJI LOKI

Ustanovljena l. 1850

Ph. Mr. OTOKAR BURDYCH

Zaloga vseh tu- in inozemskih specialitet, mineralnih vod in kirurških potrebščin.
Vsa zdravila za domačo živino vedno v zalogi.

Naročila — poštoobratno.

442

RUDOLF ZIHERL

ŠKOFJA LOKA

Trgovina specerijskega blaga, porcelana in stekla.

Glavna zaloga

najfinejše banaške moke, koruze itd.

Na drobno

Na debelo

Brzjavni naslov: ZIHERL

Interurban telefon št. 13

Poštni čekov. račun št. 11.676

441

JOSIP DEISINGER

ŠKOFJA LOKA

Trgovina s specerijskim in kolonijalnim blagom. Zaloga špirta in fine banaške moke. Zastopstvo družbe: Vacuum Oil Comp. d. d. Zagreb za bencin in petrolej.

448

Priporočamo trgovino z vedno svežim specerijskim blagom

VALENTIN DEBELJAK, ŠKOFJA LOKA

Specijelna prodaja domačega pšeničnega in rženega kruha.

443

ČADEŽ JOŽKO

ČEVLJARSTVO

ŠKOFJA LOKA

Ima stalno v zalogi vseh vrst šivane in zbite čevlje lastnega dela po najnižjih cenah.

444

I. ŠTRAUS, ŠKOFJA LOKA

Zaloga vedno sveže specerije in železnine priznanih tovarn. Glavna zaloga tobaka in trafika. Samoprodaja „Sparklet“ aparatov za proizvodnjo sodavice in zaloga sem spadajočih kapslov

449

FLERIN RUDOLF, MENGEŠ

splošno strojno ključavničarstvo in

zaloga poljedelskih strojev vseh vrst

439

Izletnikom in domačinom priporočamo gostilno

„PRI CENETU“ V ŠKOFJI LOKI

kjer se točijo priznana najboljša vina. Nastavljeno je vedno sveže pivo. V kuhinji topla in mrzla jedila vedno na razpolago. Lep senčnat vrt, tujske sobe.

V hiši je tudi mesarija, kjer se dobi vedno sveže tovrstno blago in razni mesni izdelki

453

Priporočamo trgovino z mešanim blagom

E. ŠUBIC v ŠKOFJI LOKI

kjer ste najsolidnejše postreženi.

451

Trgovina z železnino, AVG. POTOČNIK, ŠKOFJA LOKA (Dravska banov.)

Zaloga: železa, traverz (nosilk), cementa, štorje, razne pločevine, vodovodne cevi, štedilniki, steklo (šipe), porcelan, barve, laki, mazilna olja, ter umetna gnojila itd.

Zastopstvo: poljedelskih strojev, švedskih posnemalnikov z jamstvom; prima „Remscheid“-žag. — Nakup starega železa in kovin.

455

Priporočamo

RUPAR FRANC

vozni in podkovski kovač

ŠKOFJA LOKA

kateri izvršuje

vsa v to stroko spadajoča dela najsolidnejše.

440

FRANC BENEDIČIČ ŠKOFJA LOKA, MESTNI TRG 12

Največja zaloga vsakovrstnih ur, zlatnine in srebrnine. Popravila se izvršujejo točno in po zmernih cenah.

456

Vsem cenjenim odjemalcem Poljanske in Selške doline, kakor tudi ostali okolici se najtopleje priporoča trgovina

Ivanka Štrukelj, Škofja Loka

nasproti kapucinske cerkve, katera ima vedno v veliki izbiri najsolidnejše manufakturno blago in galanterijo po konkurenčnih cenah

462

M. ŽIGON, ŠKOFJA LOKA

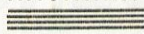
TRGOVINA MEŠANEGA BLAGA

Zastopstvo in razprodaja prvovrstnega kvasa. Izdelovanje vseh vrst pletenin.

461

KAVARNA

PRIPOROČA SE

MINKA PLANTARIČ V ŠKOFJI LOKI

457

JANEZ POKORN FUŽINA v ŠKOFJI LOKI

Izdelovanje na vodni pogon: sekir, lopat, krampov, lemežev, motik itd.

Blago prvovrstno iz najboljšega jekla. Razpošilja engro in detail.

466

JOŽE OBLAK, ŠKOFJA LOKA SPODNJI TRG 13

Splošno stavbeno in pohištveno mizarstvo. Delo garantirano! Cene zmerni!

463

Priporočamo trgovino z deželnimi pridelki in sadjem

MARIJA KOŠENINA V ŠKOFJI LOKI

Točna postrežba!

Nizke cene!

464

GUBANC LUCIJA

STARA LOKA, p. ŠKOFJA LOKA

trgovina z meš. blagom, ima vedno bogato
izbiro najraznovrstnejšega mešanega blaga
po zmernih cenah na zalogi.

485

ČEMAŽAR JOŽE

STARA LOKA štev. 6, p. ŠKOFJA LOKA

Izdeluje raznovrstne vozove
in vsa druga kolarska dela.

479

467

ALOJZ BERNIK

Industrija češljeva sviju
vrsta iz celuloide, gala-
lita i roževine.

Na malo! Na veliko!

ŠKOFJA LOKA (Gor.)

468

IVAN KREK

MESAR IN PREKAJEVALEC

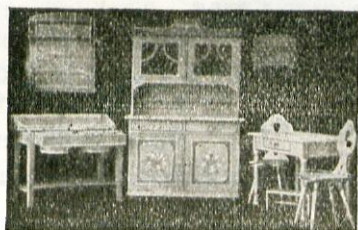
ŠKOFJA LOKA

482

IVAN BERČIČ, krojaštvo
STARA LOKA, p. Škofja Loka

Najsolidnejša izgotovitev oblek po znižanih
cenah.

483

Splošno mizarstvo
Jože Žagar v Stari Loki
pošta Škofja Loka

Izdeluje vsa mizarška in stavbena dela najkulantneje.

487

Priporoča se splošno čevljarско podjetje
FRANC BOZOVIČAR

STARA LOKA
p. Škofja Loka

kateri izdeluje
in ima na zalogi
vedno razno-
vrstne čevlje. Za
delo garantira.
Izdelava po želji
šivana ali zbita.
Cene nizke.

472

Priporoča se

ANTON BLAZNIK

strojno in stavbeno ključavničarstvo

ŠKOFJA LOKA

474

JOŽEF KOKALJ
ŠKOFJA LOKA

Samozaložba mašnih knjžic vseh vrst. Raz-
pošilja engro in detail. Knjigoveznica.

465

JANEZ HUMER

slikar in pleskar

Škofja Loka, Klobovsova ul.

488

Priporoča se gostilna

„Plevna“ v Suhi št. 9. pri Škofji Loki

kjer je vsakdo z pristno kapljico in svežim
jedili najboljšo postrežen.

478

Izletnikom, potnikom in tujcem se
priporoča gostilna

„PRI ANZELJCU“

na kolodvoru v ŠKOFJI LOKI

kjer se toči pristni cviček, ljutomerčan
in bizelj ter vedno sveže pivo.

Na razpolago vsak čas topla in mrzla
jedila.

Tujske sobe.

Cene zmerne.

491

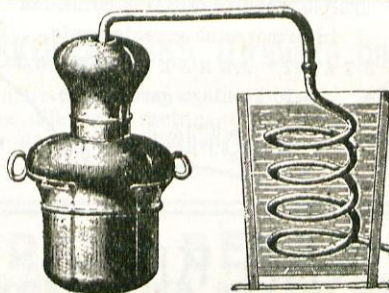
FRANC HRIBERNIK

žaga in lesna industrija

PUŠTAL

p. ŠKOFJA LOKA.

499

JANKO LUKANC, Škofja Loka
samoizdelava bakrenih izdelkov vseh vrst in kleparstvo.

495

F. ROBLEK

splošno čevljarstvo

v Škofji Loki

Novo predmestje.

500

JOSIP MARGUČ, splošno mizarstvo
ŠKOFJA LOKA

Specijelna izdelava lesenih priprav za
mlekarne.

498

TINE OBLAK, Škofja Loka

Higijenični brivski salon za dame in
gospode.

496

Priporoča se restavracija

pri „OTETU“ v Škofji Loki

kjer so izletniki, tujci in domačini najsolidnejše postreženi.

Tujske sobe — vrt — balinanje!

515

Priporočamo kulantno modno krojaško delavnico

FRANC PFEIFER-JA v Škofji Loki - Novo predmestje

kateri radi svoje strokovnjaške izurjenosti zadovolji vsakogar in prosi naj se
vsak z zaupanjem nanj obrne.

497

JEŠE

Najstarejše avtobusno podjetje
v Škofji Loki.
Proga Škofja Loka-Železniki.

Avtotaksi in trgovina
z mešanim blagom.

450

Vsem, kateri se ho-
čejo pokrepčati v
hladni senci in na
brezprašnem pro-
storu s prvostnimi
pijačami in domačo
šunko, salamo in
drugimi jedili
priporočamo poset

RESTAVRACIJE VINCARJE v ŠKOFJI LOKI

kjer boste vsestransko najbolje postreženi. Kegljišče, balinanje vedno na razpolago.

545

Priporočamo splošno
kovaško delavnico

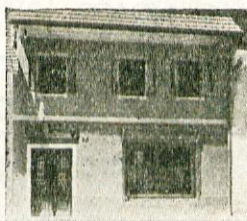
Valentina Kalana v Stari Loki p. Škofja Loka

kateri izvršuje: podkovanje konj,
vozov in vsa kovinska
dela solidno in po zmernih cenah.

484

Splošno čevljarstvo PAVEL BOZOVIČAR, Škofja Loka

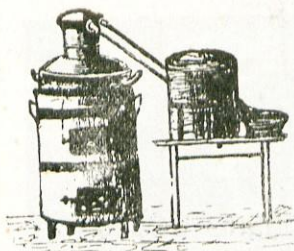
Zaloga vsakovrstnih
čevljev
lastnega proizvoda.
Naročila po meri.
Popravila.
Delo garantirano.
Cene solidne.

458

Matevž Hafner mesar in prekajevalec Škofja Loka, Mestni trg.

V zalogi
vedno sveže meso in razni mesni izdelki.

492

**ČADEŽ
ALOJZ
POLJANE**
nad Škofjo Loko

Strojno, stavbeno in galant. kleparstvo
Izdelovanje kotlov vseh vrst.

514

Prvovrstne i cenene harmonike
vseh vrst dobite le pri

Alojzu Prostor
Srednja vas
pošta Poljane nad Škofjo Loko
507

Priporoča se

POLJANE
nad Škofjo Loko

KLOBOVES FRANC
trgovec in posestnik

kateri ima pri solidni postrežbi
vedno sveže blago v zalogi
509

VINKO JAMAR

Trgovina z mešanim blagom
in prodaja taksenih vrednotnic

POLJANE
NAD ŠKOFJO LOKO

513

IVAN DOLINAR
POLJANE
NAD ŠKOFJO LOKO

Trgovina z mešanim blagom in
čipkami. — Solidna postrežba.

512

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM IN VINOM

Ustanovljeno
l. 1889

F. KS. JELOVČAN
GORENJA VAS nad ŠKOFJO LOKO

503

ČADEŽ ANTON
GOSTILNA IN LESNA INDUSTRIJA
SREDNJA VAS, p. POLJANE
NAD ŠKOFJO LOKO

508

CIRIL MEZEK
TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM
TRATA — GORENJA VAS

506

LUZNAR FRANC, splošno ključavničarstvo
ŠKOFJA LOKA

— Izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela najkulantnejše. —

493

Kupujte in posečajte tvrdke,

katerih objave pri-
naša naša knjiga!

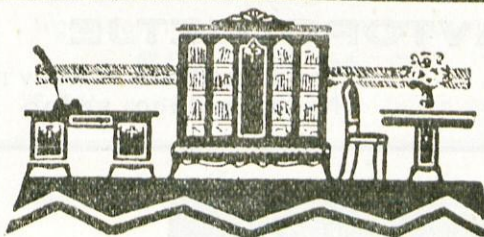
Stavbeno in pohištveno
mizarstvo

CIRIL GROHAR ŠKOFJA LOKA

Izvršujem

vsakovrstno, kakor tudi luksuzno pohištvo po naročilu in po konkurenčnih cenah.

523

Ravnihar Franc
Škofja Loka
sodavičar in tov. promet.

*Izdelovanje sodavice
in vseh brezalkoholnih pijač
priznane kakovosti.*

525

Priporoča se industrija klobukov, klobučevinastih copat vseh vrst

PAVLA JAMNIKA
v ŠKOFJI LOKI, Spodnji trg št. 18.

524

Priporoča se **IVAN BERGANT**
v STARI LOKI

trgovina z mešanim blagom in gostilna,
poleg cerkve, kjer je vsakdo vsestransko
najboljše postrežen. CENE SOLIDNE!

526

Vsem, ki se hočejo v senci kostenjev ohladiti — pogasiti žejo in nasititi lačne želodčke se priporoča gostilna in buffet

H. in I. KAVČIČ „pri Zvezdi“ v Škofji Loki, Fužinsko predmestje.
Vedno sveži narezki in priznana dobra pijača.

Specijalno stavbeno in galanterijsko kleparstvo. Pokrivanje zvonikov, napeljava strelvodov itd.
Priporoča se za vsa tozadevna naročila Kavčič.

530

Restavracija IG. GUZELJA
(avtobusna postaja) „pri Balantu“
v ŠKOFJI LOKI.

Lep senčnat vrt! — Avtogaraža! — Sobe za tujce!

532

Priporočamo vsem, ki hočejo v miru preživeti počitnice, gostilno in prenočišča

„RATITOVEC“ v ČEŠNJIČAH
pri ŽELEZNIČIH.

Prvovrstna vina, sveže pivo, domača kuhinja, senčnat vrt. - V bližini naravne kopeli v Sori. - Izleti na Ratitovec, Blegoš Jelovico in drugam.

Postrežba solidna!

Cene zmerne!

528

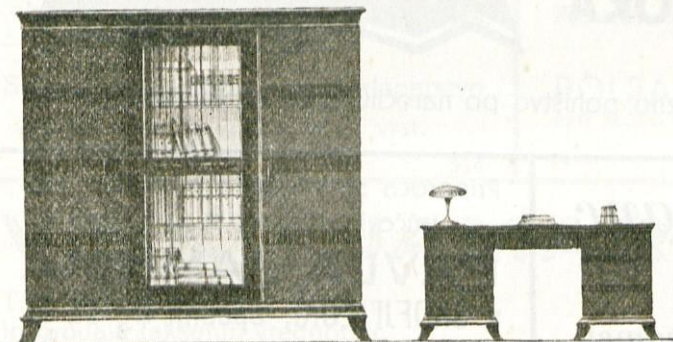
ERŽEN JOŽA

AVTOPODJETJE V ŠKOFJI LOKI

Vozi k in od vseh vlakov v mesto Škofjo Loko in nazaj.
Na razpolago vedno zaprt taksi (limuzina).

535

Priznano najsolidnejša in najkulantnejša mizarska delavnica je in ostane v vsakem oziru

IVANA ŠMIDA
MIZARSKEGA MOJSTRA
V STARI LOKI
pošta ŠKOFJA LOKA

531

RESTAVRACIJA IN PRENOČIŠČA

JOSIP HAFNER, ŠKOFJA LOKA

Lesna trgovina, mlin in žaga na vodni pogon ob Sori.

534

LEBEN MIHAEL

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM
SELCA nad ŠKOFJO LOKO

522

KOS FRANC

TRGOVINA

POLJANE
nad ŠKOFJO LOKO

536

Trgovina kolonijalnega blaga, železnine in stekla

JANKO JAŠKE, ŽELEZNIKI (Dravska ban.)

Eksport ročno kleklanih čipk in oglja

Gostilna

Industrija sodcev za barve in zelje

520

Tujcem in izletnikom
na Ratitovec priporo-
čamo staroznano go-
stilno in prenočišče

G. THALER
ŽELEZNIKI

Priznana štajerska vina,
sveže pivo, dobra ku-
hinja, lep senčnat vrt,
kegljišče.

518

PINTAR VALENTIN ŽELEZNIKI

Izdelovanje šivanih in zbitih čev-
ljev po najnovejših vzorcih in
nizkih cenah. Specijelno izdelo-
vanje gojzerc.

521

PINTAR LOVRENC

SORICA 20

Gostilna in trgovina
z mešanim blagom,
tujske sobe, leto-
višče z 816 m nad-
morske višine. Ko-
pališče v Sori.

581

ALOJZIJ KAČAR

MODNA KROJAČNICA

ZG. SORICA št. 48

p. SORICA

Izdeluje obleke po
meri in prodaja go-
tove po zmerni ceni.

582

DROL FRANC

trgovina z mešanim blagom in gostilna

SORICA št. 8

Solidna postrežba. Nizke cene. Tujske sobe

583

MATEVŽ KEJŽAR - ZG. SORICA 43

p. SORICA

podkovski in vozni kovač, tik ob izviru Sore

Solidne cene za domače in tujce, prvovrstna delavnica

584

JOŽKO BAJŽELJ — AVTOPODJETJE ŽELEZNIKI šte. 8

Prevzema vse tovarne vožnje, kakor blago za trgovce, les, selitve, opeko itd.

588

FRANC MARKELJ
SORICA 3

trgovina z mešanim blagom
in šolskimi potrebščinami.

586

ŠUŠTAR PETER
SORICA šte. 36

trgovina z obrtniskimi potrebščinami, špece-
rija, šolske potrebščine in čevljarstvo.

585

ANDREJ KOSEM, ŽELEZNIKI št. 118

trgovina z mešanim blagom, eksport kleklanih čipk, deželni pridelki.

591

FRANC BOGATAJ

Gostilna, mesarija in pre-
nočišča za tujce. — Solidna
postrežba. — Vedno sveže
blago. — Nizke cene.

ŽELEZNIKI ŠTEV. 1

592

JOŽEF GLOBOČNIK
INDUSTRIJA SMREKOVEGA LESA

ŽELEZNIKI

594

LEOPOLD DOLENC
ŽELEZNIKI 129

modna krojačnica za gospode in dame
Hitra izvršitev!

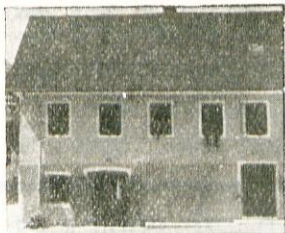
Solidne cene!

589

ŠTEFAN ZUPANC, ŽELEZNIKI 119
SEDLARSKI MOJSTER

izdeluje vsa sedlarska in jermenarska, kakor
tudi vsa druga v to stroko spadajoča dela
točno, solidno in poceni.

593

Cenjenim potnikom
in letoviščarjem se
najtopleje priporoča
gostilna pri

KAMNARJU V POLJANAH

Točijo se pristna do-
lenjska in štajerska
vina in so na razpo-
lago vedno topla in
mrzla jedila po zmer-
nih cenah. Za obilen
obisk se priporoča

ALEŠ KLOBOVES, gostilničar
POLJANE NAD ŠKOFJO LOKO

511

MARKELJ GABRIJEL

KROJAČ

SV. KRIŽ št. 1
p. ŽELEZNIKI

izdeluje vsa v svojo
stroko spadajoča
dela po najmoder-
nejših vzorcih, ka-
kor tudi lovske ob-
leke in „gorenjske
jerhovce“.

597

Brtoncelj Franc

krojač in trgovec

Selca 15 nad Škofjo Loko

Izdeluje vsakovrst-
ne obleke po meri.
Na zalogi ima tudi
že izgotovljene ob-
leke. — Trgovina z
manufakturnim bla-
gom ter krojaškimi
in šiviljskimi po-
trebsčinami.

598

POLDE KOŠMELJ ŽELEZNIKI 94

mesarija z lastno najmodernejšo hladilnico. Vsak dan sveže meso. Za prodajo na debelo izdelujem
la domače zimske salame ter imam vedno na zalogi suho meso. Cene solidne! Postrežba točna!
596

JOŽKO PFEIFER

SELCA št. 16 NAD ŠKOFJO LOKO

trgovina z mešanim blagom in deželni pri-
delki. Eksport bukovega oglja.
Postrežba solidna! Cene nizke!
599

IVAN KOPČAVAR

SELCA št. 17 NAD ŠKOFJO LOKO

trgovina z mešanim blagom in deželni pri-
delki. Množinske dobave in eksport buko-
vega oglja.

600

PAVEL TAVČAR — mlin in strojno mizarstvo ŽELEZNIKI št. 82

trgovina mlevskih izdelkov domačega mlina. Strojno mizarstvo, izdelovanje pohištva in stavb-
nih del. Izdelovanje in eksport domačih drož za krušni kvas.

Tvrdba solidna

613

JAKOB ZUPANC

STUDENO 10

p. ŽELEZNIKI
krojaška delavnica

izdeluje po najmo-
dernejšem kroju ob-
leke natančno in
hitro. Cene solidne!

602

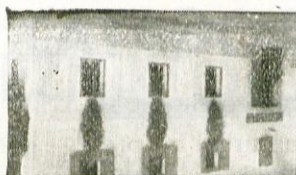
KLEMENČIČ

ANTON

SELCA 18
NAD ŠKOFJO LOKO

trgovina z mešanim
blagom, pekarija in
mesarija.

601

JANEZ FERLAN

gostilna pri Anžku

GORENJA VAS št. 21
nad Škofjo Loko

Stara kmečka gostilna z vedno svežo
domačo hrano. Lepa letoviška okolica,
tujske sobe. Dobra vina, veliko mleka
in surovega masla od domačih krav.

605

JOŽKO ŽBONTAR, RUDNO 28 p. ŽELEZNIKI

Prvovrstna stara domača gostilna in trgovina z mešanim blagom. — Krasna izletniška točka,
gorski zrak, mirna okolica.

606

Karkoli kupiš, kupi ali naroči vedno in edino le pri tvirtkah, katerih objave in ponudbe so uvrščene v tej propagandni knjigi. - Bodi prepričan, da te one najboljše postrežejo in zadovolje tvojemu okusu, zahtevi v kvaliteti in ceni! - Baš v tem pa je tvoj in vsakega konsumenta interes!!!

PROGRES

IVANKA PRIMOŽIČ

ŽELEZNIKI 48

trgovina z mešanim blagom in domačimi ročno kleklanimi čipkami.

609

IVAN JAKOLIČ

ŽELEZNIKI št. 81

Stavbeno in pohištveno mizarstvo. — Strojni obrat.

608

FRANC in ALOJZI WEBER

pohištveno in stavbeno mizarstvo
JESENOVEC 53

p. ŽELEZNIKI

Velika zaloga trdega suhega lesa. — Delo natančno in po najmodernejših vzorcih. Cene nizke!

607

JANKO VRHUNEC

SELCA 78

nad Škofjo Loko

staroznana gostilna „FRTIČA“ izborna vina, najboljša kuhinja, tujске sobe, solidna postrežba, nizke cene.

604

SODARSKA ZADRUGA

r. z. z o. z., ŽELEZNIKI

Izdeluje se po naročilih raznovrstna lesena posoda, ki se rabi kot embalaža za različne vrste kemičnih izdelkov, sodi za ribe, med, repo, zelje, barve in žičnike.

610

MARIJA PINTAR

ČEŠNJICA, p. ŽELEZNIKI

trgovina z mešanim blagom in trafika ter gostilna s kegljiščem. Toči pristna dolenska in štajerska vina, vedno sveža in dobra hrana.

611

SODARSKA ZADRUGA

r. z. z o. z.

ČEŠNJICA

p. ŽELEZNIKI

izdeluje vsakovrstne izdelke: sode iz mehkega in trdega lesa, škafe, čebre, banje itd. po najnižjih dnevnih cenah.

612

PETER GORTNAR

ČEŠNJICA 9

p. ŽELEZNIKI

trgovina z mešanim blagom in pekarija. Vsak dan bel in črn domač kruh. Vedno sveže blago. — Postrežba točna.

615

ANTON ERŽEN

ČEŠNJICA 21

p. ŽELEZNIKI

trgovina z mešanim blagom in deželni pridelki.

614

JURIJ BRGANT

gostilna in trgovina z mešanim blagom

DOLENJA VAS 37

p. Selca nad Škofjo Loko

Staroznana gostilna „pri Jurju“ toči najboljša dolenska in štajerska vina. Dobra kuhinja. — Doma kuhana žgana pijača — sadjevec, borovničovec.

617

PODOBNIK IVAN, BUKOVICA št. 27

p. SELCA NAD ŠKOFJO LOKO

trgovina z deželnimi pridelki in eksport bukovega oglja (Holzkohle).

618

IGO ZAGOREC, RADOVLJICA

Manufaktura, galanterija, mode, specerija, delikatese, železnina, steklo, porcelan, barve.

541

BOGATAJ JANKO ŽELEZNIKI

trgovina in industrija embalažnih sodov.

517

JAKLIČ FRANC trafika in papirnica RADOVLJICA

540

GRILC FRANC

MANUFAKTURNA TRGOVINA — RADOVLJICA

DOBRO BLAGO.

SOLIDNE CENE.

537

Priporočamo splošno mizarstvo

TOMO JEGLIČA

V RADOVLJICI

546

JOŽE PAVLIN

V RADOVLJICI

POHIŠTVENO MIZARSTVO
IN ZALOGA POHIŠTVA

544

PREŠERN ANDREJ

STROJNO KOLARSTVO

PREDTRG, p. RADOVLJICA

izdeluje raznovrstne vozove, **specijelno izdelovanje dvodelnih lesenih jermenic.**

551

P. ČERNE, Radovljica 45

ure, zlatnina, srebrnina, optični predmeti, gramofoni, dvokolesa, motorna kolesa, šivalni in pisalni stroji.

Cene solidne.

553

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Radovljici

ima stalno na zalogi vedno sveže specerijsko blago, veliko zalogo koruze, moke, otrobov, kmetijskih potrebščin, umetnih gnojil, cementa etc. — Monopolska velikoprodaja soli. — Zastopstvo Vacuum Oil Comp. Zagreb. — Petrolej. — Bencin.

556

GORENJCI, RADOVLJICANI

*ni Vam treba hoditi v Kranj in Ljubljano
na trg, ker dobite že v Radovljici pri*

IVANU BULOVCU

najfinejše delikatese in vedno sveže specerijsko blago po znižanih cenah

555

PERC FRANC

pekarija in konditorija

RADOVLJICA

560

MIHAEL MENCINGER

stavbeno in galanterijsko kleparstvo

V RADOVLJICI

557

GRIMŠIČAR & MAČEK

KROJAŠTVO

RADOVLJICA

559

JANKO RESMAN

usnjar

RADOVLJICA

Prodaja usnja in vseh čevljar-
skih in sedlarskih potrebščin.
Export surovih kož in čresla.

561

ANTON WAGNER

Barvanje in kemično čiščenje
oblek

V RADOVLJICI

562

Ing. ZUPANC JERNEJ

Lancovo pri Radovljici

Žaga in lesna industrija. — Produkcija mehkega rezanega lesa vseh dimenzij.

564

FRANC ZUPANC

Gostilna, trgovina, tujske sobe, vrt.
Solidna postrežba.

LANCOVO PRI RADOVLJICI

563

Priporoča se

JANEZ FAJFAR

splošno ključavničarstvo, trgovina s kolesi
in šivalnimi stroji

v Predtrgu pri Radovljici.

572

Kdor hoče jesti kruh iz zdrave in
sveže moke naj se še danes obrne na

VALJČNI MLIN JOŽETA RESMANA v ZAPUŽAH, p. LESCE

Engro

En detail

kateri ima največjo zalogo vseh vrst
lastnih in banaških mlevskih izdelkov.
Zaloga raznovrstnega žita.

567

Prva gorenjska
tovarna sukna,
odej in pletenin

LOJZE KRISTAN

Ustanovljeno l. 1872

Poštno čekovni račun Ljub-
ljana 12.987

Brzajavni naslov:

Kristan Lesce Slovenija

ZAPUŽE, p. LESCE, Jugoslavija

Izdeluje vsakovrstne pletenine, fine posteljne in
konjske odeje (koce) iz čiste volne ter razne vol-
nene štofe in lodne.

Cene konkurenčne!

Zahtevajte vzorce!

570

F. REMEC

tovarna lesenih izdelkov. — — — Rezan les, brodski pod in raznovrstni stoli.

V LANCOVEM PRI RADOVLJICI

565

Priporočamo trgovino z žganjem in mešanim blagom

Gabrijela Eržena v Zapužah pri Lescah

kateri Vas vsestransko najsolidnejše postreže.

568

Restavracija »Turist«

lastnik

JOŽE AVSENIK

restavratel in lesni trgovec

v BEGUNJAH

železniška stanica Lesce-Bled (2,5 km); pošta, telegraf, telefon vis-à-vis. Sestajališče turistov, lesnih trgovcev, trgovskih potnikov itd. — Ima zračne tujske sobe s prvovrstno hrano in oskrbo, lasten lov (srna, divja koza, petelin itd.). Idealni izleti: Draga, Begunjsčica, Sv. Peter, Bled, Tržič, Kranjska gora itd.

569

Tujcem, letoviščarjem in domačinom priporočamo restavracijo pri

„LECTARJU“ V RADOVLJICI

kjer se točijo priznana dolenjska in štajerska vina ter druge pijače. — Vsak čas na razpolago topla in mrzla jedila „à la carte“. — Tujske sobe. Lep senčnat vrt.

Cene zelo nizke!

Postrežba solidna!

632

Priporočamo gostilno in prenočišča

GABRIJELČIČ NA BREZJAH

kjer se točijo pristna dolenjska in štajerska vina, vedno sveže pivo in druge pijače. Topla in mrzla jedila. Tujske sobe. Lep senčnat vrt. Autogarage.

Avtotaksi na razpolago. — Pošta v hiši.

Solidna postrežba!

Zmerne cene!

619

Priporočamo lesno
industrijo in trgovino
z lesom in ogljem

FR. ŠTULARJA

V PREZRENJU

pošta PODNART

ENGRO!

EN DETAIL!

621

Vsem tujcem, letoviščarjem im domačinom
se priporoča gostilna

„PRI KOSMACU“ V RADOVLJICI

kjer je na razpolago priznana pijača in jedila.
Tujske sobe. — Lep senčnat vrt.

548

Letoviščarjem, tujcem in domači-
nom priporočamo restavracijo

„PRI KUNSTELJNU“ V RADOVLJICI

Pristna vinska kapljica. Vedno
topla in mrzla jedila. — Lep
senčnat vrt. — Kegljisce. —
Tujske sobe s kopalnico.
Solidna postrežba!

552

IVAN MOHORIČ PREDTRG pri RADOVLJICI

izvršuje vsa mizararska
dela, stavbena in po-
hištvena, solidno in
po zmernih cenah. —
Zato se z vsem za-
upanjem obračajte
nanj.

571

PRIPOROČAMO

VINKO BOGATAJ KLOBUČAR RADOVLJICA

542

GRILC FRANC

oblastveno izprašani mestni zidarski mojster
RADOVLJICA

Delo in cene solidne. — Izgotavlja načrte in
daje nasvete.

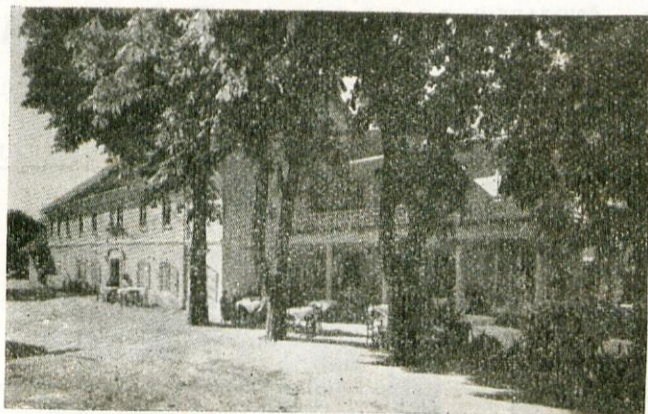
575

L. B. HAFNER

industrija kovanih žeblicev,
verig in čevljev za pilote

V KROPI

626

Vsem, ki se hočejo na

BREZZJAH

zadovoljno počutiti,
priporočamo gostilno

FINŽGAR

kjer se točijo priznано najboljša vina in druge pijače. Topla in mrzla jedila vsak čas. — Tujske sobe s tekočo vodo in kopalnicami.

Avtogaraža

Taksi in avtobus vedno na razpolago.

Lep senčnat vrt.

POSTREŽBA TOČNA!

CENE NIZKE!

620

JAKOB in ELIZABETA SMREKAR

trgovina z mešanim
blagom in pekarija

V KROPI

627

FERLIČ FRANC

trgovina z mešanim blagom

===== **KROPA** =====

624

Priporočamo strojno mizarstvo

RUDOLFA FINŽGARJA v KROPI

kateri izvršuje vsa dela najsolidnejše

628

Priporoča se gostilna

**»pri JARMU«
v KROPI**

kjer se točijo priznано najboljša pijače in so na razpolago topla in mrla jedila. — Tujske sobe, lep senčnat vrt. — Proizvodnja pristenega domačega žganja raznih vrst.

631

ANDREJ SUPAN

izdelovanje kovaških mehov, poljskih kovačnic in decimalnih tehtnic

KROPA — DRAVSKA BAN.

Naslov brzojavk: SUPAN KROPA

Poštna hranilnica podr. Ljubljana št. 12.011

629

SIMON PIRC KROPA

Tovarna žičnikov
in žice

622

JOŽEF TRPIN, ČEVLJARSKI MOJSTER, KAMNA GORICA

Izvršuje poleg najfinejših moških, damskih in otroških čevljev tudi oficirske škornje, štrapac čevlje, gozjerje itd. Delo solidno! Cene nizke!

580

KATARINA ŠOLAR INDUSTRIJA ŽEBLJEV KROPA—KAMNA GORICA

Izdelujem vsakovrstne žeblje, kakor: planinčarje, žeblje za športne čevlje, kljuke za zid in cevi, klopnike, bro-darske, zobe za brane, žeblje za nor-malne in rudniške tračnice itd.

Čekovni račun št. 14.742 pri Poštni hranilnici v Ljubljani.

625

LOVRO KOKALJ USNJARNA IN STROJARNA V KROPI

630

FANI PREVC GOSTILNA PRI „BAJŽELJNU“ KAMNA GORICA

prenočišče, kegljišče, lep senčnat vrt ob potoku. Solidna postrežba.

577

IVAN LAZAR — ŽEBLJARSKA INDUSTRIJA KAMNA GORICA GORENJSKO (DRAVSKA BANOV.)

Železniška postaja Podnart—Kropa

Brzjavke: Lazar Podnart—Kamna gorica

USTANOVLJENO LETA 1876

Izdeluje: kovane žeblje za tračnice za rudniške, šumske, ozkotirne in normalne proge, za zgradbe, jezove in mostove, spone za prage in splave itd.

576

VARL IVAN — KAMNA GORICA

Izvršuje nogavice, dokolenice etc. vseh vrst, kakor tudi raznovrstne majice. Delo priznано nenadkriljivo! Cene nizke!

579

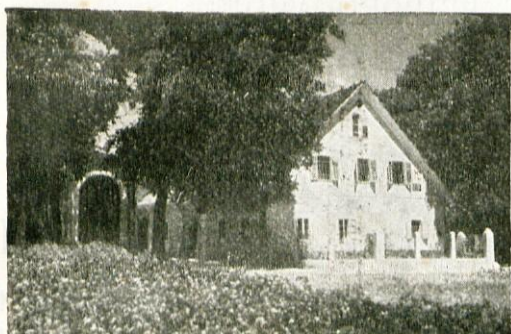

Priporoča se gostilna in mesarija

PAVEL PERESCIUTTI V GORENJI VASI nad Škofjo Loko Poljanska dolina

katera toči priznано dobra vina in Vam postreže z vedno svežimi toplimi in mrzlimi jedili. Za hišo kopa-lišče v Sori in vrt!

516

Priporoča se vsem Škofjeločanom in
izletnikom gostilna

„pri FRTUNOVCU“ V STARI LOKI

na periferiji mesta, kjer se točijo pri-
znano dobra vina, sveže pivo in druge
pijače. Na razpolago topla in mrzla
jedila. — Balinišče. Lep senčnat vrt.
Tujske sobe.

527

Priporočamo restavracijo

„POD KLANČKOM“ V GORENJI VASI NAD ŠKOFJO LOKO

Prenočišča za tujce. Naravna kopelj v Sori
24° C topline. Pršna kopelj v hiši. Posebno
priporočljivo letoviščarjem radi izvrstnega
gorskega zraka in naravnih sprehodov po
jelovih gozdovih. Avtozveza 3krat na dan,
Škofja Loka—Žiri. Sezona od 15. junija do
31. avgusta. Pension: Celodnevna oskrba
32.— do 40.— Din. Pošta, telefon, radio.

504

LEOPOLD MIKLAVČIČ

SODARSTVO

POLJANE NAD ŠKOFJO LOKO

se toplo priporoča za
prevzem vseh v stroko
spadajočih del.

510

FRANC DEMŠAR

ZALILOG 22, pošta ŽELEZNIKI

Lesna trgovina, škrlolom in izdelovanje
škrljevih plošč. — Promptne vagonke do-
bave. — Prevzemam kritja vsakovrstnih
stavb, cerkva in zvonikov.

587

PRIPOROČAMO TVRDKO

ŽLEBNIK IVAN
OPTIK IN URAR

V DOMŽALAH

384

Priporoča se soboslikarstvo, črkoslikarstvo
in pleskarstvo

IVANA POTOČNIKA na BLEDU

V vili „Drina“ trgovina s šolskimi potrebščinami in papirjem

639

PRIPOROČAMO
TVRDKO

MATEJ
MIKLAVČIČ

KLEPARSTVO
IN
VODOVODNE
INŠTALACIJE

TRATA NAD
ŠKOFJO LOKO

505

PRIPOROČA SE

FLERIN
RUDOLF

strojno ključavničarstvo

MENGES

439

J. DERMOTA, ŽELEZNIKI, Jugoslavija
USNJARNA, EKSPORT ČRESLA
TELEFON ŠT. 2 USTANOV. L. 1840

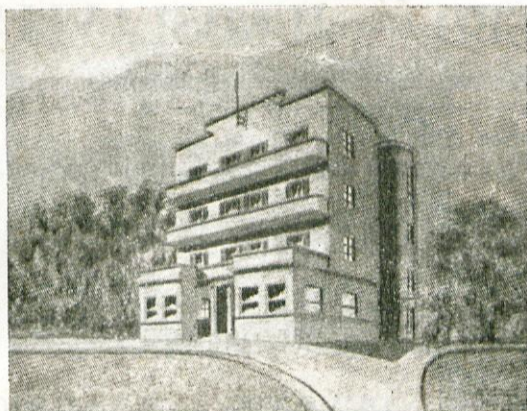
519

Vsem tujcem in letoviščarjem priporočamo

RESTAVRACIJO AŽMAN na BLEDU

Abonenti. — Hrana à la carte. — Tujske sobe. — Avtogaraža. — Lep vrt.

633

PENSION ASTORIA

BLED

JUGOSLAVIJA

PENSION ASTORIA u najlepšem južnom centralnom položaju, leži nad kupališnim parkom, samo jedan časak od jezera i tri časaka od Grajske kupelji oddaljen.

PENSION ASTORIA in schönster südlicher, zentraler Lage, ober dem Kurparke gelegen, eine Minute vom See und drei Minuten vom Schlossbade (Grajska kopel) entfernt. — Alle Zimmer mit fließendem Kalt- und Warmwasser, Zimmer mit Loggien, Ausblick auf den See und das Gebirge, schattiger Garten und luftiger Speisesaal. — Die Mahlzeiten werden an separaten Tischen im Speisesaal oder im Garten serviert. — Weitere Auskünfte durch die Leitung der Pension Astoria, Bled I, Jugosl.

PENSE ASTORIA v nejkrásnější, jižní, centrální poloze, nad lázeňským parkem ležící, vzdálená jednu minutu od jezera a tři minuty od jezerních lázní (Grajska kopel). — Všechný pokoje s tekoucí studenou a teplou vodou, pokoje s loggiemi s vyhlídkou na jezero a na hory, zahrada a vzdušná jídelna. — Strava se podává u separátních stolů, dle přání v jídelně nebo v zahradě, a pense sestává ze tří částí. — Další informace nejochotněji podává majitel pense Astoria, Bled I, Jugoslavie.

645

STAVBNO PODJETJE

IVAN PLEMELJ — BLED I.

TELEFON ŠTEV. 27

Prevzema in izvršuje vsa v to stroko spadajoča dela. — Daje informacije za nakup in prodajo vil in stavbenih parcel.

649

SOPAR ANTON

MODNO ČEVLJARSTVO

BLED

648

Priporočam vsakovrstno usnje posebno močno za delavne in boljše čevlje. V zalogi čevljarske potrebščine in posebno močni čevlji domačega izdelka.

IVAN JAMAR, BLED I.

MARTINOVA UL. 23

646

Pension Dr. Hočevar == Bled
Jugoslavija

644

HOTEL JEKLER, BLEĐ — JUGOSLAVIJA

Centralní položaj — Dobrý městanský dům — Prvotřídní obsluha.

Zentrale Lage — Gutes bürgerliches Haus — Erstklassige Bedienung.

640

ALBIN IZLAKER

SPECERIJA DELIKATESE
VINARNA

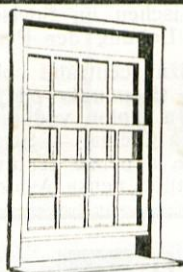
PENSION KINO

BLEĐ
LJUBLJANSKA CESTA

636

M. GOGALA

mizarsko podjetje

Specijalna tvornica

„STÜRMANN“ patentnih smučnih oken

638

NA BLEĐU

Telefon štev. 52

Krojač za dame in gospode.

Tailleur pour madames et messieurs.

JANKO MUŽAN

Grajska c. 14

BLEĐ II.

Yugoslavie

On parle française.

Man spricht deutsch.

Говорят по руски.

641

Kralj. dvorni dobavitelj

JURIJ RAVNIK

parna pekarna in slaščičarna

BLEĐ, Grajska c. 94

642

PENSION VOVK — BLED

JUGOSLAVIJA

altrenommiertes feinfürsichliches Familienhaus, liegt in angenehmer ruhiger, staubfreier Lage. Zwei Minuten vom See und Kurpark entfernt. Sehr großer schattiger, an Wald und Feld angrenzender Garten. Von den Zimmern der Pension bietet sich eine herrliche Aussicht auf den See und Triglavgebirge. Das Etablissement besteht aus einem Hauptgebäude, fließendes Kalt- und Warmwasser, und einer Gartenhäuschenkolonie. Diese Gartenhäuschen sind einzelne, vollständig eingerichtete Zimmer mit Japanischen Schiebefenstern und Türen, jedes mit Veranda, absolut staubfrei, mitten im Grün gelegen, als gesunde Sommerwohnung immer bevorzugt und sehr beliebt. Reichliche und gute Wiener Küche.

654

Priporočamo gostilno

pri „Planincu“ na Bledu

Grajska cesta 5

Priznana vina, najboljša pivo, izbrana hrana.
Tujske sobe. — Cene solidne.

Empfehlen Gasthaus

pri „Planincu“ in Bled

Grajska cesta 5

Bekannt erstklassige Weine, allerbestes Bier, vorz. Küche. Fremdenzimmer. Solide Preise.

651

HOTEL OLYMPIC, BLED

Zentrale Lage, direkt am See und Kurpark

Centralna lega, tik ob jezeru in poleg kopališkega parka

653

PENSION NORREGAARD

BLED

CENTRUM

JUGOSLAVIJA

Ganzjährig geöffnet. Erstklassige Zimmer. Im Winter geheizt. Verschiedene Küchen. Auf Wunsch auch Diäte. Herrliche Lage. Vorzügliche Bedienung. Schöner schattiger Garten. Haus-Autotaxi jederzeit zur Verfügung.

Informationen: E. Norregaard, Bled

Отворено кроз целу годину. Прво-класне собе. У зими ложене. Различите кухиње. На жељу и диета. Диван положај. Узорна послужба. Леп сјеновит врт. У сваку доба на располагање кучни аутотакси. Информације: Е. Норрегаард, Блед.

ПАНЗИОН НОРРЕГААРД

БЛЕД

ЦЕНТРУМ

ЈУГОСЛАВИЈА

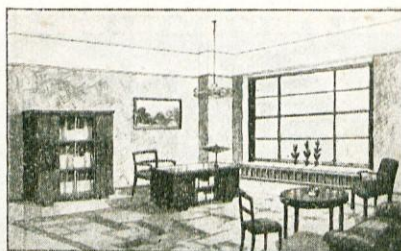
637

Pension-Vila Sokol

Bled I.
Jugoslavija

652

Splošno strojno mizarstvo
Jos. Črnologarja na Bledu, Grajska c. 27
Vas vsestransko najbolje zadovolji.

647

PENSION SVOBODA

BLED-VELDES

JUGOSLAVIEN

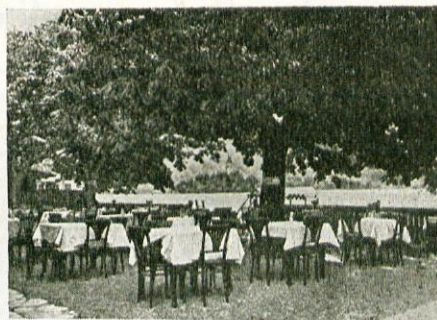
Vornehme Familienpension.

In prächtiger, ruhiger, staubfreier Lage, besonders geeignet für Erholungsbedürftige, 4 Minuten vom See und Zentrum entfernt, Wald in unmittelbarer Nähe. Elegante sehr geräumige, peinlich reine Zimmer; fließendes Wasser. Grosse Veranden mit freiem Ausblick auf das Gebirge. Sehr grosser schöner Garten mit schattigen Sitzplätzen. Salon u. Badezimmer im Hause. Reichliche, vorzügl. Verpflegung 3 Mahlzeiten täglich.

Wer Wirbel sucht, der bleibe fern,
Wer Ruhe liebt, der wohnt hier gern!

657

Obalni
Strand
Pobřežní

HOTEL CENTRAL - BLED

Neu renoviert. — Direkt am See- gelegen. — See u. Sonnenbad im Hause. — Boote. — Garage.
Seeveranda. — Schattiger Garten. Wiener Küche. — Mittelstandspreise. — Tel. Nr. 57.

Na novo renovirano. — Uz jezersku obalu. — Jezerska i sunčana kupelj u kući. — Čamci — Garaža.
Veranda na jezeru. — Sjenovit vrt. Bečka kuhinja. — Cene za srednji sloj. — Tel. broj 57.

Na novo renoviran. — Prmo na jezeru. — Jezerská i sluneční koupel v domě. — Čluní — Garaže.
Veranda na jezeru. — Stínna zahrada. Vídenská kuchyně. — Mírné ceny. — Tel. č. 57.

667

ALBIN POTOČNIK — BLED I.

URAR

VIDOVDANSKA C. No. 28 UHRMACHER

Große Auswahl u. Lager in Uhren, Gold-Silber- u. Doubleartikeln. Optik. Bijouterie.

Velika zaloga ur, zlatnine, srebrnine in double robe. Optika. — Bijouterija.

668

VILLA TÖNNIES, BLED I., Aleksandrova 25.

666

Trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki
JOSIP PREŠEREN

LESCE.

Zaloga
bencina.

675

LEOPOLD KOLMAN
BLED I., GRAJSKA C. 37

izvršuje vsa krojaška dela po najnovejši modi.
Lika in čisti obleke.

656

Priporočamo splošno znano industrijo cementnih izdelkov vseh vrst.

ALOJZIY KAPUŠ — LESCE-BLED

TRGOVINA STAVBENEGA MATERIJALA
Postrežba solidna!

669

Vsem izletnikom, turistom
in potnikom priporočamo
staroznano restavracijo
pri kolodvoru Lesce-Bled

„LEGAT“

Solidna postrežba. Vedno mrzla
in topla jedila; avtogaraža. —
Avtobus Lesce-Bled k vsem
vlakom. — Tenis. — Vrt v senci.
Kopalnice. — **Tujske sobe.**

672

JANKO ŠUMI, RESTAVRACIJA, LESCE-BLED

nudi vsem potujočim in domačinom priznana vina, vedno sveže pivo ter topla
in mrzla jedila.

V hiši mesarija in prekajevalnica.

Vedno sveže blago.

674

Priporočamo splošno čevljarstvo
LOVRO ŽAGAR
LESCE pri BLEDU

673

Priporoča se trgovina z mešanim blagom
Franjo Mlakar, nasl. Lesce pri Bledu

Vedno sveže blago v zalogi. — Postrežba in
cene solidne.

677

ANDREJ JEGLIČ — LESCE pri BLEDU

Telefon št. 8.

Čekovni račun št. 14.729.

Trgovina z mešanim blagom. — Zaloga špecerije, galanterije, konfekcije, manufakture in volne.
Zastopstvo in zaloga vsakovrstnega stavbenega materiala, umetnih gnojil ter semen. —
Pletilna industrija, — Bencin črpalka.

670

Das direkt am See gelegene **HOTEL PENSION STARKL**

BLED Jugoslavija

Direktno na obali jezera ležeći

ist vollständig neu renoviert und eingerichtet.
Unmittelbar am Strande befindet sich ein
schattiger Hotelgarten.

Badegelegenheit für Schwimmer und eigene
kostenfreie Boote.

Erstklassige Wienerküche.

Prospekte stehen kostenlos zur Verfügung!

Tel. Nr. 21.

je potpunoma renoviran i na novo opremljen.

Neposredno uz obalu nalazi se sjenovit
hotelski vrt.

Prilika za gajenje plivačkog športa i vlastiti
čamci besplatno na raspolaganje.

Prvoklasna bečka kuhinja.

Prospekti šalju se na zahtjev bezplatno!

Tel. br. 21.

658

Obiščite trgovino z mešanim blagom in točilnico

ANICE BURJA na BLEDU II.

kjer Vam je najsolidnejša postrežba zasigurana.

Cene zmerne.

662

Trgovina z železnino, kolesi, stroji in sestavnimi deli.

Dürkopp, Adler kolesa; S. K. F. kroglični ležaji.

FRANC KUNSTELJ **BLED I.**

mehanična delavnica, splošno
ključavničarstvo, vodovodne na-
prave. Izvršuje vsa v to stroko
spadajoča dela najsolidneje in po
najnižjih cenah.

Telefon št. 73

661

Priporoča se na novo otvorjeno
SPLOŠNO MIZARSTVO
ANDREJA POTOČNIKA
na BLEDU, KREKOVA CESTA

707

AMBROŽIČ ALEXANDER
URAR

BLED I., CANKARJEVA C. št. 47

Zaloga srebrnine in zlatnine. Optični predmeti.

659

Priporočamo vsem, kateri se hočejo z dobro kapljico in izvrstno jedačo okrepčati

GOSTILNO IN PRENOČIŠČA

„PERNUŠ“ – OLIP na LESCAH

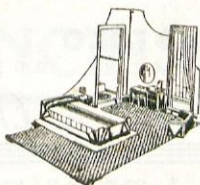
Avtogarage.

Velik senčnat vrt.

Zaloga pive itd.

716

Strojno mizarstvo
MEJAČ & ROJEC
Kamnik.

Zaloga pohištva.
Specijalna delavnica narod-
nega pohištva.
Šolske in cerkvene klopi.

293

PRIPOROČAMO

ST. ŠAVS, KAMNIK, MAJSTROVA UL. 20

prvo kemično čistilnico in pralnico v Kamniku,
katera kemično čisti obleke pere in lika perilo.

Ima največjo zalogo raznovrstnih moških,
damskih in otroških čevljev po najnižjih cenah.

258

AUGUST NANUT, KRANJ

Obiastno preizkušeni zidarski mojster. — Sprejema vsa v to stroko
spadajoča dela, kakor tudi izvršuje načrte in daje nasvete.

Delo solidno!

Cene konkurenčne!

99

Najugodnejši nakup Vam nudi trrdka

M. PANGERČ IN DRUG dr. z o. z. BLED II.

TRGOVINA Z MEŠANIM BLAGOM

Telefon interurb. št. 40

Pošt. ček. rač. št. 11.459

663

Higijensko i moderno uredjeni

PENSION PLEMELJ

BLED, CERKVENA UL. 127, JUGOSL.

Hygienisch und modern eingerichtet

Otvoren celu godi-
nu, položajem uz
jezero i kod lječi-
lišnog parka.

Razjašnjenja daje
uprava pensiona.

Das ganze Jahr ge-
öffnet. Unmittelbar
am See u. Kurpark
gelegen. - Informa-
tionen durch Pen-
sionverwaltung.

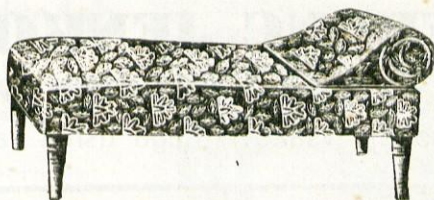
706

Splošno stavbeno in galanterijsko
kleparstvo

LEBAR LEOPOLD

BLED, GRAJSKA CESTA št. 3

712

Korošec Franc, tapetnik

Bled I., Črtomirova 49

Izvršuje vsa tapetniška dela najsolidneje.

Zaloga otoman, stolov, modrocov etc.

Cene nizke.

Postrežba solidna.

713

MATEVŽ ŽVAB

splošno krojaštvo

LESCE—BLED šte. 38

714

Priporočamo strojno, stavbeno in po-
hištveno mizarstvo

JAKOBA ERŽEN-A

V LESCAH PRI BLEDU

715

LEOPOLD JESIH

restavracija in mesarija
MEDVODE št. 38

Tujske sobe
Senčnat vrt
Letoviški kraj
Idealno kopališče Sora
682

Najbolj na roko

Vam je v trgovino

„k Marinku“ **A. ZALETEL**

trgovina z mešanim blagom
PRESKA (pri cerkvi), pošta MEDVODE

kjer Vas postrežemo z najbolj-
šim, vedno svežim vsakovrstnim
blagom najceneje in najhitreje!

683

FRANC OREL

pohištveno in
stavbeno mizar-
stvo ter zaloga
rakev.

Goričane 30
pošta Medvode

678

IVAN SEUNIG ml.

TOVARNA ŽEBLJEV

TACEN PRI LJUBLJANI

688

FRANJO PERŠIN

sedlarstvo in vozno ličarstvo

ŠT. VID nad LJUBLJANO

Se priporoča za izdelavo vsako-
vrstne konjske opreme,
tapeciranje in ličanje voz.

692

IZIDOR KOSMAČ

splošno čevljarstvo in
izdelovanje gojzerc

GORIČANE štev. 2
pošta MEDVODE

679

FRANC JENKO, MEDVODE št. 3

SEDLARSTVO IN TRGOVINA Z USNJEM

Prodaja vsakovrstnega usnja za čevljarje.

Cene konkurenčne!

686

GREGORIN MIRKO

mehanična delavnica
V ŠT. VIDU
nad LJUBLJANO

IZVRŠUJE:

vsa mehanična po-
pravila avtomobi-
lov, motorjev in dvo-
koles, hitro, vešče
in po solidni ceni.

694

EGIDIJ in ERJAVEC KAROL

POLEG TACENSKEGA MOSTU
vas BROD, p. Št. Vid nad Ljubljano

Zaloga in prodaja pohištva.

Cene zmerne!

Vsi izdelki z jamčeno lastni izdelki.

697

A. RUPAR

gostilna „Cebav“
V ŠT. VIDU
nad LJUBLJANO

Toči pristna vina in
daje svojim cenj.
gostom izvrstno do-
mačo hrano po
zmerni ceni.

695

BENCINSKA STANICA

Zastopstvo in zaloga naj-
jačje ameriške gume

„GENERAL“

TRGOVINA S. J. ROZMAN

ŠT. VID nad Ljubljano. -:- Telefon št. 2.

690

MLAKAR IGNAC

SLIKARSTVO IN PLESKARSTVO

ŽELEZNIKI nad Škofjo Loko

se priporoča za slikarska in pleskar-
ska dela po najmodernejših vzorcih.
Prevzema popravila ali slikanje cerkva
na novo.

Točna izvršitev in konkurenčne cene.

701

IVAN ŠMELCER

prva gorenjska izdelovalnica
stolov različnih konstrukcij

PRESKA št. 6, p. MEDVODE

Izdelava garantirano solidna

Cene konkurenčne.

702

M. R. PLEVEL, PRESKA pri Medvodah.

Velika zaloga šivalnih strojev, koles, gramofonov, plošč
ter vseh nadomestnih delov in pneumatik.

Zaloga ur, katere se izdelujejo tudi po naročilu.

Vsem cenjenim odjemalcem izvršujem brezplačna
popravila.

Ceniki brezplačno! Točna postrežba, najnižje cene.

681

SODARSKA ZADRUGA reg. z. z o. z. **TACEN PRI LJUBLJANI, POŠTA ŠT. VID-VIŽMARJE**

izdeluje vsakovrstne kletne in transportne sode ter kadi. Vsa v svojo stroko
spadajoča dela vrši solidno in poceni.

689

SLAVKO OMEJEC, ŠT. VID št. 87 nad LJUBLJANO

Izdelovanje vsakovrstnih čevljev po meri, specijelno „GOJZERCE“
Konkurenčno delo in cene!

691

KRATKY ANTON, gostilna v PODGORI pri ŠT. VIDU nad Ljubljano

se priporoča za obisk vsem p. n. izletnikom, letoviščarjem, katerim nudim topla in mrzla jedila, pristna zdrava vina in vedno sveže pivo po zmernih cenah.

693

ŽONTAR JAKOB

TESARSKI MOJSTER

vas PRESKA pri Medvodah

Izdeluje vsa v svojo stroko spadajoča dela po lastnih in danih načrtih.

Specijelno izdelovanje stopnjic.

700

ŠUŠTERŠIČ JOŽE

stara gostilna „PRI TONETU“

SENIČICA pri Medvodah

Prodaja vina na debelo — Žaga

Ustavi se, prigrizni pristno kranjsko klobaso poleg naravnega vina. Drago ni!

703

MIZARSKA ZADRUGA

R. Z. Z O. Z.

ŠT. VID

nad Ljubljano

prevzema stavbena in pohišvena mizarstva dela, stalna bogata zaloga pohištva.

Električno-strojni obrat.

Jos. Kuhar, Val.
Mrak, J. Kajzar,
Fr. Kregar.

696

STROJNO MIZARSTVO

MERHAR IVAN

STANEŽIČE 21, pošta ŠT. VID nad Ljubljano

Izdeluje in prodaja vsakovrstno pohištvo, prevzema razna stavbna dela po danih in lastnih načrtih. —

Vsi izdelki garantirani in po konkurenčni ceni.

705

FANI BEZLAJ

vas VAŠE št. 2 pri MEDVODAH

gostilna s tujskimi sobami na lepem solnčnem in zračnem kraju v neposredni bližini Sore — najlepša točka za kopanje poleti in smučanje pozimi.

699

ANTON PIKON

gostilna in prenočišča

pri kolodvoru

LESCE-BLED

671

MEKINC PAVEL — BLED I.

Vis à vis Hotel „Union“

Frizerski salon za dame
in gospode

Friseur-Salon für Damen
und Herren

Salon friseur pour les
dames et les monsieurs

660

FR. JEMC, BLED MARTINOVA CESTA 90

Splošno priznano moderno in strokov-
njaško soboslikarsko, pleskarsko in
črkoslikarsko podjetje.

TEL. ŠT. 79

UST. 1908

Lepe in zračne tujske sobe na brez-
prašnem prostoru z razgledom po
Bledu in okolici. 2 min. od jezera.

710

MARČAN ZINKA, BLED, JUGOSLAVIJA

Handelshaus und Pension.

Das ganze Jahr geöffnet. Eine Minute vom
Seestrand u. Kurpark entfernt. — Wiener
Küche. Solide Preise.

Modesalon und Ladengeschäft im Hause.

Maison de commerce et pension.

Ouverte toute l'année. A une minute de la
côte du lac et du parc courant. — Exelente
cuisine viennoise. Prix très modérés.

Salon de la mode et boutique dans la maison.

660

Priporočamo trgovino z vedno svežim meš. blagom

JOZETA PRISTOVA v GORJAH pri BLEDU

Sezijska stanovanja posameznim družinam.

Solidna trgovska hiša.

722

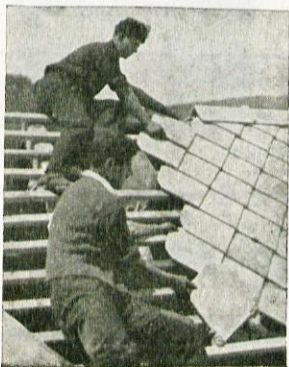
HOTEL „LOVEC“ — BLED I.

Najsolidnejša blejska hiša. — Lega 1 min. od jezera. — Pension. Tekoča topla in mrzla voda. —
Kopeli. — Veranda. — Avtogarage. — Avtotaks v hiši. — Avtobusne zveze na vse strani. — Cene
nizke. — Postrežba točna.

Solidestes Haus in Bled. — 1 Min. vom Seeufer entfernt. — Pension. — Fliessendes heisses und kaltes
Wasser. — Veranda. — Bäder. — Autogarage. — Autotaxi im Haus. — Autobusverbindungen in allen
Richtlinien. — Mässige Preise. — Aufmerksame Bedienung.

Nejsolidnejši dům na Bledu. — Stoji 1 min. od jezera. — Pension. — Tekoucí teplá a chladná voda.
— Keupelny. — Veranda. — Avtogarage. — Avtotaks v domě. — Avtobus sveze na všechny strany.
— Ceny nízké. — Obsluha vzorná.

711

FRANC PETAČ

trgovina z mešanim blagom
in stavbenim materijalom

SP. GORJE PRI BLEDU - TELEFON št. 11

PODRUŽNICE: Spodnje Gorje 86, Dolgo brdo 23.
Ribno 62.

Velika zaloga življenskih potrebščin, specerije, kolo-
nialnega blaga in galanterije.

IZDELOVANJE

cementnih strešnikov, cementnih cevi (za kanale) vseh velikosti.

723

PENSION GORENJKA BLED

Mirna, prahu prosta lega v centru, v neposredni bližini jezera. Velike, zračne, moderno preurejene sobe s toplo in mrzlo vodo. Kopalnica. Prvovrstna dunajska kuhinja. Solidna in pazljiva postrežba. Zmerne cene.

PENSION GORENJKA BLED

Ruhige, staubfreie zentrale Lage in unmittelbarer Seenähe. Grosse, luftige Zimmer, renoviert u. neu eingerichtet mit fliessendem Kalt- u. Warmwasser. Erstklassige Wiener Küche. Solide und aufmerksame Bedienung. Mässige Preise.

655

M. ULČAR — BLED I., MARTINOVA CESTA 16

Najstarejša trgovska hiša

Das älteste Handelshaus

Najstarší obchodní dům

664

Gostilna „pri ČOPU“ v ŽIROVNICI

Posebno priporočljiva radi krasne lege neposredno pod Stolom. Krasan vit. Izborna vina. Domača kuhinja. Tujske sobe. Cene zmerne.

719

Priporoča se modno krojaštvo

JOŽKA SVETINE V DOBRAVI—VINTGAR

Cene in postrežba solidne

721

Priporoča se največja trgovska hiša

F. KALAN v ŽIROVNICI

leži ob železnici in državni cesti

718

Priporoča se restavracija

„pri Kolodvoru“ Dobrava-Vintgar

last IVANA STARETA

720

FRANC ZALETEL

VELEŽGANJARNA

ŠT. VID NAD LJUBLJANO

priporoča vse vrste domačega žganja kot: brinjevec, slivovka, borovničar, vinsko žganje, kakor tudi vse vrste likerjev in ruma po konkurenčnih cenah.

727

HOTEL HOM pri BLEDU

Tujske sobe s tekočo toplo in mrzlo vodo. — Kopalnica. Domača kuhinja. Do Bleda 15 min., do Vintgarja 10 min. V bližini naravi smrekovi sprehodi. Železniško postajališče pri hotelu. Pojasnila daje vodstvo hotela.

Sobe za strance. Tekuća topla i mrzla voda. Kupaona. Domača kuhinja. Do Bleda 15 min., do Vintgarja 10 min. U blizini prirodna omorikova šetališta. Željeznička stanica kod hotela. Razjašnjenja daje uprava hotela.

Fremdenzimmer mit fließendem kalten und warmen Wasser. Badezimmer. Bürgerliche Küche. Bis Bled 15 Min., bis Wintgar 10 Min. In der Nähe Fichtenwälder-Spaziergänge. Eisenbahn-Haltestelle nächst Hotel. Auskünfte bereitwilligst durch die Hotelleitung.

Pohostinské pokoje s tekoucí teplou i chladnou vodou. Koupelna. Domáci kuchyně. Na Bled 15 min., do Vintgarja 10 min. V blízkosti přírodní smrkové promenády. Železniční stanice vedle hotelu.

724

KRAMAR JOŠKO

trgovina in gostilna
VODICE NAD LJUBLJANO

Letoviški kraj, lepa točka za izlete ali stalen oddih. Mirna okolica med gozdovi. Točijo se pristna vina iz lastnih vinogradov na Bizeljskem in Dolenjskem. Domača in meščanska kuhinja, prostorne tujske sobe, kegljišče itd.

737

FRANČIŠKA CIRMAN

trgovina z mešanim blagom in deželni-mi pridelki

ŠT. VID nad Ljubljano

Solidna postrežba!
Najnižje cene!

725

Prva žebljarska industrija kovanih žeb-ljev vseh vrst

ZUPAN in STRGOVŠEK
V LESCAH NA GORENJSKEM

676

ANA MRAK

trgovina z meša-nim blagom in gostilna

GORIČANE pri Medvodah

Solidna postrežba!
Nizke cene!

730

KAROL NOVAK

ŠT. VID nad LJUBLJANO

Oblastveno izprašani in koncesijo-nirani kamnoseški mojster.

Sprejema vsa v kamnoseško stroko spadajoča dela po najnižjih cenah.

728

ANA FLORJANČIČ

gostilna „PRI PAVLINI“

MOSTE PRI KOMENDI

toči pristna vina, dobra domača hrana, tujske sobe.

Postrežba točna. Cene nizke.

734

GUBANEC IVAN

trgovina in gostilna

VODICE štev. 16 (Gorenjsko)

postreže vedno s svežim blagom, najboljšo pijačo in domačo, po naročilu tudi boljšo hrano.

736

ROZALIJA NOVAK

vas VAŠE št. 9 pri Medvodah

Trgovina z mešanim blagom, vsak dan sveže pečen domač bel in črn kruh.

729

IVAN REBOLJ — ŠČETKARSKA DELAVNICA

MOSTE štev. 55 PRI KAMNIKU

Izdeluje raznovrstne ščetke, zidarske in slikarske čopiče ter vsa v četarsko stroko spadajoča dela po najnižjih cenah.

Kupuje žimo in ščetine po dnevnih cenah.

733

Prav toplo priporočamo priljubljeno

gostilno CIRMAN v Mednem
pošta ŠT. VID nad Ljubljano

kjer so izletniki z vsem najbolje postreženi.

698

VILFAN ALOJZ, modno krojaštvo

KNAPE-BUKOVŠČICA, p. Selca n. Škofjo Loko

izdelovanje oblek po krojih prvih svetovnih
krojnih šol. CENE BREZKONKURENČNE!

603

Priporoča se

ANTON PLUT, čevljarški mojster
KAMNA GORICA

kateri izvršuje vsa čevljarška dela najsolidneje.

578

Priporočamo

FRANJO KARBA, trgovec

JESENICE, Slomškova 2,

738

Priporočamo

R. in K. ABRUČ

gostilna in trgovina
na DOVJEM.

740

ANTON MELNIK

zidarski mojster in posestnik

DOVJE 8 (Gorenjsko)

izdeluje

specijelne železobetonske ograje roč-
nega dela po lastnem izumu ter vsa
v to stroko spadajoča dela.

Posebno vzorne hleve in gnojne jame.

739

Vsem

potujočim, kakor tudi domačinom se
priporoča trgovina z mešanim blagom
in manufakturo

F. RABIČ
Mojstrana

V novi hiši udobne tujske sobe!

747

Priporoča se gostilna, pension in dependance

„JANŠA“ na Dovjem

Gorska lega. - Lep razgled. - 10 tujskih sob. - Kopalnica. - Glasovir. - Radio v hiši.

741

Fran Mrak

splošno mizarstvo

v Mojstrani.

745

Priporoča se izprašani podkovski in
vozovni kovaški mojster

Jakob Zalokar - Mojstrana

Delo in cene solidne!

743

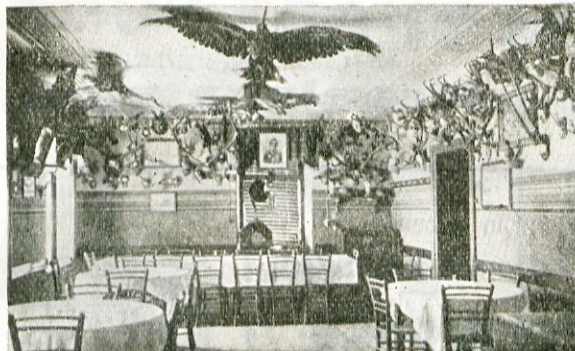
„RABIČ“

Tujcem in izletnikom se priporoča restavracija
kjer so na razpolago udobne tujske sobe, vedno topla in
mrzla jedila, priznana dobra pijača.

Lep senčnat vrt. - Cene zmerne. - Keglišče.

744

Hotel „TRIGLAV“ (J. Rabič) Mojstrana.

Priznano shajališče lovcev, turistov in smučarjev. - 32 sob z elek. razsvetljavo. Z lovskimi trofejami okrašene jedilne sobe. - Radio - Kopalnica. - Lep senčnat vrt. - Kegljšče - Izborna kuhinja in pi-jače. - Vodniki in nosači se preskrbe.

Pojasnila daje

vodstvo hotela.

748

Priporoča se restavracija

POD KEPO **v Dovjem - Mojstrani** **pri kolodvoru.**

Prvovrstna kuhinja. Pristna dolenska in štajerska vina. Zračne tujske sobe. Lep senčnat vrt.

Glavno izhodišče v Triglavsko pogorje.

742

ERŽEN IVAN, splošno čevljarstvo **MOJSTRANA**

izdeluje specijelno trpežne „gojzerce“ iz ruskega usnja in vsa v to stroko spajajoča dela.

Podružnica: Kranjska gora.

746

PRODAJA NAREJENIH moških in otročjih oblek, klobukov, čepic, srajc in samoveznic. V zalogi imam raznovrstno tu- in inozemsko blago, iz katerega izdelujem obleke po meri v najkrajšem času — **Izvrstna izdelava.** — **Solidna postrežba.** — **Blago dobro.**

IVAN ZVEZDA, Jesenice-Fužine, Cankarjeva cesta 5 (blizu tovarne).

750

Gostilna „JADRAN-SPLIT“ **JESENICE, Prešernova c. 7.**

Točijo se pristna dalmatinska vina iz lastnih vinogradov.

Za obilen obisk se priporoča **MARASOVIĆ.**

751

IVAN JENKO

stavbeno podjetje

Slovenski Javornik šte. 59

se priporoča za vsa v to stroko pripadajoča dela.

753

Trgovina z železnino, zaloga železa, cementa, štorja, strešne lepenke, barv, štedilnikov, kuhinjske in porcelanske posode ter vsakovrstnega orodja

AVGUST KLABUS - JESENICE, Gospodsvetska c. 13.

Cene solidne!

Postrežba točna!

749

IVAN STOJAN

JESENICE-FUŽINE, Občinska 23.

Specijalist

za izdelovanje usnatih jopičev in uniform.

754

Priporoča se

moderni frizerski salon za dame in gospode

PAVEL DEMAČ, Slovenski Javornik.

752

ALOJZIJ SMOLEJ

strojno mizarsko podjetje Kranjska gora.

761

Priporoča se staroznana
gorenjska hiša

M R A K

v KRAJSKI GORI

katera oddaja letoviščar-
jem tujske sobe.

763

Preporučamo pri-
znatu obljubljeni
gorenjsku kučo sa
balkonom

SMOLEJ A. & M.

KRAJSKA GORA

koja raspolaže sa
9 soba za strance.

Divan razgled na
gore!

Položaj slobodan
svake prašine!

Vrt u sjeni!

757

Vsem letoviščarjem in tujcem

se priporoča **pension**

„Vila Mojstrovka“
Kranjska gora.

Velik senčnat vrt. Lega ob vodi Pišenci.

Leprazgled na gore. Gozdnati izprehodi.

Na izbiro 10 tujskih sob v novi stavbi.

756

Edinstvena stara gorenjska stanovanjska hiša

FRANC LAVTIŽAR v Kranjski gori.

Brezprašen in brezhrupen prostor.

Velik senčnat vrt z ulicami. Ob vrtu potok.

Naravni gozdnati sprehodi.

On parle français, anglais, alleman, et l'italien.

762

Kavarna „PRISANK“

v dolini Pišence pod Vitrancem.

*Solčna lega, v bližini tenis in
kopališče Jasna.*

764

Moderni in higijenski
friseur-salon
za dame in gospode

M. DORČEC

KRAJSKA GORA.

Zaloga parfumerije.

766

STANOVANJA
v novi hiši
pod Vitrancem

A. ČERNE
KRAJSKA
GORA.

765

DANIEL ŠEFMAN

valjčni mlin in žaga

v KRAJSKI GORI.

ZALOGA VSEH VRST MOKE.

768

ALOJZ RANTER

prva manufakturna trgovina

v KRAJSKI GORI.

759

Modni damski in moški krojaški atelje

ANTON ZAVODNIK, Kranjska gora

priporoča izdelave raznovrstnih damskih in moških oblek. Solidna izdelave.

Najmodernejši kroji. Zaloga konfekcije, športnih čepic in klobukov.

755

SMOLEJ ŠTEFI, trgovina z mešanim blagom
Kranjska gora.

Oddaja stanovanj — nova hiša — gorska lega — lep razgled.

760

SMUK FRANC

KRANJSKA GORA

Jugoslavija, Dravska banovina.

Специјалист за израду
ципела за шпорташе,
туристе и скијаше.

Spezialist in Verfertigung von Sport-, Touristen- und Skischuhen.

758

SELAN VALENTIN

splošno čevljarstvo
in tujske sobe v novi stavbi
v **KRANJSKI GORI** štev. 119.

770

Priporoča se

FRANJA URBANIJA

strojno pletilstvo in zaloga pletenin
v **KRANJSKI GORI**.

771

ŠENK ALOJZ

strojno mizarstvo
PODKOREN, p. Kranjska gora

se priporoča za
vsa stavbena in
pohištvena dela,
katera izvršuje
strokovnjaško
in po zmernih
cenah.

769

Strojenje
usnja

in raznovrstne
kožuhovine
n. pr. ovčje
in jagnjetove
kožice.

Zaloga
specijelno
trdnega usnja
za podlogo
gojzerc.

767

Rateče 884 m., Špik 2472 m.

Tujci, letoviščarji!

Z vsem zaupanjem se obračajte
za vse informacije na

TUJSKO-PROMETNO DRUŠTVO v RATEČAH.

Gorska lega 870 m.

Divni sprehodi - zimski šport!

774

PENSION „ZLATOROG“ KRANJSKA GORA.

Brezprašna in mirna lega, 3 minute od postaje, diven razgled na Prisank in Razor. Velik vrt. — 17 tujskih sob. — Prvorazredna dunajska in srbska kuhinja, dietetična kuhinja in razni mlečni proizvodi.

Staubfreie, ruhige Lage, 3 Minuten vom Bahnhofe entfernt. — Herrliche Fernsicht auf Prisank und Razor. — Grosse Gartenanlagen. — 17 Fremdenzimmer. — Vorzügliche Wiener-, Serbische und Diätetische Küche. — Bedienung mit verschiedenen Milchprodukten.

772

Vsem letoviščarjem in tujcem se priporoča
pension & gostilna

RASINGER (Stara pošta) v Podkorenu
pri Kranjski gori.

Allen Landungsgästen und Touristen empfiehlt
sich **Pension & Gasthaus**

RASINGER (Stara pošta) in Podkoren
bei Kranjska gora.

773

Priporoča se splošno **REBEK IN DRUG** *v Bohinjski Bistrici.*
ključavničarstvo

777

Priporoča se **splošna čevljarska delavnica**

VIKTOR RAVHEKAR v Bohinjski Bistrici.

Izvršuje nepremočljive smučarske in turistične čevlje, kakor tudi štrpaci
in najfinejše čevlje solidno in po zmernih cenah.

779

Obiščite najstarejšo gostilno v **BOHINJU**
pri „**BECU**“, last **I. MENCINGERJA**.

Prenočišča — vrt — veranda.

786

Priporoča se

splošnoznana kolarska delavnica
FRANC KONIČ v Bohinjski Bistrici

katera vsakogar najsolidneje postreže.

784

Bencin.

Auto-olje.

Največja trgovska hiša **v Bohinju**

G. BUDKOVIČ

Zaloga: špecerije — železnine — čevljev — manu-
fakture — galanterije — delikates — stekla — porce-
lana — žita — moke — šolskih in pisarniških potrebščin,
razglednic in športnih predmetov za turiste, smučarje
in letoviščarje.

KULANTNA POSTREŽBA. - ZMERNE CENE.

En gros.

En detail.

785

MATEVŽ HRIBAR - BLED I., Jugoslavija.

Letovišče. - Lázně. - Kurort.

Modni krojaški salon za dame in gospode, Črtomirova ulica 45.

Vila Hribar 5 minut do jezera. Tujske sobe s tekočo toplo in mrzlo vodo. Kopalnice. Avtogaraža. - Senčnat vrt. - V bližini hotel „Union“ in Pension Dr. Hočevar.

Modni krejčovský salon pro damu i pány, Črtomirova ul. 45.

Villa Hribar 5 minut do jezera, pokoje pro hosty sa tekouci teplou i hladnou vodou.

Koupelny. - Autogaráže.

Stinná zahrada.

V blízkosti hotel „Union“ i pension Dr. Hočevar.

Herren- und Damen- Modosalon
Črtomirgasse 45.

Villa Hribar 5 Min. vom See entfernt.

Fremdenzimmer mit fließendem

Warm- und Kaltwasser.

Badezimmer. - Autogarage.

Schattiger Garten.

In nächster Nähe Hotel „Union“ und Pension Dr. Hočevar.

650

Priporočamo modni krojaški salon

Martina Mencingerja

v Bohinjski Bistrici št. 105.

788

AUGUST ROZMAN

splošno ključavničarstvo

BOHINJSKA BISTRICA

izvršuje specijelno žične ograje, vsa stavbena in kleparska dela najsolidnejše.

778

Priporoča se splošnoznana industrija za izdelavo spec. smučk znamke „Triglav“

Iast JAKOBA ROZMAN-A v Bohinjski Bistrici.

Izdelava po norveškem sistemu.

782

781

SIRARSKA ZADRUGA

registrovana zadruga z omejeno zavezo

STARA FUŽINA V BOHINJU

pošta Sv. Janez, Bohinjsko jezero

ki je ena največjih in najmodernejših sirarskih zadrug v Bohinju.

Ustanovljena l. 1887

Proizvaja polnomastni emendolski sir v hlebih od 15—80 kg. Razprodaja sir na drobno in na debelo. Zmerne cene.

Čekovni račun št. 13.387.

Solidna postrežba.

811

ZOFKA MALENŠEK

— strojno pletenje — Mechanische-Wirkwarenerzeugung —

BOHINJSKA BISTRICA, Slovenija.

Svakovrstne damske, muške i dječje pletenine — čarape. Razašilje en gros i en detail.

Verschiedene Wirkwaren für Damen, Herren und Kinder — Strümpfe. Versand en gros und en detail.

787

GRAND HOTEL - PENSION „TRIGLAV“

BOHINJSKA BISTRICA

29 komfortabel eingerichtete Zimmer mit herrlicher Aussicht. — Badezimmer - fließendes Wasser. — Elektrisches Licht, — Autogaragen. Liegehalle. — Sonnenbad. — Klavier und Radio.

Abwechselnde und reichliche Kost. — Auf Wunsch Diät-Milchkuren. Erstklassiger und schattiger Garten.

3 Minuten vom Bahnhof und 5 km vom See. Auto zur Verfügung! Mittelstandspreise.

789

STANKO BUČAR
čevljarstvo
BOHINJSKA
BISTRICA.

780

Modno damsko
krojaštvo
MINKA LOGAR
BOH. BISTRICA 61.

803

Obiščite staroznano gostilno
LOGAR
ob BOHINJSKEM JEZERU
kjer se Vas solidno postreže!

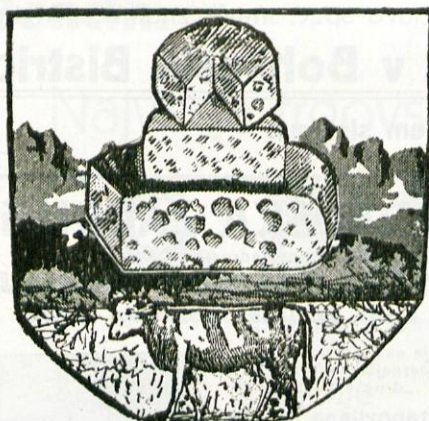
792

Najsolidnejša gorenjska hiša
v RATEČAH je
gostilna ŽERJAV

katera nudi gostom priznано
najcenejšo postrežbo in oskrbo.
Zračne in udobne tujske sobe
z razgledom na gorovje.

Mirno bivanje. Brezprašna lega.

775

Prva razpošiljalnica pristnega
bohinjskega sira

FRANC ŽMITEK
BOHINJSKA BISTRICA
Jugoslavija.

Trgovina z deželnimi in gozdnimi
pridelki. Zdravilna zelišča.

Brzjavi: Žmitek, Boh. Bistrica. - Telefon št. 4.
790

Prva parna pekarna v Bohinjski Bi-
strici last **FRANC ROZMAN-A**, nudi
vedno prvovrstno pecivo.

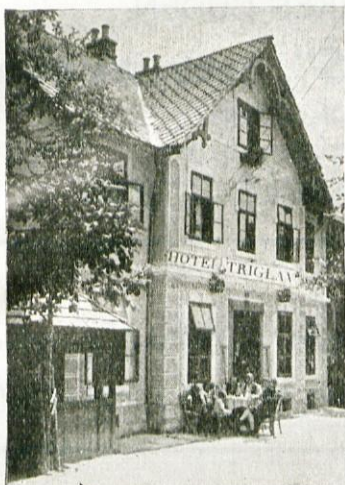
783a

Buffet
RESMAN pri Bohinjskem jezeru
priporoča vsakovrstne vedno sveže turistijske
potrebščine. Daje informacije za stanovanja in
drugo; posojuje čolne itd.

793

Letoviščarjem in tujcem priporočamo
gostilno - pension „SAVICA“
ob BOHINJSKEM JEZERU
(FRANC RESMAN) Bohinjsko jezero št. 45.
795

Hotel „TRIGLAV“ SREDNJA VAS v Bohinju.

Gorska lega. - Zračne tujske sobe. - Prvo-
razredna postrežba. - Pension. - Avtozveze.
Voz na razpolago. - Cene zmerne.

797

JOS. ODAR-JA
nasl.
strojno mizarstvo
v **SREDNJI VASI**
v **BOHINJU**.

Izvršuje vsa stavbena
in pohištvena dela.

Specijaliteta
gozdarske klešče in
mere za deske.

798

Franc Logonder
Bohinjska Bistrica

izdelovanje vseh vrst
cementnih izdelkov.

791

REPINC MARIJA
damsko krojaštvo
v **BOHINJSKI**
BISTRICI 18.

Modni vzorci.

804

Splošno mizarstvo
JOSIP KOVAČIČ
Stara Fužina 61

izvršuje vsa stavbena in pohištvena dela.

802

Der herrlichste Alpenort für Sommerfrische in Jugoslawien

Hotel und Dependance **SV. JANEZ** am **BOHINJSKO JEZERO**.

Durch das ganze Jahr geöffnet. - 45 Fremdenzimmer. - Badezimmer.

Gesellschaftsraum mit Veranda. - Dunkelkammer.

Post, Telegraph im Hause. Tennis-platz. Einzige Badeanstalt am See.

**Wintersport. - 525 Meter über dem Meeresspiegel. - Wind-
und Staubfrei. - In der Nähe Savica-Fall.**

794

Priporoča se gostilna in mesarija

HODNIK
v **SREDNJI VASI**
v **BOHINJU**

kjer je na razpolago tujcem in
izletnikom pristna pijača, kranjske
klobase in vedno sveža domača
šunka. Udobne tujske sobe.

Voznik v hiši!

796

Hotel in pension „MARKEŠ“, Bohinjska Bistrica.

Oddaljen dve minuti od kolodvora.

Prvovrstna meščanska kuhinja, dobre postelje, pozorna postrežba, kadna kopel.

Lastnica: JOSIPINA MARKEŠ-ČUDEN.

Hotel und Pension „MARKEŠ“, Bohinjska Bistrica.

Zwei Minuten vom Bahnhof entfernt.

Erstklassige bürgerliche Küche, gute Betten, aufmerksame Bedienung. Wannenbad.

Eigentümerin: JOSIPINA MARKEŠ-ČUDEN.

807

Avtobusne vožnje in avtotaksi pri vseh vlakih

v Bohinjski Bistrici na razpolago.

Vozi kolodvor-Jezero in obratno! — Priporoča se podjetje **AŽMAN**.

805

*Najprijetnejše in domače se počuti vsak izletnik in turist
v gostilni pri V. GAŠPERINU, Stara Fužina šte. 27
kjer dobi na razpolago dobra vina in vedno razne sveže prigrizke, - Tujske sobe.*

801

JOSIP MARKELJ, strojno mizarstvo
KAMNJE 35 v Bohinju.

808

Priporoča se staroznano kovaško podjetje

JOS. BERNIK-A

v SREDNJI VASI v Bohinju.

799

FRANJO VOJVODA

splošno ključavničarstvo in mehanična
dela

v Bohinjski Bistrici št. 15.

806

Tujcem in izletnikom nudi prijeten počitek

gostilna GAŠPERIN

ob državni cesti v STARI FUŽINI.

V zalogi vedno domača šunka, kranjske klo-
base in izbrana vina.

800

Tujcem in letoviščarjem priporočamo

pension „ŠPIK“ v Gozdu

pri Kranjski gori.

Krasni naravni sprehodi. - Lepe in zračne
tujske sobe. - Diven razgled. - Cene zmerne.

776

Vsem letoviščarjem in tujcem se priporoča
pension in gostilna F. & T. KAJŽAR v RATEČAH
kolodvorska restavracija gosp. Kajžarja na postaji
Rateče-Planica.

Prvorazredna postrežba. Pristna vina. Lepe in zračne
tujske sobe z razgledom na gore.
Cene nizke! Odprto celo leto!

809

Trgovina z mešanim blagom
in železnino

JAKOB KOZJEK

DOVJE.

810

00135207

KLIŠETE

*eset vseh po
fotografskih
ali risbah,
izvrtljive
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST-DEU

LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

3krat tako dolgo
kot druge vrste trajajo

štrange, uzde, vrvi za seno, povodci in drugo vrvarsko blago od

Tovarne motvoza in vrvarne d. d. Grosuplje pri Ljubljani

To blago se razlikuje od drugega po tem, da ima privezano rdečo oznako, kakor jo kaže tale slika (pajk v sredini mreže z napisom **Grosuplje**).

Ta varstvena znamka

garantira za najboljšo kvaliteto. — Zahtevajte vse vrvarske izdelke samo s to znamko!

Prepričajte se in zahtevajte pri Vašem trgovcu vse vrvarsko blago s tako marko! Zadovoljni boste in prihranili si boste mnogo denarja.

To blago priporoča kmetovalcem KMETIJSKA ŠOLA NA GRMU

321

25 let
obstoja

The Rex Co

v Ljubljani, Gradišče 10 - Telef. 22-68

Začeli smo pred 25 leti s pisalnim strojem na krogič. ležišča „Smith & Bross“, prešli smo na močnejši „Underwood“, toda 25 let dela, prakse in preizkušnje nas je dovedlo do prepričanja, da zadostimo največjim zahtevam le s

Ideal

kvalitetnim
pisalnim
strojem

Erika

Kranj

P GORENJSKA

splošno

GORENJSKA

908(497.4-16)

027900218

G240

COBISS ©